

აპგაპი ჩვენი ქვეყნიდან

ნომერი 2

ჩემი სამშობლო
საქართველო ჩემთვის
არის ადგილი, სადაც
ფიქრებში ყოველთვის
ვბრუნდები. საქართველო
ჩემთვის სახლია, რომელიც
მუდამ ჩემს გულშია.

ნინო ზაკაშანიძე
ეკა ბუთხუჩი
მეკა ინაშვილი
მედეა მექვაბიშვილი

ნინო შარაშენიძე
ეკა ბუთხუზი
მაკა ინაშვილი
მედეა მექვაბიშვილი

უბბუბი ჩუბი ჟუჟნიღუნ

წიგნი 2

წიგნი შექმნილია სსიპ - მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის არაფორმალური განათლების პროგრამის ფარგლებში.

პროგრამის ხელმძღვანელი:

ანი კუდუხაშვილი

პროგრამის კონსულტანტი:

ნინო შარაშენიძე

კორექტორი:

ნანა ქირია

დიზაინერი:

მარიამ ელიზბარაშვილი

წიგნში გამოყენებულია სხვადასხვა ინტერნეტრესურსი.

განათლების, მეცნიერებისა და
ახალგაზრდობის სამინისტრო

სსიპ მასწავლებელთა
პროფესიული განვითარების
ეროვნული ცენტრი

საპატრიარქოს
სამეცნიერო-საგანმანათლებლო
სამსახური

წინასიტყვაობა

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში მცხოვრები ქართული დიასპორა ჩვენი ქვეყნის განუყოფელი ნაწილია. მისი მხარდაჭერა, განსაკუთრებით კი ახალგაზრდა თაობისთვის ქართული ენის შესწავლისა და სამშობლოსთან კავშირის შენარჩუნების შესაძლებლობების შექმნა, სახელმწიფოს ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი პრიორიტეტია.

„ამბები ჩემი ქვეყნიდან 2“ არის წიგნი, რომელიც სწორედ უცხოეთში მცხოვრები ქართველი ბავშვებისა და მოზარდებისთვის შეიქმნა და პირველი გამოცემით დაწყებული მნიშვნელოვანი საგანმანათლებლო ინიციატივის გაგრძელებაა.

გამოცემა დაგეხმარებათ, ქართული ენის შესწავლის პროცესში უკეთ გაიცნოთ საქართველო, მისი ისტორიული კუთხეები, ბუნება, კულტურული მემკვიდრეობა და ტრადიციები. მასში თავმოყრილი მრავალფეროვანი მასალა შესაძლებლობას მოგცემთ, იმოგზაუროთ საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში, აღმოაჩინოთ თითოეული მათგანის თავისებურება და უკეთ გაიაზროთ ჩვენი ქვეყნის ისტორიული და კულტურული მრავალფეროვნება.

გვჯერა, რომ „ამბები ჩემი ქვეყნიდან 2“ თქვენი სამაგიდო წიგნი გახდება, რომელიც სამშობლოსთან ემოციურ კავშირს კიდევ უფრო გაგიღრმავებთ. აქ მოთხრობილი ამბები დაგანახებთ, რამდენად მრავალფეროვანი, მდიდარი და ძვირფასია ქვეყანა, რომელსაც საქართველო ჰქვია. ეს წიგნი მოგცემთ შესაძლებლობას, მშობლიურ ქართულ ენაზე ეზიაროთ ქართული ლიტერატურის ბრწყინვალე ნიმუშებს, იამაყოთ თქვენი წარმომავლობით და საქართველოს მიერ კაცობრიობის კულტურულ საგანძურში შეტანილი წვლილით.

ჩვენი ქვეყნის მომავალს სწორედ სამშობლოს მოყვარული, განათლებული და საკუთარ ფესვებთან მჭიდროდ დაკავშირებული ახალგაზრდები ქმნიან. იცოდეთ და მუდამ გახსოვდეთ — საქართველო თქვენი სამშობლოა და თქვენ მისი საყვარელი შვილები ხართ!

გივი მიქანაძე

საქართველოს განათლების,
მეცნიერებისა და ახალგაზრდობის მინისტრი

სამშობლო ადამიანისთვის მხოლოდ გეოგრაფიული ადგილი არ არის. იგი ენა, ისტორიული მეხსიერება, სარწმუნოება, კულტურა, ოჯახური ტრადიციები და ის ღირებულებებია, რომლებიც თაობიდან თაობას გადაეცემა. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ამ კავშირის შენარჩუნება იმ ბავშვებისთვის, რომლებიც საქართველოსგან შორს, განსხვავებულ ენობრივ და კულტურულ გარემოში იზრდებიან.

უცხოეთში მცხოვრები ქართველი ბავშვებისა და მოზარდებისთვის მშობლიური ენის სწავლება, ეროვნული კულტურის გაცნობა და სამშობლოსთან ემოციური კავშირის განმტკიცება ჩვენი საერთო პასუხისმგებლობაა.

წიგნით „ამბები ჩემი ქვეყნიდან 1“ დაწყებული საგანმანათლებლო გზა ქართულ ლიტერატურას, ხალხურ შემოქმედებას, ზღაპრებს, იგავ-არაკებსა და ეროვნული სულისკვეთებით გამორჩეულ ტექსტებს აერთიანებდა. „ამბები ჩემი ქვეყნიდან 2“ ამ გზის გაგრძელებაა და ახალგაზრდა მკითხველს საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში ამოგზავრებს.

მნიშვნელოვანია, რომ უცხოეთში მცხოვრებმა ქართველმა ბავშვებმა საქართველო შორეულ და უცხო ადგილად კი არა, საკუთარ სახლად აღიქვან, - სახლად, რომელიც, მიუხედავად მანძილისა, მუდამ მათ გულშია. სწორედ ასეთ განცდას აძლიერებს ეს წიგნი: იგი მკითხველს აცნობს ქვეყანას, რომლის თითოეული კუთხე საერთო ისტორიის, კულტურისა და სულიერი მემკვიდრეობის ნაწილია.

მჯერა, „ამბები ჩემი ქვეყნიდან 2“ მნიშვნელოვან როლს შეასრულებს უცხოეთში მცხოვრები ქართველი ახალგაზრდების ენობრივი და კულტურული იდენტობის შენარჩუნებაში, დაეხმარება მათ საკუთარი ფესვების უკეთ შეცნობასა და საქართველოს მიმართ სიყვარულის გაღრმავებაში.

მადლობას ვუხდით წიგნის შექმნაში მონაწილე თითოეულ ადამიანს იმ შრომისთვის, რომელიც ქართული ენის, ეროვნული კულტურისა და სამშობლოს სიყვარულის მომავალ თაობებში განმტკიცებას ემსახურება.

დაე, ამ წიგნში მოთხრობილმა ამბებმა ახალგაზრდა მკითხველს ყოველთვის შეახსენოს, რომ სადაც უნდა ცხოვრობდეს, საქართველო მისი სამშობლოა და მასთან დამაკავშირებელი გზა ყოველთვის ღიაა.

დეკანოზი ანდრია (ჯალმაიძე)

საქართველოს საპატრიარქოს
საზოგადოებასთან ურთიერთობის სამსახურის
ხელმძღვანელი

სამშობლოს სიყვარული მის შეცნობას გულისხმობს, ეს კი აუცილებლად უნდა ეფუძნებოდეს ცოდნას, გაანალიზებას, სწორად აღქმას... დამოკიდებულება სამშობლოსთან მის წარსულზე, აწმყოსა და მომავალზე ფიქრს მოიცავს და ყველაზე მეტად ამას ხელს უწყობს ის, რომ იცოდე, რა არის მნიშვნელოვანი და სად ვლინდება შენი ქვეყნის გამორჩეულობა. **ამ წიგნის ძირითადი იდეაც სწორედ ესაა - ვეწვიოთ საქართველოს ყველა კუთხეს, ვნახოთ, სად რა არის ღირს-შესანიშნავი, რა ცოდნა ან გრძნობა სჭირდება მის გაგებას და რა უნდა გავაცნოთ სხვებსაც, თუ გვინდა ქვეყნის ნამდვილი სახე დავანახოთ.** მრავალფეროვანი მასალა ჩვენი ქვეყნის ყოველმხრივ აღქმას ემსახურება, თუმცა ეს მხოლოდ ინტერესის გაღვივებისთვისაა, უფრო დიდი მიზანი კი ყოველივე ამის უკეთ შესწავლა და მის სიღრმეებში წვდომა უნდა გახდეს... წიგნში მოწოდებული მასალა არა მხოლოდ ინფორმაციულია, არამედ მრავალი აქტივობის მომცველია, რადგან ენისა და კულტურის ათვისებამ ერთიანად უნდა გაამდიდროს მობარდის ცნობიერება. წიგნის სტრუქტურაც სწორედ ამ დიდ მიზანს მიემართება და ამგვარადაა აგებული: ყველაფერი **რუკის** აღქმით იწყება, შემდეგ მოწოდებულია მეტ-ნაკლებად მრავლისმომცველი ინფორმაცია მხარის შესახებ, რაც ენის სიღრმეების აღქმით გრძელდება. სხვადასხვა აქტივობას ენის უკიდევანო სამყაროში შევყავართ... მასალა რამდენიმე რუბრიკაში მუშავდება: „**ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად**“ - ლექსიკაზე მუშაობას ემსახურება; „**შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა**“ - ათვისებული ინფორმაციის შემოწმებისთვისაა; „**სიტყვების თამაში**“ - ენობრივ მრავალფეროვნებას ავლენს; „**მცირე ლიტერატურული ექსკურსი / მცირე ექსკურსი**“ იმას გვაჩვენებს, თუ რა შესძინა ამ კუთხემ ქართულ სიტყვიერ კულტურას; „**მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია**“ შემსწავლელს გაააქტიურებს და მას მაძიებელ პიროვნებად გადაქცევისაკენ უბიძგებს, რადგან უზღვაო ინფორმაციაში გარკვევა უკვე თავად შეძლოს; „**ვისაუბროთ თემაზე**“ - ცოდნის გადაცემის უნარს გაააქტიურებს და თავის აუდიტორიასთან საკუთარი პოზიციის გაზიარების შესაძლებლობას მისცემს, ხოლო რუბრიკა „**ჩვენი შთაბეჭდილებები**“ - ათვისებული ცოდნის სხვა ფორმაში გადმოცემის მიზანს ისახავს. ყოველ თავს კი ასრულებს ხელნაწერები, რომლებიც დაფარულ, მაგრამ ხილული გრძნობებს სულის ამაფორიაქებელი სიძლიერით გადმოსცემს...

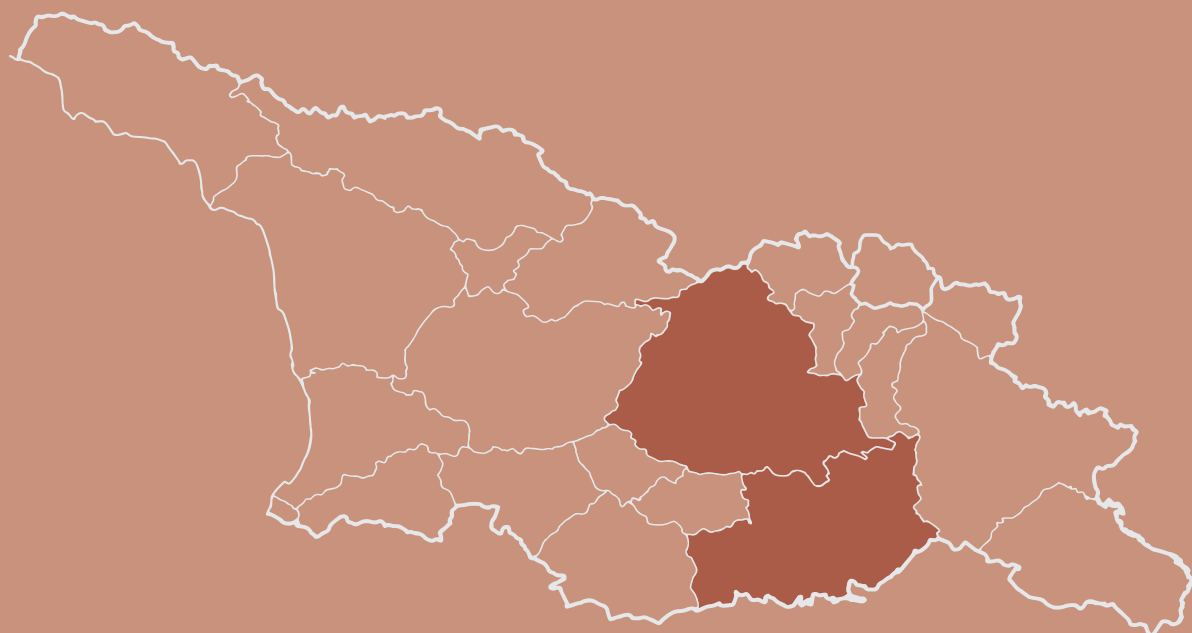
წარმატებას ვუსურვებთ ყველას, ვისაც ქართულ სამყაროში ყოფნა სურს...

ნინო შარაშენიძე

სამუშაო ჯგუფის ხელმძღვანელი

ქანთღი	10
ქახეთი	48
თუშეთი	82
ხევსუკეთი	100
ფშავი	116
ხევი	128
გუდამყანი	142
მთიულეთი	154
ოშკეთი	168
გური	206
სამეგრელო	230
სვანეთი	272
ღარხუმი	300
ჩაჭი	324
სამცხე-ჯავახეთი	344
აჭარა	386
აფხაზეთი	408

ქვემოქვემო

ნაწილი I

ქართლი

ქართლი არის საქართველოს ყველაზე დიდი მხარე; ის მდებარეობს აღმოსავლეთ საქართველოში. დღევანდელი დაყოფით, ქართლის ტერიტორია მოიცავს: ხაშურის, ქარელის, გორის, ცხინვალის, ჯავის, ახალგორის, კასპის, მცხეთის, დუშეთის, თეთრიწყაროს, ბოლნისის, მარნეულის, დმანისის, გარდაბნის, წალკის რაიონებს.

ქართლში მდებარეობს საქართველოს დედაქალაქი თბილისი და ისტორიული დედაქალაქი - მცხეთა.

ქართლში ჩამოედინება ისეთი ცნობილი მდინარეები, როგორებიცაა: **მტკვარი, არაგვი, ვერე, ლიახვი, ქსანი.**

ეს მხარე გამოირჩევა ბუნების სილამაზითა და კულტურული ძეგლების მრავალფეროვნებით.

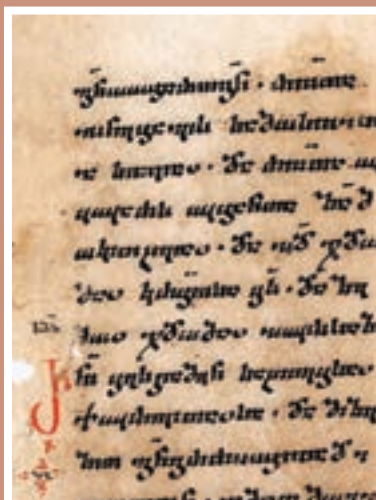
ფარნავაზი

ქართული დამწერლობა

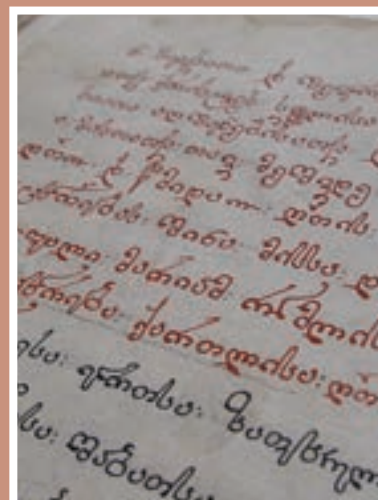
XI საუკუნის ქართველი ისტორიკოსის, ლეონტი მროველის მიხედვით, ქართული ანბანი შექმნა და ქართული ენა სახელმწიფო ენად გამოაცხადა ფარნავაზ მეფემ (ძვ.წ. III ს.). ქართული დამწერლობის სამი სახეობა არსებობს: **მრგლოვანი, ნუსხური და მხედრული.**

მრგლოვანი

ნუსხური

მხედრული

ქართლური დიალექტი

ქართულ ენას საფუძვლად ქართლური **დიალექტი** უდევს. ქართლში მდებარე ტაძრებზე გვხვდება ადრინდელი ქართული წარწერებიც - ბოლნისის სიონისა და მცხეთის ჯვრის წარწერები.

ბოლნისის სიონის ტაძარი

აშენებულია V საუკუნეში. ტაძრის გარე კედელზე არის უძველესი ქართული წარწერები. ტაძარში გვხვდება ქრისტიანული სიმბოლოს, ჯვრის, სხვადასხვაგვარი გამოსახულება. ერთ-ერთი „ბოლნური ჯვრის“ სახელითაა ცნობილი.

კლდეში ნაკვეთი ქალაქი - უფლისციხე

უფლისციხე არის **კლდეში ნაკვეთი ქალაქი**. ეს არის კავკასიის ერთ-ერთი უძველესი, ძველი წელთაღრიცხვის IV საუკუნის ბოლოს, ქალაქი-დასახლება. უფლისციხე მდებარეობს შიდა ქართლში, ქალაქ გორის აღმოსავლეთით.

ძველი ქალაქის სახელწოდება ნიშნავს **უფლის, ანუ „ბატონის“**, ანუ ტომის მეთაურის ციხეს. ნაქალაქარში შემორჩენილია სხვადასხვა დროის კლდეში გამოკვეთილი დარბაზები, **სათავსოები** და ნაგებობები.

გრაკლიანი

შიდა ქართლში, მთავარ საავტომობილო გზასთან ახლოს, კასპის მუნიციპალიტეტში, მდებარეობს გრაკლიანის გორა. ამ ტერიტორიაზე **არქეოლოგიური გათხრების** შედეგად აღმოჩენილია **უძველესი დამწერლობა**, რომელიც დღემდე არაა ამოკითხული. ძეგლი დათარიღებულია ძველი წელთაღრიცხვით X-XI საუკუნეებით.

პირველი ევროპელები - ზაზა და მზია

აფრიკის გარდა, მსოფლიოში უძველესი ადამიანის ძვლები ქვემო ქართლში, კერძოდ, დმანისში, არის აღმოჩენილი. არქეოლოგიური გათხრების შედეგად აქ იპოვეს ადამიანების (ჰომინიდების) უძველესი ნაშთები, რომლებსაც ზეზვა და მზია დაარქვეს და რომლებიც 1.8 მილიონი წლის წინ ცხოვრობდნენ ამ ტერიტორიაზე. ამიტომაც მეცნიერები მათ „დმანისის პირველ ევროპელებს“ უწოდებენ. მათი ნახვა დმანისის მუზეუმში შეგიძლია.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას და შეადგინე წინადადებები:

დიალექტი - ამა თუ იმ კუთხეში, რეგიონში გავრცელებული ენის ნაირსახეობა, მისი კუთხური ვარიანტი.

სათავსო - ადგილი, სადაც სხვადასხვა ნივთის, პროდუქტის მოთავსება, ანუ შენახვა, შეიძლება.

არქეოლოგიური გათხრები - მიწის გათხრითი სამუშაოები არქეოლოგიური ძეგლის გამოვლენისა და ისტორიული კვლევის მიზნით.

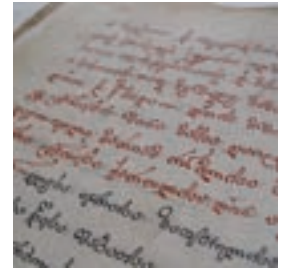
2. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

არქეოლოგიური გათხრები (2), დიალექტი, სათავსოები

1. მცხეთის ტერიტორიაზე მიმდინარეობს.
2. ქართლური ქართული ენის ერთ-ერთი
3. უფლისციხეში კლდეში გამოკვეთილი არის შემორჩენილი.
4. დმანისში ჩატარდა.

3. სურათის ქვეშ დაწერე სათანადო ფრაზა:

კლდეში ნაკვეთი ქალაქი, „პირველი ევროპელები“,
ნუსხური დამწერლობა, მხედრული დამწერლობა

4. დააკავშირე და მიღებული ფრაზებით შეადგინე წინადადებები:

უძველესი

არქეოლოგიური

სალიტერატურო

ბოლნური

ქართლური

ენა

დიალექტი

ჯვარი

დამწერლობა

გათხრა

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1. სად მდებარეობს ქართლი?
2. რომელი მდინარეები ჩამოედინება ქართლში?
3. სად გვხვდება „ბოლნური ჯვარი“?
4. რა აღმოაჩინეს დმანისში?
5. რა დაარქვეს „დმანისის პირველ ევროპელებს“?

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელია საქართველოს დედაქალაქი?
ა) მცხეთა ბ) დმანისი გ) თბილისი;
2. ვინ შექმნა ქართული დამწერლობა?
ა) ლეონტი მროველმა ბ) მეფე ფარნავაზმა გ) იაკობ გოგებაშვილმა;

3. **სად ჩამოყალიბდა ქართული სალიტერატურო ენა?**
ა) მცხეთაში ბ) უფლისციხეში გ) ქართლში
4. **რა არის გრაკლიანის გორაზე აღმოჩენილი?**
ა) მრგლოვანი დამწერლობა ბ) ბოლნური ჯვარი
გ) უნიკალური დამწერლობა
5. **სად გვხვდება უძველესი ქართული წარწერები?**
ა) ბოლნისის სიონის ტაძარში ბ) უფლისციხეში გ) გრაკლიანში
6. **რას უწოდებენ მეცნიერები დმანისში აღმოჩენილ პირველ ადამიანებს?**
ა) ტომის მეთაურს ბ) დმანისის პირველ ევროპელებს
გ) ლეონტის და მზიას

7. **ჩამოთვალე ქართული დამწერლობის სახეობები:**

.....

.....

.....

.....

.....

სიტყვების თამაში

8. **დაწერე ნიმუშის მიხედვით:**

ნიმუში: ძველი - უ-ძველ-ეს-ი

დიდი - უ--ეს-ი

ლამაზი -

ძლიერი -

ჭკვიანი -

მშვენიერი -

9. დააკვირდი და დაწერე ნიმუშის მიხედვით. შემდეგ აირჩიე რამდენიმე სიტყვა და მათი გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

ნიმუში: ყველაზე დიდი იგივეა, რაც უდიდესი.

ყველაზე ძველი იგივეა, რაც

ყველაზე დიდი იგივეა, რაც

ყველაზე ლამაზი იგივეა, რაც

ყველაზე ძლიერი იგივეა, რაც

ყველაზე ჭკვიანი იგივეა, რაც

ყველაზე მშვენიერი იგივეა, რაც

ყველაზე მაღალი იგივეა, რაც

10. შეასრულე წინა სავარჯიშოს მიხედვით:

1. ქართლი არის საქართველოს ყველაზე დიდი მხარე.

ქართლი არის საქართველოს მხარე.

2. უფლისციხე არის კავკასიის ერთ-ერთი ყველაზე ძველი დასახლება.

უფლისციხე არის კავკასიის ერთ-ერთი დასახლება.

3. ქართული დამწერლობა ერთ-ერთი ყველაზე ლამაზი დამწერლობაა.

ქართული დამწერლობა ერთ-ერთი დამწერლობაა.

4. აფრიკის გარდა, მსოფლიოში ყველაზე ძველი ადამიანის ძვლები ქვემო ქართლში, კერძოდ, დმანისშია აღმოჩენილი.

აფრიკის გარდა, მსოფლიოში ადამიანის ძვლები ქვემო ქართლში, კერძოდ, დმანისშია აღმოჩენილი.

5. ბოლნისის სიონის ტაძრის ფასადზე შემონახულია ყველაზე ძველი ქართული წარწერები.

ბოლნისის სიონის ტაძრის ფასადზე შემონახულია ქართული წარწერები.

11. ა) წაიკითხე მურმან ლებანიძის ლექსი „უფლისციხესთან“ :

უფლისციხესთან სისხლისფერი ყაყაჩოს წვეთი
არა დაღვრილის, - დასადვრელის, ალბათ, მაცნეა,
არავითარი სხვა სამშობლო ამაზე მეტი
არ გამაჩნია!
მე დავინახე სვეტიცხოვლის თორმეტი სვეტი,
თოთხმეტი ციხე ზეგნებიდან ლაჟვარდს გასჩრია,
არავითარი სხვა სამშობლო ამაზე მეტი
არ გამაჩნია!
მშვენიერია ორ-ზღვას-შუა კავკასიის ხედი
და კითხვა: „ვინ ვის“ ბებერ გულში ლახვრად მაჩნია,
არავითარი სხვა სამშობლო ამაზე მეტი,
არავითარი სხვა გზა, სხვა ხსნა
არ გამაჩნია!

დაღვრილი - ის, რაც დაიღვარა.
დასადვრელი - ის, რაც მომავალში უნდა დაიღვაროს.
ზეგანი - მაღალი ადგილი.
ლაჟვარდი - აქ: ჰორიზონტი.
ლაჟვარდს გასჩრია - გადატანით: ჰორიზონტზე ჩანს.
ლახვარი - ხმლის მსგავსი იარაღი.
ლახვრად მაჩნია - თითქოს იარაღით ვარ დაჭრილი.

ბ) უპასუხე კითხვებს:

1. რომელ ისტორიულ ადგილებს ასახელებს პოეტი ლექსში?
2. რის შესახებ არის ლექსი?
3. ლექსის მიხედვით, როგორია კავკასიის ხედი?
4. რომელია ლექსის მთავარი აზრის გამომხატველი ნაწილი?

გ) ლექსიდან ამოიწერე ერთი ეპითეტი და შეადგინე წინადადება:

ეპითეტი - მხატვრული დანიშნულებით გამოყენებული
ზედსართავი სახელი, მხატვრული განსაზღვრება.

.....
.....

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

12. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

- 1) მოიძიე ინფორმაცია და მოამზადე პრეზენტაცია ფარნავაზ მეფისა და ქართული დამწერლობის შექმნის შესახებ;
- 2) მოიძიე ინფორმაცია და მოამზადე პრეზენტაცია „დმანისის პირველი ევროპელების“ შესახებ;

ვისაუბროთ თემაზე

13. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარადგინე ჯგუფის წინაშე. ისაუბრე, რატომ დაინტერესდი ამ თემით, როგორ იმუშავე, რა სირთულეები შეგხვდა?

ჩვენი შთაბეჭდილებები

14. მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია უფლისციხის შესახებ, დაათვალიერე ფოტოსურათები, მოუსმინე მურმან ლებანიძის ლექსს „უფლისციხესთან“ და დაწერე შენი შთაბეჭდილება სათაურით „კლდეში ნაკვეთი ქალაქი“.

ფოტოგალერეა:

მოუსმინე ლექსს:

დავალებაში ისაუბრე:

- სად მდებარეობს უფლისციხე?
- როდის და როგორ აშენდა ქალაქი?
- რა განცდაა გადმოცემული მურმან ლებანიძის ლექსში?

მე გაბრიელი ვარ და ახლა სხვა ქვეყანაში ვცხოვრობ. როცა საქართველოზე ვფიქრობ სიყვარულს, სიამაყეს და სევდას ვგრძნობ. სიყვარულს იმიტომ, რომ მიყვარს ჩემი სამშობლო, სიამაყეს რადგან ვამაყობ, რომ ქართველი ვარ და სევდას იმიტომ, რომ შენატრება ჩემი ოჯახის წევრები, მეგობრები, ჩემი ქალაქი თბილისი სადაც მე დაიბადე და ჩემი ჯერ სადაც ბევრს ვთამაშობდი.

მახსოვს ჩემი ორი სოფელი, რაცეკანი - ქვემო ქართლში და ბახვი - გურიაში. იქ ყოველთვის მივდიოდი ზაფხულობით. მთელ დღეებს ეზოში ვატარებდი, მეგობრებთან ერთად დამალობანას ვთამაშობდი და ღვრილით მღინარეზე. მახსოვს, როგორ მსწავლიდა ბაბუა მანქანის მართვას. ზაფხული ყოველთვის კარგი იყო. როცა საქართველოში ვარ, ძალიან ბედნიერად ვგრძნობ თავს.

ჩემს თუცხოელ მეგობრებს ვთუყვები, რომ საქართველო ძალიან ლამაზი ქვეყანაა და მე ძალიან ამაყი ვარ იმით, რომ ვარ ქართველი!

გაბრიელ ასანიძე, 9 წლის.

ჩემი სამშობლო
საქართველო ჩემთვის
არის აღვილი, სადაც
ფიქრებში ყოველთვის
ვბრუნდები. საქართველო
ჩემთვის სახლია, რომელიც
მუდამ ჩემს გულშია.

ელენე ალგომელაშვილი

ნაწილი II

თბილისი

თბილისი საქართველოს დედაქალაქია. თბილისის აღმოსავლეთ საქართველოში, მდინარე მტკვრის ორივე ნაპირზე მდებარეობს. ქალაქი V საუკუნეში მეფე ვახტანგ გორგასალმა ააშენა. მას აქვს **ხელსაყრელი** გეოგრაფიული მდებარეობა. სწორედ ამიტომ აქ გადიოდა მნიშვნელოვანი სავაჭრო გზები.

თბილისი გამოირჩევა მრავალფეროვანი კულტურით. ქალაქის **უნიკალურ** სახეს ქმნის სხვადასხვა ეპოქის არქიტექტურული ძეგლები, მუზეუმები, ციხე-სიმაგრეები, ეკლესია-მონასტრები, ჩანჩქერები, ტბები თუ მთის ხედები.

თბილისში შეგიძლია მოინახულო მთაწმინდის პარკი, ძველი თბილისი, თბილისის ბოტანიკური ბაღი, აბანოთუბანი, შარდენის ქუჩა, სამების საკათედრო ტაძარი.

მთაწმინდა

მთაწმინდა თბილისში ყველაზე მაღალი მთაა. მთაწმინდაზე 1905 წლიდან ფუნქციონირებს **სამთო-საბაგირო გზა - ფუნიკულიორი**. ამ ადგილიდან იშლება ულამაზესი ხედი მთელ თბილისზე. აქ დაგხვდება ბევრი სანახაობა - დასასვენებელი პარკი, **ატრაქციონები**, ეკლესია და **მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პათეონი**.

ბოტანიკური ბაღი

ბოტანიკური ბაღი თბილისის ერთ-ერთი ულამაზესი ადგილია. აქ შეგიძლია ნახო **ეგზოტიკური** მცენარეები, ბაღები, იასამნების ბაღი, მრავალფეროვანი **ვარდნარი**, იაპონური ბაღი, ბილიკები, ჩანჩქერი, პატარა ხიდეები და სხვ. ბაღი მდებარეობს სოლოლაკის ქედის სამხრეთით, ლეღვთახევის ხეობაში. ბაღის ერთ მხარეს თბილისის ძველი უბანი - აბანოთუბანი, მეორე მხარეს კი - ნარიყალას ციხე-სიმაგრეა.

აბანოთუბანი, ნარიყალა

აბანოთუბანი თბილისის ერთ-ერთი უძველესი უბანია, რომელიც მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე მდებარეობს. ეს უბანი ცნობილია ბუნებრივად ცხელი გოგირდის **სამკურნალო წყლებითა** და მასზე გაშენებული აბანოებით. ამ ადგილის აღმოჩენისა და ვახტანგ გორგასლის მიერ თბილისის დაარსების ლეგენდა სწორედ ამ ტერიტორიას უკავშირდება.

ნარიყალას ციხე-სიმაგრე ძველ თბილისში მდებარეობს.

თბილისობა

თბილისობა ყოველწლიური საშემოდგომო დღესასწაულია. ეს დღესასწაული **უხმოსავლიანობის, ბარაქისა და ნაყოფიერების** სიმბოლოა. ტრადიციულად ის იმართება ოქტომბრის ბოლოს და გრძელდება რამდენიმე დღე. ღონისძიებები ტარდება დედაქალაქის ისტორიულ ნაწილში - ძველ თბილისში. ფესტივალის ფარგლებში იმართება კულტურული ღონისძიებები, შეჯიბრებები, კონცერტები, გამოფენა-გაყიდვები, ბაზრობები. დღესასწაულის დროს შეგიძლია **დაწურო ყურძენი, ამოავლო ჩურჩხელა**, გასინჯო ტრადიციული ქართული კერძები, მოუსმინო ხალხურ მუსიკას, ისიამოვნო ცეკვითა და ეროვნულ სამოსში გამოწყობილი ადამიანების ნახვით.

თბილისობა კარგად წარმოაჩენს ქართველი ხალხის **მასპინძლობის ტრადიციას, გულუხვობასა და ხელგაშლილობას**.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას და შეადგინე წინადადებები:

ხელსაყრელი - შესაფერისი, კარგი.

უნიკალური - ძალიან იშვიათი, განუმეორებელი.

პანთეონი - სასაფლაო, სადაც გამოჩენილ ადამიანებს ასაფლავებენ.

ეგზოტიკური - უჩვეულო, უცხო.

ვარდნარი - ვარდებით დაფარული ადგილი.

მინერალური წყლები - მიწისქვეშა ან ზედაპირული წყლები, რომლებსაც, მინერალურ ნივთიერებათა შემცველობის გამო სამკურნალო თვისებები აქვს.

ლეგენდა - ზეპირი გზით შემონახული მონათხრობი, რომლის სიუჟეტი ზღაპრულ, ფანტასტიკურ ამბავზეა აგებული.

უხვმოსავლიანობა - დიდი მოსავალი (მაგალითად: ყურძენი, ხილი, ბოსტნეული...), უხვი მოსავალი.

ბარაქა - დიდი უხვმოსავალი, სიუხვე. გამოიყენება სურვილების დროს: ხვავი და ბარაქა გქონდეთ!... შეადარეთ: ბარაქიანი - ძალიან ბევრი, უხვი.

ნაყოფიერება - ნაყოფის მოცემის უნარი.

გულუხვობა - ყველაფრის უხვად გაცემა (გულუხვი - ადამიანი, რომელიც უხვად (ანუ ბევრს) გასცემს).

ხელგაშლილობა - სხვისთვის არაფრის დანახვა, (ხელგაშლილი - ადამიანი, რომელიც ბევრს გასცემს).

2. ჩასვი სწორი ფორმით:

ლეგენდა, ბარაქა, უნიკალური, ვარდნარი, პანთეონში, მინერალური წყლები

1. აბანოთუბანი ცნობილია

2. გილოცავ ახალ წელს! ხვავსა და გისურვებ!

3. თბილისის დაარსების ძალიან მომწონს.
4. სკოლის ეზოში მებაღეს ლამაზი გაეშენებინა.
5. მთაწმინდის არის დაკრძალული ნიკოლოზ ბარათაშვილი.
6. ნარიყალას ციხიდან ხედები იშლება თბილისზე.

3. დააკავშირე:

ფუნიკულიორი

ატრაქციონები

ციხე-სიმაგრე

ყურძნის დაწურვა

ჩურჩხელების
ამოვლება

4. დააკავშირე სიტყვები და მათი გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

ეგზოტიკური	გზა
მინერალური	მდებარეობა
ყურძნის	ამოვლება
საბაგირო	მცენარეები
ხელსაყრელი	წყალი
ჩურჩხელის	დაწურვა

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1. რომელია თბილისის ყველაზე მაღალი მთა?
2. რატომ გადიოდა თბილისში მნიშვნელოვანი სავაჭრო გზები?
3. რის ნახვა შეგიძლია მთაწმინდაზე?
4. რა ჰქვია თბილისის უძველეს უბნებს?
5. თბილისის რომელ უბანს უკავშირდება მისი აშენების ლეგენდა?
6. ტექსტის მიხედვით, რა ხდება თბილისობის დღესასწაულზე?

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელი მდინარის ნაპირზე მდებარეობს თბილისი?
ა) მტკვრის; ბ) არაგვის; გ) ქსნის.
2. ვინ და რომელ საუკუნეში ააშენა თბილისი?
ა) ფარნავაზ მეფემ III საუკუნეში; ბ) ვახტანგ გორგასალმა V საუკუნეში;
გ) ფარნავაზ მეფემ V საუკუნეში.
3. სად შეგიძლია ნახო მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პათეონი?
ა) აბანოთუბანში; ბ) ნარიყალაზე; გ) მთაწმინდაზე.
4. აბანოთუბანი ცნობილია
ა) ეგზოტიკური მცენარეებით; ბ) ცხელი მინერალური წყლებით;
გ) ციხე-სიმაგრეებით.
5. რომელი დღესასწაული იმართება შემოდგომით?
ა) თბილისობა; ბ) მარიამობა; გ) გვირილობა.

6. ჩამოთვალე, რის გაკეთება შეგიძლია თბილისობაზე?

.....

.....

.....

სიტყვების თამაში

7. წაიკითხე წინადადებები და შეარჩიე შესაფერისი ზმნა:

ფუნქციონირებს, მდებარეობს, ააშენა, ნახო, იმართება, მიიღო

1. თბილისი V საუკუნეში მეფე ვახტანგ გორგასალმა
2. მთაწმინდაზე 1905 წლიდან სამთო-საბაგირო გზა - ფუნიკულიორი.
3. ბოტანიკურ ბაღში შეგიძლია ეგზოტიკური მცენარეები, ბაღები, იასამნების ბაღი.
4. თბილისობა ტრადიციულად ოქტომბრის ბოლოს
5. აბანოთუბანი მტკვრის მარჯვენა სანაპიროზე
6. დღესასწაულის დროს შეგიძლია მონაწილეობა ყურძნის დაწურვაში, ჩურჩხელების ამოვლებაში.

8. დააკავშირე სინონიმები:

ხელგაშლილი

უხმოსავლიანი

ხელსაყრელი

ეგზოტიკური

შესაფერისი

გულუხვი

უჩვეულო

ბარაქიანი

9. წაიკითხე იაკობ გოგებაშვილის ბიოგრაფია:

იაკობ გოგებაშვილი დაიბადა შიდა ქართლის მხარეში, გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ვარიანში. ის იყო ცნობილი ქართველი საბავშვო მწერალი. მან შეადგინა წიგნი „დედა ენა“, რომლითაც საქართველოში ბავშვები წერა-კითხვას სწავლობენ.

იაკობ გოგებაშვილის სახლ-მუზეუმი მდებარეობს სოფელ ვარიანში. აქ შეგიძლია ნახო მწერლის ნივთები, დოკუმენტები, ფოტომასალა და სხვ. მუზეუმში ყოველწლიურად იმართება სახალხო დღესასწაული „იაკობობა“.

უპასუხე კითხვებს:

1. სად დაიბადა იაკობ გოგებაშვილი?
2. რომელი წიგნის ავტორია იაკობ გოგებაშვილი?
3. სად მდებარეობს იაკობ გოგებაშვილის სახლ-მუზეუმი?
4. რის ნახვა შეგიძლია იაკობის სახლში?
5. რომელი დღესასწაული იმართება ყოველწლიურად მუზეუმში?

10. წაიკითხე ინფორმაცია იაკობ გოგებაშვილის ცხოვრების შესახებ:

იაკობ გოგებაშვილი დაიბადა 1840 წელს ღარიბი მღვდლის ოჯახში. იაკობ გოგებაშვილმა ილია ჭავჭავაძესთან ერთად დააარსა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება. მან დაწერა სასკოლო სახელმძღვანელოები: „ქართული ენის ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი მოსწავლეთათვის“, „ბუნების კარი“, „დედა ენა“.

გოგებაშვილი ქართული საბავშვო ლიტერატურის ფუძემდებელია. მისი მოთხრობები მკითხველს სიკეთეს, სამშობლოს სიყვარულს, თავდადებასა და მეგობრობას ასწავლის.

ის მოთხრობებსა და წერილებს აქვეყნებდა საყმაწვილო ჟურნალებში: „ნობათში“, „ჯეჯილსა“ და „ნაკადულში“.

იაკობ გოგებაშვილი გარდაიცვალა 1912 წელს, დაკრძალულია მთაწმინდის პანთეონში.

11. მოიძიე ინფორმაცია თბილისის კულტურული ძეგლებისა და ღირსშესანიშნაობების შესახებ და ტურისტებისთვის მოამზადე პატარა ვიდეორგოლი სათაურით: „ხუთი ადგილი, რომელიც თბილისში აუცილებლად უნდა ნახო“.
12. მოიძიე ინფორმაცია მთაწმინდის პანთეონში დაკრძალული ერთ-ერთი მწერლის ან საზოგადო მოღვაწის შესახებ და წარმოადგინე პრეზენტაცია.

13. მოუსმინე „იავნანას“

14. უყურე მოთხრობის მიხედვით გადაღებულ ფილმს „იავნანამ რა ჰქმნა?“ და შეავსე ცხრილი:

ფილმის სათაური	
მთავარი პერსონაჟები	
მეორეხარისხოვანი პერსონაჟები	
რა ხდება ფილმის დასაწყისში?	
როგორ ვითარდება მოვლენები?	
რა ხდება ბოლოს?	

15. მოისმინე თბილისზე შექმნილი სიმღერები:

[„ჩემო თბილის ქალაქო“](#)

[„თბილისო“](#)

 ვისაუბროთ თემაზე

16. მოიძიე ინფორმაცია თბილისზე და ისაუბრე, რით გამოირჩევა თბილისი იმ ქალაქებისგან, რომლებიც შენ გაქვს ნანახი?

 ჩვენი შთაბეჭდილებები

17. დაწერე ტექსტი სათაურით „თბილისის დაარსების ისტორია“.

18. დაწერე რა მსგავსება და განსხვავებაა თბილისსა და იმ ქალაქს შორის, სადაც შენ ცხოვრობ.

„ჩემი საქართველო-ჩემი გულის ხმა“

მე ვარ დავით ჭიჭვიშვილი. 14 წლის
ჩემი მშობლები საქართველოდან არიან. მე და
ჩემი უმცროსი ძმა ისრაელში დავიბადეთ. ხშირად
ჩამოვდივართ ჩვენს სამშობლოში, სადაც ყველანაშ
დავ ვართ.

საქართველოში კეთილი ადამიანები ცხოვრობენ
სულმოუთქმენლად ველი მონაცრემულ ბნელბთან
და ახლობლებთან შეხედრას.

სამეზის ეზოში დაუვინყარი სიმშვიდე და სიხს-
რული იგრძნობა. მთაწმინდიდან ისწორიული
და ულამაშესი თბილისი მოჩანს, ვფიქრობ იბ
ყველანაშე ლამაზია და მაქვს სურვილი ათასჯერ
ვნახო. ❤️

ნაწილი III

ქალაქი მუზეუმი - მცხეთა

ქალაქი-მუზეუმი - სწორედ ასე უწოდებენ მცხეთას. იგი მდებარეობს მდინარეების - მტკვრისა და არაგვის **შესაყართან**. ეს ტერიტორია უძველეს **ხანაში** იყო დასახლებული. მცხეთა ქართლის სამეფოს პოლიტიკური ცენტრი იყო. გადმოცემის თანახმად, IV საუკუნეში მცხეთაში ქრისტიანობა გაავრცელა **კაბადოკიელმა** წმინდა ნინომ.

მცხეთაში არაერთი მნიშვნელოვანი კულტურული ძეგლია. აქ შეგიძლია ნახო: სვეტიცხოვლის ტაძარი, სამთავროს მონასტერი, ჯვრის მონასტერი და სხვ.

სვატიცხოველი

გადმოცემის მიხედვით, იერუსალიმში იესოს ჯვარცმისას საქართველოდანაც ჩავიდნენ ებრაელები – ელიოზ მცხეთელი და ლონგინოზ კარსნელი. იესო ქრისტეს ჯვარცმის შემდეგ ებრაელებმა მისი ტანსაცმელი გაიყვეს, კვარტი ელიოზსა და ლონგინოზს შეხვდათ. მათ სიწმინდე მცხეთაში ჩამოაბრძანეს. ელიოზის დამ, სიდონიამ, უფლის **კვარტი გულში ჩაიკრა** და გარდაიცვალა. ელიოზმა თავისი და კვართთან ერთად დაკრძალა. მის საფლავზე კი კვიპაროსის ხე ამოვიდა. ამ ხის გამოყენებით ააშენეს მცხეთაში სვეტიცხოვლის ტაძარი.

მცხეთობა / სვეტიცხოვლობა

14 ოქტომბერს მცხეთაში აღინიშნება დღესასწაული „მცხეთობა - სვეტიცხოვლობა“. დღესასწაული საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის დაწესებულია და უკავშირდება **უფლის კვართს**.

ამ დღესასწაულს, გარდა რელიგიური შინაარსისა, საერო დატვირთვაც აქვს. ქალაქში **წირვა-ლოცვასთან** ერთად ხალხური ცეკვა-სიმღერა, გამოფენები, ჭიდაობა, ბაზრობა და სხვა კულტურული ღონისძიებები იმართება.

მცხეთის ჯვრის მონასტარი

ჯვრის მონასტერი მდებარეობს მცხეთის აღმოსავლეთით, მდინარე მტკვრისა და არაგვის შესართავთან, მთის წვერზე. ტაძარი VI საუკუნეში აშენდა. ქრისტიანობის მიღების შემდეგ ამ ადგილას მეფე მირიანმა ხის მაღალი ჯვარი აღმართა, რომელსაც **თაყვანს სცემდნენ** კავკასიის სხვა ქრისტიანი ერებიც. VI ს.-ის ბოლოსა და VII ს.-ის დასაწყისში გუარამის ძემ, **ერისმთავარმა** სტეფანოზ I-მა, მცირე ტაძრის გვერდით ააშენა დიდი ტაძარი, დღევანდელი ჯვარი. მცხეთის ჯვარი **იუნესკოს** მიერ მსოფლიო ხელოვნების **საგანძურთა** სიაში შედის.

სამთავროს მონასტარი

სამთავროს მონასტერი მდებარეობს მცხეთაში. ამ ადგილზე ცხოვრობდა წმინდა ნინო. აქ არიან დაკრძალული მირიან მეფე და ნანა დედოფალი.

მონასტერი რამდენიმე ნაგებობისგან შედგება: მთავარი ტაძარი, წმ. ნინოს ეკლესია, სამრეკლო და გალავანი კოშკით. მთავარი ტაძრის აგების ისტორია ცნობილი არ არის. ის XI საუკუნით თარიღდება. მცირე ზომის წმინდა ნინოს ტაძარი პირველად მირიან მეფემ ააშენა IV საუკუნეში. დღევანდელი სახით შემორჩენილი ეკლესია კი XI საუკუნეშია აშენებული.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას და შეადგინე წინადადებები:

შესაყარი - ორი ან მეტი რაიმეს შეერთების ადგილი.

ხანა - დრო.

კაბადოკია - ადგილის სახელი (მდებარეობს თანამედროვე თურქეთის ტერიტორიაზე).

უფლის კვართი - ღვთისმშობლის მიერ მოქსოვილი, იესო ქრისტეს პერანგი.

წირვა-ლოცვა - მართლმადიდებლური ღვთისმსახურება.

იუნესკო - გაერთიანებული ერების განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია.

თაყვანის სცემდნენ - პატივს სცემდნენ, პატივისცემას გამოხატავდნენ.

ერისმთავარი - სახელმწიფოს მეთაური VI–IX საუკუნეებში.

გულში ჩაიკრა - ჩაიხუტა.

საგანძური - ძვირფასი ნივთი, სიმდიდრე, ქონება.

2. წაიკითხე წინადადებები და ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

კაბადოკია, კვართი, წირვა-ლოცვა, იუნესკო, შესაყართან, ხანა

1. წმინდა ნინო იყო.

2. ამ ტაძარში 9 საათზე დაიწყება.

3. უფლის მცხეთაში ჩამოაბრძანეს.

4. ჯვრის მონასტერი მიერ მსოფლიო ხელოვნების საგანძურთა სიაში შედის.

5. მცხეთის ტერიტორია უძველეს იყო დასახლებული.

6. მცხეთა მდინარე მტკვრისა და არაგვის მდებარეობს.

3. დააკავშირე:

სვეტიცხოველი

ჯვრის მონასტერი

სამთავროს
მონასტერი

4. ა) დააკავშირე სიტყვები:

წირვა
თაყვანს
გულში
ცეკვა

სიმღერა
ჩაიკრა
სცემდა
ლოცვა

ბ) შეადგინე წინადადებები მიღებული ფრაზების გამოყენებით:

1.
2.
3.
4.

შევაპოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1. რომელი მდინაარეების შესაყართან მდებარეობს მცხეთა?
2. რას უწოდებენ ქალაქ მცხეთას?
3. ვინ გაავრცელა ქართლში ქრისტიანობა?
4. რომელი მეფე და დედოფალი არის დაკრძალული სამთავროს მონასტერში?
5. რომელი ტაძრების ნახვა შეგიძლია მცხეთაში?
6. რომელი დღესასწაული აღინიშნება 14 ოქტომბერს?

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. **გადმოცემის მიხედვით, ვის ხვდა წილად უფლის კვართი?**
ა) წმინდა ნინოს; ბ) სიდონიას; გ) ელიოზსა და ლონგინოზს.
2. **რომელი ხე ამოვიდა სიდონიას სფლავზე?**
ა) კაკლის; ბ) კვიპაროსის; გ) დაფნის.
3. **ვინ გაავრცელა საქართველოში ქრისტიანობა?**
ა) წმინდა ნინომ; ბ) სიდონიამ; გ) მეფე მირიანმა.
4. **სადაური იყო წმინდა ნინო?**
ა) მცხეთელი; ბ) კაბადოკიელი; გ) ქართლელი.
5. **ვინ აღმართა ხის ჯვარი მთის წვერზე?**
ა) მირიან მეფემ; ბ) სტეფანოზ I-მა; გ) გუარამმა.
6. **სად არიან დაკრძალულნი მირიან მეფე და ნანა დედოფალი?**
ა) ჯვრის მონასტერში; ბ) სვეტიცხოველში; გ) სამთავროს მონასტერში.

7. ჩასვი გამოტოვებული ზმნები:

სცემდნენ, ააშენა, ჩავიდნენ, აღინიშნება, გაიყვეს, ჩაიკრა

1. ერისმთავარმა გუარამმა ჯვრის გვერდით პატარა ეკლესია
2. იესო ქრისტეს ჯვარცმის შემდეგ ებრაელებმა მისი ტანსაცმელი
3. ხის მაღალ ჯვარს თაყვანს კავკასიის სხვა ქრისტიანი ერებიც.
4. იესოს ჯვარცმისას საქართველოდანაც ებრაელები – ელიოზ მცხეთელი და ლონგინოზ კარსნელი.
5. ელიოზის დამ, სიდონიამ, უფლის კვართი გულში
6. მცხეთაში 14 ოქტომბერს დღესასწაული „მცხეთობა - სვეტიცხოველობა“.

8. აბრუნე სიტყვები: სვეტიცხოველი, ერისმთავარი, ტაძარი, ჯვარი.

ბრუნვები	სვეტიცხოველი	ერისმთავარი	ტაძარი	ჯვარი
სახელობითი				
მოთხრობითი				
მიცემითი				
ნათესაობითი				
მოქმედებითი				
ვითარებითი				
წოდებითი				

9. შეადგინე წინადადებები მოცემული სიტყვების გამოყენებით:

სვეტიცხოვლის, ერისმთავრად, ტაძრის, ჯვრით, ჯვრის, ერისმთავრის.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

მცირე ლიტერატურული ექსკურსი

10. წაიკითხე ნიკოლოზ ბარათაშვილის შესახებ და უპასუხე კითხვებს:

ნიკოლოზ ბარათაშვილი დაიბადა 1817 წლის 22 ნოემბერს თბილისში. პოეტის მამა იყო თავადი მელიტონ ბარათაშვილი. დედა პოეტისა, ეფემია, ორბელიანთა გვარის ქალი იყო, გრიგოლ ორბელიანის და. დედის მხრიდან ნიკოლოზ ბარათაშვილი ძველი საქართველოს სამეფო ოჯახის ნათესავი იყო. მეფე ერეკლე დიდი პაპა იყო პოეტისა. პოეტის ბავშვობის წლების შესახებ ცოტა რამ არის ცნობილი. მას დედა და დიდედა ხორეშან ბატონიშვილი ზრდიდნენ.

მამის ხელგაშლილი ცხოვრების გამო, პოეტი იძულებული გახდა სწავლის გაგრძელებაზე უარი ეთქვა და მუშაობა დაიწყო სასამართლოს კანცელარიაში, ამ დროს იგი 18 წლისაც არ იყო.

1845 წელს კი იგი თავისი მეგობრის მამუკა ორბელიანის დახმარებით სამუშაოდ წავიდა განჯაში. აქ პოეტი მალარიით გახდა ავად და გარდაიცვალა.

ნიკოლოზ ბარათაშვილმა დაწერა ისეთი ცნობილი ნაწარმოებები, როგორებიცაა: „მერანი“, „შემოდამება მთაწმინდაზედ“, „სული ობოლი“, „ბედი ქართლისა“ და სხვ.

უპასუხე კითხვებს:

- 1) როდის და სად დაიბადა ნიკოლოზ ბარათაშვილი?
- 2) ვინ იყვნენ პოეტის მშობლები?
- 3) რატომ წავიდა ნიკოლოზ ბარათაშვილი განჯაში?
- 4) როგორ გარდაიცვალა ნიკოლოზ ბარათაშვილი?
- 5) რომელი ნაწარმოებები დაწერა ნიკოლოზ ბარათაშვილმა?

11. წაიკითხე ნაწყვეტი ნიკოლოზ ბარათაშვილის ლექსიდან „სული ობოლი“ და უპასუხე კითხვას:

ნუ ვინ იტყვის ობლობისა ვაებას,
ნუ ვინ სჩივის თავის უთვისტომობას!
საბრალოა მხოლოდ სულით ობოლი,
ძნელდა პოვოს, რა დაკარგოს მან ტოლი!

ლექსის მიხედვით, როგორი ადამიანი არის საბრალო?

 მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

12. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია ნიკოლოზ ბარათაშვილის ცხოვრების შესახებ.
2. მოისმინე ლექსი „[სული ობოლი](#)“

 ვისაუბროთ თემაზე

13. ნიკოლოზ ბარათაშვილის ცხოვრების შესახებ მოდიებული ინფორმაცია გაუზიარე მეგობრებს.

 ჩვენი შთაბეჭდილებები

14. წიგნში მოცემული ინფორმაციისა და შენ მიერ მოდიებული ამბებზე დაყრდნობით შეადგინე ნიკოლოზ ბარათაშვილის ცხოვრების მოკლე ბიოგრაფიული ცნობარი.

მე ვარ ვაჩე იმერლიშვილი
შარ ზველი ვარ, მაგრამ
საფრანგეთში დავიბადე
მე საქართველოში ჯერად
ვყოფილვარ მაგრამ საქა-
რთველო ჩემთვის ყველაზე
ლამაზი და განსაკუთრებუ-
ლია. მეამაყი ვარ როდ ქართ-
ველი ვარ. მე მალე დავე-
რუნდები.

ილია ბირკაძე 1361

საქართველო - ჩემი გულო

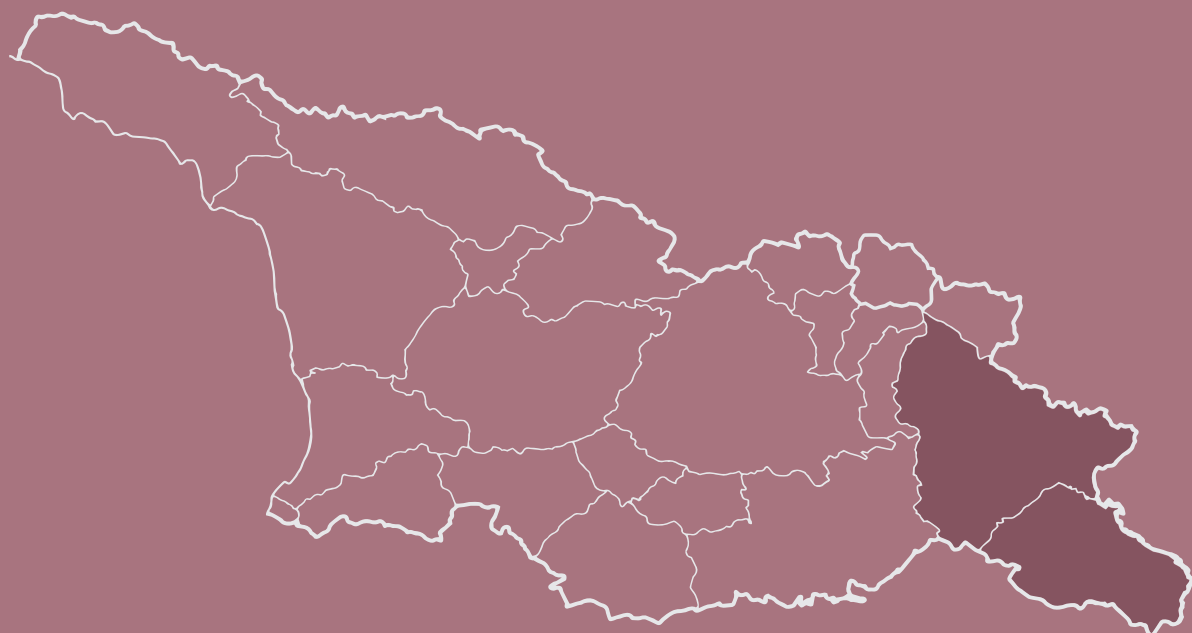
მე არ შემიძლია აღწერა, მაგრამ როცა საქართველოზე ვუძიებ, ვიწახტები ამ ტრძნობაში. ჩემი გულო თბება. ეს ქვეყანა ჩემთვის ყველაზე ძვირია.

ენა ჩემს სიღრმეში ჩაღრმავს ეხება. ეს ასოები - როცა ვხედავ მათ, მაშინ ვხვდები როგორი უნიკალური ვართ. ეს დამწერლობა მიმიყვანს იმ აზრამდე, რომ ჩვენ, ქართველები, განსაკუთრებული ხალხი ვართ. ჩვენი რწმენა საკმაოდ ბრძოლით და ცრემლებით.

საუკუნეების განმავლობაში ჩვენ ყოველთვის ვიყავით სხვების სამიწზე. მაგრამ მაინც ქართველები არასოდეს არ დანებდნენ.

მე ჩვენზე ამაყი ვარ. ვამაყობ რომ მებრძოლები და ქართველები ვართ. საქართველო არ არის მხოლოდ ადგილი. საქართველო ჩვენი გულია. საქართველოზე გაუბრალოდ

კანკეში

ნაწილი I

მდებარეობა

კახეთი აღმოსავლეთ საქართველოში მდებარეობს. კახეთის დიდი მდინარეებია: ალაზანი და იორი. კახეთში შეგიძლია ნახო შემდეგი ქალაქები: თელავი, სიღნაღი, გურჯაანი, დედოფლისწყარო, ახმეტა, საგარეჯო, ყვარელი, ლაგოდეხი.

ეს მხარე მდიდარია ბუნების სილამაზითა და მრავალფეროვნებით, **გამორჩეულია** ტაძრებითა და ციხე-კოშკებით. კახეთში არის ვრცელი **ველები**, ლამაზი ტყეები, ტბები და **უდაბნო**.

კახეთი **განთქმულია** ულამაზესი ვენახებითა და ვაზის უნიკალური ჯიშებით.

თელავი

თელავი კახეთში მდებარეობს, გომბორის **ქედის** ძირას და ალაზნის **ვაკეზე**. ქალაქს დიდი ისტორიულ-კულტურული დანიშნულება აქვს. აქ ნახავ ალაზნის ველისა და **კავკასიონის** ულამაზეს ხედებს.

ქალაქში არის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, თეატრი. თელავში მდებარეობს ქართველი ხალხის ერთ-ერთი საყვარელი და გამორჩეული მეფის ერეკლე II-ის სასახლე და თელავის ისტორიული მუზეუმი.

მეფის სასახლე - „ბატონის ციხე“ - დღემდე შემორჩენილი ერთადერთი სამეფო სასახლეა საქართველოში. **კომპლექსში** შედის მეფის სასახლე, სამეფო კარის ეკლესიები, მეფის აბანო. მუზეუმში დაცულია საბრძოლო იარაღების, **ხელნაწერების** უმნიშვნელოვანესი **კოლექცია**.

წინანდალი

წინანდალი მდებარეობს კახეთში, თელავის მუნიციპალიტეტში. აქ არის წინანდლის სამუზეუმო **კომპლექსი**, რომელიც მე-19 საუკუნის ცნობილი ქართველი მწერლის ალექსანდრე ჭავჭავაძის ოჯახს ეკუთვნოდა. სახლ-მუზეუმში დაცულია ოჯახის პირადი ნივთები, მე-18 საუკუნის ხელნაწერები, XVIII-XIX საუკუნეების ქართული, რუსული და ფრანგული ავეჯი და სხვა მნიშვნელოვანი ნივთები.

მამულში გაშენებულია ბაღი, რომელიც პირველი ევროპული ტიპის დასასვენებელი ადგილია საქართველოში. აქ მდებარეობს წინანდლის **ღვინის საცავი**. პირველად აქ ჩამოასხეს ბოთლში ქართული ღვინო.

სიღნაღი, ბოდბე

სიღნაღი ერთ-ერთი გამორჩეული ქალაქია საქართველოში თავისი არქიტექტურითა და ულამაზესი ხედებით. ქალაქში არის ერეკლე მეორის მიერ აშენებული **გალავანი**. გალავნიდან კავკასიონისა და ალაზნის ველის ულამაზესი ხედი იშლება.

სიღნაღში არის ცნობილი ბოდბის მონასტერი. აქ არის დაკრძალული წმინდა ნინო. მის საფლავზე მეფე მირიანმა ეკლესია ააშენა. ტაძრის ეზოდან, ტყის გავლით, წმინდა ნინოს წყაროსთან შეგიძლია მისვლა. ქრისტიანები თვლიან, რომ წყაროს **სასწაულმოქმედი ძალა** აქვს.

გრაფი

გრემის ტაძარი მდებარეობს ყვარელთან ახლოს. ტაძარი მე-16 საუკუნეში ააგო კახეთის მეფე ლევანმა. ტაძრის კომპლექსი რამდენიმე შენობისგან შედგება: მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესია, სამსართულიანი სასახლე-სამრეკლო, სამეურნეო ნაგებობანი, გალავანი, მდინარე ინწობისკენ საიდუმლო გასასვლელი. აქვეა აბანოები, ბაზარი და ქარვასლა.

ისტორიული გრემის კომპლექსი 1975 წლიდან **მუზეუმ-ნაკრძალს** წარმოადგენს. სასახლე-სამრეკლოში გამოფენილია **ეთნოგრაფიული მასალა** და გათხრების შედეგად მოპოვებული ნივთების ნაწილი: სამკაული, ცხოველთა მცირე ზომის ქანდაკებები, რკინის ცულები, კერამიკის ნიმუშები და სხვ.

იყალთოს მონასტერი და აკადემია

იყალთოს მონასტერი მდებარეობს თელავის მუნიციპალიტეტში. მონასტერი VI საუკუნეში დაარსდა.

XI-XII საუკუნეებში არსენ იყალთოელმა აქ **აკადემია** დააარსა. იყალთოს აკადემია XI-XII საუკუნეებში საქართველოში უმაღლესი სასწავლებელი იყო. მონასტრის ეზოში შემორჩენილია შენობის **ნანგრევები**, რომლებიც საერო დანიშნულების ნაგებობას უფრო ჰგავს, ვიდრე სამონასტროს. შენობა ორსართულიანი უნდა ყოფილიყო. იყალთოს აკადემიის პირველი რექტორი არსენ იყალთოელი იყო.

იყალთოს აკადემიაში მიმდინარეობდა მწიგნობრულ-საგანმანათლებლო მუშაობა.

2006 წელს ტაძარს მიენიჭა ეროვნული მნიშვნელობის კულტურის ძეგლის კატეგორია.

ალავერდის ტაძარი

ალავერდი, **საკათედრო** ტაძარი და მონასტერი, მდებარეობს ქალაქ თელავთან ახლოს. მონასტერი VI საუკუნის შუა ხანებში დააარსა იოსებ ალავერდელმა. XI საუკუნის დასაწყისში კვირიკე კახთა მეფემ ალავერდის წმ. გიორგის პატარა ეკლესიის ადგილას ააგო საკათედრო ტაძარი, რომელიც ალავერდის სახელწოდებითაა ცნობილი. ტაძარი ერთ-ერთი უდიდესი საეკლესიო ნაგებობაა საქართველოში.

ალავერდის კომპლექსში გაერთიანებულია სხვადასხვა დროის შენობები: პალატი, დიდი ზომის კამაროვანი დარბაზი, აგურის სასახლე, აბანო, მარანი, სამრეკლო და სხვა.

ალავერდის სამონასტრო კომპლექსი 2007 წლიდან შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

გამორჩეული - განსაკუთრებულად კარგი, სხვებზე უკეთესი.

განთქმული - ცნობილი.

ველი - გაშლილი ადგილი.

ქედი - წაგრძელებული მთა.

ვაკე - დედამიწის სწორი ზედაპირი.

კავკასიონი - მთათა სისტემა (მთის სახელი).

კომპლექსი - საგნების, მოვლენის ერთობლიობა.

ნანგრევი - შენობის დანგრევის შედეგად გადარჩენილი ნაწილი.

ხელნაწერი - ხელით დაწერილი ტექსტი.

კოლექცია - ერთად თავმოყრილი ერთნაირი საგნები.

საცავი - შენობა, სადაც ინახავენ რაიმეს.

სასწაულმოქმედი - ვინც ან რაც სასწაულებს ახდენს.

გალავანი - ქალაქის დამცავი კედელი.

აკადემია - სპეციალური უმაღლესი სასწავლებლის სახელწოდება.

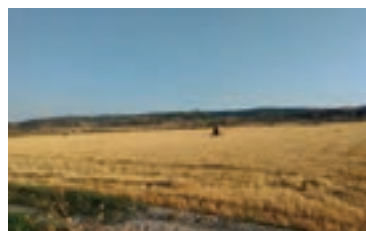
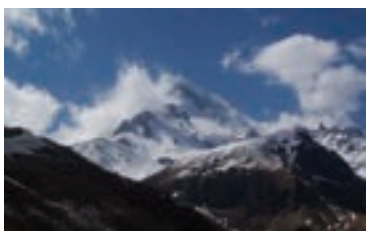
საკათედრო - ტაძარი, სადაც რომელიმე რეგიონის სასულიერო ცენტრია განთავსებული.

2. დააკავშირე სიტყვა სურათთან:

ველი

ქედი

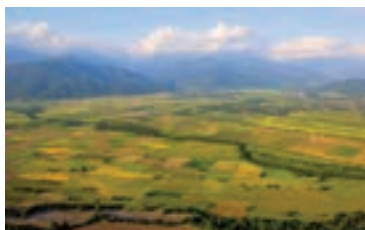
კავკასიონი

ვაკე

ნანგრევები

გალავანი

3. დააკავშირე:

ღვინის

ძალა

საკათედრო

აკადემია

სასწაულმოქმედი

ტაძარი

იყალბოს

საცავი

ხელნაწერების

იარაღი

საბრძოლო

კოლექცია

ხევსურული

სამოსელი

4. შეადგინე წინადადებები სიტყვების გამოყენებით:

განთქმული, გამორჩეული, სასწაულმოქმედი.

.....

.....

.....

5. წაიკითხე წინადადება და განმარტე ხაზგასმული სიტყვა:

წმინდა ნინოს წყაროს სასწაულმოქმედი ძალა აქვს.

6. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვა:

განთქმული, აკადემია, ნანგრევები, გალავანი, ხელნაწერები, საკათედრო

1. ქალაქის ერთ-ერთი გამორჩეული ადგილია ერეკლე მეორის მიერ აშენებული
..... .

2. მუზეუმში შეგიძლია ნახო საბრძოლო იარაღები და

3. კახეთი..... ულამაზესი ვენახებითა და ვაზის უნიკალური ჯიშებით.

4. XI-XII საუკუნეებში არსენ იყალთოელმა დააარსა.

5. ალავერდი, ... ტაძარი და მონასტერი, მდებარეობს ქალაქ
თელავთან ახლოს.

6. მონასტრის ეზოში შემორჩენილია შენობის

 შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

7. უპასუხე კითხვებს:

1. რომელია კახეთის დიდი მდინარეები?
.....

2. დაასახელე სამი ქალაქი, რომელიც კახეთში შეგიძლია ნახო.
.....

3. რომელ ქალაქში მდებარეობს ერეკლე II-ის სასახლე?
.....

4. რომელი მწერლის სახლ-მუზეუმი მდებარეობს წინანდალში?
.....

5. რით გამოირჩევა ქალაქი სიღნაღი?
.....

6. ვინ დააარსა ალავერდის ტაძარი?

.....

ტესტი

8. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. სად არის დაკრძალული წმინდა ნინო?

- ა) სვეტიცხოვლის მონასტერში; ბ) ბოდბის მონასტერში;
გ) ალავერდის ტაძარში.

2. სად ჩამოასხეს ბოთლში პირველად ქართული ღვინო?

- ა) წინანდლის მამულში; ბ) ერეკლე II-ის სასახლეში; გ) სიღნაღში.

3. ვინ დააარსა იყალთოს აკადემია?

- ა) იოსებ ალავერდელმა; ბ) ალექსანდრე ჭავჭავაძემ;
გ) არსენ იყალთოელმა.

4. სად მდებარეობს გრემი?

- ა) ყვარელთან; ბ) თელავთან; გ) სიღნაღში.

5. სად მდებარეობს პირველი ევროპული ტიპის დასასვენებელი ადგილი?

- ა) სიღნაღში; ბ) თელავში; გ) წინანდალში.

სიტყვების თამაში

9. რომელია სწორი ფორმა? იმსჯელე, სწორი ფორმების შესახებ.

ალაზნის	თუ	ალაზანის
იორის	თუ	ივრის
ყვარლის	თუ	ყვარელის
წინანდალის	თუ	წინანდლის
ღვინოსი	თუ	ღვინის
გალავნის	თუ	გალავანის
მწერალის	თუ	მწერლის

10. დააკავშირე და მიღებული სიტყვებით შეადგინე წინადადებები:

ხელ	მოქმედი	
მრავალ	ნაწერი	
სასწაულ	მეტყველო	
სადვთის	ფეროვანი	

11. ნიმუშის მიხედვით მიიღე ახალი სიტყვა:

ნიმუში: მონასტერი - სა-მონასტრ-ი

ბრძოლა - ბრძოლ.....

მეფე -

ერი -

12. ჩასვით სიტყვები მრავლობით რიცხვში:

მხოლოდ ერთი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
ტყე	
კლდე	
მდინარე	
სასახლე	
ციხე	
ვაკე	

მცირე ექსკურსი

13. წაიკითხე ინფორმაცია და უპასუხე კითხვებს:

ილია ჭავჭავაძე დაიბადა 1837 წელს სოფელ ყვარელში. ყვარელში, ქალაქის ცენტრში, მდებარეობს ილია ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმი. მუზეუმში მწერლის პირად ნივთებთან ერთად შეგიძლია ნახო ჭავჭავაძეების საგვარეულო კოშკი, სახლი, მარანი, თონე, წყლის წისქვილი და სხვ.

ილია იყო მწერალი, ჟურნალისტი, პოლიტიკოსი და პუბლიცისტი. მან მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა XIX საუკუნის ქართველი სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბებაში და უდიდესი წვლილი მიუძღვის ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის შექმნაში.

ილია ჭავჭავაძის თაოსნობით დაარსდა გაზეთი „საქართველოს მოამბე“ და „ივერია“. მან შექმნა პირველი ქართული ბანკი, ჩამოაყალიბა ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება.

ილია წერდა იმდროინდელი საზოგადოებისათვის ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებზე, როგორებიცაა: განათლება, სოციალური და პოლიტიკური პროცესები, თეატრი, ლიტერატურა, ეკონომიკა, ქალთა უფლებები და სხვ.

ილია ჭავჭავაძემ დაწერა მოთხრობა „კაცია ადამიანი?!“, „ოთარაანთ ქვრივი“, „მგზავრის წერილები“. მის კალამს ეკუთვნის ლექსები: „ჩემო კალამო“, „პოეტი“, „ბედნიერი ერი“ და სხვ.

ქართული მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის მიერ ილია ჭავჭავაძე შერაცხულია წმინდანად, სახელით - წმინდა ილია მართალი.

უპასუხე კითხვებს:

1. სად და როდის დაიბადა ილია ჭავჭავაძე?
2. რას საქმიანობდა ილია ჭავჭავაძე?
3. რომელი გაზეთები დააარსა ილიამ?
4. ვისი დამსახურებით შეიქმნა პირველი ქართული ბანკი და ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება?
5. ისაუბრე: რის შესახებ აქვეყნებდა ილია წერილებს ჟურნალ-გაზეთებში?
6. რომელი მოთხრობები/ლექსები დაწერა ილია ჭავჭავაძემ?
7. როდის გარდაიცვალა ილია?

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

14. შეარჩიერ ერთ-ერთი საკითხი და მოიძიე ინფორმაცია:

- o კახეთი და ერეკლე მეფე;
- o ალექსანდრე ჭავჭავაძის ცხოვრება და შემოქმედება;
- o ილია ჭავჭავაძის ცხოვრება და შემოქმედება.

ვისაუბროთ თემაზე

15. წარადგინე შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია კლასის წინაშე.

ისაუბრე, რა მოგეწონა, რამ დაგაინტერესა.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

16. შეადგინე ილია ჭავჭავაძის ცხოვრების შესახებ მცირე ბიოგრაფიული ცნობარი.

ნაწილი II

ბარაჯის უდაბნო - დავითგარეჯა

დავითგარეჯა მდებარეობს კახეთში, საგარეჯოს მუნიციპალიტეტში. მონასტრის მცირე ნაწილი აზერბაიჯანის ტერიტორიაზე მდებარეობს. დავითგარეჯის **სამონასტრო კომპლექსი** დაარსდა VI საუკუნის პირველ ნახევარში.

დავითგარეჯის სამონასტრო კომპლექსში შემავალი ტაძრები ძირითადად XII-XIII საუკუნეებში აშენდა. დავითგარეჯში თანდათან ჩამოყალიბდა ერთმანეთთან შორს მდებარე გამოქვაბული მონასტრები.

დავითგარეჯში შეიქმნა სამონასტრო ცხოვრებისა და მშენებლობის საკუთარი წესი, **ფრესკული მხატვრობის** საკუთარი სკოლა.

შემონახულია ქართველთა მეფეების - დავით აღმაშენებლის, თამარ მეფისა და ლაშა-გიორგის, **ფრესკები**.

ნაკრძალები: ვაშლოვანის ეროვნული პარკი, ლაგოდეხის ეროვნული პარკი

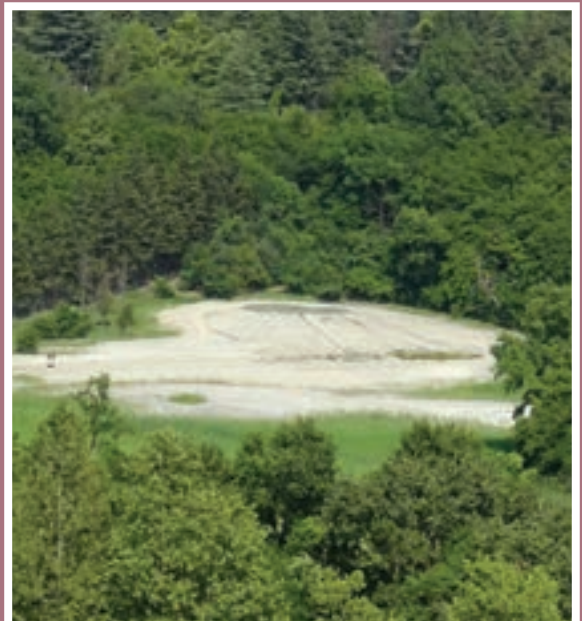
ვაშლოვანის ეროვნული პარკი კახეთში, დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტში მდებარეობს. ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე ნახავთ გაშლილ ველებს, უდაბნოსა და ხევებს. ეროვნული პარკი ლაშქრობის მოყვარულებს საინტერესო და სათავეგადასავლო სანახაობას ჰპირდება.

ლაგოდეხის ეროვნული პარკი მდებარეობს კახეთში, ქალაქ ლაგოდეხთან. ტერიტორია მოიცავს ლაგოდეხის სახელმწიფო ნაკრძალსა და ალკვეთილს. პარკში არის წიფლნარ-რცხილნარის ფართოფოთლოვანი ტყე, გურგენიანის ჩანჩქერი, როჭოს ჩანჩქერი, ნინოსხევის ჩანჩქერი, მაჭის ციხე და შავი კლდეების ტბა.

ტალახის ვულკანი ახტალა

ახტალა ტალახით სამკურნალო კურორტია კახეთში. ის მდებარეობს ქალაქ გურჯაანში. ტალახი ვულკანური წარმოშობისაა და მის აბაზანებს სხვადასხვა დაავადების სამკურნალოდ იყენებენ.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

სამონასტრო კომპლექსი - ტერიტორია, რომელიც რამდენიმე მონასტერს აერთიანებს.

გამოქვაბული - დიდი ზომის ბუნებრივი ან ხელოვნური ღრმა ადგილი კლდეში.

ფრესკა - ეკლესიის კედელსა ან ჭერზე შესრულებული ნახატი.

უდაბნო - ქვიშითა და სილით დაფარული ადგილი.

ლაშქრობა - საინტერესო ადგილების ჯგუფურად მონახულება.

სათავგადასავლო - სხვადასხვა საინტერესო და არაჩვეულებრივი ამბების შემცველი.

ნაკრძალი - ტერიტორიის ნაწილი, რომელსაც იშვიათი მცენარეებისა და ცხოველების დასაცავად და გასამრავლებლად გამოყოფენ და საგანგებოდ იცავენ.

ადკვეთილი - დაცული ტერიტორია იშვიათი მცენარეებისა და ცხოველების დასაცავად.

წიფელი - ხის ჯიში; წიფლნარი - წიფლის ხეებით დაფარული ადგილი.

რცხილა - ხის ჯიში; რცხილნარი - რცხილის ხეებით დაფარული ადგილი.

ფართოფოთლოვანი ტყე - ტყე, რომელიც წარმოქმნილია ფართო ფოთლის მქონე ჯიშებით.

ვულკანური - ვულკანის ამოფრქვევის შედეგად წარმოქმნილი.

2. დააკავშირე სიტყვა და სურათი:

უდაბნო

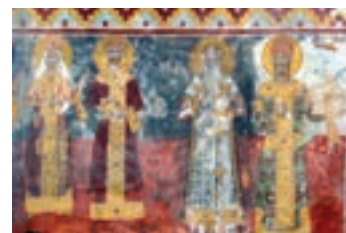
ვულკანი

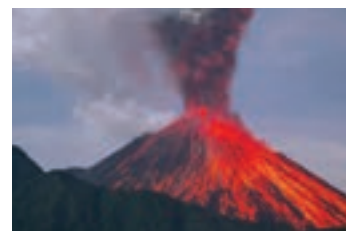
გამოქვაბული

ლაშქრობა

ფრესკა

3. დააკავშირე სიტყვები და შეადგინე წინადადებები:

ფართოფოთლოვანი

კომპლექსი

სამონასტრო

მხატვრობა

ეროვნული

ტყე

ასურელი

პარკი

ფრესკული

მამა

4. წინადადებებში ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

უდაბნო, გამოქვაბული, ვულკანური, ნაკრძალი, ფრესკა, ლაშქრობა

1. მე და ჩემს მეგობრებს ძალიან გვიყვარს
2. დაუსახლებელი, ქვიშიანი და ცხელი ადგილია.
3. ახტალის ტალახი წარმოშობისაა.
4. დავით გარეჯის სამონასტრო კომპლექსში, ბერთუბნის მონასტერში, თამარ მეფის არის გამოსახული.
5. ლაგოდეხის ეროვნული ცნობილია ულამაზესი ბუნებით.
6. კლდეში შეღრმავებულ ადგილს ჰქვია.

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1. რომელი ქართველი მეფეების ფრესკებია შემონახული დავითგარეჯის მონასტრებში?

.....

2. რომელი ნაკრძალების ნახვა შეგიძლია კახეთში?

.....

3. რისთვის იყენებენ ახტალის ტალახის აბაზანებს?

.....

4. რომელ ჩანჩქერებს ნახავ ლაგოდეხის ნაკრძალში?

.....

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელ საუკუნეებში ცხოვრობდა დავით გარეჯელი?

ა) VI საუკუნეში; ბ) XI საუკუნეში; გ) XII საუკუნეში.

2. კახეთის რომელ მუნიციპალიტეტში მდებარეობს ვაშლოვანის ეროვნული პარკი?

ა) სიღნაღის მუნიციპალიტეტში; ბ) ლაგოდეხის მუნიციპალიტეტში; გ) დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტი.

3. როგორი წარმოშობის არის ახტალის ტალახი?

ა) გოგირდის; ბ) ვულკანური; გ) სამკურნალო.

4. სადაური იყო დავით გარეჯელი?

ა) ასურელი; ბ) კახელი; გ) გარეჯელი.

სიტყვების თამაში

7. აწარმოე ნიმუშის მიხედვით და შეადგინე წინადადებები მიღებული ფორმების გამოყენებით:

ნიმუში: წიფელი - წიფლ-**ნარ**-ი

რცხილა

მუხა

ნაძვი

ბუჩქი

ნიმუში: ვულკანი - ვულკან-**ურ**-ი

ბავშვი

თავი

კაცი

ქალი

8. ჩასვი გამოტოვებული ფრაზები:

გაშლილი ველი, გაშლილმა ველმა, გაშლილ ველს, ეროვნული პარკი,
ეროვნულმა პარკმა, ეროვნულ პარკს

1. გამოაცა.
2. ვაშლოვანის ეროვნულ პარკში ნახავთ.
3. წინ დავინახე.
4. ლაგოდების ულამაზესია.
5. თუ ლაგოდების ესტუმრებით, აუცილებლად ნახეთ ნინოსხევის ჩანჩქერი.
6. ვაშლოვანის ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება დატოვა.

მცირე ლიტერატურული ექსკურსი

9. წაიკითხე ნაწყვეტი ილია ჭავჭავაძის ლექსიდან „ჩემო კარგო ქვეყანავ“:

ჩემო კარგო ქვეყანავ...

ჩემო კარგო ქვეყანავ, რაზედ მოგიწყენია!..
აწმყო თუ არა გვწყალობს, მომავალი ჩვენია,
თუმცა ძველნი დაგშორდნენ, ახალნი ხომ შენია...
მათ ახალთ აღგიდგინონ შენ დიდების დღენია,
ჩემო თვალის სინათლევ, რაზედ მოგიწყენია?..

ახლთ აღგიდგინონ -

ახალგზრდებმა,
ახალმა თაობამ
აღადგინოს

უპასუხე კითხვებს:

1. ვის მიმართავს ილია ლექსის დასაწყისში?
2. ლექსის მიხედვით, რა განწყობა აქვს ქვეყანას?
3. რატომ მოუწყენია ქვეყანას?
4. შენი სიტყვებით განმარტე ფრაზა: „აწმყო თუ არა გწყალობს, მომავალი ჩვენია“.
5. რის იმედი აქვს ლექსის ავტორს?

10. წაიკითხე ილია ჭავჭავაძის გამონათქვამები და იმსჯელე, რას გასწავლის, რაზე გაფიქრებს მწერალი?

ფუჭი - ტყუილი, უსარგებლო

- „კაცად მაშინ ხარ საქები, თუ ეს წესი წესად დარგე: ყოველ დღესა შენს თავს ჰკითხო, – აბა დღეს მე ვის რა ვარგე?“
- „წარსული მკვიდრი საძირკველია აწმყოსი, როგორც აწმყო მომავლისა.“
- „ხვალე არ უნდა ჰგავდეს დღევანდელს, თუ კაცს პროგრესი, წინსვლა ადამიანისა ფუჭ სიტყვად არ მიაჩნია.“
- „სიკეთით სძლიე შენს მტერსა, ერიდე სისხლით ზღვევასა: სულგრძელობითა ძლევა სჯობს ვაჟკაცობითა ძლევასა.“
- „ადამიანი ადამიანობს მარტო პატიოსნებით და ნამუსითა...“

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

11. მოუსმინე ილია ჭავჭავაძის ლექსზე შექმნილ სიმღერას „ჩემო კარგო ქვეყანავ“:

[„ჩემო კარგო ქვეყანავ“](#)

12. გაეცანი დამატებით ინფორმაციას ვაშლოვანის ეროვნულ პარკზე, მოიძიებული ინფორმაციისა და ფოტომასალის გამოყენებით გააკეთე პრეზენტაცია:

13. მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია დავითგარეჯის მონასტრების შესახებ და გააკეთე პრეზენტაცია.

ვისაუბროთ თემაზე

14. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარადგინე ჯგუფის წინაშე. ისაუბრე, რატომ დაინტერესდი ამ თემით, როგორ იმუშავე, რა სირთულეები შეგხვდა?

15. წარმოიდგინე, რომ იმოგზაურე ვაშლოვანის ნაკრძალში. დაწერე „მოგზაურის ჩანაწერები უბის წიგნაკში“ (შთაბეჭდილებები, ფიქრები, კომენტარები...). სასურველია, ჩანაწერები გააფორმო ნახატებით.
16. თამარ მეფის პორტრეტი ვარძიის, ბეთანიის, ბერთუბნისა და ყინწვისის მონასტრებში გვხვდება. სწორედ ამ ფრესკებით ვიგებთ როგორ გამოიყურებოდა საქართველოს ერთ-ერთი ყველაზე ძლიერი ქალი მმართველი. დააკვირდი ფრესკებს და დაწერე თამარ მეფის დახასიათება. წერის დროს ყურადღება გაამახვილე:
- o როგორ გამოიყურება ფრესკებზე თამარი?
 - o როგორი სამოსი აცვია? რომელ სამეფო ატრიბუტებს ატარებს?

			
ბერთუბნის ფრესკა	ვარძიის ფრესკა	ბეთანიის ფრესკა	ყინწვისის ფრესკა

ბშიარ ვფიქრობ იორის რაზბიუნები რეშ
სამშობროში, იარგან ზ. მენაფიება ყველაფერი: რეში
ნივთები, მეგობრები, ნათესავები, რეში სახლი, სკკვა
რა რეში ძალი. ვფიქრობ ხოლმე, ხან ვაჟაყეთებ რა
აზიარ ჯიჯელი სოფელში ჩანდა მოძღის. რეში
სოფელი კახეთშია, მაყანი.
რეში სამშობროს სუნი მენაფიება, ხობელი სხვაგან
აი ივხინობა. მიყვარხაი საქათველო.

თამარი ჭანტურიძე ლნის ტელეიორნი.

ნაწილი II

სახალხო დღესასწაული - „ალავერდობა“

ალავერდობა უძველესი სახალხო დღესასწაულია, რომელიც კახეთში შემოდგომით იმართებოდა. ქრისტიანობის გავრცელების შემდეგ დღესასწაული ალავერდის ტაძარში აღინიშნება.

ღამისთევით მოდიან ტაძარში. ალავერდში მისული **მლოცველი** მარჯვნიდან სამჯერ შემოუვლის ტაძარს, შემდეგ შიგნით შედის და სანთლებს ანთებს.

სადვთისმსახურო რიტუალების გარდა, დღესასწაულზე იმართებოდა ქეიფი, ბაზრობა, ცხენებით შეჯიბრი. საინტერესოა, რომ ძველად ქრისტიანებთან ერთად ამ დღესასწაულს **მაჰმადიანი** მლოცველებიც აღნიშნავდნენ.

კახური სიმღერა - „მრავალჟამიერი“, „ჩაკრულო“.

კახური სასიმღერო ფოლკლორი გამორჩეულია თავისი **ჟღერადობით**, ტკბილხმოვანებითა და **ჰარმონიით**. მასში გადმოცემულია კახელი ხალხის ხასიათი.

კახეთი ღვინის მხარეა. სწორედ კახელი გლეხის ვაზის, შრომის, **ლხინისა** და სიცოცხლის სიყვარულმა შექმნა ისეთი **უნიკალური** ხალხური მუსიკა, როგორიცაა: „კახური მრავალჟამიერი“, „წინწყარო“, „ურმული“, „მაყრული“, „ჩაკრულო“ და სხვ.

კახური ფოლკლორი გამოხატავს მდიდარი ტრადიციების მქონე ქართველთა ბუნებას. აღსანიშნავია, რომ ქართული პოლიფონია (მრავალხმიანობა) იუნესკოს მიერ აღიარებულია კაცობრიობის ზეპირსიტყვიერი და არამატერიალური მსოფლიო მემკვიდრეობის **შედეგად**.

კახური ღვინო

ქართული მეღვინეობის უმთავრესი რეგიონია კახეთი. აქ მდებარეობს საუკეთესო ხარისხის ღვინის მომცემი ვენახები. ამ რეგიონში ვაზის ისეთი **ადგილობრივი ჯიშები** ხარობს, როგორებიცაა: რქაწითელი, საფერავი, ქისი, თავკვერი, მწვანე კახური და სხვ. აქ მოყვანილი ყურძნით მზადდება მაღალი ხარისხის ევროპული და ტრადიციული წესით დაყენებული ღვინო.

ტრადიციული წესით ღვინის დაყენებას დაახლოებით ერთი წელი სჭირდება და პირველ ეტაპზე, ყურძნის **საწნახელში** დაწურვასა და ტკბილის (ყურძნის წვენის) **ქვევრში** ჩასხმას გულისხმობს. კახური ღვინო გამოირჩეულია თავისი **არომატითა** და გემოებით მსოფლიოში არსებული სხვა ღვინოებისგან.

კახური სამზარეულო - ჩურჩხელა, მწვადი, ხაშლამა

უგემრიელესი და გამორჩეულია კახური სამზარეულო. პირველ რიგში, უნდა შევეხოთ კახურ ტკბილეულს - ჩურჩხელას. ჩურჩხელა მზადდება მოდულებული ყურძნის წვენის, ფქვილისა და ძაფზე ასხმული ნიგვზისაგან. ის გემრიელი, კალორიული და სასარგებლო ტკბილეულია. სწორედ ამიტომ ძველად ჩურჩხელას ჯარისკაცებს ომში ატანდნენ.

კახური სამზარეულო ცნობილია ხორცისგან დამზადებული კერძებით. მწვადი არის ერთ-ერთი გამორჩეული კერძი. კახური მწვადი მზადდება ღორის ხორცისგან. დაჭრილ ხორცს ქვევრის ღვინით ან ბროწეულის წვენით **ნამავენ**, **შამფურზე** ასხამენ და **წალმის** ნაკვერჩხალზე წვავენ. ასეთი წესით დამზადებულ კერძს განსაკუთრებული არომატი და სირბილე აქვს.

ხაშლამა საქონლის ხორცისგან მზადდება. მსხვილად დაჭრილი ხორცი კარგად უნდა მოვხარშოთ და დავამატოთ მარილი, ხახვი, წიწაკა და **დაფნის ფოთლები**. სუფრაზე მისატანად წვენიდან ამოვიღოთ და წვრილად დაჭრილი მწვანილი მოვაყაროთ.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

ღამისთევა - ღამის გათენება ლოცვაში.

მლოცველი - ვინც ლოცულობს.

მაჰმადიანი - ისლამის მიმდევარი (ისლამი - რელიგია).

ფოლკლორი - ხალხური ლექსი, ზღაპარი, სიმღერა, რომელიც ბეპირად ვრცელდება და გადაეცემა თაობიდან თაობას.

ჟღერადობა - სასიამოვნო ხმის გამოცემის უნარი.

ჰარმონია - შეხამება, მწყობრი შეთანხმება.

ლხინი - ქეიფი.

უნიკალური - ერთადერთი, განუმეორებელი.

შედევი - ხელოვნების ნიმუში, რომელიც მაღალი ოსტატობითაა შესრულებული.

მედვინეობა - ღვინის წარმოება.

ადგილობრივი ჯიში - გარკვეულ ადგილთან დაკავშირებული მცენარის სახეობა.

საწნახელი - ჭურჭელი, რომელშიც ყურძენს წურავენ.

ქვევრი - ღვინის შესანახი თიხის დიდი ჭურჭელი, რომელიც მიწაშია დაფლული.

არომატი - სასიამოვნო სუნი.

ნამავენ - სითხეს ასხამენ.

წალამი - ვაზის მოჭრილი ტოტები.

დაფნა - მცენარე, რომლის ფოთოლსაც სანელებლად იყენებენ.

2. დააკავშირე:

ქვევრი

საწნახელი

წალამი

შამფური

დაფნის ფოთოლი

ლხინი

3. მიუწერე სურათებს შესაფერისი ფრაზა:

ყურძნის დაწურვა, ყურძნის კრეფა, ჩურჩხელის ამოვლება, მწვადის შეწვა, ღვინის ქვევრში დაყენება

4. შეავსე კროსვორდი:

	1			კ				
2				ა				
3				ხ				
		4		ე				
			5	თ				
		6		ი				

1. ხალხური ლექსი ან სიმ-
ლერა, რომელიც ზეპირად
ვრცელდება.

2. ყურძნის დასაწური ჭურ-
ჭელი.

3. ტკბილეული, რომელსაც ყუ-
რძნის წვენი ამზადებენ.

4. ღვინის შესანახი ჭურჭელი,
რომელიც მიწაშია ჩაფლული.

5. ყურძნის კრეფა ანუ ...

6. იგივეა, რაც ქეიფი.

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1. როგორ აღნიშნავენ ქრისტიანები ალავერდობის დღესასწაულს?

.....

2. რით გამოირჩევა კახური სასიმღერო ფოლკლორი?

.....

3. ჩამოთვალე კახური ხალხური სიმღერები:

.....

4. დაასახელე კახური ჯიშის ვაზი:

.....

5. როგორ მზადდება ჩურჩხელა?

.....

6. როგორ უნდა შევწვათ კახური მწვადი?

.....

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. როდის იმართება ალავერდობა?

ა) გაზაფხულზე; ბ) ზაფხულში; გ) შემოდგომით.

2. რა ჰქვია ჭურჭელს, რომელშიც ღვინოს წურავენ?

ა) წალამი; ბ) საწნახელი; გ) ქვევრი.

3. რა ჰქვია ღვინის შესანახ ჭურჭელს?

ა) ქვევრი; ბ) მარანი; გ) საწნახელი.

4. რომელი კახური კერძი მზადდება მოხარშული საქონლის ხორცისგან?

ა) ხაშლამა; ბ) მწვადი; გ) ჩურჩხელა.

5. ჩურჩხელა არის ...

ა) ტკბილეული; ბ) ნამცხვარი; გ) დესერტი.

7. აწარმოე ნიმუშის მიხედვით და შეადგინე წინადადებები მიღებული სიტყვების გამოყენებით:

ნიმუში: ღვინო - **მედვინეობა**

ფუტკარი -

ბალი -

ცხვარი -

საქონელი -

8. შეავსე ცხრილი ნიმუშის მიხედვით:

რა?	როგორი?	სადაური?
კახეთი	კახური	კახელი
	ქართლური	
იმერეთი		
		გურული
	მეგრული	
		სვანი
ქართლი		
		აჭარელი

9. ჩასვი სწორი ფორმით:

1. ალავერდობას (ტაძრის / ტაძარის) ეზოში საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან იკრიბება ხალხი.

2. (ყურძენის / ყურძნის) კრეფას რთველი ჰქვია.

3. დაჭრილ ხორცს ქვევრის (ღვინით / ღვინოთ) ან ბროწეულის წვენიტ ნამავენ.

4. კახეთში მოყვანილი (ყურძენით / ყურძნით) მაღალი ხარისხის ღვინო მზადდება.

5. (ღვინის/ ღვინოს) ქვევრის წესით დამზადების ტრადიცია უნიკალურია მთელს მსოფლიოში.

მცირე ექსკურსი

10. წაიკითხე ინფორმაცია ცნობილი ქართველი მხატვრის შესახებ:

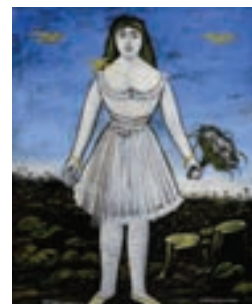
ნიკო ფიროსმანი, ცნობილი ქართველი **თვითნასწავლი** მხატვარი, დაიბადა კახეთში, სოფელ მირზაანში. ფიროსმანის შემოქმედება მრავალფეროვნებითა და ტრადიციული ქართული ელემენტებით გამოირჩევა. მისი ცნობილი ნამუშევრებია: „მეუბოვე“, „ჟირაფი“, „აქტრისა მარგარიტა“, „გოგონა საჰაერო ბუშტით“, „ირემი“, „მეთევზე“ და სხვ.

მხატვრის სახლში ამჟამად მისი სახლ-მუზეუმი გახსნას. მირზაანში ყოველწლიურად ტარდება ფიროსმანისადმი მიძღვნილი დღესასწაული. ღონისძიებაზე საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოსული **ხალხური ანსამბლები** მონაწილეობენ, იმართება მხატვრის ნამუშევრების გამოფენა, სპორტული შეჯიბრებები, მზადდება ტრადიციული კერძები, რომლის დაგემოვნებაც ნებისმიერ მსურველს შეუძლია. „ფიროსმანობა“ ერთ-ერთი გამორჩეული დღესასწაულია, რომელიც დიდ ინტერესს იწვევს მხატვრის შემოქმედებით დაინტერესებულ ადამიანებსა და ადგილობრივ მაცხოვრებლებში.

უპასუხე კითხვებს:

1. ვინ იყო ნიკო ფიროსმანი?
2. რითი გამოირჩევა ნიკო ფიროსმანის ნახატები?
3. სად იმართება დღესასწაული „ფიროსმანობა“?
4. როგორ აღნიშნავენ „ფიროსმანობას“?

11. დააკვირდი ფიროსმანის ნახატებს, აირჩიე ერთ-ერთი, დაასათაურე და აღწერე:

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

12. გაეცანი ვიდეოს „[საქართველო ღვინის სამშობლო](#)“:

13. მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია ფიროსმანის ცხოვრების შესახებ და მოამზადე პრეზენტაცია.
14. მოიძიე ინფორმაცია ქართული ტრადიციული კერძების შესახებ.

ვისაუბროთ თემაზე

15. ფიროსმანის ცხოვრების შესახებ ესაუბრე შენი ჯგუფის წევრებს / წარადგინე პრეზენტაცია.
16. გაიხსენე რომელი ქართული კერძი გიყვარს ყველაზე მეტად, ისაუბრე როგორ მზადდება ეს კერძი.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

17. ვიდეოდან „საქართველო ღვინის სამშობლო“ ამოიწერე ხუთი მნიშვნელოვანი ფაქტი „ქვევრის წესით“ ღვინის დაყენების შესახებ:

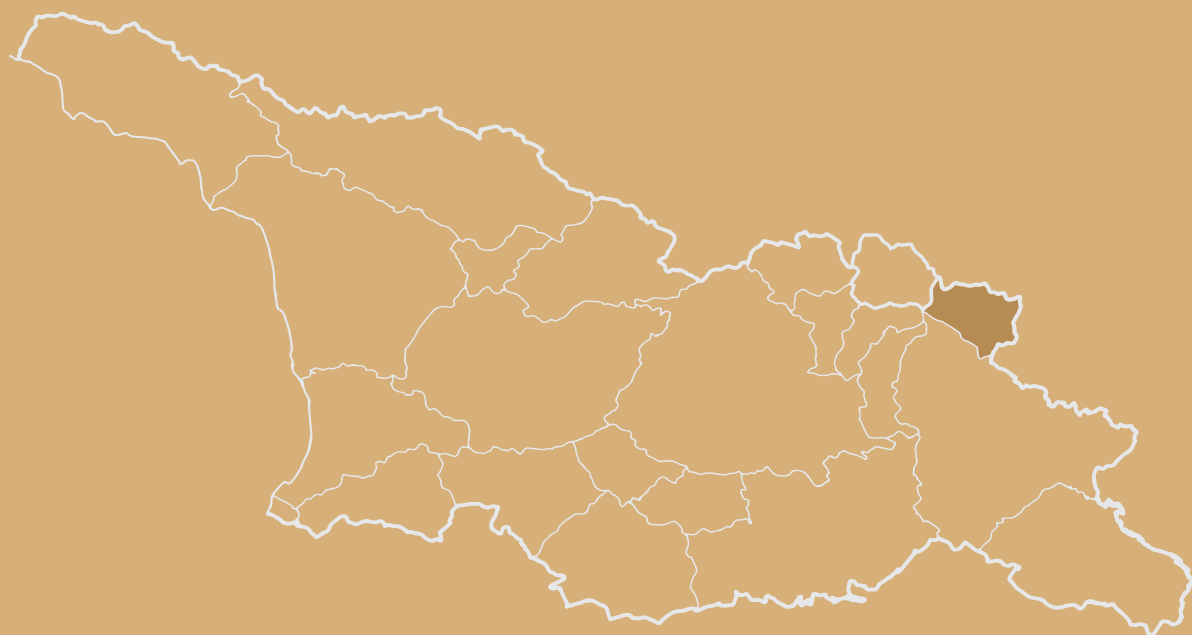

18. დაწერე შენი საყვარელი ქართული კერძის რეცეპტი.
19. გააკეთე შენი საყვარელი კახური კერძის რეკლამა.
20. წარმოიდგინე, რომ ხსნი ქართულ რესტორანს. შეადგინე შენი რესტორნისთვის მენიუ, რომელშიც შეიტან ქართულ ტრადიციულ კერძებს.

სათხანვეთში წამოსვამდე თბილისში ვცხოვრობდი. ახრატაგებს ყოველთვის სოფელში ვაღაპრებდი ბებო და ბაბუსთან. ბაბუს ვე-
ხმარებოდი სუბიექტის რაგვანად და ეზოს მოთხოვნაში,
ბებოს თხოვნების მოვლაში. ერთი ჯერჯერ
წაწილა ძირაზე შემიყვანია. მას ყვითელი შუკა-
ჩქვი. ის სულ თან დამყვებოდა. ახლოა სოფელში
შეყოფილი. იქ ძირაზე კარგად ღიზს
ვარჯიშობდი. შუკას ვთამაშობდი ჩემს ღიჯთან
და მეგობრებთან ერთად. ახლა ვერაფერი ზა-
ფხურის მოსვლას და სარგებლობაში რაბიუნებს.
სათხანვეთი კარგი ქვეყანაა, მაგრამ ჩემი სა-
ქონლეო მთელ მსოფლიოს მიჩვეულია.

ვაჩე მიხსენებდა, წესი.

တၢ်ဆၢတၢ်

თუშეთი მდებარეობს აღმოსავლეთ საქართველოში, კახეთის მხარეში, მაღალ მთებში. თუშეთის ზოგიერთი ადგილი ზღვის დონიდან 900 მეტრზეა, ზოგი კი 4800 მეტრის სიმაღლეზე.

თუშეთი ცნობილია თავისი ბუნებითა და ულამაზესი მთებით.

გზა თუშეთისკენ

თუშეთში მისასვლელი გზა, ერთ-ერთი ყველაზე რთულია არა მარტო საქართველოში, არამედ მთელ მსოფლიოში.

გზა არის ვიწრო, აქვს მკვეთრი მოსახვევები და ღრმა ხეობები.

ზამთარში დიდი თოვლის გამო გზა იკეტება, ზაფხულში კი აქ ბევრი მოგზაური და ტურისტული ჩადის.

ომალო - მთავარი სოფელი

ომალო თუშეთის ადმინისტრაციული ცენტრია.

აქ მდებარეობს კესელოს კოშკები, რომლებიც მტრისგან თავდასაცავად აშენდა.

ომალოდან იშლება ულამაზესი ხედები მთებსა და ხეობებზე.

ომალოს გარდა, თუშეთში ბევრი საინტერესო სოფელია:

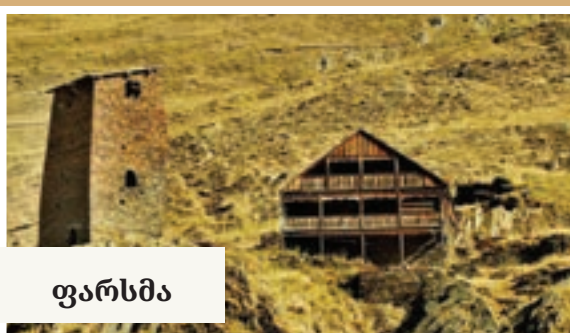
- **დართლო** – ცნობილია ქვის ძველი სახლებითა და კოშკებით. სოფელი არქიტექტურულ ნაკრძალად ითვლება. სოფელში სიარულისას გგონია, რომ შუა საუკუნეებში ხარ.
- **დიკლო** – მაღალ კლდეზე აშენებული ციხით არის ცნობილი.
- **ფარსმა** – პატარა სოფელია, რომელშიც სახლები მდინარის ხეობაშია აშენებული.
- **შენაქო** – მდებარეობს ტყეებსა და მწვანე მდელოებს შორის.

დართლო

დიკლო

ფარსმა

შენაქო

თუშეთში დღემდე დაცულია ძველი ტრადიციები და კულტურა. ადგილობრივი მოსახლეობა ინახავს წინაპრების წეს-ჩვეულებებს, ტრადიციულ სამოსს, სამზარეულოსა და ცხოვრების წესს. სწორედ ამიტომ თუშეთში სტუმრობისას შეგიძლია არა მხოლოდ ბუნებით დატკბე, არამედ იგრძნო ძველი ქართული ცხოვრების სული. თუშეთი მხოლოდ გეოგრაფიული ადგილი არ არის – ეს არის განსაკუთრებული განცდა, რომელიც დიდხანს რჩება გულში. აქ მაღალი მთები, ბუნების სილამაზე და თავისუფლების შეგრძნება ადამიანზე დიდ შთაბეჭდილებას ახდენს. ამიტომაც მის რთულსა და სახიფათო გზას არავინ უშინდება, რადგან ყველამ იცის, რომ წინ დაუვიწყარი თავგადასავალი ელოდება.

თუშური კოშკები და სახლები

თუშური კოშკები მაღალია, ოთხკუთხა და ქვით ნაშენი. თუშეთში სოფლები ერთმანეთისგან შორს მდებარეობდა. მტრის გამოჩენისას კოშკებში ცეცხლს ანთებდნენ და სოფლები ასე იგებდნენ საფრთხის შესახებ.

თუშეთში სახლებიც ქვისგანაა აშენებული და ორ ან სამ სართულადაა დაყოფილი – ქვედა სართულზე შინაური ცხოველები ჰყავდათ, ხოლო ზედა სართულზე ადამიანები ცხოვრობდნენ. დღეს ეს კოშკები და სახლები სტუმრების დიდ ინტერესს იწვევს.

მეცხვარე

მეცხვარეობა თუშების მთავარი საქმიანობა იყო ძველად და თუშებისთვის ეს დღესაც მნიშვნელოვანია. თუშეთის ერთიან კულტურულ სივრცეს ქმნის თუშური ცხვარი, თუშური ცხენი, მეცხვარე ნაგაზი, თუშური ყველი, თუშური ფარდაგი, თუშური თექა, თუშური ქუდი.

ცხვრის მატყლის დამუშავებასა და ქსოვას დიდი ადგილი უჭირავს თუშების ცხოვრებაში. ცნობილია თუშური წინდები, რომლებიც ულამაზესი ორნამენტებით არის მოქსოვილი.

თუში მეცხვარეების ცხოვრება ასახულია მრავალსერიან სატელევიზიო მხატვრულ ფილმში „თუში მეცხვარე“.

ხაბოჯები და დღესასწაულები – ათენგენობა

თუშეთში ხალხი დღემდე ინახავს ძველ ტრადიციებს. მათ შორის ყველაზე მნიშვნელოვანი დღესასწაულია ათენგენობა. ამ დღეს სალოცავებში ღოცულობენ და ღმერთს ბედნიერებას სთხოვენ.

დღესასწაულზე თუშები დიდ სუფრას შლიან, მღერიან, ცეკვავენ და ცხენებითაც ეჯიბრებიან ერთმანეთს. ეს დღე ყველას ახარებს – დიდსაც და პატარასაც.

თუშური ქარგვა

თუში ქალები საოცრად ნიჭიერები იყვნენ ხელსაქმეში. მათი ნაქარგები – ფერადი ორნამენტებით მორთული ტანსაცმელი, ქამრები და თექის ნივთები – ყოველთვის გამორჩეული იყო და თითქოს მთის ამბებს ყვებოდა.

განსაკუთრებულ ადგილს იკავებს თუშური ფარდაგი (ხალიჩა).

ფარდაგები გამოირჩევა ფერებითა და გეომეტრიული ორნამენტებით. ძაფებს ბუნებრივი საღებავებით ღებავდნენ. მათი დამზადება დიდ შრომას მოითხოვდა.

თუშური ფარდაგი მხოლოდ ნივთი არაა – ის ხალხური ხელოვნების ნიმუშია, რომელიც თუშების ცხოვრების წესსა და გემოვნებას ასახავს.

გუდის ყველი და დამბალხაჭო

თუშეთი ცნობილია თავისი გემრიელი გუდის ყველით. გუდის ყველი მზადდება ცხვრის რძისგან და ინახება ცხვრის ტყავისგან დამზადებულ ტომარაში – გუდაში.

დამბალხაჭო გამხმარი ხაჭოა, რომელსაც განსაკუთრებული გემო აქვს.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. ა) გაეცანი ახალ სიტყვებს, რომლებიც თუშეთის უკეთ გაცნობაში დაგეხმარება:

ნაკრძალი – დაცული ადგილი, სადაც ბუნებას, მცენარეებსა და ცხოველებს განსაკუთრებულად უფრთხილდებიან.

ხელსაქმე – ხელით შესრულებული სამუშაო (მაგალითად: ქსოვა, კერვა, ქარგვა).

ორნამენტი – ლამაზი, განმეორებადი მოხატულობა ან ფორმა ნივთებზე (წინდებზე, ფარდაგებზე).

მატყლი – ცხვრის ბეწვი, რომლისგანაც ძაფს ართავენ და თბილ ტანსაცმელს ქსოვენ.

გუდა – ცხვრის ტყავისგან დამზადებული ტომარა, რომელშიც ყველს ინახავენ.

თექა – მატყლისაგან დამზადებული სქელი მასალა, რომელსაც ქსოვა არ სჭირდება (მას თელავენ).

ფარდაგი – მატყლის ძაფებით მოქსოვილი ფერადი ხალიჩა, რომელსაც კედელზე კიდებენ ან იატაკზე აგებენ.

გუდის ყველი – ცხვრის რძისგან დამზადებული ყველი, რომელიც გუდაში (ტყავის ტომარაში) მწიფდება.

მეცხვარე – ადამიანი, რომელიც ცხვარს უვლის და მთაში მწყემსავს.

ბ) ამოიცანი სიტყვა აღწერით და ჩაწერე:

1. ადგილი, სადაც ბუნება განსაკუთრებულად დაცულია: **ნ** _ _ _ _ **ლ ი.**
2. ტომარა, რომელშიც ყველს ინახავენ: **გ** _ _ **ა.**
3. ხალიჩა, რომელიც ფერადი ძაფებით იქსოვება: **ფ** _ _ _ _ **ი.**
4. ადამიანი, რომელიც ცხვარს უვლის: **მ** _ _ _ _ _ **ე.**

გ) ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

მეცხვარე, ხელსაქმე, თეჯა, ფარდაგი

1. თუშეთში მთელი დღე მთაშია და ცხვარს მწყემსავს.
2. თუშეთში ყველა ქალმა იცის ისინი ლამაზ წინდებს ქსოვენ.
3. მატყლის დათელვით მზადდება თბილი ნივთი
4. თუშური სახლის კედელს ფერადი ორნამენტებით მორთული ამშვენებს.

დ) მოცემული სიტყვები დააჯგუფე:

წინდები, დამბალხაჭო, ფარდაგი, გუდის ყველი, ქუდი, ხინკალი

- ხელსაქმე: , ... , ...
- სამზარეულო: , ... , ...

ე) იპოვე ზედმეტი და გადახაზე:

1. ომალო, დართლო, შენაქო, ბათუმი.
2. ყველი, დამბალხაჭო, რძე, ფარდაგი.
3. ცხვარი, ნაგაზი, ცხენი, ტურისტი.

ზ) შეცვალე ხაზგასმული ზედსართავი სახელები საპირისპირო მნიშვნელობის სიტყვებით:

1. თუშეთის გზა ისეთი ფართოა, რომ ორი მანქანა გვერდს ვერ აუვლის ერთმანეთს.

.....

2. ზაფხულში თუშეთში ცოტა ტურისტი და მოგზაური ჩადის.

.....

3. თუშეთისკენ მიმავალი გზა ძალიან უსაფრთხოა, რადგან ძალიან ვიწროა.

.....

შევაგმოწმობთ ჩვენი ცოდნა

2. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. სად მდებარეობს თუშეთი?

.....

2. რა ჰქვია თუშეთის მთავარ სოფელს?

.....

3. რატომ იკეტება თუშეთის გზა ზამთარში?

.....

4. ძველი დროიდან დღემდე, რა არის თუშების მთავარი საქმიანობა?

.....

5. რისგან მზადდება გუდის ყველი?

.....

ტესტი

3. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რითია თუშეთის გზა ცნობილი?

- ა) ძალიან მოკლეა;
- ბ) ძალიან სახიფათოა;
- გ) ძალიან მოსაწყენია.

2. რომელ სოფელში იგრძნობა ძველი, შუა საუკუნეების დრო?

- ა) დართლოში;
- ბ) ომალოში;
- გ) შენაქოში.

3. ძველად რისთვის იყენებდნენ თუშები კოშკებს?

- ა) მტრისგან თავდასაცავად და შეტყობინების გადასაცემად;
- ბ) საქონლის შესანახად;
- გ) საცხოვრებლად.

4. რა არის „დამბალხაჭო“?

- ა) თუშური ნაქარგობა;
- ბ) გამხმარი ხაჭო;
- გ) მეცხვარის ნაგაზი.

5. რით ღებავდნენ ძაფებს თუშური ფარდაგებისთვის?

- ა) ქიმიური საღებავით;
- ბ) ბუნებრივი საღებავებით;
- გ) ბუნებრივი და ქიმიური საღებავების შერევით.

სიტყვებით თამაში

4. ჩასვი შესაბამისი ზმნა:

მდებარეობს, ცხოვრობენ, ამზადებენ, მღერიან

1. თუშები მთაში
2. ომალო თუშეთში
3. თუშები გუდის ყველს
4. დღესასწაულზე ადამიანები და ცეკვავენ.

5. ვინ, სად, რას აკეთებს? შეადგინე რამდენიმე შესაძლო ვარიანტი:

ვინ?	რას აკეთებს?	სად?
მეცხვარე	თამაშობს	თუშეთში
ტურისტი	ცხვრებს უვლის	სკოლაში
ბავშვი	მოგზაურობს	მთაში
გიდი	ასწავლის	კოშკთან
მასწავლებელი	სურათებს იღებს	მინდორში
ფოტოგრაფი	გზას აჩვენებს	სოფელში

6. ჩასვი სიტყვები სწორი ფორმით (ვისთან? რასთან?)

ნიმუში: ტურისტები საუბრობენ მეცხვარესთან.

1. მწყემსი დგას (ცხვრები).
2. ტურისტები მიდიან (გიდი).
3. პატარა ბიჭი თამაშობს (მეგობარი).
4. ბავშვები საუბრობენ (მასწავლებელი) თუშეთის შესახებ.
5. ტურისტები სურათებს იღებენ (კოშკები).
6. მეცხვარე ზის (ცეცხლი) და ისვენებს.

დაიმახსოვრე: თუ სიტყვა მთავრდება ხმოვანზე (-ა, -ე, -უ, -ო), ანუ ხმოვანფუძიანია, მაშინ ჯერ ფორმაში ჩნდება ბრუნვის ნიშანი -ს და შემდეგ ემატება თანდებული -თან

მაგალითად: გოგო დგას დედასთან (დედა).

7. მოგზაურები ჩერდებიან (მდინარე).
8. ბავშვები სხედან (ბები) და საინტერესო ისტორიებს უსმენენ.
9. ბიჭი დგას (ხე).

7. გამოიყენე სიტყვები და შეადგინე წინადადება –თან ფორმით.

ბავშვი – დედა - საუბარი

ნიმუში: ბავშვი საუბრობს დედასთან.

1. ტურისტი – გიდი – მიდის

.....

2. ბიჭი – მეგობარი – თამაში

.....

3. მეცხვარე – ცხვრები – დგას

.....

4. ბავშვები – მასწავლებელი – საუბარი

.....

8. მიმართულება (საით?) - მიმართულების გამოსახატავად გვჭირდება ნათესაობით ბრუნვაზე დართული -კენ თანდებული:

ა) ნიმუშის მიხედვით შეავსე ცხრილი:

თანხმოვანზე დამთავრებული სიტყვები	ნათესაობითი ბრუნვის ნიშანი -ის	-კენ	მიღებული ფორმა
სახლ	სახლ+ის	სახლ+ის+კენ	სახლისკენ
თეატრ			
ქალაქ			
წერილ			
ბიჭ			

ბ) ნიმუშის მიხედვით შეავსე ცხრილი:

ხმოვანზე და-მთავრებული სიტყვები	ნათესაობითი ბრუნვის ნიშანი -ის	-კენ	მიღებული ფორმა
მთა	მთ+ის	მთ+ის+კენ	მთისკენ
ზღვა			
დედა			
ხე			
მდინარე			
ტბა			

გ) დაასრულე წინადადებები, გამოიყენე - კენ თანდებული:

- ჩვენ მივდივართ თუშეთი.....
- ტურისტები სოფელ ომალოს..... მიემგზავრებიან.
- გზა აბუდელაურის ტბების..... ძალიან ლამაზია.

9. დაასრულე წინადადება:

1. თუშეთში გზა რთულია, მაგრამ
2. ზაფხულში თუშეთში ბევრი ტურისტი ჩადის, რადგან
3. თუშები ცხვარს უვლიან და

მცირე ექსკურსი:

10. ლელა და ეთერ თათარაიძეები

ლელა თათარაიძე

ეთერ თათარაიძე

თუშეთიდან არიან ცნობილი ფოლკლორისტი დები – ლელა და ეთერ თათარაიძეები. **ლელა თათარაიძე** თუშური სიმღერების გამორჩეული ავტორ-შემსრულებელია, რომელმაც მთის სიმღერები გააცოცხლა და მთელ მსოფლიოს გააცნო თუშური მელოდიები.

ეთერ თათარაიძე ცნობილი პოეტი და ფოლკლორისტია. ის ლექსებს თუშური დიალექტით წერს და არის არაერთი ლიტერატურული პრემიისა და ჯილდოს მფლობელი.

ფოლკლორი - ხალხური სიტყვიერი ხელოვნება, რომელიც ზეპირად ვრცელდება და გადაეცემა თაობიდან თაობას.

ფოლკლორისტი - ხალხური ლექსების, ზღაპრებისა და თქმულებების მცოდნე.

1. შეავსე გამოტოვებული სიტყვები ტექსტის მიხედვით:

ლელა თათარაიძემ თუშური სიმღერები მთელ გააცნო. მისი და, ეთერ თათარაიძე, ლექსებს თუშური წერს. მათ „დები თათარაიძეები“ ჰქვიათ.

11. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. მოუსმინე ლელა თათარაიძის სიმღერებს და ისაუბრე, როგორი შთაბეჭდილება დაგიტოვა, რომელი მოგეწონა ყველაზე მეტად:

ა)

[რა ლამაზია თუშეთი](#)
ლელა თათარაიძე

ბ)

[მეტი სინათლე / გვიყვარდეს...](#)
ნიაზ დიასამიძე & ლელა
თათარაიძე

გ)

[ვერცხლის თასადამც](#)
ლელა თათარაიძე

2. უყურე სერიალს „თუში მეცხვარე“ და გაგვიზიარე შენი შთაბეჭდილებები. YouTube-ში ჩაწერე „**თუში მეცხვარე - ქართული მხატვრული ფილმი**“;

3. მოიძიე თუშეთის სურათები, ვიდეოები (მთები, კოშკები, სოფლები, თუშეთის გზა) და ისაუბრე, რომელი მოგეწონა ყველაზე მეტად:

საძიებო ველში ჩაწერე [„თუშეთი - საქართველოს გარშემო“](#)

4. ქვემოთ მოცემულ სურათებზე თექისგან შესრულებული ნამუშევრებია.

თექა - დამუშავებული მატყლი

ნახე, რა არის თექა და როგორ ამზადებენ თექისგან სხვადასხვა ნივთს, შენი შთაბეჭდილებები გაუზიარე ჯგუფს:

ა) აქ ნახავ, როგორ აკეთებენ თექისგან [ნახატს](#)

ბ) [უყურე](#) 1:50 წუთიდან:

ვისაუბროთ თემაზე

12. ა) შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარადგინე ჯგუფის წინაშე შენთვის სასურველი ფორმით (პრეზენტაცია, ვიდეორგოლი, სურათების კოლაჟი).

ისაუბრე:

- რატომ დაინტერესდი ამ თემით;
- როგორ მოიძიე ინფორმაცია;
- რა გაიგე ახალი თუშეთის შესახებ;
- რა სირთულე იყო მუშაობის დროს.

შეგიძლია ისაუბრო, მაგალითად:

- თუშეთის ბუნებასა და სოფლებზე;
- თუშეთის კოშკებსა და ტრადიციებზე;
- თუშურ სიმღერებსა და ფოლკლორზე.

13. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. დაწერე 4-5 წინადადებით, რატომ არის თუშეთი საინტერესო ადგილი;
2. წარმოიდგინე, რომ თუშეთში იმოგზაურე, დაწერე, სად იყავი, რა ნახე, რა მოგეწონა;
3. შენი აზრით, რატომ მიდიან ტურისტები თუშეთში, თუ გზა ასეთი რთული და საშიშია? შენ წახვიდოდი?
4. წარმოიდგინე, რომ ინტერნეტი არ გაქვს და ცხოვრობ თუშურ კოშკში. რით გაერთობოდი?

5. დაასრულე წინადადებები:

- ა) თუშეთში არის
- ბ) მე მაინტერესებს
- გ) ასევე მე მოვისმენ
- დ) ვფიქრობ, თუშეთი არის ადგილი.

6. გამოიყენე მოცემული სიტყვები და ფრაზები, შეადგინე წინადადებები:

	თუშეთი
	მთები
მინდა ვნახო	ლამაზი ბუნება
მინდა ვიმოგზაურო	თუშური სოფლები
მინდა ვჭამო	ძველი კოშკები
მინდა გავსინჯო	მეცხვარეები
მინდა მოვუსმინო	ცხვრები
მინდა წავიდე	თუშური სიმღერები
მინდა ვუყურო	ლელა თათარაიძის სიმღერები
	დამბალხაჭო
	თუშური წინდები
	ფილმი „თუში მეცხვარე“

წიგნები: მინდა, ვიმოგზაურო თუშეთში.
მინდა, მოვისმინო თუშური სიმღერები.

ა)

ბ)

გ)

დ)

ე)

ვ)

"გული, რომელიც საქართველოზე სწერს"
მე ვარ ლუკა ჯიჯვეიშვილი 11 წლის.
დავიბადე ისრაელში, მაგრამ ძალიან მიყვარს საქართველო. ყოველთვის შენატრება ჩემი დედა ოტასი, მეგობარი „ნიცა“, ჩემი უფროსი მეგობარი მაიკო, ჩვენ ერთად ვამზადებთ სინჯალებს და ჩურჩხელას. გულით ველი მათთან შესვლას და ჩემი სვლაში დღეებს ვიშვებ...
ტყვევს ვსურნობთ, ქართველის დედას ქანდაკება ვნახე, სმლით ხელში და თანხი ღვინოთ ვფიქრობ ის დედაქალია ისევე მთაწმისიდან გადმოვხედო თბილისს მეგონა ვერძმცხე-ნიდან ვიუყუებოდი. მიყვარს ჯერადი და დათოვლილი ქუჩების, მინდა ბევრი მეგობარი შევხვედნე და ყველაფერს გავაყუებ ჩემს სამშობლოში დასაბრუნებლად.

სეველურეთი

ხევსურეთი მდებარეობს საქართველოს ჩრდილოეთით. მისი ცენტრია სოფელი შატილი. აქ ნახავთ მაღალ მთებს, სწრაფ მდინარეებს, ჩანჩქერებსა და კლდეებზე გაშენებულ სოფლებს. ეს კუთხე განსაკუთრებით ცნობილია ძველი კოშკებითა და ციხესიმაგრეებით. ისინი საუკუნეების წინ მტრებისაგან თავდასაცავად აშენდა.

ხევსურეთი ორ ნაწილად იყოფა – პირაქეთა და პირიქითა ხევსურეთი. მათ ერთმანეთთან დათვიჯვრის **უღელტეხილი** აკავშირებს, რომელიც ზღვის დონიდან 2676 მეტრზე მდებარეობს. ეს გზა ცნობილია ლამაზი ხედებითა და რთული, დაკლაკნილი მთის ბილიკებით.

ხევსურეთის მთავარი სოფელი შატილი კლდეზეა აშენებული და ცოცხალ მუზეუმს ჰგავს. ასევე გამორჩეულია მუცო – სოფელი, რომელიც მაღალ კლდეზე მდებარეობს. არხოტისა და ბარისახოს მხარეშიც ბევრი ძველი კოშკი და ეკლესიაა შემორჩენილი.

შატილთან ახლოს მდებარეობს სოფელი არდოტი, რომელიც მდინარის ნაპირზეა გაშენებული. აქაც დგას ძველი ქვის კოშკები, თუმცა სოფელი დღეს თითქმის დაცარიელებულია.

ხევსურეთში მდებარეობს სოფელი როშკა. ის აბუდელაურის ტბებთან ახლოსაა და მნიშვნელოვანი ადგილია აბუდელაური ტბებისკენ მიმავალი ტურისტებისთვის. მათ აქ შეუძლიათ დასვენება და მომზადება, სანამ ტბებისკენ გზას შეუდგებიან.

ხევსურეთი არის ადგილი, სადაც ბუნება, ისტორია და ტრადიციები ერთმანეთთან ჰარმონიაში არსებობს. სწორედ ეს ხდის ამ კუთხეს განსაკუთრებულსა და დასამახსოვრებელს.

შატილი

შატილი ხევსურეთის მთავარი სოფელი და ნამდვილი ცოცხალი მუზეუმი.

სოფელი კლდეზეა აშენებული და შედგება ერთმანეთზე მიწყობილი კოშკებისა და ქვით ნაგები სახლებისგან. ეს კოშკები საუკუნეების განმავლობაში მტრის შემოსევისგან იცავდა ხევსურებს.

შატილი საქართველოს უნიკალური სოფელია, რომელიც იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაშია შეტანილი. იგი ზაფხულში ტურისტებისთვის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ადგილია.

მუცო

მუცო შატილთან ახლოს მდებარე სოფელია. იგი ხევსურეთის ერთ-ერთი მთავარი დასახლება იყო, სადაც მოსახლეობა თავს აფარებდა მტრის თავდასხმისას.

შატილის მსგავსად, მუცოც **ტერასული** განლაგებისაა. იგი მდებარეობს **ციცაბო** კლდეზე და შედგება საცხოვრებელი კოშკებისა და საბრძოლო ნაგებობებისგან. სოფელ მუცოში 40-მდე სახლი იყო, თუმცა მხოლოდ ოთხი საბრძოლო დანიშნულების ციხე-კოშკი და რამდენიმე საცხოვრებელი სახლი შემორჩა.

აბუდელაურის ტბები

აბუდელაურის ტბები სოფელ როშკასთან ახლოს მდებარეობს. სამი ტბაა, რომლებიც სხვადასხვა ფერისაა – მწვანე, ლურჯი და თეთრი. ტბები გარშემორტყმულია თოვლით დაფარული მაღალი კლდეებითა და ალპური მდელოებით. ტბებთან ახლოს ხარობს მარადმწვანე მცენარე **დეკა**, რომელსაც ძალიან ლამაზი ყვავილები აქვს და მისგან ამზადებენ ჩაის. აბუდელაურის ტბები განსაკუთრებით პოპულარულია მთაში მოსიარულე ტურისტებისთვის.

დეკა

ხევსურული ჩაცმულობა, ხელსაქმე, იარაღი და სამზარეულო

ხევსურები ყოველთვის გამოირჩეოდნენ მეომრული ხასიათითა და ტრადიციების ერთგულებით. მათი კულტურა ნათლად ჩანს ჩაცმულობაში, ხელსაქმესა და ყოველდღიურ ცხოვრებაში.

ხევსურული ტრადიციული სამოსი მდიდარია ნაქარგებითა და ფერადი დეტალებით. ქალების ტანსაცმელი მორთული იყო მძივებითა და მეტალის ორნამენტებით, რომლებიც მოძრაობისას ხმას გამოსცემდა.

მამაკაცები ატარებდნენ ჩოხას, გრძელ ტრადიციულ სამოსს და **თექის** ქუდს. ხევსურული ნაქარგები უნიკალურია და მთელ საქართველოში ცნობილია, როგორც ხელით შექმნილი ხელოვნების ნიმუშები.

ხევსურების ერთ-ერთი მთავარი სიმბოლოა **ხევსურული ხმალი**. ეს არის ხელით დამზადებული იარაღი, რომელიც ხშირად თაობიდან თაობას გადაეცემოდა. ასევე მნიშვნელოვანი იყო თექა – მატყლისგან დამზადებული თბილი ტანსაცმელი, ქუდები და საბნები, რომლებიც მთის ცივ ამინდში აუცილებელი იყო.

ხევსურული კერძები ძირითადად ძროხის, ცხვრის ხორცისა და რძის პროდუქტებისგან მზადდება. ცხვრის ხორციტ ამზადებენ ხევსურები ხინკალს, რომელიც განსაკუთრებით გემრიელია. რძის პროდუქტებიდან ყველაზე გავრცელებულია ყველი და **ერბო**.

ხევსურეთში **ტრადიციული სასმელია** ლუდი. მას განსაკუთრებული წესით ამზადებენ - ლუდს მთის მცენარეებს ამატებენ.

ხევსურული ჩაცმულობა, ხელსაქმე და სამზარეულო გვიჩვენებს, თუ რამდენად საინტერესო კულტურა აქვს ამ მთიან კუთხეს.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. ა) გაეცანი სიტყვებსა და მათ მნიშვნელობებს:

ციხე-სიმაგრე - თავდასაცავი ნაგებობა, რომელიც მტრისგან იცავს მხარეს.

უღელტეხილი - ყველაზე დაბალი და მოსახერხებელი ადგილი მთის ქედზე გადასასვლელად.

ტერასული - საფეხურებად განლაგებული (მაგალითად, სახლები კლდეზე).

დეკა - მთის მარადმწვანე მცენარე, რომლისგან ჩაისაც ამზადებენ.

თექა - მატყლისგან დამზადებული სქელი და თბილი ქსოვილი.

ერბო - გადამდნარი კარაქი, რომელსაც ხევსურულ სამზარეულოში ხშირად იყენებენ.

ციცაბო - ძალიან დახრილი, რთულად ასასვლელი კლდე.

მარადმწვანე - ისეთი, რაც არასოდეს ჭკნება და მუდამ მწვანეა.

ბ) ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

ტერასული, დეკა, თექისგან, უღელტეხილი, ციხესიმაგრეა

1. პირიქითა და პირაქეთა ხევსურეთს დათვიჯვრის აკავშირებს.
2. მუცო განლაგებისაა, მისი სახლები საფეხურებივით ადის კლდეზე.
3. ხევსურები ცივ ამინდში დამზადებულ ქუდებსა და სამოსს ატარებენ.
4. აბუდელაურის ტბებთან ხარობს , რომლის ყვავილები ძალიან ლამაზია.
5. შატილი ნამდვილი, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში მტერს აკავებდა.

გ) შეადგინე წინადადებები მოცემული სიტყვების გამოყენებით:

- ერობო:
- ტერასული:

დ) დააჯგუფე, რა რისგან მზადდება:

მატყლი, ცხვრის ხორცი, მთის მცენარეები, რძე

- ხინკალი:
- ლუდი:
- ყველი და ერობო:
- თექის ქუდი:

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

2. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. რა აკავშირებს ერთმანეთთან პირაქეთა და პირიქითა ხევსურეთს?

.....

2. რა ფერისაა აბუდელაურის სამი ტბა?

.....

3. რატომ გამოსცემდა ხმას ხევსური ქალების ტანსაცმელი მოძრაობისას?

.....

4. რისი ნახვა შეგიძლია ხევსურეთში?

.....

5. სად ხარობს მარადმწვანე მცენარე დეკა და რას ამზადებენ მისგან?

.....

ტესტი

3. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელი სოფელი მდებარეობს მდინარის ნაპირზე?

ა) შატილი; ბ) მუცო; გ) არდოტი.

2. სად შეუძლიათ ტურისტებს დასვენება ტბებისკენ წასვლამდე?

ა) ბარისახოში; ბ) როშკაში; გ) არხოტში.

3. რამდენი სახლი იყო ძველად სოფელ მუცოში?

ა) 10; ბ) 40-მდე; გ) 100.

4. რა არის ხევსურების ერთ-ერთი მთავარი მეომრული სიმბოლო?

ა) ხმალი; ბ) ფარდაგი; გ) თექის საბანი.

5. რომელი ტრადიციული სასმელია ხევსურეთში?

ა) ღვინო; ბ) არაყი; გ) ლუდი.

სიტყვების თამაში

6. მოქმედებითი ბრუნვა (რით?). ჩასვი სიტყვა სწორი ფორმით:

1. ხევსურები ხინკალს ამზადებენ ცხვრის (ხორცი).

2. ლუდს ამზადებენ განსაკუთრებული (წესი).

3. ქალები სამოსს მორთავდნენ ხოლმე (მძივები).

4. გიორგი მეგობრებთან ერთად თამაშობს (ბურთი).

5. ტურისტები შატილში დადიან (ცხენები).

7. ა) ჩასვი შესაბამისი უარყოფითი ნაწილაკები - არ, ვერ, ნუ:

1. ტურისტებს ზამთარში ხევსურეთში წასვლა შეუძლიათ.

2. შენ წახვალ მთაში მარტო! (აკრძალვა).

3. ზამთარში შატილში წახვალ.

ბ) ჩასვი წინადადებაში შესაბამისი კავშირი - მაგრამ, და, თუ:

1. ხევსურული სამოსი ფერადია ძალიან ლამაზი.
2. აბუდელაურის ტბებთან მისვლა ფეხით გინდა ცხენით?
3. მუცო კლდეზეა, ... იქ ასვლა მაინც შესაძლებელია.

**8. დასვით კითხვები ისე, რომ პასუხი იყოს მოცემული წინადადება.
გამოიყენე კითხვითი სიტყვები: ვინ? რა? რამ? რის? რას? რით? რად?
სად? რომელი? და სხვა.**

ნიმუში: ა) - სად არის შატილი აშენებული?
- შატილი კლდეზეა აშენებული.

1. - **რას**

- გიორგი ხევსურეთის სურათებს ათვალიერებს.

2. - **სად**

- ჩემი მეგობარი შატილში ცხოვრობს.

3. - **რით**

- თექვით მზადდება თბილი ქუდები.

4. - **რომელი**

- აბუდელაურის ტბებიდან, ნინოს თეთრი ტბა მოეწონა ყველაზე მეტად.

5. - **რად**

- შატილი ცოცხალ მუზეუმად იქცა.

6. - **რის**

- ხევსურეთის რუკა ყველა ტურისტს სჭირდება.

7. - **რამ**

- ძლიერმა ქარმა ძველი კოშკები დააზიანა.

9. შეცვალე წინადადებები ისე, რომ საზგასმულმა სიტყვამ უპასუხოს კითხვაზე - რად? გამოიყენე ვითარებითი ბრუნვის ნიშანი -ად:

ნიმუში: დართლო არის ნაკრძალი.
დართლო გამოცხადდა ნაკრძალად. (რად?)

1. შატილი არის ხევსურეთის ცენტრი.

შატილი ჩამოყალიბდა ხევსურეთის ადმინისტრაციულ (რად?)

2. კოშკი არის თავდაცვითი ნაგებობა.

ხევსურებმა კოშკი ააშენეს თავდაცვით (რად?)

3. თუშური წინდა არის საუკეთესო საჩუქარი.

ტურისტისთვის თუშური წინდა იქცა საუკეთესო (რად?)

4. მეცხვარეობა არის მთავარი საქმე თუშებისთვის.

თუშებისთვის მეცხვარეობა დარჩა მთავარ (რად?)

5. თუშური ფარდაგი არის ხელოვნების ნიმუში.

თუშური ფარდაგი ხალხური ხელოვნების (რად?) ითვლება.

10. ჩასვი გამოტოვებული ბრუნვის ნიშნები (-ი, -მა, -ს, -ის, -ით, -ად, -ო), დაწერე სიტყვები სწორი ფორმით:

1. ხევსურეთ.... ბუნება ძალიან ლამაზია.

2. შატილ.... კლდეზეა აშენებული.

3. საუკუნეების წინ ხევსურ.... მტრის წინააღმდეგ ციხე-კოშკები ააგო.

4. დღეს შატილი დიდ მუზეუმ.... იქცა.

5. ტურისტებ.... ძალიან მოსწონთ ხევსურული ხინკლის გემო.

6. ხევსურეთი თავისი ნაქარგობ.... მთელ მსოფლიოშია ცნობილი.

7. ხევსურეთ..., შენ მართლაც საოცარი მხარე ხარ!

11. დააკავშირე ხაზგასმული სიტყვა მის ფუნქციასთან:

1. ხევსური ხმლით იბრძვის.	ა) ადგილის აღმნიშვნელი
2. შატილი კლდეზე დგას.	ბ) იარაღის/მასალის აღმნიშვნელი
3. მუცოს კოშკები ძველია.	გ) კუთვნილების აღმნიშვნელი
4. ხევსური ქალი მატყლით ქსოვს.	დ) მიმართვის ფორმა
5. ხევსურეთო, რა ლამაზი ხარ!	ე) საგნის დანიშნულების / ტრანსფორმაციის აღმნიშვნელი
6. ომალო ცენტრად ითვლება.	

მცირე ექსკურსი

12. „შატილის ასულო“

მეცხვარე იოსებ ლონგიშვილმა წლების წინ თავის მეუღლეს ლექსი მიუძღვნა, შემდეგ კი მის ლექსზე „შატილის ასულო“ სიმღერა შეიქმნა. იგი ძალიან ცნობილი და პოპულარული სიმღერაა.

შატილის ასულო, ლერწამო ტანითა,
სწორებში აგირჩევ ვაჟკაცის ხელითა,
შატილის მთებიდან თუშეთში წაგიყვან,
კლდეებზე მფრინავი საღარა ცხენითა.
ბორბალოს მწვერვალზე ამ მკერდით გატარებ
ავდარში დაგიცავ მეცხვარის ნაბდითა
ცის ნამის ნაჟურით დაგიბან მაგ თვალებს
შეგამკობ პირიმზის ნაქარგი კაბითა.

გაეცანი ლექსში გამოყენებული სიტყვების მნიშვნელობას:

ასული - გოგო.

ლერწამი - ქალიშვილი; აქ: გოგო, გოგონა.

სწორები - მეგობრები, ტოლები.

საღარა - ცხენი, რომელსაც შუბლზე თეთრი ნიშანი აქვს.

ავდარი - ცუდი ამინდი (წვიმა, ქარი, თოვლი).

ნაბადი - მეცხვარის ტრადიციული, თბილი მოსასხამი.

ნამი - წყლის წვეთები ბალახზე დილით.

შეგამკობ - მოგრთავ, დაგამშვენებ.

პირიმზე - მთის ყვავილი; აქ: პირიმზით მოქარგული კაბა.

13. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

მეცხვარე იოსებ ლონგიშვილმა ლექსი თავის მიუძღვნა. მოგვიანებით ამ ლექსზე შეიქმნა ცნობილი სახელწოდებით „შატილის“.

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

14. აირჩიე ერთი დავალება:

1. მოძებნე ინტერნეტში აბუდელაურის თეთრი ტბის ფოტო. გაიგე, რატომ ეძახიან მას თეთრ, რძისფერ ტბას?
2. ნახე ხევსურული ნაქარგობის სურათები. რომელი ფერები ჭარბობს მასში?
3. მოუსმინე სიმღერას „შატილის ასულო“. გაგვიზიარე შენი შთაბეჭდილებები.
4. „შატილის ასულო“ - ამ სიმღერის მელოდიაზე სრულდება ასევე ცეკვა. მოიძიე, უყურე და თუნდაც ერთი ცეკვის ილეთი დაიმახსოვრე.
5. მოამზადე თემა „ჩემი საყვარელი ადგილი ხევსურეთში“ და ისაუბრე, რატომ არის ეს ადგილი საინტერესო და რას ნახავს იქ ტურისტი.

ვისაუბროთ თემაზე

15. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარუდგინე ჯგუფს პრეზენტაციის ან ზეპირი ნაამბობის სახით.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

16. ა) დაწერე, 4-5 წინადადებით, რატომ არის ხევსურეთი საინტერესო ადგილი?

გამოიყენე სიტყვები:

- მთა
- ტბა
- კოშკი
- ბუნება

.....

.....

.....

.....

ბ) წარმოიდგინე, რომ ხევსურეთში იმოგზაურე.

დაწერე:

- რა ნახე?
- რომელი ადგილი მოგეწონა?
- რას ურჩევ მეგობრებს?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

მოგესარმებით

მე ვახ იონას იღია აღვასს
ვცხოვრობ ჰამბუიგში.

საქათვედრო ღამანი ქვეყანაა.
ღედა საქათვედროში დაიბადა ის
ჩემი მეოხე სამშობროა.

მე მიყვარს საქათვედრო და ხშირად
ვახ ხორბე საქათვედროში.

ფიქრია მასწავლებელი ახის ღამანი.

ძარიან მიყვარს ის ჩემი მასწავლებელია.

ქეთორია. გავეთიღოს ზორთს ყოჩაღი
ვახ იღივო მეუბნება და გუღს მიგზავნის.

მეგობრებთან ერთად მრინაზე
ღაზრუაი სოფელ.

მრინაზე სამცხაია ურამაზესია.

ჩვენ სირაში ვთამაშობთ ან
ერთმანეთს ვაყვინთავებთ.

ძაღვი ჭინა

ბიძაჩემს ზევით ძაღლები ზეავენ
მაგჩამ ჭინა ძარიან მოყვარს
აი მასთან გამოშვებობება
ქიშპრიანია ყოველთვის მეჭიხება.

ფშაველი

მდებარეობა

ფშავი მდებარეობს არაგვის ხეობაში. ის ორად იყოფა: უკანა ფშავი და მალაროსკარის თემი. ფშავი ცნობილია თავისი **თვალწარმტაცი** ბუნებით. ფშავის სოფლებია: მალაროსკარი, ჩარგალი, შუაფხო.

ფშავი ქართლ-კახეთის საზღვარზე, მდინარე არაგვის ხეობაში მდებარეობს და წარმოადგენს ამ ორი კუთხის მთიან ნაწილს. ტერიტორიულ-ადმინისტრაციულად ფშავი წინათ კახეთის პროვინციაში შედიოდა, ხოლო თანამედროვე ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული დაყოფით ფშავის მთელი ტერიტორია შედის მცხეთა-მთიანეთის მხარის დუშეთის მუნიციპალიტეტში. თუშეთ-ხევსურეთთან შედარებით ფშავი უფრო დაბალია. მისი სიმაღლე 1000-3000 მეტრია, თუმცა მისი ბუნება უფრო მრავალფეროვანია. ფშავური დიალექტის ფორმები მრავლადაა გამოყენებული ვაჟა-ფშაველასა (ლუკა რაზიკაშვილის) და მისი ძმების, თედო და ბაჩანა რაზიკაშვილების, შემოქმედებაში.

ჩარგალი, ვაჟა-ფშაველას სახლ-მუზეუმი

ჩარგალში დაიბადა ერთ-ერთი უდიდესი ქართველი პოეტი და საზოგადო მოღვაწე ვაჟა-ფშაველა (ლუკა რაზიკაშვილი). ჩარგალში არის მწერლის სახლ-მუზეუმი, სადაც 2000-ზე მეტი ექსპონატია დაცული პოეტის ცხოვრებასა და მოღვაწეობაზე. ვაჟა-ფშაველას სახლ-მუზეუმში ყოველ წელს ტრადიციული **დღესასწაული „ვაჟაობა“** იმართება.

ფშაური კაფია

ქართულ **ხალხურ პოეზიაში** ფშაურ პოეზიას მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს, განსაკუთრებით - ფშაურ **კაფიას**. კაფია ლექსით საუბარს ნიშნავს. კაფია (მილექსება) ფშავში გავრცელებული **ჩვეულებაა**. მრავალი **მოლექსე** და **სახალხო მთქმელიც** ცხოვრობდა ფშავში: მიხა ხელაშვილი, ბაჩანა და თედო რაზიკაშვილები და სხვ.

ფშაური სამზარეულო - დამბალხაჭო და ხინკალი

ფშაური სამზარეულო განთქმული იყო თავისი უნიკალურობით. ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი და გამორჩეული ფშაური კერძია **დამბალხაჭო**. საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს გადაწყვეტილებით, 2014 წელს დამბალხაჭოს და მისი დამზადების ტექნოლოგიას არამატერიალური ძეგლის სტატუსი მიენიჭა.

ფშაური სამზარეულოს განუყოფელ ნაწილად ითვლება ხინკალი. ფშაური ხინკლის შიგთავსის **შესაწებლად** იყენებენ ხახვს, პილპილს, **ბეგქონდარასა** და **დაკეპილ პიტნას**. ეს ყველაფერი კერძს განსაკუთრებულ **არომატს** აძლევს.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

თვალწარმტაცი - ძალიან ლამაზი.

დღესასწაული - მნიშვნელოვანი მოვლენის საზეიმო აღნიშვნა.

ხალხური პოეზია - ხალხის მიერ შექმნილი ლექსი.

კაფია - ხალხური პოეზიის ერთ-ერთი სახეობა (ჟანრი), ლექსით შეჯიბრი.

ხალხური მთქმელი / მოლექსე - ის, ვინც ხალხურ ლექსს ამბობს, კაფიას ქმნის.

ჩვეულება - ამა თუ იმ საზოგადოებაში დამკვიდრებული ქცევის წესები.

ნიმუში - საჩვენებლად, საცდელად გაკეთებული რამ.

დამბალხაჭო - ქართული ტრადიციული საჭმელი, რომელიც მზადდება ხაჭოსგან.

ბეგქონდარა - სურნელოვანი მცენარე, რომელსაც იყენებენ სანელებლად.

დაკეპილი - ძალიან წვრილად დაჭრილი, დაქუცმაცებული.

პიტნა - მცენარე.

არომატი - რაიმეს სასიამოვნო სუნი.

2. დააკავშირე და მიღებული სიტყვებით შეადგინე წინადადებები:

დღე	წარმტაცი	
დამბალ	სასწაული	
თვალ	ხაჭო	

3. დააკავშირე და მიღებული ფრაზების გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

სახალხო	პიტნა
ხალხური	მთქმელი
დაკეპილი	პოეზია

4. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

კაფია, დღესასწაული, დამბალხაჭო, მოლექსე, არომატი, დაკეპილი, თვალწარმტაცი

1. „ვაჟაობა“ არის ერთ-ერთი გამორჩეული ფშავში.
2. ფშავში გავრცელებული ჩვეულებაა.
3. ფშავი ცნობილია ბუნებით.
4. თედო რაზიკაშვილი კარგი იყო.
5. ს არამატერიალური ძეგლის სტატუსი მიენიჭა.
6. ხინკალს პიტნით და ბეგქონდარით ანელებენ.
7. ფშავურ ხინკალს განსაკუთრებული გემო და აქვს.

5. რომელი ქართული კერძია გამოსახული სურათზე?

.....

.....

შეჯამოწმობით ჩვენი ცოდნა

6. უპასუხე კითხვებს:

- რომელ ნაწილებად იყოფა ფშავი?
- რომელი სოფლები მდებარეობს ფშავში?
- რომელი ქართველი მწერალი დაიბადა ჩარგალში?
- რა არის კაფია?
- რომელი ხალხური მთქმელი ცხოვრობდა ფშავში?
- რა არის დამბალხაჭო?

ტესტი

7. შემოხაზე სწორი პასუხი:

- სად მდებარეობს ფშავი?**
ა) არაგვის ხეობაში; ბ) თრუსოს ხეობაში; გ) დარიალის ხეობაში.
- სად დაიბადა ვაჟა-ფშაველა?**
ა) შუაფხოში; ბ) მაღაროსკარში; გ) ჩარგალში.
- ვინ იყო მიხა ხელაშვილი?**
ა) მსახიობი; ბ) ხალხური მთქმელი; გ) მეზღაპრე.
- რომელ ქართულ კერძს მიენიჭა არამატერიალური ძეგლის სტატუსი?**
ა) ხინკალს; ბ) ხაჭაპურს; გ) დამბალხაჭოს.
- ვინ იყო ბაჩანა?**
ა) მელექსე; ბ) მეზღაპრე; გ) მომღერალი.

სიტყვების თამაში

8. შეავსე ცხრილი და მიღებული სიტყვების გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

კუთხე	ნივთი ან პროდუქტი	ადამიანი
კახეთი	კახური	კახელი

	ქართლური	
იმერეთი		
		გურული
	მეგრული	
		სვანი
		აჭარელი
	ფშაური	
		თუში
	მთიულური	
აჭარა		

9. შეარჩიე შესაფერისი სიტყვა:

1. დამბალხაჭო კერძია. (ფშავი, ფშაური)
2. კოშკები ულამაზესია. (სვანეთი, სვანური)
3. საქართველოს ერთ-ერთი კუთხეა. (ფშავი, ფშაური)
4. სამზარეულო ძალიან გემრიელია. (სვანეთი, სვანური)
5. ცხელი შოთი ვიყიდე. (კახური, კახეთი)
6. მზიანი მხარეა. (კახური, კახეთი)

10. ჩასვი სწორი ფორმით:

1. ფშაური მომზადება დედამ მასწავლა. (ხინკალის, ხინკლის)
2. ქართული ტრადიციული კერძია. (ხინკალმა, ხინკალი)
3. პიტნითა და ბეგეონდარათი ანელებენ. (ხინკალს, ხინკლის)
4. ფშაურ განსაკუთრებული არომატი აქვს. (ხინკალი, ხინკალს)
5. საქართველოში ვჭამე. (ხინკალი, ხინკალს)
6. ქართველებს გამორჩეულად უყვართ მომზადება. (ხინკალს, ხინკლის)

მცირე ლიტერატურული ექსკურსი:

11. წაიკითხე ვაჟა-ფშაველას ბიოგრაფია და უპასუხე კითხვებს:

ვაჟა-ფშაველა დაიბადა 1861 წელს სოფელ ჩარგალში. მწერლის მამა, პავლე რაზიკაშვილი, იყო სოფლის მღვდელი, დედა, ბარბალე ფხიკელაშვილი - დიასახლისი. ვაჟა-ფშაველას ძმები ბაჩანა და თედო რაზიკაშვილები ასევე ცნობილი მწერლები იყვნენ.

მწერალი თელავის სასულიერო სასწავლებელსა და თბილისის სამასწავლებლო ინსტიტუტთან არსებულ სასწავლებელში სწავლობდა. მან ასევე დაამთავრა გორის სამასწავლებლო სემინარია. 1884 წელს კი პეტერბურგის უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის თავისუფალი მსმენელი იყო.

მომდევნო წლებში ვაჟა-ფშაველა მუშაობდა მასწავლებლად დიდი თონეთის სოფლის სკოლაში. 1888 წლიდან კი იგი ჩარგალში ცხოვრობდა. ის სხვა გლეხების მსგავსად მუშაობდა მიწაზე, უვლიდა საქონელს და ნადირობდა. მწერალი მთის ხალხში დიდი გავლენით სარგებლობდა. მან სწორედ ფშაველაში ცხოვრების დროს დაწერა თავისი გენიალური პოემები და მოთხრობები.

ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებას განსაკუთრებული ადგილი უკავია ქართულ ლიტერატურაში. მისი ნაწარმოებები გვასწავლის ადამიანის სიყვარულს, სიკეთესა და სამართლიანობას, პიროვნულ თავისუფლებასა და პატრიოტიზმს. ვაჟას ცნობილი პოემებია: „ალუდა ქეთელაური“, „ბახტრიონი“, „სტუმარ-მასპინძელი“; ხოლო მისი მოთხრობებიდან უნდა გამოვარჩიოთ „შვლის ნუკრის ნაამბობი“, „ამოდის ნათდება“, „ჩხიკვა ქორწილი“ და სხვ.

ვაჟა-ფშაველა გარდაიცვალა 1915 წელს. იგი დაკრძალულია მთაწმინდის ქართველ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში.

უპასუხე კითხვებს:

1. სად და რომელ წელს დაიბადა ვაჟა-ფშაველა?
2. სად სწავლობდა ვაჟა-ფშაველა?
3. რას აკეთებდა იგი ფშაველაში?
4. რომელი ნაწარმოებები დაწერა ვაჟა-ფშაველამ?
5. როდის გარდაიცვალა ვაჟა-ფშაველა?

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

12. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება და შეასრულე:

- მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია ვაჟა-ფშაველას ცხოვრების შესახებ;
- უყურე ვაჟა-ფშაველას მოთხრობის მიხედვით შექმნილ ანიმაციურ ფილმს „[ჩხიკვთა ქორწილი](#)“:

- მოიძიე ინფორმაცია ხინკლის მომზადების შესახებ;
- უყურე ვიდეოს [დამბალხაჭოს მომზადების შესახებ](#):

ვისაუბროთ თემაზე

13. ვაჟა-ფშაველას ცხოვრების შესახებ მოძიებული ინფორმაცია გაუზიარე მეგობრებს.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

14. ჩაწერე ხინკლის მომზადების რეცეპტი (შეგიძლია შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია გამოიყენო ან ჰკითხო ოჯახის წევრს).

ჩემი სამშობლო

გამარჯობა, მე მარკოზი ვარ, 8 წლის. მე ახლა ამერიკაში ვცხოვრობ, მაგრამ ჩემი სამშობლო საქართველო არის. მე ამაყი ვარ, რომ ქართველი ვარ. სკოლაში, როცა შევითხვებიან, საიდან ვარ ყოველთვის ვამბობ-საქართველოდან.

ყველაზე მეტად მწაბრებს ჩვენი სახლი დიდი ეზოთი, ხვობდა ბაბუ, ჩემს მეგობრებთან გადარჩენა სათამაშოდ... ამიტომ განსაკუთრებით ველოდები ზაფხულს, რადგან ზაფხულში ჩავდივარ საქართველოში და ხევრი სტუმარიც მყავს ხოლმე. მე ხევრი ტყეილი და თხილი მოგონებს მამქვს, როგორც ყოველთვის ჩემთან იქნება. საიდულოს გავიშვებო... ჩემს დაბადების დღეზე, ან როცა შადრევანში ხუტდას ვაგდებ, ჩემ საქართველოზე უკავშირდებიან სურვილები. მე ახლა ძალიან უორს ვარ საქართველოდან, მაგრამ საქართველო სულ ჩემს გულშია. მიყვარხარ, ჩემო სამშობლო!

მე ვარ ნოა როსტომაშვილი. მე
დავინახე საქართველოში რა
ლოტები ნილოს რომ გავხდეთ,
ამერიკაში გადავიქცეო სახეობრივად
მე ყოველი ხატულობის ჩამოვითარე
საქართველოში.
მე ძალიან მიყვანს საქართველო,
რადგან მთელი ჩემი ოჯახი აქ
ცხოვრობს.
მე ნილოს ძირითადი რაოდენობა გავაღწა
ჩემს სოფელში, ხუნევი, სადაც
ძალიან გავიწიე სოფელში ბევრი
ბავშვი იყო. სახლთან ზონარზე გვაქვს,
სახლის გვერდზე კი სტაციონარ,
სადაც ყოველი რაოდენობა ვიკრიბებოდით
მთელი ნილოს განმავლობაში იმაზე
ვფიქრობ, როგორ ჩავაყო ხუნევი
რა ვნახავ ჩვენს ერთგულ
ძაღვებს, ძორას.
ხუნევი ჩემი საყვარელი სოფელია,
რადგან იქ საუკეთესო მოგონებებს
ვაგროვებ

ბიზნ

მდებარეობა

ხევი საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარეა. მისი ცენტრი არის დაბა სტეფანწმინდა. ხევი მდებარეობს კავკასიონის ჩრდილოეთ ფერდობზე და მოიცავს თრუსოს, ბიდარის, სნოსწყლისა და დარიალის ხეობებს. ხევის მთავარი მდინარე არის თერგი.

დარიალის ხეობა ყაზბეგის მუნიციპალიტეტში მდებარეობს. დარიალის ხეობაში, მდინარე თერგის მარცხენა ნაპირის კლდიან მთაზე, მდებარეობს დარიალის ციხე. ხეობაზე გადის საქართველოს სამხედრო გზა. რუსეთ-საქართველოს **საზღვართან** კი არის დარიალის მთავარანგელოზთა სახელობის მამათა სამონასტრო კომპლექსი. მონასტრის მშენებლობა 2005 წელს დაიწყო კათალიკოს პატრიარქის ილია II-ის ინიციატივით და 2011 წელს დასრულდა.

დარიალის ხეობაში არის ულამაზესი გველეთის დიდი და პატარა ჩანჩქერები. ჩანჩქერიდან ჩანს კავკასიონის ხედი.

თრუსოს ხეობა მდინარე თერგის ხეობაში, კავკასიონის ჩრდილოეთ კალთაზე, მდებარეობს. ხეობაში ათზე მეტი **ნასოფლარი** და კოშკია. აქ ასევე არის ისტორიულ-კულტურულ ძეგლები (ზაქაგორის ციხე-სიმაგრე, თრუსოს მთავარანგელოზის ეკლესია), ნასოფლარები (კეტრისი, აბანო), ფერადი მინერალური ტბები, თერმული წყლები, **არყის** ტყეები.

სოფელი ჯუთა ყაზბეგის ტერიტორიაზე ყველაზე მაღალი დასახლებული ადგილია, ის ზღვის დონიდან 2 200 მეტრზე, სნოს თემში მდებარეობს. სოფელში შეგიძლია ნახო **ჭაუხები**, ჯუთას ჩანჩქერი და ჯუთას ტბა.

ხევის თითქმის მთელ ტერიტორიას ეროვნული პარკის სტატუსი აქვს. აქ არის უნკალური ბუნება, იშვიათი მცენარეები, ცხოველები და ფრინველები, მინერალური წყლები, მთებით დაფარული მწვერვალები და კლდეები.

სტეფანწმინდა - გერგეტის სამების ეკლესია

სტეფანწმინდა (ყაზბეგი) მდინარე თერგის ხეობაში, მყინვარწვერის ძირში მდებარეობს. ამ ადგილებში უძველესი დროიდან ცხოვრობდნენ ადამიანები. ამას მოწმობს ძვ.წ. VI-V საუკუნეებში აღმოჩენილი „ყაზბეგის განძი“. სტეფანწმინდის ბუნება გამორჩეულია თავისი სილამაზით. აქ არის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი, ფიქლით აშენებული სახლები, ციხე-კოშკები და სალოცავები.

დასახლებას თავს დაჰყურებს გერგეტის სამების ეკლესია, რომელიც მდებარეობს სოფელ გერგეტში. ეკლესიის ტერიტორიიდან ულამაზესი ხედი იშლება ყაზბეგზე. გერგეტის სამება ხევის უმთავრესი სალოცავი იყო. კომპლექსი გალავნით არის შემოზღუდული. მასში შედის გუმბათოვანი ტაძარი, სამრეკლო და საბჯეო (ადგილი, სადაც ქვეყნისთვის/თემისთვის მნიშვნელოვან ამბებს განიხილავდნენ).

სამთო კურორტი გუდაური

სამთო-სათხილამურო კურორტი გუდაური მდებარეობს ყაზბეგის მუნიციპალიტეტში. პირველი **საბაგირო გზა** 1988 წელს გაკეთდა. დღეისათვის გუდაურში 14 საბაგირო გზაა. გუდაური **სათხილამურო** სპორტის ყველაზე მაღალი მთის კურორტია მთელ აღმოსავლეთ ევროპაში. მისი **სასრიალო ტრასები** მოიცავს ოთხი სირთულის გზას. გუდაური თბილისიდან სულ რაღაც 2 საათში მდებარეობს. კურორტზე სეზონი დეკემბრიდან იწყება და აპრილის შუა რიცხვებამდე გრძელდება. თუ გუდაურს ზაფხულში ესტუმრები, შეგიძლია **პარაპლანით** დაათვალიერო კურორტის ულამაზესი ბუნება.

სამზარეულო

ხინკალი აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში განსაკუთრებით პოპულარული კერძია. ხევში ხინკლის გულს ხორციტ, ხახვით, ნივრითა და **ძირათი** აკეთებენ. ხინკლის მომზადებაში მამაკაცებიც აქტიურად მონაწილეობენ. განსაკუთრებით **ცომის მოზელაში** იყვნენ ჩართულები, რადგან ეს პროცესი ძალასა და ენერგიას მოითხოვს. მოხევეები ცხვრისა და საქონლის ხორციდან ერთად **ჯიხვის** ხინკალსაც აკეთებდნენ.

ხევში **დღეობებზე** არყისა და მთის **ლუდის** გამოხდაც იცოდნენ.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

საზღვარი - ხაზი, რომელიც ტერიტორიის ორ ნაწილს (ძირითადად ორ ქვეყანას) ყოფს.

ნასოფლარი - ადგილი, სადაც ადრე სოფელი იყო (ნა-სოფლ-არ-ი).

არყი - ხის ჯიშის (ხე).

ჭაუხი - მთის ზედა ნაწილი, სადაც შიშველი კლდეებია.

ფიქალი - სპეციფიკური ქანი (ქვა), რომელიც თხელ ფირფიტებად იყოფა.

სათხილამურო - თხილამურებთან დაკავშირებული (თხილამური - თოვლზე ან წყალზე სასრიალო მოწყობილობა).

საბაგირო - ბაგირით მოძრავი, ბაგირზე სავალი (ბაგირი - მსხვილი თოკი) (სა-ბაგირ-ო).

პარაპლანი - საფრენი აპარატი.

ძირა - მცენარე, გამოიყენება სანელებლად.

დღეობა - ღირსშესანიშნავი მოვლენის საზეიმოდ აღნიშვნა, დღესასწაული.

2. დააკავშირე სურათი და სიტყვა ერთმანეთთან:

პარაპლანი

ჭაუხი

ფიქალი

ჯიხვი

3. დააკავშირე და მიღებული ფრაზების გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

საბაგირო	გზა
სასრიאלო	გზა
სამხედრო	ტყე
სათხილამურო	მოზელა
არყის	გამოხდა
ცომის	სპორტი
ლუდის	ტრასა

4. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

ნასოფლარი, საზღვარი, არყი, დღეობა, ძირა, პარაპლანი

1. რუსეთ-საქართველოს დარიალის ხეობაზე გადის.
2. თრუსოს ხეობაში ბევრი შეგხვდება.
3. საფრენი აპარატია.
4. მაღალი ხეა.
5. სანელებლებში იყენებენ მცენარეს, რომელსაც ჰქვია.
6. მთაში განსაკუთრებულად აღინიშნება.

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1. სად მდებარეობს ხევი?
2. რომელი ქალაქია ხევის ცენტრი?
3. ჩამოთვალე, რომელ ხეობებს მოიცავს ხევი?
4. დაასახელე ყველაზე მაღალი სათხილამურო სპორტის კურორტი მთელ აღმოსავლეთ ევროპაში.
5. რომელი ჩანჩქერების ნახვა შეგიძლია დარიალის ხეობაში?
6. რისი ნახვა შეგიძლია ყაზბეგში?

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. ყველაზე მაღალი დასახლებული ადგილი ყაზბეგში არის:

ა) ჯუთა; ბ) სტეფანწმინდა; გ) გუდაური.

2. ხევის მთავარი მდინარე არის:

ა) მტკვარი; ბ) სნოსწყალი; გ) თერგი.

3. ხევის უმთავრესი სალოცავი იყო:

ა) მთავარანგელოზთა სახელობის მამათა მონასტერი;
ბ) გერგეტის სამების ეკლესია;
გ) სვეტიცხოველი.

4. აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში პოპულარული კერძი არის:

ა) ყველი; ბ) ხინკალი; გ) ლუდი.

5. რომელი სამთო-სათხილამურო კურორტი მდებარეობს ხევში?

ა) გუდაური; ბ) ბაკურიანი; დ) ბორჯომი.

6. რომელ ხეობაზე გადის საქართველოს სამხედრო გზა?

ა) სნოს ხეობაზე; ბ) თრუსოს ხეობაზე; გ) დარიალის ხეობაზე.

სიტყვების თამაში

7. დაწერე არსებითი სახელი მრავლობით რიცხვში:

მხოლოდითი რიცხვი	მრავლობითი რიცხვი
კლდე	კლდეები
ბუდე	
ღამე	
დღე	
თვე	
ხე	

8. ნიმუშის მიხედვით დაწერე ახალი შინაარსის სიტყვა და შეადგინე წინადადებები:

კლდე

კლდ-იანი

ღრუბელი

ყინული

შვილი

ცოლი

მზე

მთა

9. ნიმუშის მიხედვით დაწერე ახალი შინაარსის სიტყვა და შეადგინე წინადადებები:

ნიმუში: სოფელი - ნა-სოფლ-არი

ქალაქი -

სახლი -

კაცი -

10. დაწერე ნიმუშის მიხედვით:

ნიმუში: უმთავრესი = ყველაზე მთავარი

ულამაზესი = ...

უმალესი = ...

უძველესი = ...

11. საზგასმული სიტყვა შეცვალე სინონიმით:

1. გერგეტის სამება ხევის უმთავრესი სალოცავი იყო.
2. დარიალის ხეობაში არის ულამაზესი გველეთის დიდი და პატარა ჩანჩქერები.
3. სოფელი ჯუთა ყაზბეგის ტერიტორიაზე უმაღლესი დასახლებული ადგილია.
4. ამ ადგილებში უძველესი დროიდან ცხოვრობდნენ ადამიანები.
5. ელკესიის ტერიტორიიდან ულამაზესი ხედი იშლება ყაზბეგზე.
6. გუდაური სათხილამურო სპორტის უმაღლესი მთის კურორტია მთელ აღმოსავლეთ ევროპაში.

12. წაიკითხე განმარტება და ჩასვი სწორი ფორმა:

თავისი და მისი ნაცვალსახელები III პირის კუთვნილებითი ნაცვალსახელებია. **თავისი** - თავად III პირის კუთვნილებას გამოხატავს, **მისი** კი - სხვისას. (მაგ. ნინომ მაგიდიდან **თავისი** წიგნი აიღო (წიგნი ნინოსია). ნინომ მაგიდიდან **მისი** წიგნი აიღო (წიგნი სხვისია).

1. სტეფანწმინდის ბუნება გამორჩეულია სილამაზით. (თავისი, მისი)
2. თეკლამ სილამაზით ყველა გააოცა. (თავისი, მისი)
3. საჩუქარი ყველაზე გამორჩეული იყო. (თავისი, მისი)
4. გიორგიმ მეგობრის გამარჯვება განსაკუთრებულად აღნიშნა. (თავისი, მისი)
5. ნიკა სამშობლოში წავიდა. (თავის, მის)
6. გიორგი ჩემი მეგობარია და სამშობლო საქართველოა. (თავისი, მისი)

ლიტერატურული ექსკურსი:

13. ა) წაიკითხე ინფორმაცია ალექსანდრე ყაზბეგის შესახებ:

ალექსანდრე ყაზბეგი (ალექსანდრე ჩოფიკაშვილი) 1848 წელს დაიბადა ყაზბეგში. იგი იყო ქართველი მწერალი, დრამატურგი და მსახიობი.

ალექსანდრე ხევის მებატონის ოჯახის ერთადერთი შვილი (მემკვიდრე) იყო. მას მშობლები ძალიან ანებივრებდნენ და ყველა სურვილს უსრულებდნენ. მშობლებმა ალექსანდრეს კარგი განათლება მისცეს. ის ბავშვობიდანვე ლაპარაკობდა ფრანგულად და რუსულად. გადმოცემის მიხედვით, ალექსანდრე ყაზბეგი ძალიან კარგად ცეკვავდა. ეს მას სამსახიობო კარიერაშიც გამოსდგომია.

18 წლის ალექსანდრე უმაღლესი განათლების მისაღებად რუსეთში მიდის. იგი საქართველოში 1870 წელს ბრუნდება. სამშობლოში დაბრუნებული მწერალი ხალხის ყოველდღიური ცხოვრების ზედმიწევნით შესწავლის სურვილით მთაში წავიდა მწყემსად. მწერალმა ამ არჩევანით სამსახურზე უარი თქვა. მთაში გატარებული შვიდი წელი ნაყოფიერი გამოდგა. მწერალს მთიელი ხალხი დაუახლოვდა, მეგობრობა, ურთიერთსიყვარული, ნდობა, ერთგულება დამყარდა მათ შორის.

ალექსანდრე ყაზბეგმა დაწერა ისეთი ცნობილი ნაწარმოებები, როგორებიცაა: „ელგუჯა“, „ნამწყემსარის მოგონებები“, „ელისო“, „ხევისბერი გოჩა“ და სხვ.

ბ) უპასუხე კითხვებს:

1. სად დაიბადა ალექსანდრე ყაზბეგი?
2. როგორ ზრდიდნენ ალექსანდრეს მშობლები?
3. სად გაემგზავრა იგი უმაღლესი განათლების მისაღებად?
4. რა გააკეთა სამშობლოში დაბრუნებულმა ყაზბეგმა?
5. როგორი ურთიერთობა ჰქონდა ალექსანდრე ყაზბეგს მთიელ ხალხთან?
6. რომელი ლიტერატურული ნაწარმოებები დაწერა ალექსანდრე ყაზბეგმა?

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

14. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

- მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია ალექსანდრე ყაზბეგის ცხოვრების შესახებ.
- მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია გუდაურის შესახებ.

ვისაუბროთ თემაზე

15. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

- ალექსანდრე ყაზბეგის შესახებ მოძიებული ინფორმაცია გაუზიარე მეგობრებს.
- გუდაურის შესახებ მოძიებული ინფორმაცია გაუზიარე მეგობრებს.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

16. დაწერე ხუთი მიზეზი, თუ რატომ უნდა ესტუმროს ტურისტი გუდაურს.

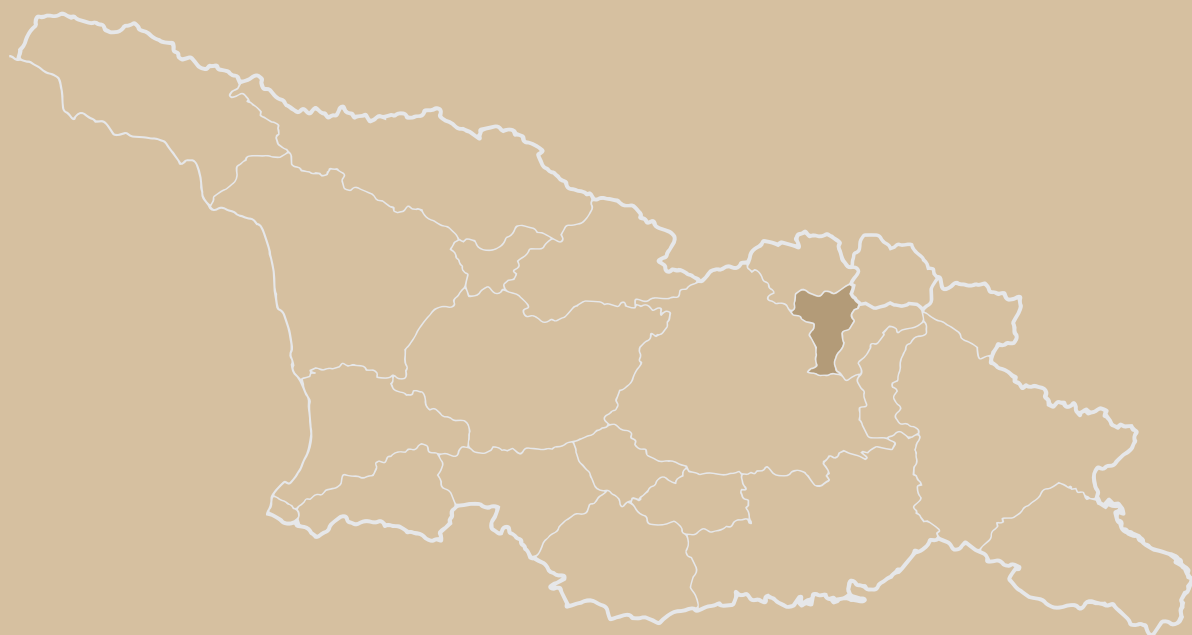
გამაჩუქმა.

მე მინდა მოგიყვე ჩემზე და საქართვე-
ლოზე. მე ვარ ნატალი გიორგაშვილი
და თორმეტი წლის ვარ. ჩემს ოჯახთან
ვცხოვრობ გერმანიაში, ბონდში. უნდა დიდი
ხანის ჩემს ნათესავებთან საქართველოში
და საბერძნეთში ცხოვრობს. მე ძალიან
მიყვარს ჩემი სამშობლო, იმედი მაქვს
როცა საქართველოში ვაჩუქებ ვაჭა-
რებ ვარგ ღმრის ჩემს ნათესავებთან და
მეგობრებთან ერთად. ემიგრანტი თუ
ხარ, და საქართველოში ჯერ არ
ყოფილხარ, უნდა წახვიდე ათცილობადა!
მე ქართული კუროტურაც
მიყვარს, და ვიცი რომ შევხვას
მოგონება.

ნატალი

მე მზია იოანე ამბროლაძე 8 წლის
მეგობრობა ამერიკაში, ნიუიორკში, როცა
მარკელად ჩამოვყდი, ყველაფერი ახალი
იყო სკოლა დიდი და საინტერესო იყო
მე გავიჩინე ახალი მეგობრები. მე ჩემ მე
ძალიან შენატრება თბილისი, შენატრება ბუბა
და ბაბუა შენატრება ჩემი მეგობრები თუ ვინ
ხელოვნური იყო რთული მე ვერ ვიგებდი
ყველაფერს მაგრამ მე ვცდილობდი.
ახლა ძალიან კარგად ვაწვარავლობ და
ვსწავლობ
მე ბევრი მათთვის ვიყავი ვსაუბრობ
ქართულად და ეს მეხმარებოდა ქართული
დამავიწყდეს
მე მიზნად კარგად ვისწავ ათბინდა გავხდე
წარმატებული და ვიამაყოფრთველი ვარ.

გვერდამეყნა

მდებარეობა

გუდამაყარი აღმოსავლეთ საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარეა. მდებარეობს მდინარე არაგვის ხეობაში. გუდამაყარი ხევისაგან კავკასიონის მთავარი ქედითაა გამოყოფილი, ხოლო ფშავ-ხევსურეთისგან - გუდამაყრის ქედით.

გუდამაყრის ხეობაზე გადიოდა საქართველოს თანამედროვე სამხედრო გზის ერთ-ერთი ნაწილი, რომელიც არაგვის ხეობას ხევთან აკავშირებდა.

ამ მხარის ისტორიული ძეგლია მახვილოს ციხე, რომელიც ბაკურხევის მარჯვენა მხარეს მდებარეობს და პირიმზის ფუძის ანგელოზის ეკლესია, რომელიც სოფელ ჩოხში მდებარეობს.

ჩოხი, მოდარძი ჩოხელი

ჩოხი გუდამაყრის სოფელია. აქ მდებარეობს გუდამაყრელთა ერთ-ერთი მთავარი სალოცავი პირიმზე - **ფუძის ანგელოზი**. გუდამაყარში ყველაზე მნიშვნელოვანი დღეობა სწორედ პირიმზეობაა. დღეობაზე უამრავი ხალხი **იყრის თავს**.

ჩოხიდან არის ცნობილი მწერალი და **რეჟისორი** გოდერძი ჩოხელი. მას თავის არაერთ ნაწარმოებში საინტერესოდ აქვს გადმოცემული გუდამაყრელთა ცხოვრება. მისი ნაწარმოებებია: „წერილი ნაძვებს“, „ადამიანთა სევდა“, „მგელი“ და სხვ. გოდერძი ჩოხელს გადაღებული აქვს 16 ფილმი.

ბურსაჭირის ჩანჩქერი

ბურსაჭირის ჩანჩქერი გუდამაყრის თემის **ნასოფლარ** სალაღობოს აღმოსავლეთით მდებარეობს, მდინარე ბურსაჭირთან ახლოს. ჩანჩქერის საერთო სიმაღლე დაახლოებით 20 მეტრია. იგი ორ საფეხურად გადმოედინება, ზედა საფეხურის სიმაღლე 3-4 მეტრია, ქვედა საფეხურისა კი - 16-17 მეტრი. **უზარმაზარ** კლდეებში გადმომდინარი ჩანჩქერი საოცარ სანახაობას ქმნის. ბურსაჭირის ჩანჩქერი ერთ-ერთი **შთამბეჭდავი** ადგილია. **ალპური** მინდვრები, მთები, კლდეები და ულამაზესი ჩანჩქერი მრავალ ადამიანს **იზიდავს**.

გუდამაყარელთა ცხოვრება/ყოფა

გუდამაყარში მცხოვრები ხალხი **მეცხოველეობას** მისდევდა. მათ ასევე მოჰყავდათ **ხორბალი, ქერი, ფეტვი**. ისინი ტყეში ხილს აგროვებდნენ. გუდამაყარელები კარგი ხელოსნები იყვნენ, მამაკაცები მისდევდნენ **დურგლობას, კალატობობას, მჭედლობას**; ქალები ქსოვდნენ **შალის** ქსოვილებს, **ფარდაგებს, ხურჯინებს**. გუდამაყარელები ამზადებდნენ კარგ **ყანწებსა და მშვილდ-ისრებს**.

ვიგარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

ქედი - მთების ერთობლიობა.

ფუძის ანგელოზი - ადგილის, მიწის და/ან გვარის მფარველი ღვთაება.

თავის მოყრა - რაიმეს ან ვინმეს ერთად შეკრება.

ნასოფლარი - ადგილი, სადაც ადრე სოფელი იყო.

შთაბეჭდავი - ძალიან კარგი, ლამაზი, დიდი შთაბეჭდილების მომხდენი.

უზარმაზარი - ძალიან დიდი, ვეებერთელა.

ალპური - ყველაზე მაღალი მცენარეული საფარის მქონე მთიანი ადგილი.

იზიდავს - აქ: მოსწონს.

რეჟისორი - სპექტაკლის, ფილმის სამხატვრო ხელმძღვანელი.

მეცხოველეობა - ცხოველების მოვლა-მოშენება (გამრავლება).

ხორბალი, ქერი, ფეტვი - მარცვლეულის ჯიშები, რომლებიც ადამიანისა და ცხოველთა გამოსაკვებად გამოიყენება.

ქსოვილი - აქ: ქსოვის შედეგად მიღებული მასალა.

შალი - ცხვრის მატყლის ძაფისგან დამზადებული ქსოვილი.

ფარდაგი - იატაკზე დასაფენად ან კედელზე გასაკრავად მატყლის ძაფისგან მოქსოვილი ქსოვილი.

ხურჯინი - ორგანოფილებიანი ჩანთა.

ყანწი - რქისგან დამზადებული სასმისი.

მშვილდ-ისარი - საბრძოლო იარაღი.

2. წაიკითხე სიტყვათა მნიშვნელობა:

დურგალი - ადამიანი, რომელიც ხის მასალაზე მუშაობს.

კალატოზი - ადამიანი, რომელიც ქვით, აგურითა და სხვა მასალით აგებს შენობას.

მჭედელი - ადამიანი, რომელიც ლითონს (რკინას, ოქროს...) ამუშავებს, ლითონის საგნებს ამზადებს.

რეჟისორი - ადამიანი, რომელიც ფილმის გადაღებას ხელმძღვანელობს/ფილმს იღებს.

ა) გამოიცანი, ვინ რომელი პროფესიის ადამიანია?

.....

ბ) შეადგინე წინადადებები ამ სიტყვების გამოყენებით:

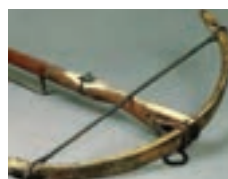
1.

2.

3.

3. დააკავშირე სიტყვა და სურათი:

ყანწი

მშვილდ-ისარი

ხურჯინი

ფარდაგი

ხორბალი

4. შეადგინე წინადადებები სიტყვების გამოყენებით:

ხურჯინი, ყანწი, ხორბალი, მშვილდ-ისარი, ფარდაგი

5. წინადადებებში ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

შთამბეჭდავი, იზიდავს, თავი მოიყარა, ქედი, ფუძის ანგელოზი,
უზარმაზარი, ხურჯინი

1. მთის იქით ლოდები მოჩანს.
2. ბებიამ მოქსოვა.
3. პირიმზისობის დღესასწაულზე უამრავმა ადამიანმა.
4. ბურსაჭირის ჩანჩქერი ერთ-ერთი ადგილია, რომელიც ბევრ ტურისტს
5. გუდამაყრის გუდამაყარს ფშავ-ხევსურეთისგან გამოყოფს.
6. გუდამაყარში მდებარეობს გუდამაყრელთა ერთ-ერთი მთავარი სალოცავი პირიმზე

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

6. უპასუხე კითხვებს:

1. სად მდებარეობს გუდამაყარი?
2. რომელი ისტორიული ძეგლებია გუდამაყარში?
3. რომელი გვარის ხალხი ცხოვრობს გუდამაყარში?
4. რომელი ნაწარმოებები დაწერა გოდერძი ჩოხელმა?
5. სად მდებარეობს ბურსაჭირის ჩანჩქერი?
6. რას საქმიანობენ გუდამაყრელები?

ტესტი

7. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელი მდინარის ხეობაში მდებარეობს გუდამაყარი?
ა) მტკვრის; ბ) არაგვის; გ) თერგის.

2. სად მდებარეობს სალოცავი პირიმზე ფუძის ანგელოზი?

ა) ჩოხში; ბ) ბურსაჭირში; გ) ბაკურხევში.

3. რომელი ქართველი მწერალია გუდამაყრიდან?

ა) გოდერძი ჩოხელი; ბ) ვაჟა-ფშაველა; გ) ილია ჭავჭავაძე.

4. რომელია გუდამაყრის ყველაზე მნიშვნელოვანი დღესასწაული?

ა) ლომისობა; ბ) სვეტიცხოვლობა; გ) პირიმზეობა.

5. დაასრულე წინადადება: გუდამაყრელები ამზადებენ კარგ

ა) ქუდებს; ბ) ყანწებს; გ) ღვინოს.

6. დაასრულე წინადადება: გუდამაყრელმა ქალებმა კარგად იციან

ა) ქსოვა; ბ) ხელოსნობა; გ) კალატობობა.

სიტყვების თამაში

8. დააკავშირე სინონიმები:

უზარმაზარი

საყურადღებო

მნიშვნელოვანი

საოცარი

შთამბეჭდავი

ვეებერთელა

9. საზგასმული სიტყვები შეცვალე სინონიმებით:

1. ბურსაჭირის ჩანჩქერი შთამბეჭდავი ადგილია.

.....

2. უზარმაზარ კლდეებში გადმოდის ბურსაჭირის ჩანჩქერი.

.....

3. გუდამაყარში ყველაზე მნიშვნელოვანი დღეობა პირიმზეობაა.

.....

10. წაიკითხე ტექსტი და ჩასვი თანდებულიანი ფორმები:

ხევისაგან, ხევთან, ხეობაზე, ხეობაში.

გუდამაყარი მდებარეობს მდინარე გუდამაყრის არაგვის გუდამაყარი კავკასიონის მთავარი ქედითაა გამოყოფილი. გუდამაყრის გადიოდა საქართველოს თანამედროვე სამხედრო გზის ერთ-ერთი ნაწილი, რომელიც არაგვის ხეობას აკავშირებდა.

მცირე ლიტერატურული ექსკურსი:

11. წაიკითხე სიტყვების განმარტება:

მივარდნილი - ძნელად მისასვლელი, შორეული.

მაგიერ - ნაცვლად, მაგივრად.

ვიტანჯები - ვწუხვარ.

შესაფერი - შესაბამისი, შესატყვისი.

ეგზიუპერი (ანტუან დე სენტ-ეგზიუპერი) - ფრანგი მწერალი.

12. წაიკითხე ტექსტები და შეასრულე საგარჯიშოები:

ა) შესავალი გოდერძი ჩოხელის ნაწარმოებიდან „ადამიანთა სევდა“:

- თუ დრო არა გაქვს, ნუ დაიწყებ კითხვას.
- რატომ?!
- ერთ **მივარდნილ** ხეობაზე ვწერ - გუდამაყრის ხეობაზე. დიდი ხანია გუდამაყრელებზე დაწერა მინდოდა, მაგრამ ვერა და ვერ მოვახერხე. თუმცა ჯერ ოცდახუთი წლისა ვარ და სულ სამი წელია მას აქეთ, რაც მწერლობა დავიწყე. მაგრამ, ასე მგონია, სამი წლის მაგიერ სამი საუკუნეა გასული და **ვიტანჯები**, დღემდე გუდამაყრის ხეობის **შესაფერი** რომ ვერაფერი დავწერე.
- აქამდე მეგონა, გუდამაყრის ხეობა დიდი წიგნია და შიგ უამრავი მოთხრობაა მეთქი...

უპასუხე კითხვებს:

1. გოდერძი ჩოხელის აზრით, როგორია გუდამაყარი?
2. რა სურვილი ჰქონდა გოდერძი ჩოხელს?
3. რატომ იტანჯებოდა მწერალი?
4. შენი აზრით, რას გულისხმობს მწერალი სიტყვებში: „აქამდე მეგონა, გუდამაყრის ხეობა დიდი წიგნია და შიგ უამრავი მოთხრობაა მეთქი...“

ბ) ინტერვიუ გოდერძი ჩოხელთან:

- ბატონო გოდერძი, მთელი თქვენი შემოქმედება, ფაქტობრივად, გუდამაყარს ეძღვნება. მაინც რა ადგილია ასეთი ეს გუდამაყარი?
- ნათქვამია, ჩიტი სადაც დაიბადა, იმისი სამშობლო იქ არისო. ჩემი სამშობლო გუდამაყარია. თავიდან მეგონა, რომ გუდამაყარი ყველამ იცოდა. მთაში გუდამაყრელი ისევეა ცნობილი თავისი კუთხურობით, თავისი გამორჩეული კილოკავით და ადათ-წესებით, როგორც ფშაველი თუ ხევსური. თბილისში ვერ იგებდნენ, გუდამაყრელი კი, მაგრამ ფშაველი, მთიული... სოფელი ეგონათ ეს გუდამაყარი. ამიტომ გადავწყვიტე, დამემკვიდრებინა, საქართველოს სინამდვილეში ასეთი კუთხე რომ არსებობს - გუდამაყარი და ხალხი - გუდამაყრელები. ხანდახან მგონია, რომ ზედმეტი მომდის, რომ გუდამაყარის ხსენება აღარ არის საჭირო. არადა, გამომიმუშავდა, ვიწყებ მოთხრობას და აი, გუდამაყრის ხეობაში... ერთი პერიოდი კიდეც მსაყვედურობდნენ, ბიჭო, ისევ გუდამაყარზე წერო? მომინდა, სხვა რაღაცაზე დამეწერა, მაგრამ ვერ დავწერე. მერე დავფიქრდი და მივხვდი, სხვა რამე რომ ვწერო, მართალი არ ვიქნები. იმაზე უნდა წერო, სადაც დაიბადე და რაც კარგად იცი - იმ ადამიანებზე, რომლებმაც შენს სულში ჩაიარეს და ვისაც რა შეეძლო, ის დაგიტოვეს - ზოგმა სევდა, ზოგმა სიყვარული. კარგად ამბობს **ეგზიუპერი**: ყველანი ჩვენი ბავშვობიდან მოვდივართო. მე ჩემი გუდამაყრიდან მოვდივარ და ვწერ ამ გუდამაყარზე.

უპასუხე კითხვებს:

1. ტექსტის მიხედვით, სად არის გოდერძი ჩოხელის სამშობლო?
2. გოდერძი ჩოხელის აზრით, იცოდნენ თუ არა თბილისში გუდამაყრის შესახებ ადამიანებმა?
3. რატომ გადაწყვიტა მან გუდამაყარზე დაეწერა ნაწარმოებები?
4. რას საყვედურობდნენ გოდერძი ჩოხელს?

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

13. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია (ფოტო და ვიდეო მასალა) გუდამაყრის შესახებ.
2. მოიძიე ინფორმაცია გოდერძი ჩოხელის ცხოვრების შესახებ.
3. უყურე გოდერძი ჩოხელის ფილმს „ადამიანთა სევდა“.

14. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. მოამზადე პრეზენტაცია ტურისტებისთვის გუდამაყრის შესახებ; პრეზენტაციაში ისაუბრე, რატომ უნდა ესტუმრონ ისინი გუდამაყარს?
2. გააკეთე პრეზენტაცია გოდერძი ჩოხელის ცხოვრების შესახებ და წარუდგინე მეგობრებს.
3. იმსჯელე, რის შესახებ არის გოდერძი ჩოხელის ფილმი „ადამიანთა სევდა“?

15. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. მოამზადე ბუკლეტი ტურისტებისთვის გუდამაყრის შესახებ (გადმოეცი მოკლე ინფორმაცია ღირსშესანიშნაობების შესახებ, გამოიყენე ვიზუალური მასალა).
2. წერილობით გადმოეცი შენი შთაბეჭდილება გოდერძი ჩოხელის ფილმზე „ადამიანთა სევდა“.
3. მისწერე წერილი გოდერძი ჩოხელს. წერილში ისაუბრე, რა გაიგე ახალი ჩოხის შესახებ და კიდევ რის გაგება გინდა ჩოხზე?

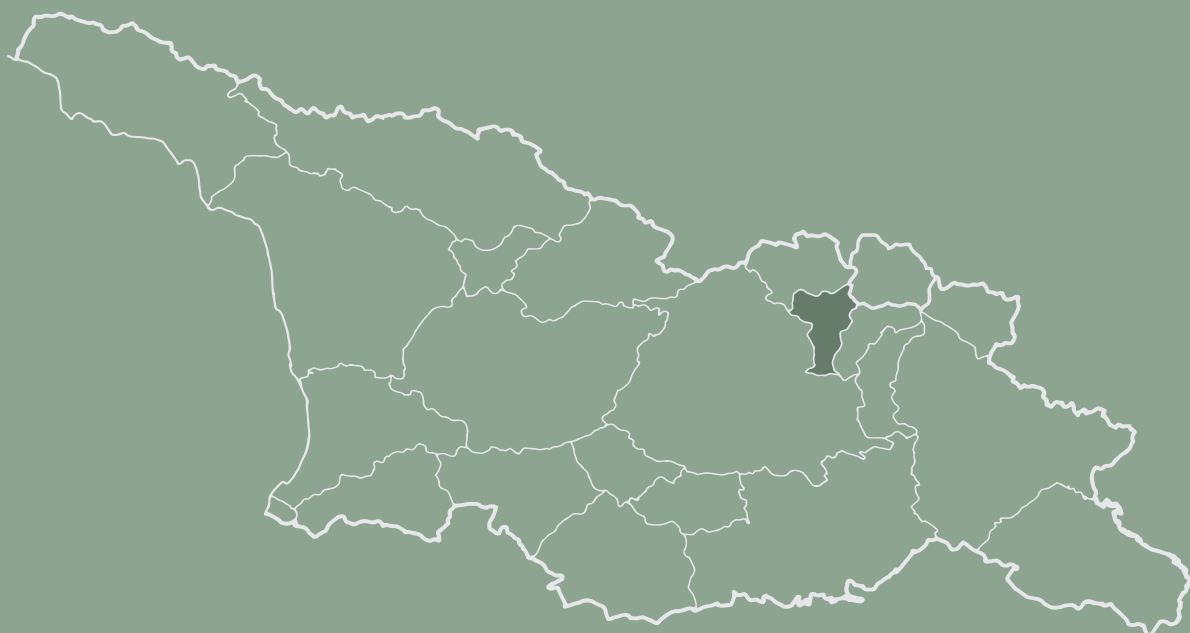
მე ძალიან ხევთი მოგონება მაქვს, მაგნიტ
სვეტლანა საუკეთესო მოგონებები საქართველოს
რეკონსტრუქციაზე. მე მიხდა ჩემი ერთ-ერთი
მოგონების შესახებ მოვუყვე, ზოგჯერ
დაუფიქრებია ჩემთვის.

ზაფხული, აზერბაიჯანი, სიმხიარულო და
საქართველო! ზაფხულის ერთ დღეს,
გარდაუდებულად წავედით სათევზაოდ.
მე პირველად ვხანო ზოგონი რაჭოვს
თევზის მდინარეში, და ზოგონი ასმევენ გიას
ანკეში. ძალიან შთაბეჭდილი იყო ზოგონი
ფართობებს თევზი რაჭოვის დროს. ის დღე
ძალიან მხიარულოდ გავატარე და კარგ
მოგონებად დამრჩა.

ზაფხული, 2018

ლოქა

მთიწვეთი

მდებარეობა

მთიულეთი საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარეა აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთში. მთიულეთში მოედინება მდინარე თეთრი და შავი არაგვი.

მთიულეთში მრავალი ხეობაა: თეთრი და შავი არაგვის ხეობა, ბაკურხევის, ხნდოს, ჭართლის და სხვ. მათ შორის მთავარია თეთრი (მთიულეთის) და შავი (გუდამაყრის) არაგვის ხეობა. მდინარე თეთრი და შავი არაგვი დაბა ფასანაურში ერთდება.

თეთრი და შავი არაგვის ხეობებში მოიპოვება მინერალური წყაროები. მდინარეში გემრიელი თევზებიც გვხვდება.

მთიულეები **მიწის დამუშავებითა და მესაქონლეობით არიან დაკავებული**. ტერიტორიის ძირითადი ნაწილი ტყეები და **საძოვრებია**.

ფასანაური

ფასანაური მდებარეობს მდინარეების მთიულეთისა და გუდამაყრის არაგვის შესართავთან, საქართველოს სამხედრო გზაზე. ფასანაური ძალიან ლამაზია.

ფასანაური ცნობილია მთიულური სამზარეულოთი და ფასანაურული ხინკლით.

ანანური

ანანური მდებარეობს მდინარე არაგვის მარჯვენა ნაპირზე, საქართველოს სამხედრო გზაზე, ჟინვალის **წყალსაცავის** დასაწყისში. აქ მდებარეობს ანანურის ციხის კომპლექსი, რომელიც XVI-XVIII საუკუნეებში აშენდა.

ანანურს **ხელსაყრელი** გეოგრაფიული მდებარეობა ჰქონდა. ციხეს ერთ მხარეს აკრავს მთები, მეორე მხარეს - ჟინვალის წყალსაცავი. ციხის კომპლექსიდან ულამაზესი ხედი იშლება.

ლომისა, ლომისობა

ლომისა წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია და სამონასტრო კომპლექსია. მდებარეობს სოფელ მლეთასთან. კომპლექსში შემავალი ნაგებობებია - ეკლესია, სამრეკლო და **აკლდამები**. აშენებულია **ნატეხი** ქვით, IX-X საუკუნეებში. **ამჟამად** ნახევრად მიწითა და ნანგრევებით არის დაფარული.

2006 წელს მიენიჭა ეროვნული მნიშვნელობის კულტურის უძრავი ძეგლის კატეგორია.

ლომისობა მთის დღესასწაულებიდან ერთ-ერთი გამორჩეული და უძველესი ქართული საეკლესიო დღესასწაულია. ის აღდგომის მე-7 კვირის ოთხშაბათს იმართება. ამ დღეს მლეთაში **მლოცველები** მთელი საქართველოდან იკრიბებიან. მლოცველები **დამისტევით**, საზეიმო **წირვაზე** დასასწრებად მიდიან.

ქართული ფოლკლორი - ცეკვა მთიულური

მთაში მცხოვრები ხალხის თავისუფალ, უშიშარ და მტკიცე ხასიათს გამოხატავს ქართული ცეკვა „მთიულური“. ეს ცეკვა გამოირჩევა ენერგიული, თამამი მოძრაობებით. საინტერესოა, რომ „მთიულური“ ძირითადად კაცის ცეკვაა, თუმცა ზოგიერთ ეპიზოდში ქალებიც ერთვებიან. ის აერთიანებს მთიულების ტრადიციებსა და ცხოვრების წესს.

მატყლის დამუშავება

მეცხვარეობა მთაში მცხოვრები ადამიანის მთავარი საქმიანობა იყო. მეცხვარეობას დღესაც მისდევენ მთიულები. ცხვრის **მატყლის** დამუშავებასა და **ქსოვას** დიდი ადგილი უჭირავს მათ ცხოვრებაში.

მთიულური სამზარეულო - ხინკალი, მხლოვანა

ხინკალი ქართული სამზარეულოს გამორჩეული კერძია. მთიულეთში ხინკლის გულს მხოლოდ **ძირას**, წიწაკას, ხახვსა და მარილს უკეთებენ.

მხლოვანა **ჭარხლის** ფოთლისგან მზადდება. ჭარხლის ფოთოლს გახეხილი ყველი უნდა შევურიოთ, **გულსართი** ჩავდოთ ცომში და გამოვაცხოთ.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

მიწის დამუშავება - მიწაზე მუშაობა მოსავლის მოყვანისთვის.

მესაქონლეობა - საქონლის მოვლა-მოშენება.

საძოვარი - ადგილი, სადაც საქონელს ბალახს აძოვებენ (აჭმევენ).

წყალსაცავი - ხელოვნური წყალსატევი, რომელშიც აგროვებენ და ინახავენ წყალს.

ხელსაყრელი - მოსახერხებელი, შესაფერისი.

აკლდამა - მიცვალებულთა დასამარხად განკუთვნილი ადგილი.

ნატეხი - რაც მოტყდა ან მოტეხეს.

ამჟამად - ახლა, ამ დროისთვის.

მლოცველი - ვინც ლოცულობს.

დამისთევა - ღამის გათენება ღოცვაში.

წირვა - ღოცვა, რომელიც ეკლესიაში ტარდება.

მეცხვარეობა - ცხვრის მოვლა-მოშენება.

მატყლი - ცხვრის ბეწვი.

ქსოვა - სპეციალური ჩხირებით ძაფების ერთმანეთში გაყრა ქსოვილის მისაღებად.

ჭარხალი - ბოსტნეული მცენარე წითელი ფერისა.

ძირა - სანელებელი.

გულსართი - აქ: ცომისგან გამზადებული საჭმლის შიგთავსი.

2. დააკავშირე სიტყვა და სურათი:

ჭარხალი

საძოვარი

აკლდამა

ქსოვა

წყალსაცავი

3. დააკავშირე და მიღებული სიტყვებით შეადგინე წინადადებები:

მრავალ	საცავი	
გულ	სასწაული	
წყალ	თევა	
ხელ	ფეროვანი	
დღე	სართი	
ლამის	საყრელი	

4. გაამთლიანე ფრაზა და მათი გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

გემრიელი	წირვა
მინერალური	არაგვი
ნატეხი	თევზი
საზეიმო	მდებარეობა
თეთრი	ქვა
ხელსაყრელი	წყარო

.....

.....

.....

.....

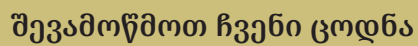
.....

.....

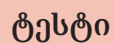
5. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

მეცხვარეობა, ხელსაყრელი, მლოცველი, საძოვარი, გულსართი, ნატეხი

1. ანანურს მდებარეობა აქვს.
2. მთაში მცხოვრები ადამიანის მთავარი საქმიანობა იყო.
3. ლომისობას მღელთაში ბევრი იკრიბება.
4. ლომისის ტაძარი აშენებულია ქვით.
5. მთაში ბევრი არის.
6. ჭარხლის ფოთოლს გახეხილი ყველი უნდა შევურიოთ, ... ჩავდოთ ცომში და გამოვაცხოთ.

1. სად მდებარეობს მთიულეთი?
2. რომელი ორი მდინარე მოედინება მთიულეთში?
3. რას საქმიანობენ მთიულელები?
4. რით არის ცნობილი ფასანაური?
5. როგორი მდებარეობა აქვს ანანურს?
6. როდის აღინიშნება ღომისობა?

- რომელ წყალსაცავთან მდებარეობს ანანური?**

ა) ზაჰესის; ბ) ჟინვალის; გ) შაორის.
- რომელია გამორჩეული მთის დღესასწაული?**

ა) მცხეთობა; ბ) ლომისობა; გ) ვაჟაობა.
- ტექსტის მიხედვით, რას აკეთებენ მლოცველები ლომისობის დღესასწაულზე?**

ა) წირვას ესწრებიან; ბ) ცეკვავენ და ლუდს სვამენ; გ) ლექსებს ამბობენ.
- გაიხსენე მთაში მცხოვრები ხალხის ტრადიციული ქართული ცეკვის სახელი:**

ა) „მთიულური“; ბ) „აფხაზური“; გ) „ლაზური“.
- რომელი ტრადიციული კერძი მზადდება ჭარხლის ფოთლისგან?**

ა) დამბალხაჭო; ბ) ქადა; გ) მხლოვანა.
- რა არის მატყლი?**

ა) ძაფი; ბ) ცხვრის ბეწვი; გ) მოქსოვილი ტანსაცმელი.

8. ნიმუშის მიხედვით დაწერე ახალი სიტყვა და შეადგინე წინადადებები:

ნიმუში: საქონელი - მე-საქონლე-ობა

ცხვარი -

ფუტკარი -

ხილი -

ღვინო -

9. ნიმუშის მიხედვით დაწერე ახალი სიტყვა და შეადგინე წინადადებები:

ნიმუში: ზეიმი - სა-ზეიმ-ო

ეკლესია -

მონასტერი -

მზარეული -

ინტერესი -

10. ჩასვი სწორი ფორმით:

1. მხოლოვანას მოსამზადებლად ფოთოლი გვჭირდება.
(ჭარხალი, ჭარხლის)
2. სასარგებლო ბოსტნეულია. (ჭარხალი, ჭარხლის)
3. ცხვრის ბეწვისგან მიიღება. (მატყლი, მატყლის)
4. ცხვრის დამუშავება მარტივი არ არის. (მატყლი, მატყლის)
5. ცეკვა მთიულურში გამოხატულია მთაში მცხოვრები
ხასიათი. (ხალხი, ხალხის)

6. მთაში მცხოვრები უშიშარი და მტკიცე ხასიათით გამოირჩევა.
(ხალხი, ხალხის)

11. დააკავშირე ანტონიმები (საპირისპირო მნიშვნელობის სიტყვები):

გემრიელი	მშიშარა
ლამაზი	მორცხვი
ენერგიული	უგემური
ძველი	უენერგიო
უშიშარი	უშნო
თამამი	ახალი

12. აირჩიე ხუთი სიტყვა წინა სავარჯიშოდან და შეადგინე წინადადებები.

 მცირე ექსკურსი

13. წაიკითხე ტექსტი:

მთიულეთში გავრცელებულია შალისა და ფარდაგის ქსოვა. საქსოვი ძაფის მომზადება რთული პროცესია: მატყლს ჯერ გადაარჩევენ, შემდეგ გარეცხავენ. გამშრალ მატყლს კი ხელით წეწავენ და პატარ-პატარა ნაწილებად (ფთილებად) ყოფენ. ფთილებს კი სპეციალურ დაზგაზე ძაფად ახვევენ. ასე მომზადებულ ძაფს სახლში გაკეთებული საღებავებით ღებავენ.

უპასუხე კითხვებს:

1. რის ქსოვაა გავრცელებული მთიულეთში?
2. როგორ ამზადებენ საქსოვ ძაფს მთიულები?
3. რით აძლევენ ფერს მთიულები ძაფს?

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

14. მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია მთიულეთის შესახებ;

15. უყურე მთიულურ ცეკვას:

16. მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია ქართული ხალხური ცეკვის შესახებ.

ვისაუბროთ თემაზე

17. მოძიებულ ინფორმაციაზე დაყრდნობით გააკეთე მთიულეთზე პრეზენტაცია და წარადგინე კლასის წინაშე.

18. ქართული ტრადიციული ცეკვის შესახებ გააკეთე პრეზენტაცია და წარადგინე მეგობრების წინაშე.

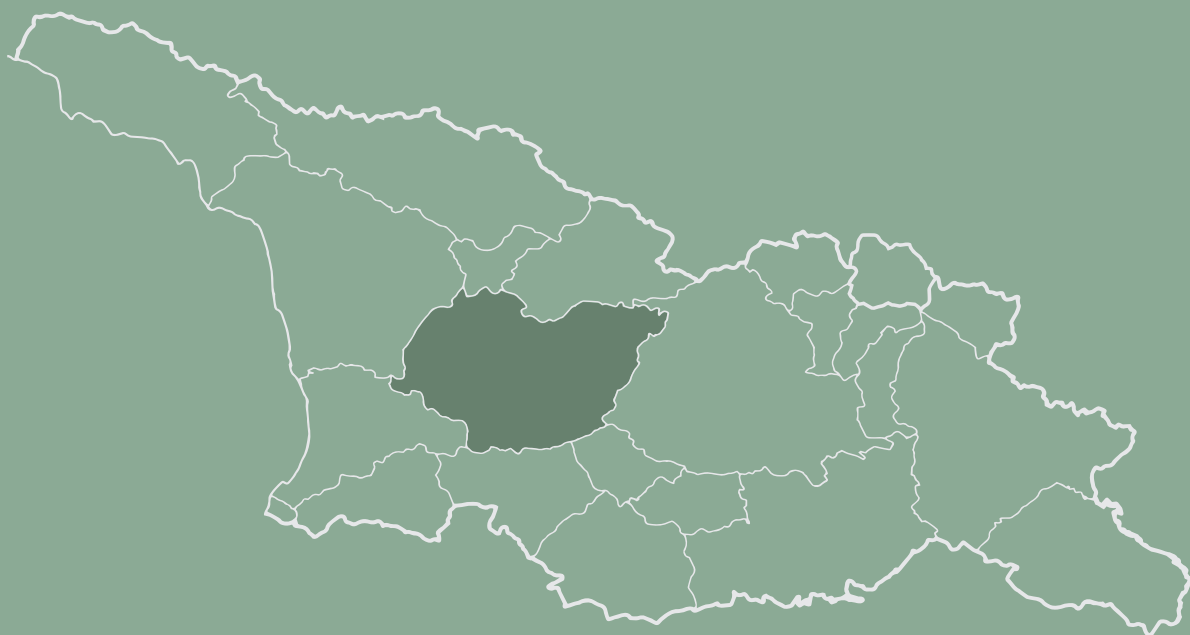
ჩვენი შთაბეჭდილებები

19. ნახე ცეკვა „მთიულური“ და დაწერე შენი შთაბეჭდილება. ისაუბრე, რა მოგეწონა ყველაზე მეტად (მუსიკა, სამოსი, შესრულება, სიმღერის ტექსტი...).

მე მეჭვიმ ლუკა დამარ 13 წელს მხოლოდ.
ჭირვარა მელისი მისმარა სმარტაროში.
ნაღმ მელისი მელისი და მარტო მელისი.
ყვარა მარტო მარტო მარტო და
მარტო მარტო მარტო მარტო.
მარტო მარტო მარტო მარტო, მარტო მარტო.
მარტო მარტო მარტო მარტო, მარტო მარტო.
მარტო მარტო მარტო მარტო (მარტო მარტო) მარტო.
მარტო მარტო მარტო მარტო მარტო მარტო.
მარტო მარტო მარტო მარტო მარტო მარტო.
მარტო მარტო მარტო მარტო მარტო მარტო.

ლუკა მარტო
(მარტო მარტო, მარტო მარტო)

ნაგავთი

ნაწილი I

მდებარეობა

იმერეთი მდებარეობს დასავლეთ საქართველოში. იგი ორ ნაწილად იყოფა: ზემო და ქვემო იმერეთად.

აღმოსავლეთით იმერეთს ესაზღვრება ლიხის **ქედი**. სახელწოდებაც აქედან მოდის: იმერეთი, ანუ ლიხს იქითა მხარე. (იმიერი - ნიშნავს იქაური, იქითა მხარე)

იმერეთის მთავარი ქალაქია ქუთაისი. მის შემადგენლობაში შედის ასევე ქალაქები: ბაღდათი, ვანი, ზესტაფონი, თერჯოლა, სამტრედია, საჩხერე, ტყიბული, წყალტუბო, ჭიათურა, ხარაგაული და ხონი.

ძირითადი მდინარეებია: რიონი და ყვირილა.

საქართველოს ეს ულამაზესი კუთხე გამოირჩევა ბუნების მრავალფეროვნებით -კანიონებით, ჩანჩქერებით და **უნიკალური** მღვიმეებით.

ქუთაისი-უძველესი ქალაქი

ქალაქი ქუთაისი მდებარეობს მდინარე რიონის სანაპიროზე. ის ერთ-ერთი უძველესი ქალაქია მსოფლიოში. ძველი ბერძენი ავტორები ქუთაისს კოლხეთის, ანუ დასავლეთ საქართველოს სამეფოს დედაქალაქად თვლიდნენ. მისი ძველი სახელწოდება „კუტაია“ მოხსენიებულია **არგონავტების მითში**.

X საუკუნეში ქუთაისი გაერთიანებული საქართველოს მთავარი ქალაქი გახდა. მეფე ბაგრატ III -ის მიერ აშენებული **ბაგრატის ტაძარი** სწორედ საქართველოს ერთიანობის სიმბოლოდ **მიიჩნევა**.

შემდგომში მეფე დავით აღმაშენებელმა დედაქალაქი თბილისში გადაიტანა, თუმცა ქუთაისი კვლავ დარჩა მნიშვნელოვან ქალაქად, მეტად საინტერესო ისტორიული და კულტურული ძეგლებით (უქიმერიონის ციხე, გელათი, ბაგრატი, გეგუთის სასახლე, მოწამეთა და სხვა).

ქუთაისში საუკუნეების განმავლობაში ცხოვრობდნენ სხვადასხვა ეროვნების წარმომადგენლები. აქ იყო „ებრაული უბანი“, „კათოლიკეების დასახლება (ე.წ. „ფრანგების უბანი“)

ქუთაისი იყო ლიტერატურული და კულტურული ცენტრი, სადაც **მოღვაწეობდნენ** ევროპის მასშტაბით ცნობილი მწერლები და მოაზროვნეები.

ქალაქმა დღემდე შეინარჩუნა **განუმეორებელი კოლორიტი**, რაც განსაკუთრებით იზიდავს ტურისტებს.

გელათი

გელათის მონასტერი მდებარეობს ქუთაისიდან 11 კმ-ის დაშორებით. მონასტერი დავით აღმაშენებელმა დააარსა 1106 წელს. დავითის დაწყებული საქმიანობა მისმა შვილმა - დემეტრემ გააგრძელა.

გელათის მონასტერში **დაკრძალულნი არიან** ერთიანი საქართველოს და იმერეთის მეფეები. აქვეა დავით აღმაშენებლის საფლავიც.

გელათის მონასტრის კომპლექსი საინტერესოა როგორც არქიტექტურით, ისე მხატვრობითა და ისტორიულ-კულტურული დანიშნულებით.

დაცული გეოგრაფიული მდებარეობის გამო აქ ინახებოდა **ეროვნული სიწმინდეები**.

გელათში ფუნქციონირებდა სასწავლო-სამეცნიერო და მთარგმნელობითი ცენტრი - **გელათის აკადემია**, რომელშიც მოღვაწეობდნენ იმ დროისათვის ცნობილი სწავლული ადამიანები და ფილოსოფოსები. სწორედ ამ დროს დაიწერა და ითარგმნა გელათის აკადემიაში არაერთი მნიშვნელოვანი ფილოსოფიური და ლიტერატურული თხზულება.

გელათის კომპლექსი შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლთა სიაში.

ვანის ნაქალაქარი

ქალაქ ვანში მდებარეობს მსოფლიო მნიშვნელობის არქეოლოგიური ძეგლი - ვანის ნაქალაქარი. აქ აღმოჩენილია ძველი კოლხეთის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქალაქის ნაშთები, რომლებიც. ძველი წელთაღრიცხვის VIII საუკუნიდან ძვ. წელთაღრიცხვის I საუკუნის ჩათვლით არსებობდა. ვანის ნაქალაქარზე მოპოვებული მდიდარი არქეოლოგიური მასალა - ოქრომჭედლობის ნიმუშები, ბრინჯაოს ქანდაკებები და მათი ფრაგმენტები, კერამიკის ჭურჭელი, სამკაული, წარწერები და ა.შ. დაცულია ვანის არქეოლოგიურ მუზეუმში.

გალაკტიონ ტაბიძე

ვანის რაიონის სოფელ ჭყვიშში 1891 წლის 17 მარტს დაიბადა ცნობილი ქართველი პოეტი გალაკტიონ ტაბიძე. გალაკტიონი ჯერ ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში, შემდეგ კი თბილისის სასულიერო სემინარიაში სწავლობდა. გალაკტიონის ლექსები იბეჭდებოდა ქუთაისისა და თბილისის ჟურნალ-გაზეთებში. თბილისში გამოქვეყნებულმა პოეტურმა კრებულებმა მას საყოველთაო აღიარება მოუტანა. იგი პოეტების მეფედ აღიარეს.

გალაკტიონ ტაბიძე იყო არაერთი ლიტერატურული ჟურნალის დამაარსებელი და რედაქტორი. უდიდესი პოპულარობის მიუხედავად, პოეტის ცხოვრების გზა რთული და წინააღმდეგობებით სავსე აღმოჩნდა. 1959 წლის 17 მარტს მან თვითმკვლელობით დაასრულა სიცოცხლე. გალაკტიონ ტაბიძე მთაწმინდაზეა დაკრძალული.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

უნიკალური - ძალიან იშვიათი, გამორჩეული.

მითი - უძველესი თქმულება.

განუმეორებელი - ის, რაც არ მეორდება; იშვიათი, შეუდარებელი.

მოხსენიება - ვინმეს ან რაიმეს ხსენება.

მოღვაწეობა - რომელიმე სფეროში განსაკუთრებული, შემოქმედებითი საქმიანობა.

კოლორიტი - ეპოქის ან რეგიონისთვის დამახასიათებელი, გამორჩეული თვისებები.

დაკრძალული - დასაფლავებული.

ეროვნული სიწმინდეები - ის, რაც განსაკუთრებით ძვირფასია ერისთვის (რაც მის ისტორიას, სარწმუნოებას ან ღირებულებებს უკავშირდება).

2. შემოხაზე სწორი განმარტება, შემდეგ კი ამ სიტყვების გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

• მოხსენიება

ა) რომელიმე სფეროში განსაკუთრებული, შემოქმედებითი საქმიანობა.

ბ) ვინმეს ან რაიმეს ხსენება.

• ეროვნული სიწმინდეები

ა) სხვადასხვა ძვირადღირებული ნივთი.

ბ) ის, რაც განსაკუთრებით ძვირფასია ერისთვის.

• განუმეორებელი

ა) ეპოქის ან რეგიონისთვის დამახასიათებელი, გამორჩეული თვისებები.

ბ) ის, რაც არ მეორდება; იშვიათი, შეუდარებელი.

3. გამოიცანი სიტყვის სინონიმი, შემდეგ კი ამ სიტყვების გამოყენებით შეადგინე წინააღებები:

მითი

თ							ა
---	--	--	--	--	--	--	---

უნიკალური

ბ									ი
---	--	--	--	--	--	--	--	--	---

დაკრძალული

დ											ო
---	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

4. დააკავშირე სურათი და სიტყვა:

ჩანჩქერი

მღვიმე

კანიონი

ქედი

სანაპირო

5. დააკავშირე:

ესაზღვრება

მრავალფეროვნებით

გამოირჩევა

აღმოსავლეთით

იყოფა

კოლორიტი

მიიჩნევა

ორ ნაწილად

შეინარჩუნა

სიმბოლოდ

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

6. უპასუხეთ კითხვებს:

1) რომელ ნაწილებად იყოფა იმერეთი?

.....

2) რა ესაზღვრება იმერეთს აღმოსავლეთით?

.....

3) რომელ მითშია მოხსენიებული ქუთაისის ძველი სახელწოდება?

.....

4) რომელი ტაძარი მიიჩნევა საქართველოს ერთიანობის სიმბოლოდ?

.....

5) ვინ დააარსა გელათის მონასტერი და გელათის აკადემია?

.....

ტესტი

7. შემოხაზე სწორი პასუხი

1) სად მდებარეობს იმერეთი:

- ა) დასავლეთ საქართველოში;
- ბ) აღმოსავლეთ საქართველოში;
- გ) სამხრეთ საქართველოში.

2) იმერეთის მთავარი ქალაქია:

- ა) ზესტაფონი; ბ) ქუთაისი; გ) სამტრედია; დ) ვანი.

3) ქალაქი ქუთაისი მდებარეობს:

- ა) მდინარე ყვირილის სანაპიროზე;
- ბ) მდინარე რიონის სანაპიროზე;
- გ) მდინარე მტკვრის სანაპიროზე;
- დ) მდინარე არაგვის სანაპიროზე.

4) დავით აღმაშენებელი დაკრძალულია:

- ა) გელათის ტაძარში;
- ბ) ბაგრატის ტაძარში;
- გ) მოწამეთას მონასტერში;
- დ) გეგუთის სასახლეში.

5) **რომელია ზედმეტი:**

ზესტაფონი, თერჯოლა, ყვირილა, სამტრედია, ქუთაისი.

 სიტყვების თამაში

8. **ჩასვი სიტყვები კონტექსტის გათვალისწინებით:**

საზღვარი, ესაზღვრება, მოსაზღვრე, სასაზღვრო

1) საქართველოს დასავლეთით შავი ზღვა.

2) ტურისტმა ქვეყნის გადაკვეთა.

3) პოლიციამ შეტყობინება მიიღო.

4) თურქეთი საქართველოს ქვეყანაა.

9. **რომელია მცდარი ფორმა (ახსენი, რატომ ფიქრობ ასე) :**

ა) ზესტაფონსს; ბ) ქუთაისს; გ) ვანს; დ) ხარაგაულს

10. **შეადგინე წინადადებები, გამოიყენე სიტყვა ქუთაისი შვიდ ფორმაში**
(შეგიძლია წინადადებებში გამოიყენო ზმნები: დავათვალიერე, ვეწვიე, მომხიბლა, ვისეირნე, მოვიხიბლე, გადაიქცა...):

ქუთაისი, ქუთაისმა, ქუთაისს, ქუთაისის, ქუთაისით, ქუთაისად, ქუთაისო

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. აწარმოე ნიმუშის მიხედვით:

ქალაქი-ნაქალაქარი

სოფელი

სახლი

- შეადგინე წინადადებები მიღებული ფორმების გამოყენებით.

მცირე ლიტერატურული ექსკურსი:

12. გაეცანი ინფორმაციას ავტორის შესახებ:

რეზო გაბრიაძე - დაიბადა 1936 წელს ქალაქ ქუთაისში. ქართველი მხატვარი, თეატრისა და კინოს რეჟისორი, მწერალი და მოქანდაკე. არაერთი პრემიის ლაურეატი. სცენარის ავტორი ცნობილი ფილმისა „შერეკილები“, „არაჩვეულებრივი გამოფენა“, „მიმინო“ და სხვა.

გარდაიცვალა 2021 წელს. დაკრძალულია მთაწმინდის პანთეონში.

წაიკითხე ამონარიდი რეზო გაბრიაძის წიგნიდან „ჩემი პატარა ქალაქი“ და შეასრულე დავალება:

„რასაც არ უნდა ვაკეთებდე, ჩემი ცხოვრების ერთ პატარა კუნძულზე ვტრიალებ. ეს ქალაქი ქუთაისია. იქ სულ 17 წელი ვიცხოვრე, მერე კი წავედი სამყაროში სახეტილოდ. მაგრამ, მაშინაც კი, როდესაც პარიზზე ვწერ, მაინც ქუთაისზე დაწერილი გამომდის. ქუთაისი უფრო ლირიულია, რბილი, უფრო მსუბუქი ქალაქია. ქუთაისელები მსუბუქად იღიმებიან, მსუბუქად ტირიან, მათი გრძნობები და ურთიერთობებიც უფრო მსუბუქია და იმ სამყაროშიც უფრო მსუბუქად მიდიან...“

- იპოვე ტექსტში სამი ეპითეტი, რომლითაც მწერალი ქუთაისს ახასიათებს:

.....

- მოიფიქრე რაც შეიძლება მეტი ეპითეტი, როგორი შეიძლება იყოს ქალაქი:

.....

13. დააკავშირე წინადადებები - რეზო გაბრიადე „უცხო ჩიტი“:

ქვით ნაშენი სახლებიდან	მთელ ქალაქს მოივლიდა კაცი შუა ღამით უშიშრად,
ოქროთი სავსე თასით	რომ პეპელას ფრთების ფრთქიალს გაიგონებდით.
ქუჩებში ისეთი სიჩუმე იდგა	მუდამუამს გიტარის სევდის მომგვრელი კვნესა ისმოდა.

- ადნიშნე, რომელ წინადადებაშია შედარება.
- მოიფიქრე წინადადება, რომელშიც იქნება შედარება.

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

14. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. მოიძიე ინფორმაცია და მოამზადე პრეზენტაცია ქუთაისის ერთ-ერთ ღირსშესანიშნაობაზე (გელათის ტაძარი, ბაგრატის ტაძარი, გეგუთის სასახლე, მოწამეთა, უქიმერიონის ციხე, თეთრი ხიდი.)
2. მოიძიე ინფორმაცია ქუთაისში დაარსებული ლიტერატურული გაერთიანების - „ცისფერყანწელების“ შესახებ.
3. ნახე რეზო გაბრიადის ნაწარმოების, „უცხო ჩიტის“ მიხედვით გადაღებული ფილმი „[შერეკილები](#)“;

4. წაიკითხე არგონავტების მითი და მოიძიე ინფორმაცია ახალი არგონავტების - ტიმ სევერინის მოგზაურობის შესახებ. შექმენი რუკა, რომელზეც გამოსახული იქნება არგონავტების მარშრუტი.
5. მოიძიე ინფორმაცია დავით აღმაშენებელზე. წაიკითხე ანა კალანდაძის ლექსი „ფეხი დამადგით“.
6. მოიძიე მეტი ინფორმაცია გალაკტიონ ტაბიძეზე, მოისმინე მისი ლექსები, წაიკითხე გალაკტიონის პირადი წერილები, შოთა ნიშნიანაძის ლექსი - „თქვეს ერთხელ სამთა ანგელოზთა...“

შეგიძლია, ნახო ვიდეოები:

[გალაქტიონი და ოლია ოკუჯავა:](#)

[საუკუნის პორტრეტები გალაქტიონ ტაბიძე:](#)

ვისაუბროთ თემაზე

15. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარადგინე ჯგუფის წინაშე შენთვის სასურველი ფორმით (პრეზენტაცია, ვიდეორგოლი, ფილმის რეცენზია, კომენტარი, რუკა, ლექსის აუდიო ან ვიდეო ჩანაწერი...). ისაუბრე, რატომ დაინტერესდი ამ თემით, როგორ იმუშავე, რა სირთულეები შეგხვდა.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

16. შეასრულე არჩევითი დავალებები:

- 1) მოისმინე გალაქტიონის ლექსი:

[ქარი ქრის:](#)

დაალაგე გაფანტული სტრიქონები და ჩაწერე ლექსი, შეგიძლია გააფორმო ნახატი:

ქარი ქრის, ქარი ქრის, ქარი ქრის

ხეთა რიგს, ხეთა ჯარს რკალად ხრის

ყოველთვის, ყოველ დროს,
ყოველგან

ისევ წვიმს, ისევ თოვს, ისევ თოვს

სადა ხარ, სადა ხარ, სადა ხარ.

შენი მე ხატება დამდევს თან,

ვერ გპოვებ ვერასდროს, ვერასდროს

შორი ცა ნისლიან ფიქრებს ცრის,

ქარი ქრის, ქარი ქრის, ქარი ქრის.

ფოთლები მიჰქრიან ქარდაქარ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- დაწერე, რა შთაბეჭდილება დატოვა შენზე ლექსმა, რა განცდაა გადმოცემული მასში:

(შეგიძლია გამოიყენო სიტყვები: მონატრება, განშორება, ტკივილი, სევდა, უიმედობა..)

ან დაწერე ჩანახატი ლექსის მიხედვით (გაეცანი ჩანახატის მახასიათებლებისა და ჩანახატის ნიმუშს):

ჩანახატის მახასიათებლები:

- ჩანახატი მცირე ზომისაა. მასში ავტორი გვიზიარებს თავის შთაბეჭდილებებსა და ემოციებს განცდილზე, ნანახზე, მომხდარზე.
- გამოიყენება პირადი დამოკიდებულების, ემოციების გამომხატველი ენობრივი საშუალებები, მხატვრული ხერხები.

ჩანახატის ნიმუში:

„სექტემბერს მოაქვს ქარი. ქარს მიაქვს სითბო, ხის ტოტებზე ამწვანებული ფოთლები და კიდევ ბევრი რამ...

ქარი ქრის და შემოივლის ყველაფერს. შენ არ გაქვს ძალა, ქარი რომ გააჩერო. ქარს ისიც მიაქვს, რაც შენ ასე ძალიან გიყვარს.

მიაქვს ერთი მიმართულებით, ჯიუტად.

ქარი აყვითლებს ფოთლებს და ძირს ყრის. მეც ერთი იმ ყვითელი ფოთოლივით ვარ, შენ კი ქარს მიჰყვები.“

თამარ ქაფიანიძე, მე-8 კლ.

2) დაათვალიერე ქალაქ ქუთაისის ფოტოები, ნახე ვიდეოები და დაწერე თხზულება:

[„გასეირნება უძველეს ქალაქში“](#)

3) ფოტოზე გამოსახულია ქუთაისის ცნობილი თეთრი ხიდი. ხიდზე ბიჭუნას ქანდაკებაა, რომლის შექმნის ისტორიაც უკავშირდება ფილმს: „არაჩვეულებრივი გამოფენა“.

[ნახე ნაწყვეტი ფილმიდან](#) და დაწერე პატარა ამბავი ბიჭუნას შესახებ..

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ნაწილი II

კაცხის სვეტი

კაცხის სვეტი ქალაქ ჭიათურასთან ახლოს, სოფელ კაცხში, მდებარეობს. ეს გასაოცარი **ბუნებრივი წარმონაქმნი** 40-45 მეტრის სიმაღლისაა და **წარუშლელ შთაბეჭდილებას** ტოვებს მნახველზე. სვეტის ძირში ეკლესია, **სამრეკლო** და **გალავნის** ნაშთებია. კლდის წვერზე 131 - საფეხურიანი კიბე ადის. მასზე ასვლას 20 წუთი სჭირდება. ირგვლივ **თვალწარმტაცი** ხედები იშლება.

სვეტის თავზე არის უძველესი ტაძრის **ნაშთები**, იქვეა **მარანი** ღვინისა და წყლის შესანახი **ქვევრებით**, კლდეში კი **ბერების** საცხოვრებელი **სენაკები**ა გამოკვეთილი.

კაცხის სვეტს მინიჭებული აქვს ეროვნული მნიშვნელობის კულტურის უძრავი ძეგლის კატეგორია.

სათაფლიის სახელმწიფო ნაკრძალი

წყალტუბოს მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, სათაფლიის მთაზე, ზღვის დონიდან 500 მეტრზე მდებარეობს სათაფლიის სახელმწიფო **ნაკრძალი**, რომელიც მოიცავს უნიკალურ კოლხურ ტყეს და 900 მეტრიან **მღვიმეს**.

აქვეა აღმოჩენილი მილიონობით წლის წინანდელი დინოზავრების **ნაკვალევი**.

ეს მსოფლიოში განსაკუთრებული მოვლენაა, რადგან ერთსა და იმავე ადგილას, ორ ფენაზე, გამოსახულია როგორც **ბალახისმჭამელი**, ასევე მტაცებელი დინოზავრის **გაქვავებული** ნაკვალევი. სათაფლიის დინოზავრები მსოფლიოში ცნობილი დინოზავრებისგან განსხვავებული სახეობებია (სათაფლიაზავრუსი).

ტურისტებისთვის სათაფლიაში მოწყობილია **საფეხმავლო ბილიკები**, მუზეუმები, საგამოფენო დარბაზები, შუშის **პანორამული გადასახედი**, დინოზავრის ნაკვალევების **საკონსერვაციო** ნაგებობა.

პრომეთეს მღვიმე

იმერეთი მდიდარია საოცარი მღვიმეებით. მათ შორის ერთ-ერთი გამორჩეულია **პრომეთეს მღვიმე**, რომელიც 60-70 მილიონი წლისაა. მისი სიგრძე 2000 მეტრია. **საფეხმავლო** ბილიკის საშუალებით მნახველებს შეუძლიათ 6 დარბაზის დათვალიერება, **სტალაქტიდებისა და სტალაგმიტების** ულამაზესი **ნაღვენთი** ფორმების ხილვა.

ბილიკი 380 მეტრის სიგრძის ტბასთან მიგიყვანს, სადაც შეგიძლია ნავით გაისერირო. პრომეთეს მღვიმეში ტემპერატურა ზამთარ-ზაფხულ 14°C-ია.

კანიონები და ჩანჩქერები

ხონის რაიონში, მდინარე ოკაცეს ხეობაში გასაოცარი კანიონის ნახვაა შესაძლებელი. იგი მდიდარია **წყალუხვი** ჩანჩქერებით, მათ შორის ყველაზე დიდი **ოკაცეს (კინჩხის) ჩანჩქერია**. ოკაცეს კანიონის გამჭვირვალე ბილიკი განსაკუთრებით იზიდავს ექსტრემალური ტურების მოყვარულებს.

მდინარე ძუსის ხეობაში, ზღვის დონიდან 170 მეტრის სიმაღლეზე ფარდის მსგავსად ჩამოედინება **სამცვერას ჩანჩქერი**, რომელსაც ზაფხულობით უამრავი ადამიანი სტუმრობს.

ბუნების ნამდვილი საოცრებაა 60-70 მეტრის სიმაღლის სამსაფეხურიანი **მუხურას ჩანჩქერი** ტყიბულში და ბაღდადის რაიონში 25-30 მეტრის სიმაღლის **ხანის ჩანჩქერი**.

მინერალური წყაროებით განთქმული კურორტები

ბაღდადის მუნიციპალიტეტში მდებარეობს კურორტი **საირმე**. **თქმულების** მიხედვით, ეს ადგილი პირველად მონადირეებმა აღმოაჩინეს, რომლებიც დაჭრილ ირმებს დაედევნენ. ირმების კვალმა ისინი უცნაურ წყაროსთან მიიყვანა, რომელიც **ჟანგით** გაწითლებულ ქვებზე მიედინებოდა. ირგვლივ კი ყველაფერი მარილით იყო გადათეთრებული. ირმების სიმრავლის გამო ამ ადგილს საირმე უწოდეს. მოგვიანებით გეოლოგებმა აქ სხვადასხვა სამკურნალო თვისების მქონე რამდენიმე მინერალური წყარო აღმოაჩინეს.

ბუნებრივი და სამკურნალო მინერალური წყლებით არის განთქმული კურორტები - **წყალტუბო და ნუნისი**.

თიხის ნაკეთობების ბაზრობა

საავტომობილო მაგისტრალის განაპირას, სოფელ შროშასთან (ზესტაფონის რაიონი), აუცილებლად შეამჩნევთ თიხის ნაკეთობების ბაზრობას, სადაც თიხის სუვენირები, სხვადასხვა ტიპის ჭურჭელი, ქვევრები, კეცები და სხვა მრავალი საინტერესო ნივთი შეიძლება შეიძინოთ. ამ საოცარი ნაკეთობების დასამზადებლად საჭირო სპეციალური მიწა თავად ამ სოფლის ტერიტორიაზე მოიპოვება.

თიხის ბაზრობა დიდი პოპულარობით სარგებლობს ტურისტებში.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

ნაკვალევი - რაიმე ზედაპირზე, გზაზე დატოვებული ანაბეჭდი, კვალი.
გაქვავებული - ქვად გადაქცეული.
განსაკუთრებული - სხვებისგან გამორჩეული.
ნაღვენთი - ჩამონადენი წვეთები.

2. შეადგინე ერთი წინადადება, რომელშიც იქნება ორივე სიტყვა:

ნაკვალევი, გაქვავებული

.....

.....

.....

.....

3. შემოხაზე სწორი პასუხი:

განსაკუთრებული ნიშნავს

- ა) სხვების საკუთრებას;
- ბ) სხვებისგან გამორჩეულს;
- გ) სხვებისგან განსხვავებულს.

4. დააკავშირე სურათი და სიტყვა:

გალავანი

სენაკი

მარანი

ქვევრი

სამრეკლო

ტაძარი

აირჩიე სამი სიტყვა და შეადგინე წინადადებები:

1.
2.
3.

5. დააკავშირე ერთმანეთთან:

წარუშლელი	ხედები
თვალწარმტაცი	შთაბეჭდილება
საფეხმავლო	ნაგებობა
საკონსერვაციო	ფორმები
ნაღვენთი	ბილიკები

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

6. უპასუხეთ კითხვებს:

1) რით არის გამორჩეული კაცხის სვეტი?

.....

2) რით არის განსაკუთრებული სათაფლიის აღმოჩენა?

.....

3) რა შეიძლება ვნახოთ პრომეთეს მღვიმეში?

.....

4) რომელია ყველაზე დიდი ჩანჩქერი მდინარე ოკაცეს ხეობაში და რა სიმაღლისაა იგი?

.....

5) რასთან არის დაკავშირებული კურორტის სახელწოდება საირმე?

.....

ტესტი

7. შემოხაზეთ სწორი პასუხი

1) რა არის კაცხის სვეტი?

ა) ბუნებრივი წარმონაქმნი; ბ) ადამიანის ხელით აშენებული კოშკი; გ) მღვიმე.

2) რა არის აღმოჩენილი სათაფლიის სახელმწიფო ნაკრძალში?

ა) ირმების კვალი; ბ) დინოზავრის ნაკვალევი; გ) მინერალური წყლები.

3) რომელია სწორი:

პრომეთეს მღვიმეში ტემპერატურა არის

- ა) ზამთარ - ზაფხულ 14°C ;
- ბ) ზამთარში -14°C -ი, ზაფხულში - $+14^{\circ}\text{C}$;
- გ) ზამთარ - ზაფხულ 24°C .

4) რა არის აღმოჩენილი საირმეში?

- ა) დინოზავრის ნაკვალევი; ბ) მინერალური წყლები; გ) სტალაქტიდები და სტალაგმიტები.

5) რომელია ზედმეტი:

საირმე, წყალტუბო, სამცხერა, ნუნისი

სიტყვების თამაში

8. ჩასვი სწორი სიტყვა კონტექსტის მიხედვით:

1) წარმონაქმნი/წარმოიქმნა

კაცხის სვეტი არის გასაოცარი ბუნებრივი

სტალაქტიდები ნაღვენთი მინერალებისაგან.

2) გადასახედი/გადაიხედა

სათაფლიაში გაკეთებულია შუშის პანორამული

ბიჭმა ხიდიდან

3) სამკურნალო/მკურნალობენ

ჩემს სოფელში წყარო მოედინება.

კურორტ წყალტუბოში როგორც მოზრდილებს, ასევე - ბავშვებს.

9. აღმოაჩინე სიტყვა სიტყვაში:

ნაკვალევი - კვალი

გაქვავებული -

გათეთრებული -

შეადგინე წინადადებები

10. წაიკითხეთ საქართველოს ეროვნული პარკების ვებგვერდზე განთავსებული საინსტრუქციო ტექსტის ფრაგმენტი:

სათაფლიაში ვიზიტის დროს გაითვალისწინეთ:

- სასურველია, ჩაიცვათ სპორტულად და თავისუფლად, სპორტული ფეხსაცმელი.
- ვიზიტორთა უსაფრთხოების გამო, წვიმასა და თოვლში შუშის პანორამულ გადასახედზე გასვლა აკრძალულია.

ვიზიტორთათვის დაშვებულია:

- მონიშნულ ბილიკზე ფეხით გადაადგილება.
- სამეცნიერო-საგანმანათლებლო საქმიანობა.
- ფლორასა და ფაუნაზე დაკვირვება.
- ფოტო და ვიდეო გადაღება.

ვიზიტორებს ეკრძალებათ:

- შინაური ცხოველების ტერიტორიაზე შეყვანა.
- მცენარეების ან მისი ცალკეული ნაწილების, ქანების ან ნამარხი მასალების შეხება.
- ფაუნის ნებისმიერი წარმომადგენლის დაჭერა, გამოდევნა ან რაიმე ზიანის მიყენება.
- შეზღუდული ხედვის პირობებში (ნისლი, მაღალი ბუჩქნარი ან ბალახები) სწრაფი გადაადგილება.
- ცეცხლის დანთება.

უპასუხე კითხვებს:

1. როგორ უნდა ჩავიცვათ სათაფლიის ნაკრძალში ვიზიტისას?
2. შეგვიძლია თუ არა სათაფლიის ნაკრძალში ფოტოებისა და ვიდეოს გადაღება?
3. შეგვიძლია თუ არა ნაკრძალის ტერიტორიაზე შინაური ცხოველის შეყვანა?
4. შეგვიძლია თუ არა მცენარის შეხება?

11. შეადგინეთ მსგავსი წესები (3-4 წესი), რომლებიც უნდა გაითვალისწინონ ტურისტებმა ჩანჩქერზე ლაშქრობისას:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

12. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. მოიძიე ინფორმაცია იმერეთის მღვიმეების შესახებ, აირჩიე ერთ-ერთი, რომელმაც ყველაზე მეტად დაგაინტერესა.
2. მოიძიე ინფორმაცია იმერეთის ჩანჩქერების შესახებ, აირჩიე ერთ-ერთი, რომელმაც ყველაზე მეტად დაგაინტერესა.
3. მოიძიე ინფორმაცია კურორტ წყალტუბოს/ ნუნისის შესახებ (რა დაავადებებს კურნავს კურორტ წყალტუბოს/ნუნისის წყალი)
4. ნახე ვიდეო: [თიხის ოსტატი ერთი დღით](#)

5. [თიხის ოსტატები შროშიდან:](#)

ვისაუბროთ თემაზე

13. **შენ მიერ მოძიებული ინფორმაციის მიხედვით მოამზადე პრეზენტაცია** (ერთი მღვიმე, ერთი ჩანჩქერი, კურორტი წყალტუბო/ნუნისი) და წარადგინე ჯგუფის წინაშე. ისაუბრე, რატომ დაინტერესდი ამ საკითხით, როგორ იმუშავე, რა სირთულეები შეგხვდა და რა გაგიადვილდა.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

14. შეასრულე არჩევითი დავალებები:

- იმოგზაურე დროში და დაწერე მცირე ზომის მოთხრობა: „**შეხვედრა სათაფლიაზავრუსთან**“
- ნახე ვიდეოები, როგორ ამზადებენ თიხისგან ჭურჭელს და დაწერე მცირე ზომის ტექსტი: „**თიხის ნაამბობი**“

ნაწილი III

იმერეთი - დადაჩეში

„იმერეთი-დედაჩემი“ - ქართველი მხატვრის, დავით კაკაბაძის შემოქმედებაში ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ნამუშევარია (1918).

იმერული სოფლის ეზოში, იმერული პეიზაჟის ფონზე, ხის **კუნძზე** ზის **გარინდებული**, ფიქრებში წასული ხნიერი დედა, რომელიც ძაფს ართავს. ამ პორტრეტში გაერთიანებულია დედის, მშობლიური კუთხის თუ სამშობლოს სახე.

ნახატი შეგიძლიათ იხილოთ ხელოვნების მუზეუმში.

აკაკი წერეთელი - სახალხო პოეტი

საჩხერის რაიონში, მდინარე ჩიხურას პირას მდებარეობს ულამაზესი სოფელი სხვიტორი, რომელსაც დაჰყურებს მაღალ კლდეზე აგებული ციხე **მოდი-ნახე**. მდინარის პირას, მაღლობზე დგას ორსართულიანი **ქვითკირის** სახლი, რომელშიც 1840 წელს დაიბადა გამოჩენილი ქართველი მწერალი, პოეტი, **პუბლიცისტი** და საზოგადო მოღვაწე აკაკი წერეთელი. ძველი ტრადიციის თანახმად, **თავადიშვილი** აღსაზრდელად მიუბარებიათ მახლობელ **სოფელ სავანეში**. აქ, უბრალო ადამიანებთან, გაიგო პატარა აკაკიმ პირველად შრომისა და სიკეთის ფასი.

აკაკი წერეთელი ილია ჭავჭავაძესთან ერთად იყო საქართველოს **ეროვნულ-განმათავისუფლებელი** მოძრაობის ერთ-ერთი ლიდერი. მას უდიდესი დამსახურება მიუძღვის **ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების** დაარსებასა და საქმიანობაში.

აკაკი წერეთელი სიცოცხლეშივე აღიარეს **სახალხო პოეტად**. მისი შემოქმედების (ლექსები, მოთხრობები, პოემები, პუბლიცისტური წერილები) უმთავრესი მოტივია პატრიოტიზმი. საქართველოს სახელმწიფო ჰიმნის ტექსტი სწორედ აკაკის სიტყვებით იწყება:

„ ჩემი ხატია სამშობლო - სახატე - მთელი ქვეყანა“.

აკაკი წერეთელი დაკრძალულია მთაწმინდის პანთეონში.

სახალხო დღესასწაულები

ყოველი წლის ორ მაისს ქალაქ ქუთაისში აღინიშნება ულამაზესი დღესასწაული „გვირილობა“. მისი ისტორია **საქველმოქმედო აქციას** უკავშირდება, რომელიც 1921 წელს ჩატარდა. აქციის მონაწილე გიმნაზიელი გოგონები გვირილებს კრეფდნენ, ყიდდნენ და შეგროვილი თანხით მძიმე **სენით** დაავადებულ ადამიანებს ეხმარებოდნენ.

ტრადიცია დღესაც გრძელდება. გვირილობის დღესასწაულზე ქუთაისში სახალხო სეირნობა, თეატრალიზებული წარმოდგენები, სპორტული შეჯიბრებები და სხვა გასართობი სანახაობა იმართება.

შესაძლოა, მოგისმენია საქართველოს სავიზიტო ბარათად ქცეული სიმღერა „**სულიკო**“, რომელიც ცნობილი ქართველი პოეტის, აკაკი წერეთლის ლექსის მიხედვით დაუწერია ვარინკა წერეთელს. თერჯოლის რაიონში, სოფელ ცხრაწყაროს იმერულ ეზოში, ყოველ წელს ტარდება ტრადიციული მუსიკალური ფესტივალი „**სულიკო**“, რამაც „**ვარინკობა**“ სახალხო დღესასწაულად აქცია.

„იმერული ესკიზები“

1979 წელს გადაღებული ეს კომედიური ფილმი ერთი იმერული სოფლის ცხოვრებას ასახავს. მასში რეჟისორ ნანა მჭედლიძის ცხოვრებისეული ეპიზოდებია გამოყენებული და მთავარ როლსაც თავად ასრულებს.

ფილმი ძირითადად ხონსა და თერჯოლაშია გადაღებული. მასში პროფესიონალ მსახიობებზე მეტი არაპროფესიონალი მსახიობები, იმერეთის მკვიდრნი, არიან. სწორედ ეს ანიჭებს ფილმს ბუნებრიობას.

იმერული სამზარეულო

იმერული სამზარეულო განთქმულია მრავალფეროვანი კერძებით. მათ შორის უპირველესი და გამორჩეულია იმერული ხაჭაპური, რომელსაც **კეცის ხაჭაპურსაც** უწოდებენ. ბუხარში, **ნაკვერჩხლებზე** იდება თიხის ჭურჭელი (ტაფის მსგავსი), ანუ კეცი. გახურებულ კეცზე ფოთოლს **აფენენ**, ხაჭაპურს ზემოდანაც ფოთოლს ადებენ და ასე ცხვება იმერული ხაჭაპური. ეს ტრადიცია იმერულ სოფლებში დღესაც შემორჩა.

ნამდვილი იმერული ხაჭაპურის გამოსაცხობად ბევრი **ჭყინტი ყველია საჭირო**.

იმერეთი განთქმულია **ფხალეულობით**, რომელიც მზადდება მინდვრის მცენარეებისგან (ჭინჭარი, ღოღო, ეკალა და სხვა). ფხალს ნიგვზით და ძმრით **კმაზავენ** და მჭადთან ერთად მიირთმევენ.

ადგილობრივების უსაყვარლესი საჭმელია **ამოლესილი** ლობიო, შემწვარი წიწილა მწვანე ტყემლის ან მაყვლის სოუსით, **ნიგვზიანი** ბადრიჯანი, **საცივი** ქათმის ხორცი, სოკოს კერძები.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. დააკავშირე:

კუნძი

კეცი

ნაკვერჩხალი

ჭყინტი ყველი

ქვითკირის სახლი

აირჩიე სამი სიტყვა და შეადგინე წინადადებები:

1)

2)

3)

4. დააკავშირე:

სახალხო	აქცია
საქველმოქმედო	პოეტი
მძიმე	სენი
ცხოვრებისეული	ეპიზოდები

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1) რას გამოხატავს დავით კაკაბაძის ნახატი „იმერეთი დედაჩემი“?

.....

2) სად მიაბარეს პატარა აკაკი აღსაზრდელად და რა ასწავლა მას იქ გატარებულმა წლებმა?

.....

3) სად არის დაკრძალული აკაკი წერეთელი?

.....

4) ვინ დაწერა სიმღერა „სულიკო“ აკაკი წერეთლის ტექტის მიხედვით:

.....

5) რას ასახავს ფილმი „იმერული ესკიზები“?

.....

ტესტი

6. უპასუხე კითხვებს:

1. ვინ არის ავტორი ნახატისა „იმერეთი – დედაჩემი“?

ა) ნიკო ფიროსმანი; ბ) დავით კაკაბაძე; გ) ლადო გუდიაშვილი.

2. აკაკი წერეთელი დაიბადა:

ა) სოფელ სხვიტორში; ბ) სოფელ სავანეში; გ) ქალაქ თბილისში.

3. რომელი ლექსი არ ეკუთვნის აკაკი წერეთელს?

ა) „სულიკო“; ბ) „ციცინათელა“; გ) „ქარი ქრის“.

4. რომელ ქალაქში აღინიშნება სახალხო დღესასწაული „გვირილობა“?

ა) ქალაქ ჭიათურაში; ბ) ქალაქ ქუთაისში; გ) ქალაქ თერჯოლაში.

5. რა არის კეცი?

ა) თიხის ჭიქა; ბ) თიხის ტაფა; გ) თიხის ქოთან.

სიტყვების თამაში

7. აწარმოე ნიმუშის მიხედვით და შეადგინე წინადადებები მიღებული ფორმების გამოყენებით:

ამოლესვა - ამოლესილი

დაფენა -

შეცნობა -

გარინდება - გარინდებული

შეკმაზვა -

დაბადება -

8. ჩასვი კონტექსტის მიხედვით:

შეკმაზვა/შეკმაზული/შეუკმაზავი/შესაკმაზი/

1) დედამ ფხალის მასწავლა.

2) ეს კერძი კარგადაა

3) ყველაფერი მზადაა, მხოლოდ წვნიანი დამრჩა

4) ლობიო უგემურია.

9. დააკვირდი ნიმუშს, აწარმოე მსგავსი ფორმები და შეადგინე წინადადებები:

ნიგოზი - ნიგვზის - ნიგვზიანი

მაწონი -

პამიდორი -

ნიორი -

 მცირე ლიტერატურული ექსკურსი:

10. მოისმინე სიმღერა „[სულიკო](#)“ და ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

საყვარლის ვეძებდი,

ვერ ვნახე... დაკარგულიყო!...

გულამოსკვნილი

„სადა ხარ, ჩემო სულიკო?!“

ეკალში შევნიშნე,

..... რომ ამოსულიყო;

გულის გკითხავდი:

„შენ ხომ არა ხარ?!“

სულიკო

ვარდი

ვჩიოდი

ფანცქალით

საფლავს

ობლად

11. მოისმინე აკაკი წერეთლის ლექსის მიხედვით შექმნილი სიმღერა „[ციცინათელა](#)“, დაალაგე არეული სტრიქონები და ისე გადაიწერე ტექსტი:

დამწვა და დამანელა!

რად მიჰფრენ ნელა-ნელა?

შენმა შორით ნათებამ

ჩემო ცივინათელა!

ჩემი იყო, ის მინდა, ...

ანათებ და კარგი ხარ, ...

შენ კი სხვისი ბარგი ხარ!

მე თუმც არას მარგიხარ!

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

12. შეარჩიე საკითხი და მოიძიე ინფორმაცია:

1. წაიკითხე [იონა მეუნარგიას](#) ტექსტი აკაკი წერეთლის შესახებ.

2. ნახე აკაკი წერეთლის ნაწარმოებების მიხედვით გადაღებული ფილმები:

„[აკაკის აკვანი](#)“

„[ბაში-აჩუკი](#)“

3. მოიძიე ინფორმაცია: დავით კაკაბაძე - როგორც მეცნიერი და გამომგონებელი;
4. ნახე ფილმი: „[იმერული ესკიზები](#)“

5. მოიძიე იმერული სამზარეულოს ერთი კერძის რეცეპტი (რომლითაც განსაკუთრებით დაინტერესდი).

13. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია გაუზიარე ჯგუფს სასურველი ფორმით (პრეზენტაცია, შენ მიერ წაკითხული ლექსის აუდიო ან ვიდეო ჩანაწერი და შენეული კომენტარი, ფილმის გამოხმაურება, რეცეპტის მიხედვით მომზადებული კერძი...).

14. შეარჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. დ. კაკაბაძის ნახატის მიხედვით დაწერე „დედის ფიქრები“;
2. დაწერე წარმოსახვითი ინტერვიუ მხატვარ დავით კაკაბაძესთან. მოიფიქრე 3-4 კითხვა და სავარაუდო პასუხები;
3. დაწერე, რა აზრია ჩადებული სიტყვებში: „ჩონგური საქართველოა, სიმები ჩვენ ვართ ყველაო“.

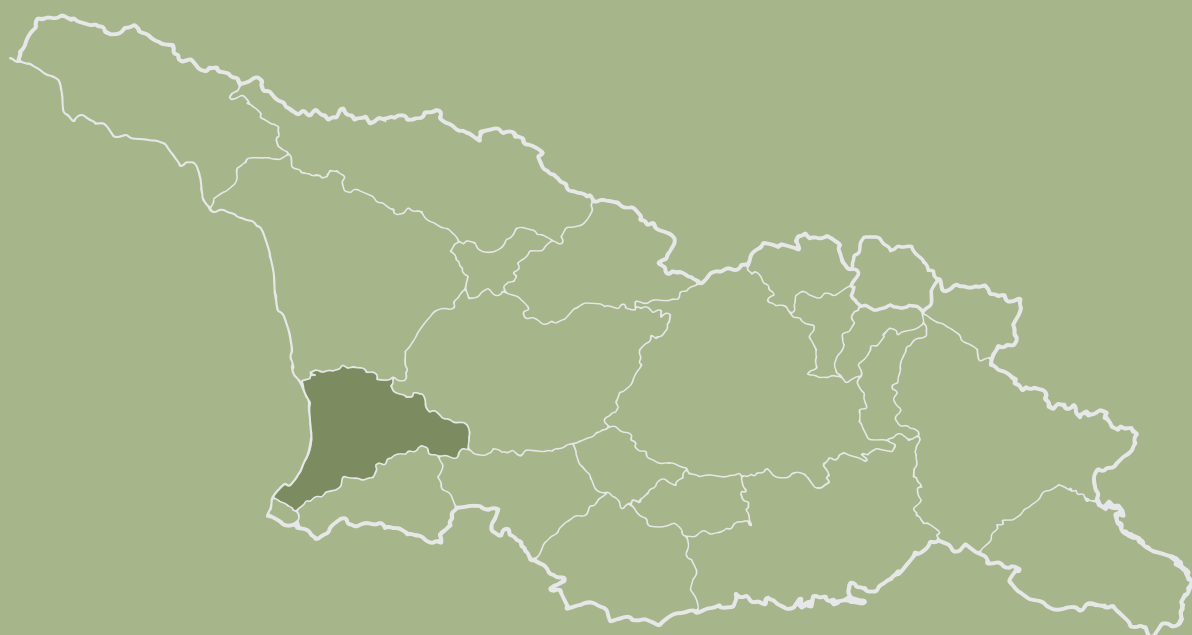
საქართველოში ჩემი საყვარელი ადგილი
ჩემი სოფელი, სიმონეთი, თერჯოლაში. ყოველ
წათხელს მოუთმენდა ველოები სოფელში
წასვლას, რადგან იქ ჩემი საყვარელი ბებო და
ბაბუ მელოებინან.

სოფელში ჩემი საყვარელი ძალი, ბონი
მელოებდა, რომელიც ძალიან მიყვანს.
მიყვანს სოფის ეზოში თამაში, ბუნება და
საუთოს ჰაერი და ბუბის და ბაბუსთან ღროს
გატარება. ჩოკა ამერიკაში ვარ ხშირად
მახსენებ ჩემი სოფელი, ძალიან მენატრება
იქ ბავშვებულ დღეები.

ჩემთვის საქართველო არის ჩემი
საყვარელი ადგიანები, ჩემი სოფლისა
და ყველაზე თბილი მთონებების
ადგილი.

ემილი ზუმბაძე

შედეგი

ნაწილი I

გურია დასავლეთ საქართველოში, შავი ზღვის სანაპიროზე მდებარეობს. მისი ადმინისტრაციული ცენტრია ქალაქი ოზურგეთი. გურიაში ასევე მდებარეობს ქალაქი ლანჩხუთი და დაბა ჩოხატაური. გურიის მთავარი მდინარეა სუფსა, რომელიც რეგიონში ყველაზე გრძელი და **წყალუხვია**. ეს მხარე ცნობილია თავისი მწვანე ბუნებით და მინერალური წყლებით. აქ ცხელი, ქვიშიანი სანაპიროდან სულ რამდენიმე საათში მთის სიგრილეში შეგიძლიათ აღმოჩნდეთ.

გურული ყოფა წარმოუდგენელია ტრადიციული ხის **ოდა-სახლებისა** და სტუმართმოყვარეობის გარეშე. გურულ სუფრაზე პირველად ყოველთვის მშვიდობის სადღეგრძელოს სვამენ, აქაურ ვენახებში კი ხარობს განთქმული ვაზის ჯიში - **ჩხავერი**.

გურია მდიდარია უძველესი სალოცავებით, რომელთაც განსაკუთრებული ისტორიული მნიშვნელობა აქვთ. ერთ-ერთი ასეთია **აჭის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია** (XIII ს.), სადაც ინახებოდა თამარის ჯვარი - სწორედ ამ ჯვრით ღოცავდა თამარ მეფე ომში მიმავალ ქართველ ჯარს.

რეგიონის კიდევ ერთი სულიერი ცენტრია **ჯუმათის მონასტერი**. საუკუნეების განმავლობაში აქ მრავალი ძვირფასი ხატი და ხელნაწერი ინახებოდა. მათ შორის იყო წმინდა გიორგის ოქროთი მოჭედილი ხატი და უძველესი „ადიშის ოთხთავი“ (897 წ.), რომელიც გრიგოლ ხანძთელის მიერ დაარსებულ შატბერდის მონასტერშია გადაწერილი. დღეს ეს უნიკალური სახარება მესტიის მუზეუმშია დაცული.

განსაკუთრებული დიდებულებით გამოირჩევა **შემოქმედის ეკლესია**. ტაძარს გარს აკრავს ქვის მაღალი გალავანი, რომელიც ძველად თავდაცვისთვის გამოიყენებოდა. აქ დღემდე ცოცხლობს უძველესი ტრადიცია: ყოველი წლის 21 სექტემბერს მომლოცველები ფეხშიშველნი მიუყვებიან ტაძრისკენ მიმავალ აღმართს.

აჭი

შემოქმედი

ბახმარო არის მთის ცნობილი **კურორტი** გურიაში. ის მდებარეობს მაღალ მთაში, ზღვის დონიდან 2050 მეტრ სიმაღლეზე.

ბახმარო გამორჩეულია სუფთა ჰაერით. აქ ერთდროულად იგრძნობა ზღვისა და მთის ჰაერი, რაც ადამიანებისთვის ძალიან სასარგებლოა, ამიტომ ბევრი ადამიანი მიდის ბახმაროში დასასვენებლად. სხვა კურორტებისაგან სწორედ ეს თვისება გამოარჩევს მას.

ბახმარო გარშემორტყმულია ნაძვისა და სოჭის **მარადმწვანე** ტყეებით. ყოველ 19 აგვისტოს იმართება დოღი - ცხენებით შეჯიბრი. აქ არის „მზის ამოსვლის გორა“, სადაც შეგიძლია ნახო, ღრუბლებში როგორ ამოდის მზე. მას ნისლებისა და ღრუბლების სამეფოსაც ეძახიან.

ჯუმათი

ბახმარო

ურეკი - ზღვისპირა **კურორტი** შავი ზღვის სანაპიროზე, მდებარეობს ოზურგეთის მუნიციპალიტეტში. მისი სანაპირო განსაკუთრებული ბუნებრივი თვისებებითაა ცნობილი - აქაურ შავ ქვიშას უნიკალური **სამკურნალო** თვისებები აქვს. ქვიშა მდიდარია მაგნიტური მინერალებით, ძირითადად მაგნეტიტით, რომელიც მზის სითბოს **შთანთქავს** და ხანგრძლივად ინახავს. ურეკის შავი ქვიშა ბუნების ერთ-ერთი იშვიათი საჩუქარია, რომელიც მკურნალობასა და დასვენებას ერთად გთავაზობთ.

თუ ზღვა გიყვარს, ასევე შეგიძლია ესტუმრო გურიაში მდებარე გრიგოლეთსა და შეკვეთილს.

ნაბეღლავის მინერალური წყალი 1905 წელს აღმოაჩინეს.

ადგილობრივმა მოსახლეობამ შეამჩნია, რომ შინაური ცხოველები დასაღევად ყოველთვის ერთ წყაროსთან მიდიოდნენ, თუმცა გარშემო სხვა წყაროებიც იყო. შემდეგ მეცნიერულად შეისწავლეს და წყალს განსაკუთრებული გემო და გამორჩეული **სამკურნალო** თვისებები აღმოაჩნდა. ამის შემდეგ ნაბეღლავს ოფიციალურად მიანიჭეს კურორტის სტატუსი. დღეს ეს უნიკალური წყალი ქვეყნის ფარგლებს გარეთაც ცნობილია და ევროპის მრავალ ქვეყანაშიც იყიდება.

გომის მთა - ღრუბლებსა და ნისლში ჩაძირული მთის კურორტი ზღვის დონიდან 2100 მეტრზე მდებარეობს. გომის მთა გამორჩეულია სამკურნალო თვისებების მქონე ბუნებრივ-კლიმატური პირობებით, რასაც ზღვისა და მთის ჰაერის შერწყმა განაპირობებს.

წვერმადალას ტყე-პარკი

პირველ იარუსზე ჭაობის გიგანტური, 30 – 40 მეტრამდე სიმაღლის კვიპაროსები შეგხვდება, რომლებიც ამ ტერიტორიაზე ბუნებრივად ხარობდა. ტყე-პარკის მეორე იარუსზე მანდარინის ბაღი და საოცარი ხედებია. აქ კიბით უნდა ახვიდე. მართალია, კიბეს 197 საფეხური აქვს, მაგრამ ასვლა არ დაიზარო – ამ ადგილიდან ზღვის ულამაზესი პეიზაჟი ჩანს.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. ა) გაეცანი სიტყვებს და მათ მნიშვნელობებს:

წყალუხვი - მდინარე, რომელსაც ბევრი წყალი აქვს.

მარადმწვანე - ხე ან მცენარე, რომელიც ზამთარსა და ზაფხულშიც მწვანეა (მაგალითად: ნაძვი, სოჭი).

ღოღი - ცხენებით შეჯიბრი.

შთანთქმა - აქ: სითბოს თავისკენ მიზიდვა და შენახვა (მაგალითად: შავი ქვიშა მზის სითბოს შთანთქმავს).

სამკურნალო - ჯანმრთელობისთვის სასარგებლო.

მინერალური წყალი - ბუნებრივი წყალი, რომელიც ჯანმრთელობისთვის სასარგებლოა.

კურორტი - ადგილი, სადაც ადამიანები ისვენებენ.

ჩხავერი - ვაზის ჯიში.

ოდა-სახლი - ტრადიციული გურული ხის სახლი.

ადიშის ოთხთავი (897 წ.) - ჩვენამდე მოღწეული ყველაზე ძველი დათარიღებული ქართული ხელნაწერი სახარება.

სახარება - წიგნი, რომელშიც ქრისტეს ცხოვრება აღწერა ქრისტეს ოთხმა მოსწავლემ.

ბ) მინიშნების დახმარებით, არეული ასოები ისე დაალაგე, რომ სიტყვა მიიღო:

1. ღოღი (ცხენების შეჯიბრი) -

2. ვჩირახე (ყურძნის ჯიში) -

3. ზპეიჟაი (ბუნების ხედი) -

4. კურორტი (დასასვენებელი ადგილი) -

5. ირლუნერამი (სასარგებლო წყალი) -

2. დაასრულე წინადადება: „ბამთარში ტყეში ყველა ხე გაშიშვლდა, მხოლოდ ნაძვი დარჩა მწვანე, რადგან ის მცენარეა“.

შეადგინე 3 წინადადება სიტყვებით:

კურორტი, სანაპირო, დოდი.

.....

.....

.....

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

3. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. რატომ ჰქვია ბახმაროს „ნისლებისა და ღრუბლების სამეფო“?

.....

2. რა განსაკუთრებული თვისება აქვს ურეკის შავ ქვიშას?

.....

3. როგორ აღმოაჩინეს ნაბელავის მინერალური წყალი 1905 წელს?

.....

4. როგორი ჰაერი უერთდება ერთმანეთს ბახმაროსა და გომის მთაზე?

.....

5. რომელია საქართველოში შემორჩენილი ყველაზე ძველი სახარება და სად ინახება ის?

.....

6. რომელი ძვირფასი ნივთი ინახებოდა აჭის ეკლესიაში?

.....

ტესტი

4. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. ზღვის დონიდან რა სიმაღლეზე მდებარეობს კურორტი ბახმარო?

- ა) 1050 მეტრზე;
- ბ) 2050 მეტრზე;
- გ) 2100 მეტრზე.

2. ყოველ 19 აგვისტოს ბახმაროში:

- ა) იკრიფება ჩხავერი;
- ბ) იმართება დოდი;
- გ) იმართება შეჯიბრი მანქანებით.

3. რა თვისება გამოარჩევს ურეკის ქვიშას სხვა სანაპიროებისგან?

- ა) სითეთრე;
- ბ) მაგნიტური მინერალები;
- გ) სიცივე.

4. რომელია გურიის ყველაზე გრძელი და წყალუხვი მდინარე?

- ა) რიონი;
- ბ) სუფსა;
- გ) მტკვარი.

5. რისგან აშენებენ გურულ ოდა-სახლს?

- ა) ქვისგან;
- ბ) აგურისგან;
- გ) ხისგან.

6. რომელი ვაზის ჯიშია გავრცელებული გურიაში?

- ა) საფერავი;
- ბ) რქაწითელი;
- გ) ჩხავერი.

სიტყვების თამაში

5. ა) დააკავშირე ზმნა და მიმართულება:

ზმნა	მიმართულება
ადის	გარეთ
ჩადის	ზევით
გადის	ქვევით / შიგნით
შედის	შიგნით

ბ) ჩასვი გამოტოვებული ზმნისწინები ა-, ჩა-, შე-, გა- :

1. სტუმრები კიბით პირველი სართულიდან მეხუთე სართულზე ვიდნენ.
2. ბავშვები საბანაოდ ზღვაში ვიდნენ.
3. მზე ღრუბლებიდან მოვიდა და ყველაფერი გაანათა.
4. ექვთიმე თაყაიშვილმა განძი საფრანგეთიდან სამშობლოში მოიტანა.

გ) შეცვალე ზმნისწინი ისე, რომ მიიღო საპირისპირო მოქმედება:

1. განძი ქვეყნიდან გაიტანეს - განძი ქვეყანაში იტანეს.
2. მზე ამოვიდა - მზე ვიდა.
3. სტუმარი სახლში შევიდა - სტუმარი სახლიდან ვიდა.
4. ბავშვი კიბეზე ავიდა - ბავშვი კიბეზე ვიდა.

6. ა) შეცვალე ნიმუშის მიხედვით:

ნიმუში: გურია - გურიის მდინარე.

1. (თამარ მეფე) ჯვარი.
2. (აჭი) ეკლესია.
3. (ვაშლი) წვენი.
4. (თბილისი) ქუჩები.
5. (მეგობარი) წიგნი.

ბ) სიტყვათა შეთანხმების გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

1.
2.
3.
4.
5.

7. **ექვთიმე თაყაიშვილი (1863 – 1953)** დაიბადა გურიაში, სოფელ ლიხაურში. იგი იყო ქართველი ისტორიკოსი, მეცნიერი. მან სხვა ქართველ მეცნიერებთან ერთად დააარსა თბილისის უნივერსიტეტი. ექვთიმე თაყაიშვილს „**საქართველოს განძის მცველს**“ უწოდებენ.

1921 წელს, როცა საქართველო მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდა, ქვეყნის კულტურული განძი უცხოეთში გაიტანეს. ექვთიმე თაყაიშვილი წლების განმავლობაში იცავდა ამ განძს და არასდროს გაუცია და არ გაუყიდა არც ერთი ნივთი. მისი ერთგულებისა და თავდადების წყალობით ქართული საგანძური საბოლოოდ ისევ სამშობლოს დაუბრუნდა.

მან მთელი თავისი დრო, ცოდნა, ენერგია, ქონება, კარიერა - ყველაფერი საქართველოს შესწირა. ამიტომაც ქართულმა ეკლესიამ 2002 წელს „წმინდა ექვთიმე ღვთისკაცი“ შერაცხა.

დაკრძალულია მთაწმინდაზე, საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონში.

მთაწმინდის პანთეონი - ადგილი, სადაც მხოლოდ ის ადამიანები იკრძალებიან, რომლებმაც ქვეყნისთვის ძალიან დიდი და მნიშვნელოვანი საქმე გააკეთეს (მწერლები, მეცნიერები, საზოგადო მოღვაწეები).

1. იპოვე ერთი წინადადება (ფაქტი), რომელიც ექვთიმე თაყაიშვილის პასუხისმგებლობასა და ერთგულებას ასახავს:

.....

2. ა) ექვთიმე თაყაიშვილზე ფილმიც გადაიღეს. შეგიძლია, იუთუბში ჩაწერო „ექვთიმე ღვთისკაცი“ და უყურო ფილმს;

ბ) დამატებით წაიკითხე და [მოისმინე](#) ინფორმაცია ექვთიმე თაყაიშვილზე

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

8. შეარჩიე ერთ-ერთი თემა და მოიძიე ინფორმაცია:

- ა) რომელ ქვეყანაში იცავდა ექვთიმე თაყაიშვილი საქართველოს განძს? რამდენი წლის განმავლობაში ზრუნავდა ის ქართულ საგანძურზე?
- ბ) მოიძიე ინფორმაცია მთაწმინდის პანთეონზე, რომელი ცნობილი ადამიანები არიან იქ დასაფლავებული.
- გ) მოიძიე ინფორმაცია გრიგოლ ხანძთელზე - რომელი ეკლესია-მონასტრები ააშენა.
- დ) მოიძიე გურიის სურათები, ააწყვე კოლაჟი ან პრეზენტაცია და წარუდგინე ჯგუფს.

ვისაუბროთ თემაზე

- 9. წარადგინე შენი მოძიებული ინფორმაცია. ისაუბრე, რატომ აირჩიე ეს თემა, რა იყო ყველაზე საინტერესო შენთვის, რა სირთულეებს შეხვდი, კიდევ რის გაგება გაინტერესებს მოცემულ თემაზე.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

10. ა) დაასრულე წინადადებები:

- ყველაზე მეტად დამამახსოვრდა
- გურიაში ყველაზე საინტერესო ადგილი ჩემთვის არის
- მე ვისურვებდი მოგზაურობას
- გურიის ბუნება წარმომიდგა როგორც
- ამ ტექსტიდან გავიგე, რომ გურია არის

ბ) აირჩიე ერთი ადგილი და დაწერე 3 – 4 წინადადება:

ბახმარო
ურეკი
ნაბეღლავი
გომის მთა
წვერმაღალას ტყე-პარკი
შეგიძლია დაიწყო ასე:

„მე ყველაზე მეტად მომეწონა

ეს ადგილი განსაკუთრებით საინტერესოა

ნაწილი II

კალანდა - გურული ახალი წელი

განსაკუთრებულია ახალი წლის აღნიშვნა გურიაში. აქ ახალ წელს 14 იანვარს ზეიმობენ და მას **კალანდას** ეძახიან. ახალი წელი **ჩიჩილაკის, მეკვლისა და ჯანჯუხის** გარეშე წარმოუდგენელია.

მეკვლე არის ადამიანი, რომელიც ახალი წლის დადგომისას პირველი შედის ოჯახში და მთელი წლის განმავლობაში რაც კი რამ კარგი მოხდება ამ ოჯახში, მეკვლეს დამსახურებად ითვლება.

ჩიჩილაკი - გურული ნაძვის ხე. თხილის ჯოხისგან ამზადებენ და ხილითა და ტკბილეულით რთავენ.

ჯანჯუხა - ტრადიციული გურული ტკბილეულია, გურიაში ჩურჩხელას ჯანჯუხას ეძახიან და ასე ამზადებენ - თხილს ააცმევენ ძაფზე და მჭადის ფქვილისგან მომზადებულ ყურძნის წვენში (ბადაგში) ამოავლებენ.

საშობაო ღვებელი - ქრისტეშობას საქართველოში და გურიაშიც 7 იანვარს აღნიშნავენ. მხოლოდ ამ დღისთვის გურიაში ნახევარმთვარის ფორმის ხაჭაპურს კვერცხით აცხობენ, რომელსაც საშობაო ღვებელს (ან ღვიძელს) ეძახიან.

ლელობურთი - ქართული ეროვნული სპორტის სახეობაა, რომელიც ტრადიციის სახით შემორჩენილია მხოლოდ გურიაში. ლელობურთი სოფელ შუხუთში ყოველ აღდგომას იმართება ქვიშითა და სილით დატენილი 16 - კილოგრამიანი ტყავის ბურთით. გამარჯვებულად ითვლება ის გუნდი, რომელიც ფეხით ან ხელით გადაიტანს ბურთს მოწინააღმდეგის **ჩათვლის ხაზს** იქეთ.

გურულები საზღვარგარეთ

გურულები ძალიან კარგი **მხედრები** (ცხენოსნები) იყვნენ. მათი მხედრული **ოსტატობა** მთელ მსოფლიოში გახდა ცნობილი. მათ არაერთხელ იმოგზაურეს ევროპასა და ამერიკაში.

შეგიძლია, დამატებით გაეცნო ინფორმაციას [გურულ ცხენოსნებზე](#):

კრიმანჭული

„არსად ისე არ მღერიან, როგორც აქ, ამ ქვეყანაში“

(გალაკტიონ ტაბიძე)

ქართული ხალხური მრავალხმიანი სიმღერები ხომ ცნობილია და მათ შორის ცალკე გამოყოფენ და აღნიშნავენ გურულ **პოლიფონიას**. გურულ ხალხურ სიმღერებში გვხვდება მხოლოდ ამ მხარისათვის დამახასიათებელი - **კრიმანჭული**.

კრიმანჭული - მაღალი, წვრილი ხმა ქართულ მრავალხმიან სიმღერებში.

შეგიძლია მოისმინო კრიმანჭული. იუთუბში ჩაწერე „**გურული კრიმანჭული გურია გურულები**“

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. ა) გაეცანი სიტყვებს და მათ მნიშვნელობებს:

კალანდა - ახალი წლის აღნიშვნა გურიაში 14 იანვარს.

ჩიჩილაკი - გურული ნაძვის ხე, დამზადებული თხილის ჯოხისგან.

მეკვლე - ადამიანი, რომელიც ახალ წელს პირველი შედის ოჯახში.

ჯანჯუხა - გურული ჩურჩხელა თხილით.

ბადაგი - ყურძნის ტკბილი წვენი.

ღვიძელი - ნახევარმთვარის ფორმის საშობაო ხაჭაპური კვერცხით.

ლელობურთი - ქართული ეროვნული სპორტი, რომელიც გურიაში ტარდება.

მხედარი - ცხენოსანი, ადამიანი, რომელიც კარგად მართავს ცხენს.

ოსტატობა - რაიმე საქმის ძალიან კარგად, პროფესიონალურად კეთება.

კრიმანჭული - ძალიან მაღალი და წვრილი ხმა გურულ სიმღერაში.

პოლიფონია - მრავალხმიანობა, როცა რამდენიმე ხმა ერთად მღერის.

ჩათვლის ხაზი - აქ: ადგილი, სადაც ბურთის გადატანა გამარჯვებას ნიშნავს.

ბ) ქვემოთ მოცემული სიტყვები ჩასვი წინადადებაში:

ჯანჯუხა, კალანდა, მეკვლე, ღვებელი, კრიმანჭული, მხედრები, ლელობურთი, ოსტატობა

1. გურიაში ჩურჩხელას-ს ეძახიან.
2.-ს თხილის ჯოხისგან ამზადებენ და ტკბილეულით რთავენ.
3. შვიდ იანვარს გურულები აცხობენ საშობაო-ს.
4. ხალხური რწმენის მიხედვით, ოჯახში ბედნიერება და წარმატება-ზეა დამოკიდებული.

5. 14 იანვარს გურიაში დგება.
6. აღდგომის დღეს სოფელ შუხუთში იმართება.
7. გურული ამერიკაშიც კი იყვნენ ცნობილნი.
8. გურულ სიმღერას განსაკუთრებულს ხდის.
9. ცხენზე ჯირითის დროს გურულები დიდ აჩვენებდნენ.

გ) შეადგინე წინადადებები:

ბადაგი:

ჩიჩილაკი:

დ) გამოიცანი სიტყვა აღწერით:

1. თხილის ჯოხისგან დამზადებული გურული ნაძვის ხე: **ჩ** _ _ _ _ _ **ი**.
2. ადამიანი, რომელიც ახალ წელს პირველი შედის ოჯახში: **მ** _ _ _ _ **ე**.
3. ნახევარმთვარის ფორმის საშობაო ღვებელი: **ღ** _ _ _ _ _ **ი**.
4. ყურძნის წვენი, რომელშიც ჯანჯუხას ავლებენ: **ბ** _ _ _ _ **ი**.

2. დააკავშირე ადგილი და ისტორია:

1. აჭის ეკლესია	ა) აქ ინახებოდა ადიშის ოთხთავი.
2. ჯუმათის ეკლესია	ბ) მომლოცველები აღმართზე ფეხშიშველნი ადიან.
3. შემოქმედის ეკლესია	გ) აქ ინახებოდა თამარ მეფის ჯვარი.

შეჯამოწმობით ჩვენი ცოდნა

3. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. როდის ზეიმობენ გურიაში „კალანდას“?

.....

2. რით განსხვავდება გურული „ჯანჯუხა“ სხვა კუთხის ჩურჩხელისგან? რომელ ფქვილს იყენებენ მის მოსამზადებლად?

.....

3. რა მასალით არის დატენილი ლელობურთის ბურთი და რამდენი კილოა ის?

.....

4. სად იმოგზაურეს გურულმა ცხენოსნებმა თავიანთი ოსტატობის საჩვენებლად?

.....

ტესტი

4. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რა ფორმა აქვს საშობაო დვიძელს?

- ა) მრგვალი;
- ბ) ნახევარმთვარის;
- გ) ოთხკუთხედი.

2. რა მასალისგან ამზადებენ ჩიჩილაკს?

- ა) ნაძვის ტოტისგან;
- ბ) თხილის ჯოხისგან;
- გ) ვაზისგან.

3. როდის იმართება ლელობურთი სოფელ შუხუთში?

- ა) კალანდას;
- ბ) ყოველ აღდგომას;
- გ) შობას.

4. რა არის „კრიმანჭული“?

- ა) სპორტის სახეობა;
- ბ) მაღალი, წვრილი ხმა;
- გ) გურული ტკბილეული.

5. რა ნიჭით იყვნენ გურულები საზღვარგარეთ ცნობილნი?

- ა) კერძების მომზადებით; ბ) ცხენოსნობით; გ) მშენებლობით.

6. რა არის პოლიფონია?

- ა) მრავალხმიანობა;
- ბ) ერთი ხმა;
- გ) ცეკვა.

სიტყვების თამაში

5. მიუწერე შესაბამისი სიტყვები:

ჯანჯუხას, ევროპაში, კრიმანჭულს, ლელობურთს

- ა) მღერიან -
- ბ) ამზადებენ -
- გ) თამაშობენ -
- დ) მოგზაურობენ -

6. ჩასვი რადგან ან რათა:

- ა) გურულები ცნობილები გახდნენ, ... კარგი მხედრები იყვნენ.
- ბ) ადამიანები შუხუთში იკრიბებიან, ... ლელობურთს დაესწრონ.
- გ) ჩიჩილაკს რთავენ, ... ლამაზი იყოს.
- დ) კრიმანჭული განსაკუთრებულია, ... მხოლოდ გურიისთვისაა დამახასიათებელი.

7. ჩასვი შესაბამისი ზმნა წინადადებაში:

მღერიან, ამზადებენ, თამაშობენ, რთავენ

- ა) გურულები კრიმანჭულს
- ბ) ბავშვები ლელობურთს
- გ) ოჯახში ჩიჩილაკს ხილით
- დ) გურიაში ჯანჯუხას

8. მოცემული წინადადებები გადაიყვანე წარსულ დროში:

ნიმუში: გურულები მღერიან.
გურულები მღეროდნენ.

ა) ადამიანები ლელობურთს თამაშობენ.

.....

ბ) ოჯახში მეკვლე შემოდის.

.....

გ) გურულები ევროპაში მოგზაურობენ.

.....

დ) ბავშვები კრიმანჭულს უსმენენ.

.....

მცირე ლიტერატურული ექსკურსი:

9. ნოდარ დუმბაძე (1928 – 1984)

ნოდარ დუმბაძე ერთ-ერთი ყველასთვის საყვარელი ქართველი მწერალია. ის თბილისში დაიბადა, თუმცა მისი ბავშვობა გურიას უკავშირდება - ბავშვობაში ბებიასა და ბაბუასთან ცხოვრობდა სოფელში. სკოლაც იქ დაამთავრა. სწორედ გურიაში გატარებულმა წლებმა იქონია ყველაზე დიდი გავლენა მის შემოქმედებაზე.

მან დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკის ფაკულტეტი, თუმცა მალევე მიხვდა, რომ მისი ნამდვილი მოწოდება წერა იყო.

მისი ნაწარმოებები ითარგმნა მსოფლიოს მრავალ ენაზე.

ნოდარ დუმბაძის წიგნები ერთდროულად ძალიან სასაცილოცაა და სევდიანიც.

მისი მთავარი იდეა იყო სიკეთე. ის ფიქრობდა, რომ „ადამიანის სული ბევრად უფრო მძიმეა, ვიდრე მისი სხეული“ - ის გვეუბნება, რომ ადამიანებს ერთმანეთი უნდა უყვარდეთ და ერთმანეთს ეხმარებოდნენ.

ეს კი მისი ერთ-ერთი ლექსია გურიაზე:

ამწვანებული ქედები, ვარდი, ყაყაჩო, იელი,
ბახმაროს მხრიდან მოსული ნიავი გადამთიელი,
მთაზე თამარის ციხეა და ციხემ ზეცა გახია,
თავზე რომ ჯანლი ეხვევა, გურული ყაბალახია.
ჰეი, ამოდი ძმობილო, შეხედე მზეს რა ახლოა,
გალმა ტოლების კალთები, ირმების საბალახოა,
და ეს გურია კი არა, სიცოცხლის სამოსახლოა.
გუბაზეულო მითხარი, შენი სათავე სად არი,
მეფე გუბაზის რაშივით, რომ გაგიშლია ფაფარი,
მთვრალივით რომ გადმოგორდა,
მზემ ცეცხლი ხომ არ დალია,
ეს მზეა, თუ გურულების გული და ნალვერდალია.
ამწვანებული ქედებო, ვარდო, ყაყაჩო, იელო,
ბახმაროს მხრიდან მოსულო, ნიავო გადამთიელო,
ცა ვარსკვლავებმა დაყურსეს
და ზეცა ქედებს შერთვია,
ერთია მზე და სამშობლო, მიწაც და ზეცაც ერთია,
მზე მთაზე ფეხებს აითრევს, დარჩენა ისე სწყურია,
სიცოცხლის სამოსახლოა ჩემი პატარა გურია.

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

ქედი - მთა, მთების ერთობლიობა.

იელი - ყვითელი, ტყის ლამაზი ყვავილი.

გადამთიელი - შორიდან მოსული, უცხო.

ჯანლი - ნისლი, ღრუბელი მთაში.

ყაბალახი - დასავლეთ საქართველოში მამაკაცის და ქალის თავსაბურავი.

გალმა - მეორე მხარეს (მაგალითად, მდინარის მეორე მხარეს).

კალთა - აქ: მთის ქვედა ნაწილი, ძირი.

საბალახო - ადგილი, სადაც ცხოველები ბალახს ჭამენ.

სამოსახლო - ადგილი, სადაც ადამიანები ცხოვრობენ (სახლი და ეზო).

გუბაზეულო - მდინარე გურიაში.

სათავე - ადგილი, საიდანაც მდინარე იწყება.

რაში - ზღაპრული, ძალიან სწრაფი და ძლიერი ცხენი.

ფაფარი - ცხენის თმა კისერზე.

ნალვერდალი - ცეცხლის შემდეგ დარჩენილი ცხელი, წითელი ნაკვერჩხალი.

დაყურსეს - გაჩუმდნენ და ყური დაუგდეს (აქ: ვარსკვლავები ჩუმად უყურებენ დედამიწას).

2. რა იგულისხმება სიტყვებში „ციხემ ზეცა გახია“?

- ა) ციხე ისეთი მაღალია, თითქოს ცას ეხება;
- ბ) ციხის გარშემო ღრუბლებია.

3. რა იგულისხმება სიტყვებში „თავზე რომ ჯანდი ეხვევა, გურული ყაბალახია“?

- ა) მთა თოვლითაა დაფარული და ისე გამოიყურება, თითქოს თავზე ახურავს;
- ბ) მთის გარშემო ნისლია და ისე გამოიყურება, თითქოს გურულ კაცს თავზე ყაბალახი ახურავს.

4. რა იგულისხმება სიტყვებში „მზე მთაზე ფეხებს აითრევს“?

- ა) საღამოს, როცა მზე ჩადის, ღამდება.
- ბ) საღამოს მზე ძალიან ნელა ჩადის, რადგან წასვლა არ უნდა.

5. ლექსის მიხედვით, ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

მზე, გურია, ნიავი, ყაყაჩო, ციხე

- ა) „ამწვანებული ქედები, ვარდი, ..., იელი“
- ბ) „ბახმაროს მხრიდან მოსული გადამთიელი“
- გ) „მთაზე თამარის არის“
- დ) „ეს კი არა, სიცოცხლის სამოსახლოა.“
- ე) „ეს არის, თუ გურულების გული და ნაღვერდალია.“

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

6. აირჩიე ერთ-ერთი თემა და მოიძიე ინფორმაცია:

- ა) გურული ცხენოსნები ამერიკაში;
- ბ) ლელობურთის ისტორია;
- გ) როგორ ამზადებენ ჩიჩილაკს;
- დ) გურული მრავალხმიანი სიმღერები.

ვისაუბროთ თემაზე

7. წარმოადგინე მოძიებული ინფორმაცია. ისაუბრე, რატომ აირჩიე ეს თემა, რა იყო ყველაზე საინტერესო შენთვის, რა სირთულეებს შეხვდი, კიდევ რის გაგება გაინტერესებს მოცემულ თემაზე.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

8. ა) წარმოიდგინე, რომ მეკვლე ხარ. დაწერე, რა სიტყვებით შეხვიდოდი ოჯახში კალანდა დღეს?

.....

.....

.....

.....

ბ) დაასრულე წინადადებები:

ყველაზე საინტერესო ტრადიცია ჩემთვის იყო

მე ვისურვებდი გურიაში ვნახო

გურული სიმღერები მომეწონა/ არ მომეწონა, რადგან

ლელობურთი საინტერესოა, რადგან

ამ ტექსტიდან გავიგე, რომ გურია არის

რომელი გურული ტრადიცია მოგეწონა ყველაზე მეტად და რატომ?

.....

.....

.....

.....

.....

შაშა რე მისა იე ვა რ ნილა
 მუდრი შვილი მონღის
 ვეზოვით...
 ყველა ახ ვეზოვით
 ნაქათველი შიდა ძალიან
 მე მამაზე შა იქნა მთა, ჩემი
 მუხის წევრები და მე ვეზოვით
 ნიხარ მახსენებ: იქ ვეზოვით დიდი
 ჩემი ზღვის მანდავლები სოფო
 რომელიც ძალიან მიყვანს
 წესი ვაძირებს რომ ჩავიდე
 საქართველოში და მოვიხსენებ
 სხვა და სხვა ადგილები
 შინა წავიდე თეატრში ასევე
 დავეწყო სეზონ ზონებში
 ძალიან მიყვანს ახალი სეზონი
 რომელიც დაეწყო ვეზოვით
 ძალიან მიხსენებ იმის რომ ჩავიდე
 ქართული ენის სწავლა დიდი
 მადლობა ამისთვის ჩემ
 მანდავლები მე დეა მექვამი შვილი
 რომელიც სიყვარულით უყვანს
 ქართული და დამატებს საქართველოს

თებერვალი 2026

გამარჯობა.

ჩემი სახელი მარიამია და 12 წლის ვარ.
მე და ჩემი ყყუპის ცუდი და ნაწადი სახეობებით
დავინადეთ.
სანამ გადავუხივრდებოდი ჩვენს მშობლებთან
ერთად გერმანიაში, თითქმის ორი წელი ვიცხოვრეთ
იქ.

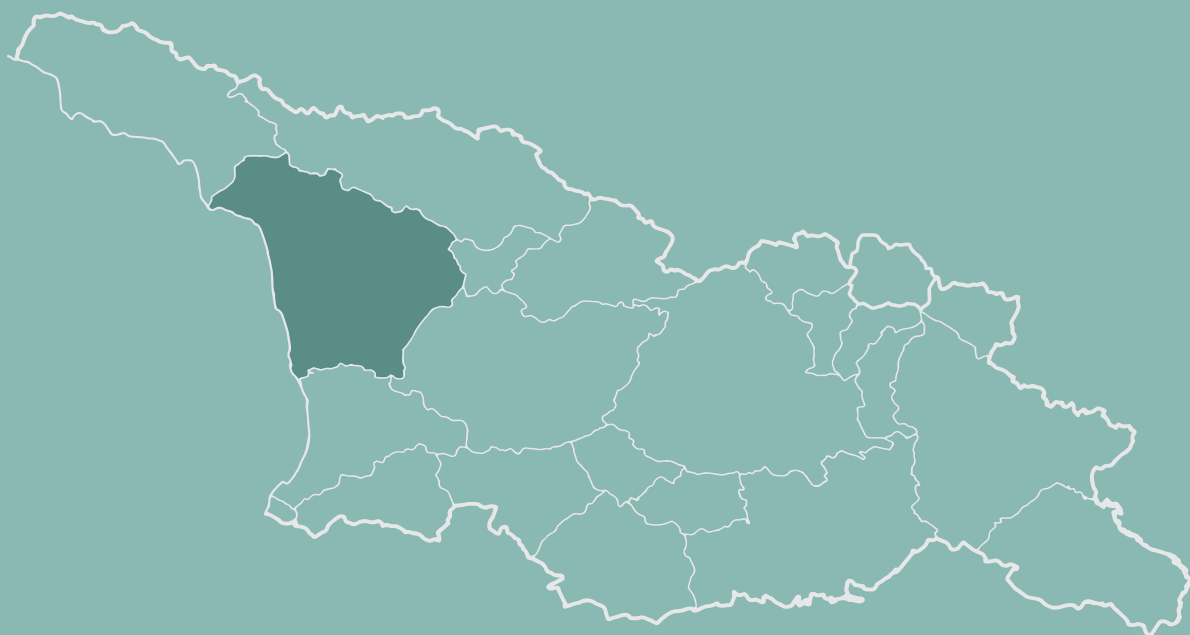
რაც აქ ვიცხოვრობთ, საქართველოსაც
ვსყუდრობთ.
საქართველოში ხევრი მოსიყვარულე ნათესავი
გვყავს სოფელში.
იქ ხატხუდში ძაღლი ღრუი სიგია,
მერამ მარცო სოფელში - მ ვმომგზავნობთ.
ღამები მთენი და ზღვა გვინახავს საქართველოში
ნამთარში დიდი თოვლია, ხატხუდში ძაღლი
ცხელი.

ხევრი ღრუი დრო გავცარეთ ჩვენს სამშობლოში.

მომავალ შეხვედრამდე

მარიამ გიორგაშვილი

სამეფო

ნაწილი I

სამეგრელო

სამეგრელო ერთ-ერთი ულამაზესი კუთხეა დასავლეთ საქართველოში. მისი მთავარი ქალაქია ზუგდიდი, სადაც არის დადიანების ცნობილი სასახლე. სამეგრელოში არის სხვა ქალაქებიც: ფოთი, აბაშა, მარტვილი, სენაკი, ჩხოროწყუ, ხობი და წალენჯიხა.

სამეგრელო გამოირჩევა ლამაზი ბუნებით - აქ ნახავთ მწვანე ტყეებს, მდინარეებსა და ჩანჩქერებს. განსაკუთრებით ცნობილია მარტვილის **კანიონი**, სადაც წყალი ლურჯად და გამჭვირვალედ მიედინება.

ფოთი საქართველოს ერთ-ერთი მთავარი **საპორტო** ქალაქია. აქედან გემები სხვადასხვა ქვეყანაში მიდის, ამიტომ ფოთი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ვაჭრობასა და ქვეყნის განვითარებაში.

ძველად, მე-12 საუკუნიდან მე-19 საუკუნემდე, სამეგრელოს დადიანების საგვარეულო მართავდა. ისინი ზრუნავდნენ ქალაქების, სკოლებისა და კულტურის განვითარებაზე.

სამეგრელოს მთავარი მდინარეა ენგური, რომელიც შავ ზღვაში ჩაედინება. ბერძნული მითის მიხედვით, სწორედ ამ მხარეში გაჩერდნენ **არგონავტები**, როცა **ოქროს საწმისს** ეძებდნენ.

ზოგი მეცნიერი ფიქრობს, რომ პირველი ქართული მონეტა - „კოლხური თეთრი“ - სწორედ სამეგრელოში დამზადდა ძალიან ძველ დროში, ჯერ კიდევ ძველი წელთაღრიცხვის მე-6 საუკუნეში. ეს გვიჩვენებს, რომ სამეგრელო უძველესი და მნიშვნელოვანი კუთხეა საქართველოს ისტორიაში.

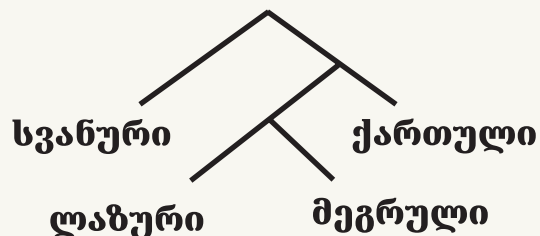
მეგრული ენა

დიდი ხნის წინ საქართველოში მცხოვრები ადამიანები ერთ ენაზე საუბრობდნენ.

მეცნიერები ამ ენას ერთიან ქართველურ, ანუ წინარე ქართველურ ენას უწოდებენ.

დროთა განმავლობაში ეს საერთო ენა გაიყო და მისგან წარმოიშვა ქართული, მეგრული, ლაზური და სვანური ენები. ამიტომ დღეს ქართულსა და მეგრულს შორის ბევრი საერთო სიტყვა და მსგავსება არსებობს.

წინარექართველური

გაეცანი რამდენიმე სიტყვასა და ფრაზას მეგრულად:

გამარჯობა - გომორძგუა
ნახვამდის - ძირაფაშა(ხ)
მე/შენ/ის - მა/სი/თინა
დიახ, ჰო - ეო
არა - ვარ

- 1 – ართი
- 2 – ჟირი
- 3 – სუმი
- 4 – ოთხი
- 5 – ხუთი
- 6 – ამშვი
- 7 – შქვითი
- 8 – (ბ)რუო
- 9 – ჩხორო
- 10 – ვითი

ტობავარჩხილი იმივე ვერცხლის ტბა

ტობავარჩხილი (მეგრულად ტობა – ტბა; ვარჩხილი – ვერცხლი), რომელსაც ვერცხლის ტბასაც ეძახიან, წალენჯიხის მუნიციპალიტეტში, მაღალ მთებში მდებარეობს. ის ზღვის დონიდან 2650 მეტრზეა. ტობავარჩხილი ორი ტბისგან შედგება: დიდი და პატარა ტობავარჩხილი.

ტბამდე მისასვლელი გზა ძალიან ლამაზია. გზაზე შეგხვდებათ მდინარე ხობისწყალი, ჩანჩქერები, **მღვიმეები** და პატარა **ალპური ტბები**. რაც უფრო მაღლა ადიხართ, ბუნება უფრო მწვანე და **თვალწარმტაცია**.

ლეგენდის მიხედვით, ტობას ტბაში ბანაობა არ შეიძლება, რადგან ამბობენ, რომ ამის შემდეგ ამინდი იცვლება, იწყება **კოკისპირული წვიმა** და ჭექა-ქუხილი.

ნოქალაქევი

ნოქალაქევი სამეგრელოში მდებარეობს, სენაკის მუნიციპალიტეტში, სოფელ ჯიხასთან ახლოს. ეს არის ძალიან ძველი ქალაქის **ნაშთები** (ნანგრევები).

ნოქალაქევი ადრე მნიშვნელოვანი ქალაქი იყო, რადგან:

- ის იყო დიდი სამეფოს ცენტრი (ძველ დროში აქ მთავრები და მმართველები ცხოვრობდნენ);
- ქალაქი იყო სტრატეგიულ ადგილზე - ანუ ისეთი ადგილი, რომელიც დაცვასა და უსაფრთხოებაში ეხმარებოდა ქვეყანას;
- აქ იყო ციხე და მაღალი **გალავანი**, რომ ქალაქი მტრებს ვერ დაეპყროთ.

ნოქალაქევის გალავანი დაახლოებით 3 კილომეტრია. ქალაქი სამ ნაწილად იყოფოდა.

მე-8 საუკუნეში ქალაქი ძლიერ დააზიანა მტერმა და შემდეგ ნოქალაქევი ნელ-ნელა პატარა დასახლებად გადაიქცა.

დღეს ნოქალაქევში **არქეოლოგები** მუშაობენ და პოულობენ ძველ ნივთებს: კერამიკას (თიხის ჭურჭელს), **სამკაულებს**, **ბრინჯაოს** ნივთებს, სპილენძისა და **ოქროს** მონეტებს.

ნოქალაქევი საქართველოს ისტორიის მნიშვნელოვანი ძეგლია და ბევრი ადამიანი მიდის იქ, რომ ძველი საქართველოს ისტორიას გაეცნოს.

პალიასტომის ტბა

პალიასტომის ტბა შავი ზღვის სანაპირო ზოლში, კოლხეთის დაბლობზე მდებარეობს და საქართველოს ტბებს შორის სიდიდით მესამეა.

პალიასტომის ტბა ივსება წვიმის წყლითა და შენაკადებით (პატარა მდინარეები, რომლებიც უერთდება). გაზაფხულზე, ზაფხულსა და შემოდგომაზე წყლის დონე მატულობს, ზამთარში კი მცირდება.

ოდესღაც პალიასტომის ტბა შავი ზღვის ნაწილი იყო, დროთა განმავლობაში **ზღვის უბე** ამოივსო და ზღვასთან კავშირი გაწყდა. ასე გაჩნდა ტბა ზღვასთან ახლოს. ტბა კოლხეთის ეროვნული პარკის შემადგენლობაში შედის. ეროვნული პარკი ტურისტებს ტბის უკეთ გასაცნობად სანაოსნო მარშრუტებს სთავაზობს. პალიასტომის ტბის ირგვლივ საოცარი და განუმეორებელი სილამაზის ბუნებაა.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

კანიონი - ღრმა და ვიწრო ხეობა, სადაც მდინარე მიედინება.

მითი, ლეგენდა - ძველი ამბავი, რომელიც თაობიდან თაობას გადაეცემა.

გალავანი - კედელი, რომელიც ქალაქს ან ციხეს იცავდა.

პორტი - ზღვისპირა ადგილი, სადაც გემები ჩერდება.

არგონავტები - ბერძნული მითოლოგიის გმირები, რომლებიც ოქროს საწმისის საძებნელად წავიდნენ.

ოქროს საწმისი - მითიური ოქროსფერი ცხვრის ტყავი, რომელსაც არგონავტები ეძებდნენ.

თვალწარმტაცი - ისეთი სილამაზე, რომელიც თვალს იტაცებს და იზიდავს.

ალპური ტბები - მაღალ მთებში მდებარე ტბები, სადაც ჰავა ცივია და ბუნება ძალიან ლამაზი.

მღვიმე - გამოქვაბულის მსგავსი ადგილი კლდეში, სადაც ადამიანი ან ცხოველი შეიძლება შევიდეს.

ზღვის უბე - ზღვის ნაწილი, რომელიც ხმელეთში შედის.

კოკისპირული წვიმა - ძლიერი წვიმა.

სამკაული - ლამაზი ნივთი, რომელსაც ადამიანი იკეთებს.

ნაშთი - ძველი დროიდან დარჩენილი ნივთი ან ნაწილი.

არქეოლოგი - ადამიანი, რომელიც ძველ ნივთებს და ადგილებს სწავლობს.

ოქრო, ვერცხლი, ბრინჯაო, სპილენძი - ლითონები, რომლებსაც ადამიანები ძველი დროიდან იყენებდნენ ნივთებისა და სამკაულების დასამზადებლად.

2. დააკავშირე:

გალავანი

პორტი

მღვიმე

კანიონი

სამკაული

ნაშთი

არქეოლოგი

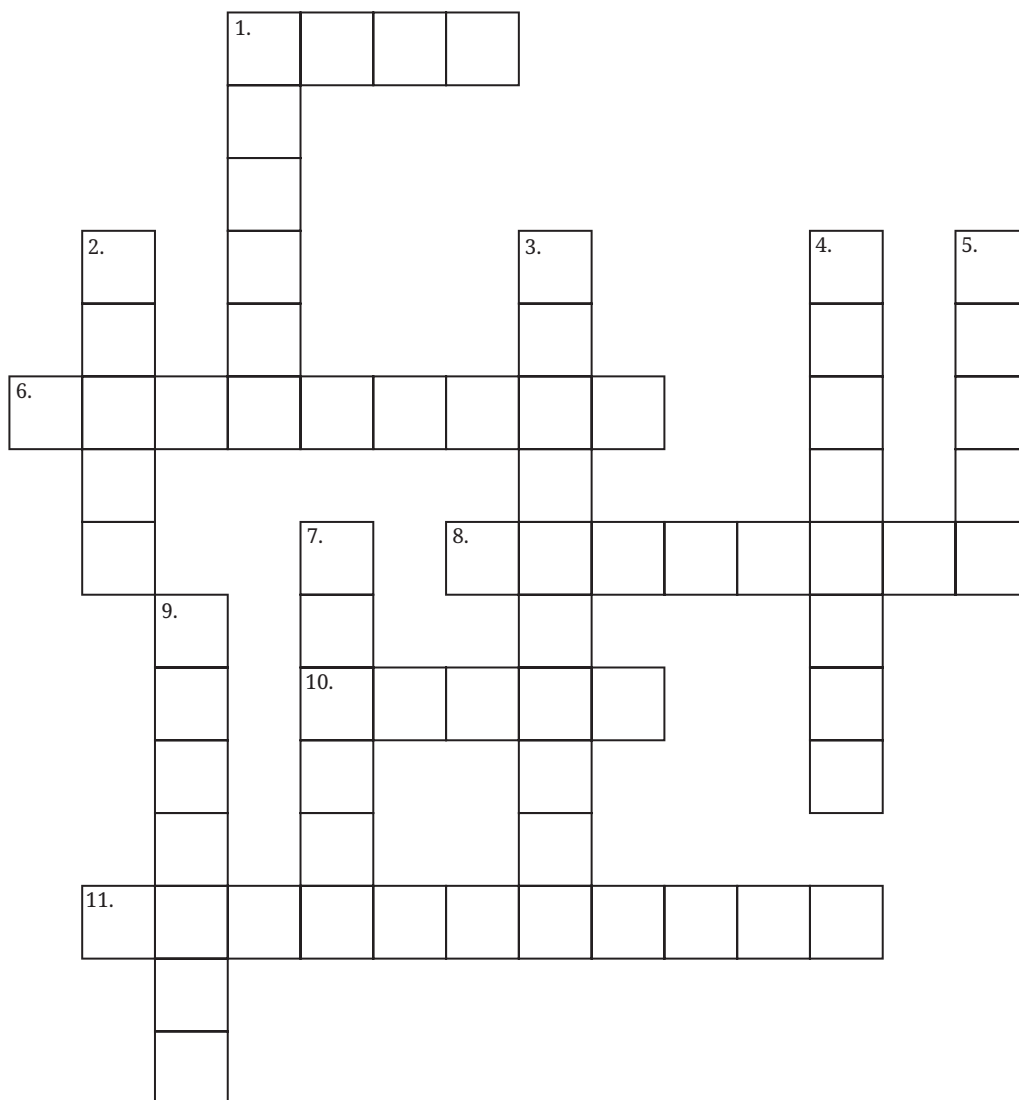
ზღვის უბე

ოქრო, ვერცხლი, ბრინჯაო, სპილენძი

3. შეავსე კროსვორდი:

ა) ვერტიკალურად:

1. ძველი ამბავი, რომელიც თაობიდან თაობას გადაეცემა;
6. ადამიანი, რომელიც ძველ ნივთებსა და ადგილებს სწავლობს;
8. კედელი, რომელიც ქალაქს ან ციხეს იცავს;
10. ზღვისპირა ადგილი, სადაც გემები ჩერდება.
11. ძლიერი წვიმა.

ბ) ჰორიზონტალურად:

1. ადგილი კლდეში, სადაც ადამიანი ან ცხოველი შეიძლება შევიდეს;
2. მითიური ოქროსფერი ცხვრის ტყავი, რომელსაც არგონავტები ეძებდნენ;
3. გმირები, რომლებიც ოქროს საწმისის საძებნელად წავიდნენ;
4. ლამაზი ნივთი, რომელსაც ადამიანი იკეთებს;
5. ძველი დროიდან დარჩენილი ნივთი ან ნაწილი;
7. მაღალ მთებში მდებარე ტბები, სადაც ჰავა ცივია და ბუნება ძალიან ლამაზი;
9. ღრმა და ვიწრო ხეობა, სადაც მდინარე მიედინება.

4. გამოიყენე სიტყვა „არგონავტები“ და შეადგინე წინადადება:

.....

.....

5. დააჯგუფე მოცემული სიტყვები: ფოთი, ენგური, ზუგდიდი, ხობისწყალი, მარტვილი, რიონი

ქალაქები:, ..., ...

მდინარეები:, ..., ...

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

6. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. სად მდებარეობს სამეგრელო?

.....

2. რომელია სამეგრელოს მთავარი ქალაქი?

.....

3. რატომ არის ფოთი საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი ქალაქი?

.....

4. ვინ მართავდა სამეგრელოს ძველ დროში?

.....

5. როგორ ეძახიან ტობავარჩხილს კიდევ?

.....

6. რას ნახავ ტობავარჩხილისკენ მიმავალ გზაზე?

.....

7. ლეგენდის მიხედვით, რატომ არ შეიძლება ტობას ტბაში ბანაობა?

.....

8. რატომ იყო ნოქალაქევი მნიშვნელოვანი ადგილი ძველად?

.....

9. ბერძნული მითის მიხედვით, რას ეძებდნენ არგონავტები სამეგრელოში?

.....

7. დაასრულე:

წინარე ქართველური ენა გაიყო ოთხ ენად:

1. ქართული; 2.; 3.; 4.

ტესტი

8. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რა ჰქვია პირველ ქართულ მონეტას?

- ა) სამეგრელოს თეთრი;
- ბ) კოლხური თეთრი;
- გ) ოქროს საწმისი.

2. სად მდებარეობს ტობავარჩხილის ტბა?

- ა) ზღვის სანაპიროზე;
- ბ) დაბლობზე;
- გ) მაღალ მთებში.

3. როგორი იყო ნოქალაქევი ძველ დროში?

- ა) პატარა სოფელი;
- ბ) სამეფოს ცენტრი;
- გ) სავაჭრო ბაზარი.

4. პალიასტომის ტბა ადრე იყო:

- ა) მდინარე;
- ბ) ზღვის ნაწილი;
- გ) ხელოვნური ტბა.

5. რომელი საგვარეულო მართავდა ადრე სამეგრელოს?

- ა) კვარაცხელიები;
- ბ) დადიანები;
- გ) ლოლუები.

6. რას ნიშნავს მეგრულად სიტყვა „ვარჩხილი“?

- ა) ოქროს;
- ბ) ვერცხლს;
- გ) რკინას.

9. ა) მეგრული „მათემატიკა“ – დაწერე ციფრებით:

ჟირი = ... ; ხუთი = ... ; ჩხორო = ... ; ვითი = ...

10. ა) შეცვალე ნიმუშის მიხედვით:

ნიმუში: ძალიან ძველი - უძველესი

1. ძალიან ნაზი -

2. ძალიან ლამაზი -

3. ძალიან მაღალი -

ბ) შეადგინე წინადადება მოცემული სიტყვების გამოყენებით:

უძველესი, ულამაზესი, უმაღლესი

.....

.....

.....

11. ა) ნიმუშის მიხედვით გაასწორე შეცდომა:

ნიმუში: სხვადასხვა ტბები - სხვადასხვა ტბა

ა) ბევრი მდინარეები -

ბ) რამდენიმე მინერალური წყლები -

გ) უამრავი უნიკალური მცენარეები -

დ) ცოტა ფრინველები -

ე) ბევრი მოთხრობები -

ბ) რომელია სწორი? მონიშნე ყველა სწორი პასუხი:

- ა) ტობავარჩხილი ორი ტბისგან შედგება;
- ბ) ტობავარჩხილი ორი ტბებისგან შედგება;
- გ) ფოთიდან გემები სხვადასხვა ქვეყნებში მიდის;
- დ) ფოთიდან გემები სხვადასხვა ქვეყანაში მიდის.

12. ა) რა შეიძლება იყოს „კოკისპირული“?

- ა) ჭექა-ქუხილი;
- ბ) ამინდი;
- გ) წვიმა.

ბ) გამოიყენე სიტყვა „კოკისპირული“ და შეადგინე წინადადება:

.....

.....

.....

13. ჩასვი სწორი კითხვითი სიტყვა (ვინ? რა? როდის? სად?):

1. მდებარეობს დადიანების სასახლე? (პასუხი: ზუგდიდში).
2. მართავდნენ სამეგრელოს მე-12 საუკუნიდან? (პასუხი: დადიანები).
3. დაიბადა კონსტანტინე გამსახურდია? (პასუხი: 1893 წელს).
4. იპოვეს არქეოლოგებმა ნოქალაქევში? (პასუხი: მონეტები).

14.

კონსტანტინე გამსახურდია - დაიბადა 1893 წელს, სამეგრელოში, სოფელ ძველ აბაშაში. იგი იყო ქართველი მწერალი, მოაზროვნე და საზოგადო მოღვაწე. კონსტანტინეს ძალიან უყვარდა სწავლა, წიგნების კითხვა და ქართული ენა, ისტორია და კულტურა. ის იყო თავისუფლად მოაზროვნე, პრინციპული და საკუთარ აზრზე მტკიცედ მდგომი ადამიანი. ახალგაზრდობიდანვე ფიქრობდა საქართველოს მომავალსა და თავისუფლებაზე, რის გამოც ერთხელ დააპატიმრეს კიდევ. სწავლის გასაგრძელებლად კონსტანტინე გერმანიაში წავიდა, სადაც განათლება მიიღო და ფილოსოფიის დოქტორის ხარისხი დაიცვა.

საქართველოში დაბრუნების შემდეგ მას არაერთი სირთულე შეექმნა, რადგან ყოველთვის სიმართლეს ამბობდა.

კონსტანტინე გამსახურდიას ეკუთვნის ბევრი ცნობილი ნაწარმოები. მისი ყველაზე ცნობილი რომანებია:

„დიდოსტატის მარჯვენა“ - ეხება სვეტიცხოვლის აგების ისტორიას.

„დავით აღმაშენებელი“ - მეფე დავით აღმაშენებლის ცხოვრების შესახებ.

„მთვარის მოტაცება“ - ადამიანების გრძნობებსა და რთულ არჩევანზე.

1. როდის დაიბადა კონსტანტინე გამსახურდია?

- ა) 1883 წელს;
- ბ) 1893 წელს;
- გ) 1903 წელს.

2. სად დაიბადა კონსტანტინე გამსახურდია?

- ა) თბილისში;
- ბ) ქუთაისში;
- გ) აბაშაში.

3. სად გააგრძელა კონსტანტინე გამსახურდიამ სწავლა?

- ა) საფრანგეთში;
- ბ) გერმანიაში;
- გ) რუსეთში.

4. რატომ დააპატიმრეს იგი?

- ა) რადგან არ სწავლობდა;
- ბ) რადგან სიმართლეს ამბობდა და თავისუფლებაზე ფიქრობდა;
- გ) რადგან მოგზაურობდა.

15. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

აბაშაში, გერმანიაში, მწერალი, სიმართლე, ნაწარმოებები

1. კონსტანტინე გამსახურდია დაიბადა
2. სწავლის გასაგრძელებლად ის წავიდა
3. კონსტანტინე გამსახურდია იყო ქართველი
4. ის ყოველთვის ამბობდა.
5. მას ეკუთვნის ბევრი ცნობილი

16. დაასრულე წინადადებები:

1. კონსტანტინე გამსახურდია არის
2. ამ ტექსტიდან გავიგე, რომ

17. ინტერნეტში მოძებნე სვეტიცხოვლის ტაძრის რამდენიმე სურათი და გაიგე, სად მდებარეობს იგი.

18. ეს სვეტიცხოვლის სურათის ფრაგმენტია. გაიგე, რა ლეგენდა უკავშირდება მას;

19. ინტერნეტის დახმარებით აირჩიე ერთ-ერთი და მოიძიე ინფორმაცია:

- ინფორმაცია მარტვილის კანიონისა და ტობავარჩხილის ტბის შესახებ;

- იპოვე ერთი საინტერესო ფაქტი ნოქალაქევის ან პალიასტომის ტბის შესახებ.
- უყურე და მოუსმინე არგონავტებზე - „[ქვიშის სამყარო - არგონავტები](#)“:

- ეს არის მედეას ძეგლი ბათუმში, მოიძიე ინფორმაცია, რა კავშირი აქვს მედეას არგონავტებთან და რა უჭირავს ხელში?

- მოუსმინე ინფორმაციას [შავი ზღვის შესახებ](#) და გაიგე, რატომ ეძახიან მას შავ ზღვას:

- 20. წარადგინე შენი მოძიებული ინფორმაცია. ისაუბრე, რატომ აირჩიე ეს თემა, რა იყო ყველაზე საინტერესო შენთვის, რა სირთულეებს შეხვდი, კიდევ რის გაგება გაინტერესებს მოცემულ თემაზე.**

21. ა) დაწერე რამდენიმე წინადადება თემაზე:

„რომელი ადგილი მომეწონა ყველაზე მეტად სამეგრელოში და რატომ“
შეგიძლია დაიწყო ასე:

ყველაზე მეტად მომეწონა, რადგან

ბ) შეავსე შთაბეჭდილებების კითხვარი:

- სამეგრელოში ყველაზე მეტად მინდა ვნახო:
- მეგრულად ყველაზე კარგად დავიმახსოვრე სიტყვა:
- მეგრულად ჩემს მეგობარს ასე მივესალმებოდი:
- მე რომ არგონავტი ვიყო, ჩემს გემს დავარქმევდი:
- ამ ტექსტიდან ყველაზე მეტად დამამახსოვრდა, რომ:

მე ვარ მარიამი ცხრა
წლის ემიგრანტი შვედეთი-
დან. მე მიყვარს საქარ-
თველო.

მე ვამაყობ, რომ ვარ
ქართველი. საქართველო
მუდამ ჩემ გულშია.
მარიამ

ბახტაძე ქართველი!

2026 · 02 · 11

ნაწილი II

მარტვილის კანიონი

მარტვილის კანიონი მდებარეობს მარტვილის მუნიციპალიტეტში, სამეგრელოში. ეს არის ერთ-ერთი ყველაზე ლამაზი ადგილი საქართველოში.

მარტვილის კანიონი გამოირჩევა მაღალი კლდეებით, ლურჯ-მწვანე წყლითა და ჩანჩქერებით. კანიონში მიედინება მდინარე აბაშა. წყალი ძალიან სუფთა და გამჭვირვალეა.

კანიონში შესაძლებელია ნავით გასეირნება. ასევე არის ბილიკები, სადაც შეიძლება ფეხით სეირნობა და ბუნების დათვალიერება.

მარტვილის კანიონი ადრე ცნობილი იყო როგორც ადგილი, სადაც დადიანების სამეფო ოჯახის წევრები ისვენებდნენ. დღეს ეს ადგილი დაცულია სახელმწიფოს მიერ და ბევრი ტურისტი სტუმრობს მას.

რუხის ციხე

რუხის ციხე მდებარეობს სამეგრელოში, ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში, სოფელ რუხთან ახლოს. ეს არის ძველი **თავდაცვითი ნაგებობა**, რომელიც იცავდა სამეგრელოს.

რუხის ციხე აშენდა მე-17 საუკუნეში. ციხე **სტრატეგიულ ადგილას** იყო, ამიტომ აქედან კარგად ჩანდა მიმდებარე ტერიტორია.

აქ ქართველები იკრიბებოდნენ ქვეყნის დასაცავად. რუხის ციხე ცნობილია იმითაც, რომ აქ გაიმართა რუხის ბრძოლა, სადაც ქართველებმა თავგანწირვით იბრძოლეს.

დღეს რუხის ციხე არის საქართველოს ისტორიის მნიშვნელოვანი ძეგლი. ბევრი ადამიანი სტუმრობს ამ ადგილს, რათა ნახოს ძველი ციხე და გაეცნოს წარსულს.

კოლხეთის ეროვნული პარკი

კოლხეთის ეროვნული პარკი დასავლეთ საქართველოში, შავი ზღვის სანაპიროზე, პალიასტომის ტბის მიმდებარედ მდებარეობს. პარკი მოიცავს, ჭაობებს, მდინარეებსა და ზღვის სანაპიროს. ეს ადგილი ძალიან მნიშვნელოვანია რეგიონის ბუნებისთვის, ამიტომ მას სახელმწიფო იცავს.

კოლხეთის ეროვნული პარკი **უნიკალურია**, რადგან აქ შემონახულია უძველესი კოლხური ტყეები და ჭაობიანი ადგილები. პარკში შესაძლებელია ლაშქრობა, ნავით მოგზაურობა და ბუნების დათვალიერება.

აქ ბინადრობს ბევრი იშვიათი ცხოველი და მცენარე. პარკში აღრიცხულია ფრინველთა 194 სახეობა, მათ შორის ისეთებიც, რომლებიც საქართველოს წითელ წიგნში არის შეტანილი და დაცვას საჭიროებს. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ეს ადგილი **გადამფრენი ფრინველებისთვის**.

კოლხეთის ეროვნულ პარკში შედის **ფიჩოროს ხეობაც**. ეს ხეობა გამოირჩევა ხშირი ტყეებით, სუფთა მდინარეებითა და მდიდარი ბუნებით. აქ გვხვდება იშვიათი მცენარეები და ცხოველები, რაც ხეობას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს.

კოლხეთის **ეკოსისტემა** შეტანილია იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში. ეს ნიშნავს, რომ კოლხეთის ბუნება მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ საქართველოსთვის, არამედ მთელი მსოფლიოსთვის.

ლუგელა-მუხურის ხეობა

ლუგელა-მუხურის ხეობა სამეგრელოში, ჩხოროწყუს მუნიციპალიტეტში მდებარეობს. ეს ხეობა ცნობილია თავისი ლამაზი ბუნებითა და სამკურნალო **მინერალური წყლით**.

ლუგელა განსაკუთრებით გამორჩეულია მინერალური წყლით. ეს წყალი გამჭვირვალეა, უგაზო და ძალიან სუფთა. ლუგელას წყალი შეიცავს კალციუმს და გამოიყენება სამკურნალოდ. ის სასარგებლოა ძვლების გასაძლიერებლად, ასევე ღვიძლისა და თირკმლის პრობლემების დროს. ლუგელას წყალს იყენებენ პირის ღრუსა და თვალის გაღიზიანების შემთხვევაშიც.

ლუგელას მინერალური წყლიდან დაახლოებით 3 კილომეტრში მდებარეობს მუხური - ცნობილი კურორტი. მუხური ასევე ცნობილია სამკურნალო მინერალური წყლითა და სუფთა ჰაერით. აქ ჰაერის ტენიანობა 65–70%-ია, რაც იდეალურია ადამიანის ჯანმრთელობისთვის.

მუხურის მინერალური წყალი სასარგებლოა ალერგიისა და სხვა დაავადებების დროს. ამიტომ ლუგელა-მუხურის ხეობა მნიშვნელოვანი სამკურნალო და დასასვენებელი ადგილია საქართველოში.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

ციხე - აქ: ძლიერი ნაგებობა, რომელიც იცავდა ხალხსა და ტერიტორიას.

მინერალური წყალი - ბუნებრივი წყალი, რომელიც მიწიდან ამოდის, მინერალურ ნივთიერებებს შეიცავს და სასარგებლოა.

პარკი - ადგილი, სადაც არის ხეები, ბალახი და ადამიანები ისვენებენ.

თავდაცვითი ნაგებობა - შენობა ან კედელი, რომელიც თავდაცვისთვის გამოიყენება.

სტრატეგიული ადგილი - მნიშვნელოვანი ადგილი, რომელიც ქვეყნისთვის საჭიროა.

მიმდებარე - ის, რაც ახლოს, ირგვლივ არის.

უნიკალური - განსაკუთრებული, იშვიათი.

ჭარბტენიანი - ადგილი, სადაც ბევრი წყალია და მიწა სველია, ნოტიოა.

გადამფრენი ფრინველი - ფრინველი, რომელიც წელიწადის სხვადასხვა დროს ადგილს იცვლის.

ეკოსისტემა - მცენარეების, ცხოველებისა და მათი საცხოვრებელი გარემოს ერთობლიობა.

2. დააკავშირე:

კანოონი	ადგილი, სადაც ადამიანები ისვენებენ.
პარკი	ფრინველი, რომელიც სეზონზე ადგილს იცვლის.
უნიკალური	განსაკუთრებული და იშვიათი.
გადამფრენი	კედელი, რომელიც იცავდა ქალაქს.

3. ა) გამოიცანი სიტყვა მოცემული განმარტებით:

1. წყალი, რომელიც შეიცავს სასარგებლო ნივთიერებებს და კურნავს ადამიანს: **მ** _____ **ი** წყალი.
2. ადგილი, სადაც მიწა მუდამ სველია და წყლითაა დაფარული: **ჭ** _____ **ი**.
3. ფრინველები, რომლებიც სეზონურად იცვლიან ადგილს: **გ** _____ **ი** ფრინველები.
4. წიგნი, სადაც შეტანილია იშვიათი და გადაშენების პირას მყოფი ცხოველები: **წ** _____ **ი** **წ** _____ **ი**.

ბ) ჩასვი გამოტოვებულ ადგილებში შესაბამისი სიტყვა:

მიმდებარე, უნიკალური, გადამფრენი ფრინველები, ეკოსისტემა, მინერალური წყალი, ჭარბტენიანი

1. არის ბუნებრივი წყალი, რომელიც მიწიდან ამოდის და სასარგებლოა.
2. ეს ადგილი ძალიან არის, რადგან იშვიათი და განსაკუთრებულია.
3. 3. ზამთარში ზოგიერთი თბილ ქვეყნებში მიფრინავს.
4. ნიშნავს „ახლოს მდებარეს“.
5. არის ადგილი, სადაც ბევრი წყალია და მიწა ნოტიოა.
6. არის ბუნების ნაწილი, სადაც მცენარეები, ცხოველები, წყალი, მიწა და ჰაერი ერთადაა.

4. დააკავშირე ადგილი მის დანიშნულებასთან:

1. რუხის ციხე	ა) სამკურნალო წყალი
2. ლუგელას ხეობა	ბ) ნავით სეირნობა და ჩანჩქერები
3. მარტვილის კანიონი	გ) თავდაცვა და ბრძოლა

5. სწორია თუ არა? აირჩიე ერთ-ერთი ნიშანი ✓/ ✗ და შემოხაზე

1. კანონში არის მაღალი კლდეები. ✓ / ✗

2. პარკი არის მხოლოდ მანქანებისთვის. ✓ / ✗

3. გადამფრენი ფრინველი მთელი წელი ერთ ადგილზე ცხოვრობს. ✓ / ✗

4. უნიკალური ნიშნავს ჩვეულებრივს. ✓ / ✗

 შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

6. უპასუხე შეკითხვებს:

1. სად მდებარეობს მარტვილის კანიონი?

.....

2. რითია გამორჩეული მარტვილის კანიონი? ჩამოთვალე სულ ცოტა ორი რამ.

.....

3. რას აკეთებენ ადამიანები მარტვილის კანიონში?

.....

4. რით იყო მარტვილის კანიონი ადრე ცნობილი?

.....

5. სად მდებარეობს რუხის ციხე?

.....

6. რა მიზნით აშენდა რუხის ციხე?

.....

7. სად მდებარეობს კოლხეთის ეროვნული პარკი და რატომ იცავს მას სახელმწიფო?

.....

8. რატომაა ლუგელა-მუხურის ხეობა მნიშვნელოვანი ადამიანების ჯანმრთელობისთვის?

.....

ტესტი

7. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელი მდინარე მიედინება მარტვილის კანიონში?

- ა) ენგური;
- ბ) რიონი;
- გ) აბაშა.

2. რით იყო ადრე ცნობილი მარტვილის კანიონი?

- ა) ნავით გასეირნების შესაძლებლობით;
- ბ) დადიანების დასასვენებელ ადგილად;
- გ) წყლის ძლიერი დინებით.

3. რა ფუნქცია ჰქონდა რუხის ციხეს?

- ა) ადამიანების საცხოვრებელი იყო;
- ბ) თავდაცვითი ნაგებობა იყო;
- გ) საგანმანათლებლო ადგილი იყო.

4. რომელ საუკუნეში აშენდა რუხის ციხე?

- ა) მე-17;
- ბ) მე-20;
- გ) მე-18.

5. რატომ არის კოლხეთის ეროვნული პარკი იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის სიაში?

- ა) რადგან იქ ბევრი სტუმარია;
- ბ) რადგან იქ 194 სახეობის გადამფრენი ფრინველია;
- გ) რადგან კოლხეთის ეკოსისტემა მნიშვნელოვანია მთელი მსოფლიოსთვის.

6. რითაა ცნობილი ლუგელა-მუხურის ხეობა?

- ა) ლამაზი ბუნებითა და სამკურნალო მინერალური წყლით;
- ბ) გადამფრენი ფრინველების სიმრავლით;
- გ) ბავშვების სიმრავლით.

სიტყვების თამაში

8. დაასრულე წინადადებები შესაბამისი ზმნით:

მდებარეობს, ჩაედინება, იცავდა

1. მარტვილის კანიონი სამეგრელოში

2. მდინარე ენგური შავ ზღვაში

3. რუხის ციხე სამეგრელოს

9. ჩასვი სწორი კავშირი „რათა“ ან „რადგან“:

რათა = მიზეზი

მე ბევრს ვმეცადინეობ, რათა მაღალი ქულა მივიღო ქართულში;

რადგან = მიზეზი

მე მაღალი ქულა მივიღე, რადგან ბევრი ვიმეცადინე;

1. მარტვილის კანიონს ბევრი ტურისტი სტუმრობს, ... ეს ადგილი ძალიან ლამაზია.
2. რუხის ციხე სტრატეგიულ ადგილას იყო აშენებული, ... კარგად ჩანდა მიმდებარე ტერიტორია.
3. ადამიანები მიდიან კოლხეთის ეროვნულ პარკში, ... ბუნება დაათვალიერონ.
4. კოლხეთის ეროვნული პარკი დაცულია, ... ის მნიშვნელოვანია ბუნებისთვის.
5. რუხის ციხეს სტუმრობენ, ... გაეცნონ საქართველოს ისტორიას.
6. ლუგელა-მუხურის ხეობა მნიშვნელოვანია, ... აქ არის სამკურნალო მინერალური წყალი.

10. დაასრულე წინადადებები:

1. ადამიანები ლუგელა-მუხურის ხეობაში მიდიან, რათა
2. კოლხეთის ეროვნული პარკი მნიშვნელოვანია, რადგან
3. მარტვილის კანიონი ცნობილია, რადგან

11. შეადგინე ორი წინადადება, გამოიყენე კავშირები რადგან/რათა

.....

.....

.....

12. მეგრულ ხალხურ ლექსში „მზე დედაა ჩემი“ ჩანს, როგორ ფიქრობდნენ ადამიანები. ქართველები მთვარეს მამად, მზეს კი დედად აღიქვამდნენ, რადგან მზე სიცოცხლეს აძლევს ბუნებას.

ეს ლექსი გვაჩვენებს, როგორ ესმოდათ ჩვენს წინაპრებს სამყარო და ბუნება. ამიტომ ეს პატარა ლექსი ძალიან მნიშვნელოვანია ქართული კულტურის გასაგებად.

მეგრულად

ქართულად

ბჟა დიდა რე ჩქიმი,
თუთა - მუმაჩქიმი,
ხვიჩა-ხვიჩა მურიცხეფი
და დო ჯიმა ჩქიმი.

მზე დედაა ჩემი,
მთვარე მამაჩემი,
ეს წვრილ-წვრილი ვარსკვლავები
და და ძმაა ჩემი.

1. ჩასვი სწორი სიტყვა:

დედად, მამად, ბუნებას, ლექსი

1. მეგრულ ხალხური „მზე დედაა ჩემი“ ძალიან ძველია.
2. ქართველები მზეს აღიქვამდნენ.
3. მთვარეს ადამიანები თვლიდნენ.
4. მზე სიცოცხლეს აძლევს

2. ლექსის მიხედვით, დააკავშირე სწორად:

მზე	და და ძმა
მთვარე	ხალხური
ვარსკვლავები	დედა
ლექსი	მამა

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

13. მოიძიე ინფორმაცია ქვემოთ მოცემულ ერთ-ერთ თემაზე:

1. რომელი ცხოველი ან ფრინველი ბინადრობს კოლხეთის ეროვნულ პარკში და შეტანილია საქართველოს „წითელ წიგნში“?
2. რას ნიშნავს საქართველოს „წითელი წიგნი“?
3. კიდეც რომელი დაცული ტერიტორია არის საქართველოში?
4. რატომ არის მნიშვნელოვანი, რომ ბუნება დავიცვათ?

ვისაუბროთ თემაზე

14. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარუდგინე კლასს:

ისაუბრე, რატომ შეარჩიე მოცემული თემა, რა იყო ყველაზე საინტერესო, რაც გაიგე და რის გაგებას ისურვებ კიდეც.

ან ისაუბრე:

1. სამეგრელოს რომელი ადგილი მოგეწონა ყველაზე მეტად და რატომ?
2. რას იგრძნობდი, თუ ნავით გაისეირნებდი მარტვილის კანიონში?
3. რატომ უნდა დავიცვათ ეროვნული პარკები და წითელ წიგნში შეტანილი ცხოველები?

ჩვენი შთაბეჭდილებები

15. შენი შთაბეჭდილებები გაგვიზიარე რამდენიმე წინადადებით:

ამისთვის დაგეხმარება ქვემოთ მოცემული კითხვები:

1. რომელი ადგილი დაგამახსოვრდა ყველაზე მეტად?
2. რა მოგეწონა ამ ადგილზე ყველაზე მეტად? (ბუნება, წყალი, მთები, ისტორია...)
3. როგორ იგრძნობდი თავს, თუ ნავით გაისეირნებდი მარტვილის კანიონში?
4. რას იგრძნობდი, თუ ნახავდი რუხის ციხეს პირველად?
5. რომელი ადგილი გინდა მოინახულო მომავალში და რატომ?

16. დაასრულე წინადადებები:

1. მე ყველაზე მეტად მომეწონა, რადგან
2. ამ ტექსტებიდან გავიგე, რომ საქართველო არის
3. ბუნების დაცვა მნიშვნელოვანია, რადგან

ჩემი საქართველო

მე გერმანიაში დავიბადე მაგრამ ჩემი ოთახი, ჩემი სკოლა და ჩემი პაწაწის სამყარო. რაღათქმისა ავსტრიის მთიანეთში, მეობრებთან ერთად ვიყავი და სკოლაში კარგად ვსწავლობდი. თუმცა უბრალოდ კარგად ვარ კომპიუტერულ ვიდეოში. ხანდახან იზიჟი მაკონტროლებს. ჩემი საქართველო შეიძლება უბრალოდ მაქვს, მაგრამ ახლა სწორედ მასზე ვისაუბრებ.

ყოველი ჭეშმარიტ საქართველოში უფრო მეტი მახსენდება ჩემი ნათესავები რომლებსაც ძალიან, კუვარდნი, იყავი. ყველაფერი, გერმანიაში უფრო, რომელიმე მუზეუმი და ჩემი მეორე სახლი. ყოველთვის ჩემი საქართველოში მივხრინავ ძალიან მიხრინავ. ჩემი გოგონა ყოველ საქართველოში ჩავდივარ, თუმცა უფრო შინაურად ვგრძნობ, ვიდრე გერმანიაში, ზოგჯერ ეს არ ქვეყანაში უფროა ჩემი ფასეულობა. იქ ბავშვად მეტი თბილი და მშობრული ატმოსფერო სხივობს. საქართველოში ყოველთვის გვიღობ, რომ ეს უფროა ჩემი, მხოლოდ ჩემი საქართველო და ჩემი უფრო ჭეშმარიტი.

მახსოვრება, ჩემი საქართველოდან შინა კუბიკობა, მაგრამ ეს ყოველთვის ახლოს ჩემს გულთან

ბოლოში სიხშირე, 12 ნოემბერი.

ნაწილი III

დადიანების სასახლე

დადიანების სასახლე მდებარეობს სამეგრელოში, ქალაქ ზუგდიდში. ეს არის ძალიან ლამაზი და მნიშვნელოვანი ისტორიული ადგილი.

დადიანების სასახლე იყო დადიანების ოჯახის საცხოვრებელი. ისინი მრავალი წლის განმავლობაში მართავდნენ სამეგრელოს. სასახლე აშენებულია ძველ სტილში და გარშემო დიდი, ლამაზი **ბოტანიკური ბაღი** აქვს, რომელიც უნიკალური, მრავალწლიანი ხეებითა და ბუჩქებით არის დატვირთული. დღეს ბაღში ხუთასზე მეტი სახეობის მცენარეა. ზოგიერთი მათგანი უკვე ორასი წლისაა.

ამჟამად სასახლეში არის მუზეუმი. აქ შეგიძლიათ ნახოთ ძველი ნივთები - 40 000-ზე მეტი **ექსპონატი**: ტანსაცმელი, იარაღი, წიგნები და სამკაულები. სასახლეში ინახება ძალიან ძვირფასი ისტორიული ნივთებიც, მათ შორის განსაკუთრებით აღსანიშნავია ღვთისმშობლის **კვართი** (სამოსი), **ნაპოლეონ ბონაპარტის** ნიღაბი და სხვა.

დადიანების სასახლე არის ისტორიული ადგილი, სადაც შეგიძლია ვნახოთ, გავიგოთ სამეგრელოს წარსული და ისტორია.

მეგრული სიმღერა

მეგრული ხალხური მუსიკა მრავალხმიანია და მეგრულ ენაზე სრულდება. სიმღერების უმეტესობას ნელი ტემპი აქვს და ძალიან მელოდიურია. მეგრული სიმღერები ხშირად ჩონგურის (ხის ოთხსიმიანი საკრავის) თანხლებით სრულდება.

ყველაზე ცნობილი მეგრული ხალხური სიმღერაა „იავნანა“, ანუ „მეგრული ნანა“.

მეგრული სამზარეულო

მეგრული სამზარეულო მეტად მრავალფეროვანია. ხასიათდება საოცარი **არომატით, სუნელების** შეზავებითა და **სიცხარით**.

ელარჯი მეგრული სუფრის ერთ-ერთი მთავარი კერძია. ელარჯი, **ღერღილით** (მსხვილად დაფქვილი სიმინდის ფქვილი), სიმინდის ფქვილისა და სულგუნისგან მზადდება.

მეგრულ სამზარეულოში ყველაზე პოპულარული კერძი ელარჯია. აი, როგორ მზადდება ის:

- I. - ჯერ ვხარშავთ ღერღილს.
- II. - ცხელ ღერღილში ვამატებთ დაჭრილ სულგუნს.
- III. - კარგად ვურევთ.

რატომ სულგუნი? სულგუნი ცხელ კერძში დნება. ამის გამო ელარჯი ხდება წელვადი, რბილი და ძალიან გემრიელი.

ელარჯი ყოველდღიური კერძი არ არის. სამეგრელოში ელარჯს მხოლოდ დღესასწაულებზე და განსაკუთრებული სტუმრისთვის ამზადებენ.

გებჟალია ტრადიციული მეგრული კერძია. მეგრული სიტყვა „ბჟა“, რძეს ნიშნავს. სწორედ იმითაა გებჟალია განსაკუთრებული, რომ იგი რძეში მზადდება. სულგუნს **პიტნით** აზავებენ, ქმნიან ერთიან მასად და ჭრიან. ამ ნაჭრებს კი პიტნიან **ნადუღში** ათავსებენ.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

ბოტანიკური ბაღი - ბაღი, სადაც იზრდება ბევრი სახეობის მცენარე.

ექსპონატი - ნივთი, რომელიც მუზეუმშია გამოფენილი.

კვართი - სამოსი, რომელიც ქრისტეს ეცვა და ითვლება ქრისტიანულ სიწმინდედ. ინახება დადიანების მუზეუმში.

ნაპოლეონ ბონაპარტე - საფრანგეთის ცნობილი სამხედრო და სახელმწიფო მმართველი.

ჩონგური - ქართული ხალხური მუსიკალური საკრავი.

არომატი - სასიამოვნო სუნი.

სუნელები - გემოს მისაცემად საჭმელში დასამატებელი დაფქვილი მცენარეები.

ცხარე - ძალიან მწარე.

ღერღილი - მსხვილად დაქუცმაცებული სიმინდი.

ნადუდი - რძისგან დამზადებული პროდუქტი.

პიტნა - მცენარე, რომელსაც სურნელი აქვს და საჭმელსა და ჩაიში ამატებენ.

2. დააკავშირე განმარტება შესაბამის სიტყვასთან:

ბაღი, სადაც იზრდება ბევრი სახეობის მცენარე.

ჩონგური

ნივთი, რომელიც მუზეუმშია გამოფენილი.

ბოტანიკური ბაღი

სამოსი, რომელიც ითვლება ქრისტიანულ სიწმინდედ.

კვართი

საფრანგეთის ცნობილი სამხედრო და სახელმწიფო მმართველი.

ექსპონატი

ქართული ხალხური მუსიკალური საკრავი.

ნაპოლეონ ბონაპარტე

სასიამოვნო სუნი.

ღერღილი

გემოს მისაცემად საჭმელში დასამატებელი
დაფქვილი მცენარეები.

სუნელები

ძალიან მწარე.

ნადუდი

მსხვილად დაქუცმაცებული სიმინდი.

არომატი

რძისგან დამზადებული პროდუქტი.

პიტნა

მცენარე, რომელსაც სურნელი აქვს და
საჭმელსა და ჩაიში ამატებენ.

ცხარე

3. დააკავშირე:

ჩონგური

ბოტანიკური ბაღი

კვართი

პიტნა

ღერღილი

4. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვა:

ბოტანიკური ბაღი, ექსპონატები, პიტნა, ცხარე, ნადული

1. მუზეუმში ვნახეთ ძველი
2. არის მცენარე, რომელსაც სურნელი აქვს.
3. საჭმელი ენას წვავს.
4. არის რძისგან დამზადებული პროდუქტი.
5. ზუგდიდში არის დიდი, სადაც ბევრი მცენარე იზრდება.

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე შეკითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. სად მდებარეობს დადიანების სასახლე?
.....
2. ვინ ცხოვრობდა ადრე დადიანების სასახლეში?
.....
3. რა არის დღეს დადიანების სასახლეში?
.....
4. რა სახის ნივთები ინახება დადიანების სასახლის მუზეუმში?
.....
5. როგორია მეგრული ხალხური სიმღერა?
.....
6. რომელი მუსიკალური საკრავის თანხლებით ასრულებენ მეგრულ სიმღერებს?
.....
7. რა კერძებია მეგრული სამზარეულოსთვის დამახასიათებელი?
.....
8. რითია გებუალია განსაკუთრებული კერძი?
.....

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. დადიანების სასახლის გარშემო არის:

ა) ბაზარი; ბ) ბოტანიკური ბაღი; გ) ტბა

2. სულ რამდენი ექსპონატია დადიანების მუზეუმში?

ა) 500-ზე მეტი; ბ) 40 000-ზე მეტი; გ) 200.

3. რა ეხმარება ელარჯს, რომ გახდეს წელვადი?

ა) პიტნა; ბ) რძე; გ) სულგუნი.

4. რომელია ყველაზე ცნობილი მეგრული იავნანა?

ა) „ჩელა“; ბ) „მეგრული ნანა“; გ) „ლილე“.

5. როდის ამზადებენ სამეგრელოში ელარჯს?

ა) ყოველდღე; ბ) მხოლოდ ზამთარში; გ) დღესასწაულებზე.

სიტყვების თამაში

7. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

ბოტანიკური ბაღი, ექსპონატი, ჩონგური, პიტნა, ელარჯი

1. დადიანების სასახლის გარშემო არის დიდი

2. მუზეუმში გამოფენილ ნივთს ეწოდება

3. მეგრულ სიმღერებს ხშირად ახლავს

4. გებჯალიაში იყენებენ

5. არის მეგრული ტრადიციული კერძი.

8. ჩასვი სწორი სიტყვა არის / იყო:

დადიანების სასახლე ისტორიული ადგილი.

ადრე სასახლე დადიანების ოჯახის საცხოვრებელი.

დღეს სასახლეში მუზეუმი.

ელარჯი მეგრული ტრადიციული კერძი.

9. ჩასვი სწორი სიტყვა:

მდებარეობს, მდებარეობდა, ცხოვრობს, ცხოვრობდა

1. დადიანების სასახლე ზუგდიდში
2. რუხის ციხე სამეგრელოში
3. დადიანების ოჯახი სამეგრელოში
4. ჩემი მეგობარი ახლა ფოთში

10. შეარჩიე შესაბამისი ზედსართავი სახელი და ჩასვი:

ლამაზი, ცხარე, ძველი

- დადიანების სასახლე ადგილია.
- მეგრული სამზარეულო ხშირად გემოსია.
- მუზეუმში ინახება ნივთები.

11. სიტყვები „ჯერ“ და „შემდეგ“ (ან „მერე“) - ისინი მიგვითითებენ, თუ რა დროში და რა რიგითობით სრულდება მოქმედება.

ჯერ - მიუთითებს საწყის ეტაპზე.

შემდეგ / მერე - მიუთითებს მომდევნო საფეხურზე.

მაგალითად: „**ჯერ** ვსწავლობთ ახალ სიტყვებს, **შემდეგ** ვწერთ სავარჯიშოს.“

ა) გამოიყენე სიტყვები „ჯერ..., შემდეგ...“ გებჭაღიას რეცეპტის დასასრულებლად:

..... სულგუნს პიტნით აზავებენ და ერთიან მასას ქმნიან, ...
ამ ნაჭრებს პიტნიან ნადულში ათავსებენ.

ბ) გამოიყენე თანმიმდევრობის აღმნიშვნელი სიტყვები „ჯერ..., შემდეგ...“ და შეადგინე წინადადება:

.....

.....

12. ნატო ლოლუას სკოლა

ნატო ლოლუა 1875 წელს ზუგდიდში დაიბადა. იმ დროს საქართველოში იშვიათი იყო, რომ ქალს საკუთარი სკოლა გაეხსნა. ნატო ლოლუამ ფოთში სამკერვალო სახელოსნო საკუთარ სახლში გახსნა, რომელიც მალე პროფესიულ სკოლად გადაიქცა. ამ სკოლაში გოგონები სწავლობდნენ ჭრა-კერვას, ქსოვას და სხვა საჭირო საქმეს. მოგვიანებით სკოლაში ისწავლებოდა ქართული ენა, ისტორია და სხვა საგნებიც.

სკოლის დამთავრების შემდეგ მოსწავლეებს შეეძლოთ მუშაობა, მასწავლებლად დარჩენა ან საკუთარი სახელოსნოს გახსნა. ბევრი კურსდამთავრებული თავის ქალაქსა და სოფელში საქმიანობას აგრძელებდა.

ნატო ლოლუას სკოლა მნიშვნელოვანი იყო, რადგან ის ქალებს განათლებასა და დამოუკიდებლად მუშაობის შესაძლებლობას აძლევდა.

1. როდის დაიბადა ნატო ლოლუა?

- ა) 1857 წელს;
- ბ) 1875 წელს;
- გ) 1900 წელს.

2. რა გახსნა ნატო ლოლუამ საკუთარ სახლში?

- ა) წიგნის მაღაზია;
- ბ) სამკერვალო სახელოსნო;
- გ) ბიბლიოთეკა.

3. რას სწავლობდნენ გოგონები ნატო ლოლუას სკოლაში?

- ა) მხოლოდ წერას და კითხვას;
- ბ) ჭრა-კერვას, ქსოვას და სხვა საგნებს;
- გ) მხოლოდ მუსიკას.

4. რატომ იყო ნატო ლოლუას სკოლა მნიშვნელოვანი?

- ა) რადგან იქ მხოლოდ ერთი საგანი ისწავლებოდა;
- ბ) რადგან სკოლა მხოლოდ ბიჭებისთვის იყო;
- გ) რადგან ქალებს განათლებასა და მუშაობის შესაძლებლობას აძლევდა.

5. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

ზუგდიდში, ფოთში, სკოლად, გოგონები, განათლებასა და პროფესიას

- 1. ნატო ლოლუა დაიბადა
- 2. მან სახელოსნო გახსნა
- 3. სახელოსნო მალე პროფესიულ გადაიქცა.
- 4. ამ სკოლაში სწავლობდნენ
- 5. სკოლა ქალებს აძლევდა.

6. ჩასვი სწორი ფორმა:

იყო/არის

1. ნატო ლოლუა მნიშვნელოვანი ქალი.
2. მისი სკოლა ქალებისთვის მნიშვნელოვანი ადგილი.
3. ადრე ასეთი სკოლები იშვიათი

7. დაასრულე წინადადებები:

1. ნატო ლოლუა ჩემთვის არის
2. ამ ტექსტიდან გავიგე, რომ
3. ასეთი ადამიანები მნიშვნელოვანია, რადგან

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

13. აირჩიე ერთი დავალება:

1. კიდეც რომელი ისტორიული სასახლეა საქართველოში?
2. მოიძიე სხვა მეგრული სიმღერები და მოგვიყევი, რომელი მოგეწონა ყველაზე მეტად და რატომ.
3. კიდეც რომელი მეგრული კერძი არსებობს?
4. შენი აზრით, რატომ არის მნიშვნელოვანი კულტურისა და ტრადიციების შენარჩუნება?
5. მოძებნე ინტერნეტში, როგორ მოხვდა ნაპოლეონ ბონაპარტის ნივთები ზუგდიდში?

ვისაუბროთ თემაზე

14. ა) შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარუდგინე კლასს.

ისაუბრე, რატომ შეარჩიე ეს თემა, რა იყო ყველაზე მეტად საინტერესო შენთვის, რის შესახებ ისურვებდი მეტის გაგებას.

ან

ბ) უყურე ვიდეოს და ისაუბრე, რომელი ადგილი მოგეწონა ყველაზე მეტად:

15. ა) წარმოიდგინე, რომ გიდი ხარ:

რას აჩვენებდი ტურისტებს სამეგრელოში პირველად და რატომ?

.....

.....

.....

.....

.....

ბ) დაასრულე წინადადებები:

მე ყველაზე მეტად მომეწონა, რადგან

ამ ტექსტიდან ახალი ის გავიგე, რომ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

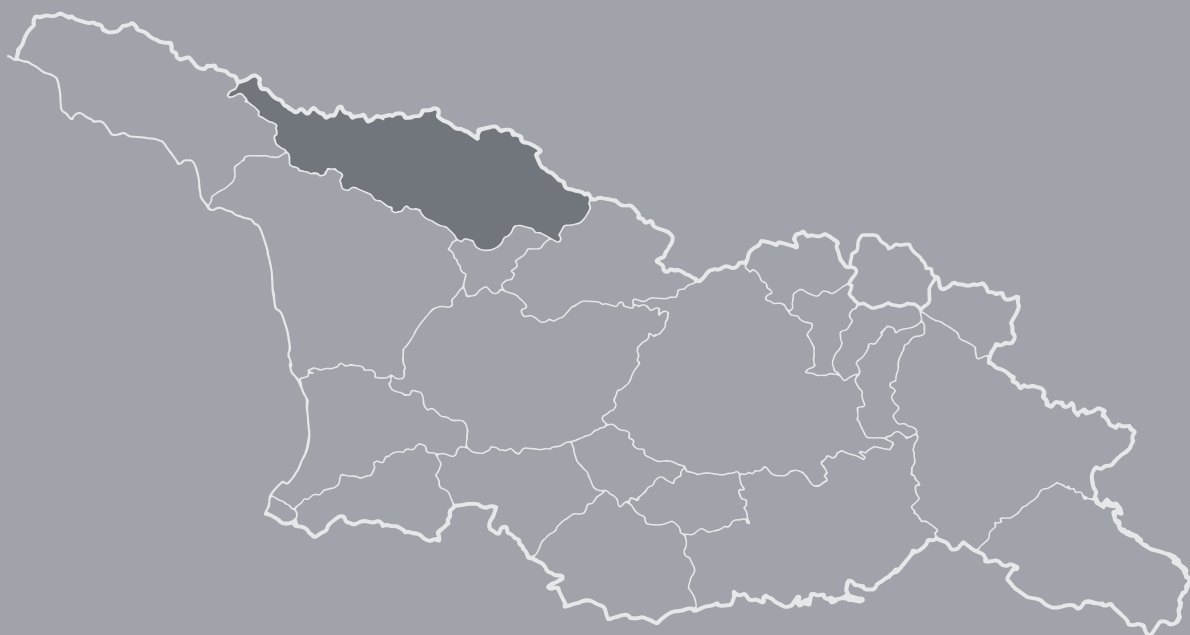
.....

.....

შოთა რუსთაველი და „ვეფხისტყაოსანი“
შოთა რუსთაველი არის XII საუკუნის
ქართველი პოეტი, რომელიც ცხოვრობდა
საქართველოს ოქროს ხანაში, თანამედროვე
ქობულაძისა და შუა საუკუნეების
„ვეფხისტყაოსანი“ რომელიც დაახლოებით
XII საუკუნის ბოლოს დაიწერა. ეს
ნაწარმოები ძველი ქართული ლიტერატურის
უდიდესი შრომაა და მასზე სიყვარულის,
ბედრობის, ერთგულებისა და
სამართლიანობის
„ვეფხისტყაოსანი“ ღიად მიუთითებს აქვს
არა მხოლოდ საქართველოსთვის, არამედ
ერთნაირი საგანძური, არამედ მსოფლიო
ლიტერატურისთვის, რადგან იგი პოეტური
იდეებითა და მაღალმხატვრული ენით
გამორჩეულია.

ძვირუბნო ცასო!
ამ წიწილს ვწერ საქართველოდ,
მიიღა ჩემი სიხარული მოგაყვ.
ხოვრს მოგაყვ საქართველოდ
ნამოველი ათი ღვთა ჩემი თუხთაში
ერთად მამადაშვილის ქონიდაზე.
ერს ამ უკეთვედ ქართული ქონიდაზე
და გაუკრთა ვარ ჩვენ ცნობადკა-
რათ, ქართული სუტრის ნესტით,
სიყვარულით დავაცვიტოთ აქ
ყოფნით. სიძე-ღვთოვანმა უვარი
დაწიწილს სუტრისცხოველი, ძაღვან
მოქონა ცაძალი, შიშველ ყლის
მონასტრზე ავლით, საიდანც ძალიან
ღამაში სეფი დაუთვადილი.
გადავიღო ღვთა სურათი. დაუვინყარი
აქო ეს ღვთა ჩემთვის

სპეციალი

ნაწილი I

სვანეთი საქართველოს ერთ-ერთი ყველაზე მაღალმთიანი მხარეა. მდებარეობს დასავლეთ საქართველოში, ენგურისა და ცხენისწყლის ხეობებში. სვანეთი ცნობილია მრავალფეროვანი ბუნებით, მაღალი მთებით, ციხე-კოშკებით, ძველი წეს-ჩვეულებებით. აქ მდებარეობს საქართველოსა და კავკასიონის რამდენიმე უმაღლესი მწვერვალი:

შხარა საქართველოს უმაღლესი მწვერვალია. მისი სიმაღლე 5203 მეტრია. შხარას ძირში მდებარეობს ულამაზესი სოფელი უშგული, საიდანაც მწვერვალ შხარაზე ულამაზესი ხედები იშლება.

თეთნულდი - სვანეთის მწვერვალებიდან ერთ-ერთი ყველაზე თვალწარმტაცია. მისი სიმაღლე 4858 მეტრია. სათხილამურო კურორტი „თეთნულდი“ სწორედ მთა თეთნულდის ფერდობებზეა. მესტიიდან კურორტ თეთნულდზე მოსახვედრად დაახლოებით 1 საათია საჭირო.

უშბა - ზღვის დონიდან 4710 მეტრია. იგი მსოფლიოს 100 ყველაზე რთულად ასასვლელ მწვერვალებს შორისაა. უშბა გამორჩეულია არა მხოლოდ საქართველოს, არამედ მსოფლიოს მწვერვალებს შორისაც.

სვანეთი იყოფა ზემო და ქვემო სვანეთად.

ზემო სვანეთი მდინარე ენგურის ხეობაშია, მაღალ მთებშია მოქცეული და აქ არის კავკასიონის უმაღლესი მწვერვალები. ზემო სვანეთის ცენტრია მესტია. ზემო სვანეთში ხილი, ყურძენი, სიმინდი და პური არ მოდის. ძირითადად ქერი და კარტოფილი მოჰყავთ.

ქვემო სვანეთი ცხენისწყლის ზედა ხეობაში მდებარეობს. მისი ცენტრია ლენტეხი. აქ ჰავა ზომიერია, ამიტომ კარგად ხარობს ვაშლი, მსხალი და კაკალი. მზიან ადგილებში მოდის ვაზიც. მდინარეებში ბევრი კალმახია.

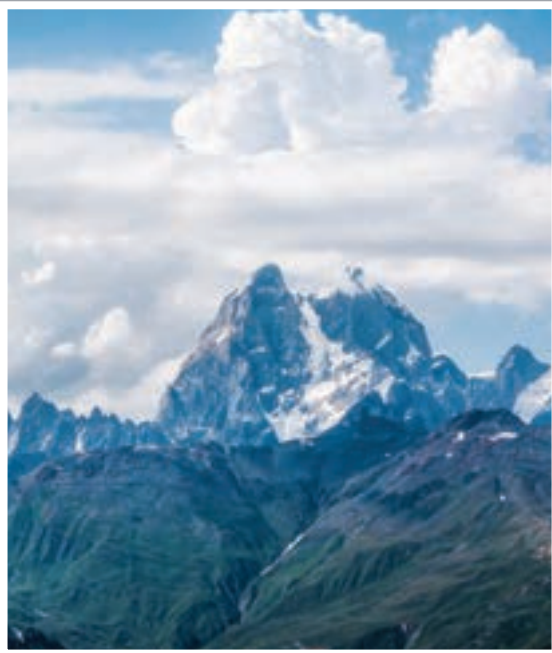
შხარა

თეთნულდი

სოფელი უშგული

უშგული ზემო სვანეთში მდებარეობს, ზღვის დონიდან 2200 მეტრზე. იგი საქართველოს უმაღლესი მწვერვალის - შხარას ძირშია და ევროპის ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი და მუდმივად დასახლებული პუნქტია. სწორედ უშგულშია ყველაზე მეტი სვანური კოშკი შემორჩენილი, ამიტომ იგი იუნესკოს მსოფლიო მემკვიდრეობის სტატუსს ატარებს.

ჰაწვალი

სათხილამურო კურორტი ჰაწვალი მდებარეობს მესტიიდან 8 კილომეტრში, იქ მოხვედრა ფიჭვნარის (ფიჭვის ტყის) გავლითაა შესაძლებელი. ჰაწვალიდან კილომეტრ-ნახევრიანი სიგრძის საბაგიროს მეშვეობით შესაძლებელია ზურულდის მთაზე ასვლა. ზამთარში აქ სათხილამურო ტრასაა.

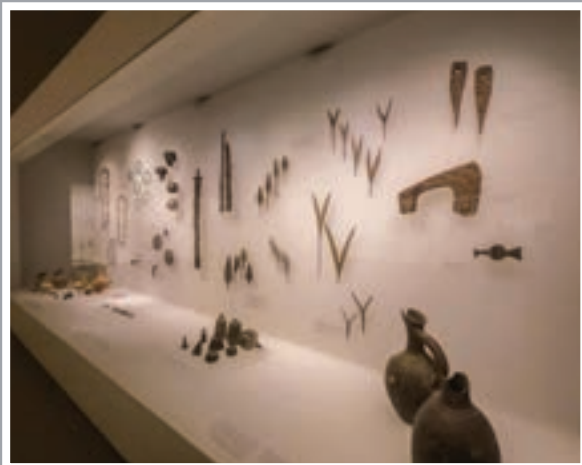
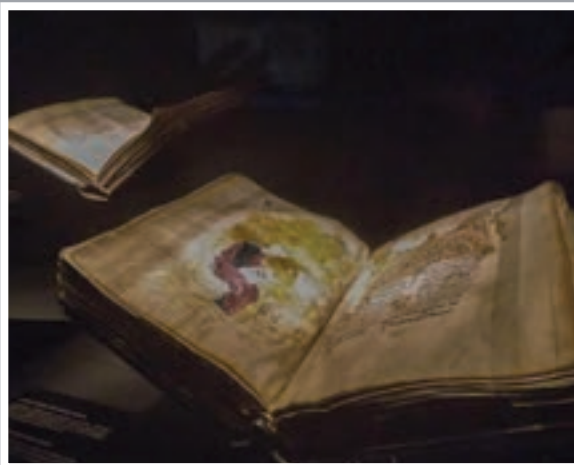
წელიწადის ნებისმიერ დროს ზურულდიდან უნიკალური ხედი იშლება კავკასიონის ქედით, უშბისა და თეთნულდის თეთრი მწვერვალებით.

ქორულდის ტბები

ქორულდის ტბები მდებარეობს ზემო სვანეთში, ზღვის დონიდან 2850 მეტრზე, მესტიიდან 10 კილომეტრის დაშორებით. ტბებამდე მიდის როგორც საფეხმავლო ბილიკი, ასევე - სამანქანო გზა. ტბებისკენ მიმავალი ბილიკიდან ულამაზესი ხედები იშლება თეთნულდზე, უშბასა და მესტიაზე. ამ ულამაზესი ადგილების მონახულება განსაკუთრებულ მომზადებას არ მოითხოვს და ნებისმიერ მსურველს შეუძლია ესტუმროს.

სვანეთის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი

მესტიაში მდებარეობს სვანეთის ისტორიისა და ეთნოგრაფიის მუზეუმი. მასში 4090 ექსპონატია – ჰადიშის ოთხთავიდან დაწყებული, ძველი სვანური ქსოვილის ნიმუშებითა და ჭურჭლით დამთავრებული. მუზეუმში დაცულია სვანეთის ტერიტორიაზე არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მოპოვებული მასალები, უნიკალური ხატები, უძველესი ხელნაწერები, იარაღის, რკინის, ვერცხლის, სპილენძის ნაკეთობები, სამკაულები, ჭურჭელი, ქსოვილების ნიმუშები, ძველი სვანეთის ყოფის ამსახველი ეთნოგრაფიული ნივთები. მუზეუმის საგანმანათლებლო ცენტრის მიზანია სვანეთის სტუმრებისათვის ქართული კულტურის ძეგლების, ხელოვნების, მეცნიერების გაცნობა და პოპულარიზაცია.

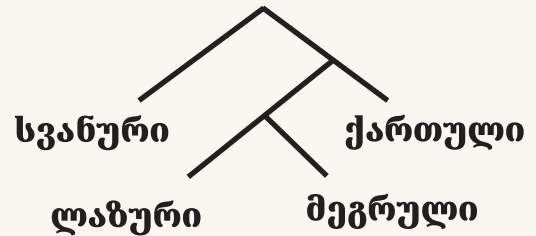

სვანური ენა

სვანური ენა (სვანურად: ლუშნუ ნინ) - ქართველურ ენათა ოჯახის უძველესი ენაა. სვანურად დაახლოებით 30 000 ადამიანი საუბრობს. მათთვის ქართული ენა ასევე მშობლიური ენაა.

სვანური ენა ძირითადად ოჯახურ და ნათესაურ ურთიერთობებში გამოიყენება. ენათმეცნიერები მიიჩნევენ, რომ სვანური ქართველურ ენებს გამოეყო ძველი წელთაღრიცხვის მეორე ათასწლეულიდან, დაახლოებით ათასი წლით ადრე, ვიდრე მას დანარჩენი ორი ენა (მეგრული და ლაზური) გამოეყოფოდა.

წინარექართველური

თვლა და რამდენიმე ფრაზა სვანურად:

სვანური ენა იყოფა ორ დიალექტად: ზემოსვანური და ქვემოსვანური.

1-ეშხუ	11-ემდეშხუ
2-იორუ	12-ემდორი
3-სემი	13-ემდსემი
4-ოშთხ	14-ემდიოშთხ
5-ოხუშდ	15-ემდოხუშდ
6-უსგვა	16-ემდუსგვა
7-იშგვიდ	17-ემდიშგვიდ
8-არა	18-ემდარა
9-ჩხარა	19-ემდჩხარა
10-ემდ	20-ერვემდ
	21-ერვემდიეშხუ
	22-ერვემდიორი

გამარჯობა - ხოჩა ლადელ.

როგორ ხართ? - მაგვარდ ხარიდ?

თქვენ როგორ ხართ? - სგად იმჟი ხარიდ?
სგად მაგვარდ ხარიდ?

კარგად ვარ - ხოჩამდ ხვარი.

კარგი დღე გქონდეთ - ხოჩა ლადელ
უუჯაარხ.

მადლობა - მაწვმარ.

მე/შენ/ის - მი/სი/ეჯა(ი).

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. ა) დააკავშირე სიტყვა და მისი მნიშვნელობა:

ნიმუში: მწვერვალი ...ე....

ა) საგანი, რომელიც გამოფენილია მუზეუმში ან გამოფენაზე.

ექსპონატი

ბ) გვიჩვენებს, როგორ ცხოვრობდნენ ადამიანები ადრე, როგორი სახლები ჰქონდათ, რა ეცვათ და ა.შ.

დიალექტი

გ) სპეციალური მოწყობილობა მთაზე ასასვლელად.

საბაგირო

დ) მეტყველება, რომელზეც გარკვეულ კუთხეში საუბრობენ.

ეთნოგრაფიული

ე) მთის ყველაზე მაღალი წერტილი.

ბ) შეავსე გამოტოვებული ადგილები:

თვალწარმტაცი, უძველესი, მაღალმთიანი, მუდმივად, მიუვალი,
ეთნოგრაფიული, მწვერვალი

1. სვანეთი საქართველოს ერთ-ერთი ყველაზე მხარეა.
2. სვანური ენა ქართველურ ენათა ოჯახის ენაა.
3. თეთნულდი ერთ-ერთი ყველაზე გამორჩეული და მწვერვალია.
4. უშგული ევროპის ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი და დასახლებული ადგილია.

5. მუზეუმში მასალებია წარმოდგენილი.
6. უშბა რთულად მისადგომი არის.
7. ეს ციხე ადგილას მდებარეობს, ამიტომ მტერმა ვერ დაიმორჩილა.

2. ტექსტის მიხედვით, დააჯგუფე სიტყვები:

ვაშლი, ქერი, მსხალი, კარტოფილი, კაკალი, ვაზი

- ზემო სვანეთში მოდის:
- ქვემო სვანეთში მოდის:

3. შეადგინე წინადადებები ქვემოთ მოცემული სიტყვების გამოყენებით:

1. ციხე-კოშკი:
2. მუზეუმი:

4. ა) დააკავშირე საპირისპირო მნიშვნელობის სიტყვები (ანტონიმები):

მაღალი	ახალი
ძველი	დაბალი
რთული	თბილი
ცივი	ადვილი

ბ) ანტონიმებიდან აირჩიე სამი სიტყვა და შეადგინე წინადადებები:

1.
2.
3.

შეჯამოწმობით ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. სად მდებარეობს სვანეთი და რომელი მდინარეების ხეობებშია იგი გაშენებული?
.....
2. რომელია საქართველოს უმაღლესი მწვერვალი და რა არის მისი სიმაღლე?
.....
3. რატომ მიანიჭა იუნესკომ (UNESCO) უშგულს მსოფლიო მემკვიდრეობის სტატუსი?
.....
4. რა განსხვავებაა ზემო და ქვემო სვანეთის ბუნებას (ჰავას) შორის?
.....
5. რას ნახავ სვანეთის ისტორიისა და ეთნოგრაფიის მუზეუმში?
.....
6. ენათმეცნიერების აზრით, როდის გამოეყო სვანური ენა სხვა ქართველურ ენებს?
.....

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რა ჰქვია სვანეთის ქვემო ნაწილის (ქვემო სვანეთის) ცენტრს?
ა) მესტია;
ბ) უშგული;
გ) ლენტეხი.
2. რომელი მწვერვალია მსოფლიოს 100 ყველაზე რთულად ასასვლელ მთას შორის?
ა) შხარა;
ბ) უშბა;
გ) თეთნულდი.
3. ზღვის დონიდან რა სიმაღლეზე მდებარეობს ქორულდის ტბები?
ა) 2200 მეტრზე;
ბ) 2850 მეტრზე;
გ) 4710 მეტრზე.

4. სად მდებარეობს სვანეთის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი?

- ა) უშგულში;
- ბ) ლენტეხში;
- გ) მესტიაში.

5. რას ნიშნავს სვანურად ფრაზა „ხოჩა ლადელ“?

- ა) გამარჯობა / კარგი დღე;
- ბ) გმადლობთ;
- გ) როგორ ხართ?

სიტყვების თამაში

7. ა) გამოიყენე სვანური რიცხვები და დაწერე ციფრებით:

ეშხუ = _____ ; სემი = _____ ; ოხუშდ = _____ ; ეშდ = _____ .

ბ) დააკავშირე ქართული და სვანური ფრაზები:

1. გამარჯობა	ა) მაწვმარ
2. მადლობა	ბ) ხოჩა ლადელ
3. კარგად ვარ	გ) ხოჩამდ ხვარი

8. შეაერთე რიცხვი და არსებითი სახელი სწორად

(გახსოვდეს, რიცხვითი სახელის შემდეგ არსებითი სახელი მხოლოდით რიცხვშია):

ნიმუში: ორი (კოშკები / კოშკი) - ორი კოშკი

- 1. ათი (მწვერვალი / მწვერვალები) -
- 2. ბევრი (ტბა / ტბები) -
- 3. ორი (ხეობა / ხეობები) -
- 4. ათასი (წელი / წლები) -
- 5. მრავალი (საუკუნე / საუკუნეები) -
- 6. სხვადასხვა (ექსპონატი / ექსპონატები) -

9. ჩასვი წინადადებაში სწორი კავშირი:

და, მაგრამ, ან.

1. სვანეთში მაღალი მთებია ულამაზესი ტბები.
2. მუზეუმში მანქანით წავალთ ფეხით.
3. თეთნულდი ლამაზია, ... მასზე ასვლა რთულია.

10. დააკვირდი ცხრილს და ჩასვი გამოტოვებული ზმნისწინები:

ზმნისწინი	მიმართულება	მაგალითი
მი-	აქედან იქით (შორს)	ბილიკი მთისკენ მიდის.
მო-	იქიდან აქეთ (ჩვენკენ)	ნინოს ვხედავ. ჩვენთან მოდის.
ა-	ქვევიდან ზევით	ალპინისტი მწვერვალზე ავიდა.
ჩა-	ზევიდან ქვევით	დედა ჩავიდა ლიფტით პირველ სართულზე.
შე-	გარედან შიგნით	მოსწავლე მუზეუმში შევიდა.
გა-	შიგნიდან გარეთ	ბავშვი ოთახიდან ეზოში გავიდა.
და-	სხვადასხვა მხარეს / ზევიდან ქვევით	ბავშვები მდელივით დარბიან.

ა) ჩასვი გამოტოვებული ზმნისწინები:

მი-, ჩა-, გა-, მო-, ა-.

1. მესტიიდან კურორტ თეთნულდზე-სასვლელად 1 საათია საჭირო.
2. ქორულის ტბებამდე საფეხმავლო ბილიკი-დის.
3. სვანური ენა ქართველურ ენებს ათასობით წლის წინ-მოეყო.
4. ზამთარში სვანეთში ბევრი ტურისტი-დის სათხილამუროდ.
5. დილით მზე-მოდის და დედამიწას ანათებს.

ბ) ქვემოთ მოცემული სიტყვების გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

1. მიდის -
2. მოდის -
3. ჩადის -
4. ადის -
5. გადის -

11. ა) შეაერთე წინადადებები შესაბამისი კავშირით:

ამიტომ, რომელიც, ვიდრე

ნიმუში: ქვემო სვანეთში ჰავა ზომიერია. იქ კარგად ხარობს ხილი. (ამიტომ)
ქვემო სვანეთში ჰავა ზომიერია, ამიტომ კარგად ხარობს ხილი.

1. უშგული არის სოფელი. ის იუნესკოს სტატუსს ატარებს. (რომელიც)

.....

2. სვანური მეორე ათასწლეულში გამოეყო საერთოქართველურ ენას. მეგრული ათასი წლის შემდეგ გამოეყო. (უფრო --- ვიდრე)

.....

3. ჰაწვალზე საბაგიროა. მისი საშუალებით ზურულდზე ახვალთ. (რომლითაც)

.....

ბ) გამოიყენე სიტყვები და შეადგინე წინადადებები:

მაგრამ, ვიდრე, რადგან, იმიტომ რომ.

12. ჩასვი გამოტოვებული ნაცვალსახელები:

მისი, მათი, ჩვენი, თქვენი.

1. შხარა საქართველოს უმაღლესი მწვერვალია, ... სიმაღლე 5203 მეტრია.

2. სვანები საქართველოს ჩრდილოეთით ცხოვრობენ. ენა ქართველურ ენათა ოჯახს ეკუთვნის.

3. შრომითა და მონდომებით შეგვიძლია სამშობლოს დავეხმაროთ.

4. - ბავშვებო, სად არის სკოლა?

13. კლდის ვეფხვი - მიხეილ ხერგიანი

მიხეილ ხერგიანი ცნობილი ქართველი ალპინისტი იყო, მას სხვადასხვა დროს კავკასიონის, პამირის, ტიან-შანის ურთულესი მწვერვალები აქვს დაპყრობილი. მას უელსში ერთ-ერთი შეჯიბრისას დიდი ბრიტანეთის გაერთიანებული სამეფოს დედოფალმა „კლდის ვეფხვი“ უწოდა. მიხეილ ხერგიანს ეს სახელი სამუდამოდ შეერჩა. მას მსოფლიოს ურთულესი მწვერვალები აქვს დაპყრობილი. მიხეილ ხერგიანი ალპინიზმის გარდა მაშველიც იყო. მას მთებში უამრავი ალპინისტი ჰყავს გადარჩენილი. იგი წერდა: „რაც მედლები მაქვს, ყველაფერს მირჩევნია ის, რომ ბევრი მთამსვლელისთვის შემინარჩუნებია სიცოცხლე, ყველაზე მეტად მიხარებს გულს ის, რომ ადამიანს სიცოცხლეს შევუნარჩუნებ“.

მიხეილ ხერგიანი იტალიაში, მწვერვალის დალაშქვრისას ქვათაცვენაში მოყვა, თოკი გაუწყდა და 600 მეტრი სიმაღლიდან გადავარდა 1969 წლის 4 ივლისს. იგი მესტიაშია დაკრძალული.

მიხეილ ხერგიანის სახლ-მუზეუმი მისივე მშობლიურ სახლში 1983 წელს მოეწყო.

წაიკითხე მიხეილ ხერგიანის შესახებ და უპასუხე კითხვებს:

1. რატომ უწოდა დედოფალმა მიხეილ ხერგიანს „კლდის ვეფხვი“?

.....

2. რა იყო ხერგიანისთვის მედლებზე უფრო მნიშვნელოვანი?

.....

3. სად მდებარეობს მისი სახლ-მუზეუმი?

.....

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

14 შეარჩიე ერთ-ერთი დავალება:

ა) მოიძიე სვანეთის სურათები, ააწყვე პატარა კოლაჟი და გააცანი ჯგუფს;

ბ) YouTube-ში ჩაწერე სიტყვა „სვანეთი“, ბევრ ვიდეოს ნახავ სვანეთში მოგზაურობაზე. შეარჩიე ერთ-ერთი და წარუდგინე ჯგუფს;

გ) მოძებნე ინფორმაცია მწვერვალ უშბაზე. რატომ ეძახიან მას „ორთავა მწვერვალს“? იპოვე ლეგენდა მასზე და მოუყევი ჯგუფს.

დ) შეგიძლია, დამატებით მოიძიო ინფორმაცია:

- სვანეთის მწვერვალებზე;
- სვანური კერძების შესახებ;
- სვანური კოშკების შესახებ;
- სვანური სოფლების შესახებ;
- სვანური ენის შესახებ.

ვისაუბროთ თემაზე

15. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარუდგინე ჯგუფს პრეზენტაციის ან ზეპირი ნაამბობის სახით.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

16. ა) დაასრულე წინადადებები შენი შთაბეჭდილების მიხედვით:

1. ყველაზე მეტად მინდა ვნახო მწვერვალი, რადგან ის არის
2. მე რომ სვანეთში ვიყო, აუცილებლად ავიდოდი-ზე და გადავიღებდი ფოტოს.
3. სვანური კოშკები არის

ბ) შენს მეგობარს სურს სვანეთში მოგზაურობა. მისწერე მას 3 რჩევა:

- რა წაიღოს? (მაგალითად: თბილი ტანსაცმელი).
- რა ნახოს? (მაგალითად: მუზეუმი).
- რა გასინჯოს? (მაგალითად: კუბდარი).

არ დაგავიწყდეს, წერილის სტრუქტურის დაცვა:

.....

.....

.....

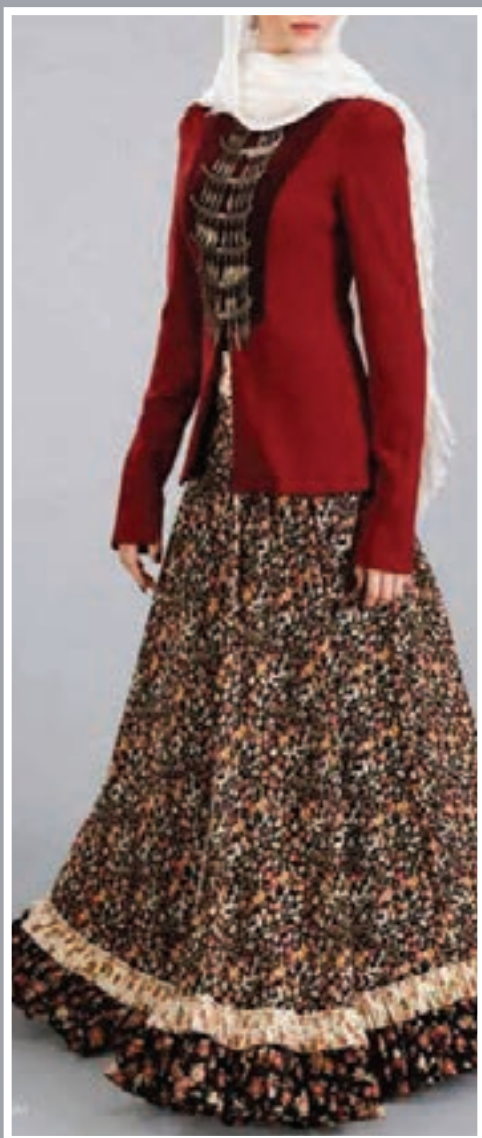
გ) დახატე ერთი რამ, რაც ყველაზე მეტად მოგეწონა სვანეთში და აღწერე შენი ნახატი - რა დახატე, სად მდებარეობს, რითაა გამორჩეული, როგორია ...

ნაწილი II

ბრადიციული სვანური სამოსი და ქუდი

სვანეთში კაცები ძირითადად ატარებდნენ **ჩოხას**, რომელსაც თან ახლდა ქამარი, ხანჯალი და ტყავის ჩექმები. ქალები იცვამდნენ გრძელ კაბებს.

სვანური ჩაცმულობის განუყოფელი აქსესუარია სვანური ქუდი. მისი დამზადებისთვის საჭიროა ცხვრის მატყლი. სვანური ქუდი სამი ფერისაა - რუხი, თეთრი და შავი. კარგ ქუდად ითვლება ის ქუდი, რომელიც წყალს არ ატარებს. სვანურ ქუდს მხოლოდ კაცები ატარებენ.

სვანური სიმღერა და ცეკვა

სვანური ტრადიციული სიმღერები მრავალხმიანია, მელოდიები ძლიერი და მძლავრი, თითქოს სვანეთის ბუნებასა და მთებს ჰგავს. ყველაზე ცნობილი სვანური ცეკვაა „ცერული“, მისი შესრულება შეიძლება მარტო, წყვილში და ჯგუფურად. ცერულისათვის დამახასიათებელია მოძრაობა ფეხის ცერებზე.

კოშკები

სვანური კოშკი სვანეთის მთავარი სიმბოლოა. აშენებულია, ძირითადად, IX - XIII საუკუნეებში. ის არის ქვისგან აშენებული 20 - 25 მეტრი სიმაღლის ნაგებობა. ძველად მტრის შემოსევის დროს ოჯახები თავს აფარებდნენ კოშკებს. კოშკს აქვს რამდენიმე სართული, თითოეულ სართულს პატარა ფანჯარა, **სარკმელი**, აქვს. დღეს ისინი სვანეთის ისტორიისა და კულტურის მთავარი სიმბოლოა და ბევრი იუნესკოს მატერიალურ მემკვიდრეობის სიაშია შეტანილი.

ლამპრობა

ერთ-ერთი ლამაზი დღესასწაულია ლამპრობა, რომელიც მთელ საქართველოში გავრცელებული ყოფილა ადრე, დღემდე კი მხოლოდ სვანეთშია შემორჩენილი. ეს დღესასწაული გაზაფხულის დასაწყისში იმართება კარგი ამინდისა და მოსავლიანობისთვის. ამ დღესასწაულის მთავარი ატრიბუტი ხისგან დამზადებული **ლამპრებია**. **ლამპრების** თანხლებით ჩატარებული რიტუალების შემდეგ იკრიბებიან კოცონის გარშემო, მღერიან, ცეკვავენ და ჭიდაობენ.

სვანური სამზარეულო

კუბდარი ყველაზე ცნობილი და გემრიელი სვანური კერძია. კუბდარს ძირითადად საქონლის ხორცისგან ამზადებენ. ხორცს ჭრიან წვრილად, შეაზავებენ ხახვით, ნივრით, მწვანილებითა და, რა თქმა უნდა, სვანური მარილით. ხორცის ამ გულსართს ცომში მოახვევენ და ტაფაზე გამოაცხობენ.

ჭვიშტარს სიმინდის ფქვილისა და ყველისგან ამზადებენ. ყველს სიმინდის ფქვილში ჩაყრიან და ჭადივით მოხევენ, პატარა გუნდებს გააკეთებენ და აცხობენ.

ფეტვიანი ხაჭაპური, ანუ ფეტვრაალი - სახაჭაპურედ გამზადებულ ყველს დააყრიან ფეტვს, მოაგუნდავენ როგორც ხაჭაპურის გუნდას და გამოაცხობენ ცომში. აუცილებლად უნდა აღინიშნოს, რომ ფეტვრაალი არ ცხვება ორივე მხარეს, დანარჩენი ფქვილოვანი ნაწარმი კი ყველა ორივე მხარეზე ცხვება.

სვანური მარილი - ესაა საოცარი გემოსა და სურნელის მქონე მარილი. სვანური მარილი დიდი პოპულარობით სარგებლობს არა მხოლოდ სვანეთში, არამედ მთელ საქართველოში.

ჭვიშტარი

ფეტვიანი
ხაჭაპური

კუბდარი

სვანური
მარილი

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. ა) დააკავშირე სიტყვა შესაბამის სურათთან და განმარტებასთან:

ჩოხა

ა) სიმინდის ფქვილისა და ყველისგან გამომცხვარი კვერი.

კუბდარი

ბ) ტრადიციული ქართული მამაკაცის სამოსი.

ჭვიშტარი

გ) ხისგან დამზადებული სანათი/ჩირადღანი.

ლამპარი

დ) ხორციანი გამომცხვარი ცომი სვანური მარილით.

ბ) გამოიცანი სიტყვა აღწერით:

ქუდი, სარკმელი, ცერული, ტრადიცია, მონადირე.

1. მას მხოლოდ კაცები ატარებენ, მზადდება მატყლისგან და არის სამი ფერის:

სვანური ____.

2. სვანური ცეკვა, რომელსაც ცერებზე ასრულებენ: ____.

3. სვანური კომუკის პატარა ფანჯარა: ____.

4. ადამიანი, რომელიც ნადირობს ____.

5. ძველი წეს-ჩვეულება ____.

გ) დააჯგუფე სიტყვები, რა სჭირდება კერძს?

ხორცი, ყველი, ფეტვი, სვანური მარილი, სიმინდის ფქვილი

- კუბდარს სჭირდება:
- ჭვიშტარს სჭირდება:
- ფეტვრაალს სჭირდება:

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

2. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. ტექსტის მიხედვით, როგორი უნდა იყოს „კარგი“ სვანური ქუდი?

.....

2. რატომ აშენებდნენ სვანები მაღალ კოშკებს ძველ დროში?

.....

3. რა არის „ლამპრობის“ დღესასწაულის მიზანი?

.....

4. ვინ ატარებდა ტრადიციულად სვანურ ქუდს?

.....

5. რა ჰქვია ყველაზე ცნობილ სვანურ ცეკვას და რა არის მისი მთავარი თავისებურება?

.....

6. ჩამოთვალე სვანური ქუდის სამი ფერი:

.....

7. რას აკეთებს ხალხი „ლამპრობის“ დღესასწაულზე კოცონის გარშემო?

.....

8. რა აქსესუარებს ატარებდნენ სვანეთში კაცები ჩოხასთან ერთად?

.....

ტესტი

3. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელი სვანური კერძი ცხვება მხოლოდ ერთ მხარეს?

- ა) კუბდარი;
- ბ) ჭვიშტარი;
- გ) ფეტვრაალი.

2. რა სიმაღლისაა საშუალოდ სვანური კოშკი?

- ა) 5-10 მეტრი;
- ბ) 20-25 მეტრი;
- გ) 50 მეტრი.

3. როგორი მელოდია აქვს სვანურ სიმღერებს?

- ა) ნელი და სევდიანი;
- ბ) ძლიერი და მძლავრი;
- გ) ხმაურიანი.

4. როდის იმართება დღესასწაული „ლამპრობა“?

- ა) ზაფხულში;
- ბ) შემოდგომაზე;
- გ) გაზაფხულის დასაწყისში.

5. რა არის „კუბდარის“ მთავარი ინგრედიენტი?

- ა) სიმინდის ფქვილი და ყველი;
- ბ) საქონლის ხორცი სვანური მარილით;
- გ) ფეტვი და ყველი;

სიტყვების თამაში

4. ა) შეავსე ცხრილი (რას შვრებოდნენ ადრე და რას შვრებიან ახლა):

ადრე (წარსული დრო)	ახლა (ახლანდელი დრო)
ნიმუში: აშენებდნენ	აშენებენ
	ამზადებენ
იცვამდნენ	
	აცხობენ
ატარებდნენ	
მღეროდნენ	

	იკრიბებიან
	არის
ჰგავდა	

ბ) გამოიყენე ცხრილში მოცემული სიტყვები და შეადგინე წინადადებები:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ა) შეცვალე სიტყვები ნიმუშის მიხედვით:

ნიმუში: ლამაზი - ლამაზად

1. სწრაფი -
2. მხიარული -
3. წვრილი -
4. ცუდი -
5. საინტერესო -

ბ) გამოიყენე ზემოთ მოცემული სიტყვები, შეარჩიე სწორი ზმნიზედა და დაასრულე წინადადება:

1. სვანები დღესასწაულზე მღერიან და ცეკვავენ.
2. გიდი სვანეთის შესახებ გვესაუბრება.
3. მზარეულმა კუბდარისტვის ხორცი ძალიან დაჭრა.

4. მთის მდინარეები მიედინება ბარისკენ.

5. თუ მთაში ამინდი გაფუჭდა, ტურისტები თავს გრძნობენ.

6. ა) თანდებულიანი ფორმები -გან პასუხობს კითხვაზე:

• რისგან? რისგანაა დამზადებული? - კოშკი აშენებულია ქვისგან.

• ვისგან? - ეს საჩუქარი მეგობრისგან მივიღე.

დააკვირდი და შეავსე ცხრილი:

სიტყვის ფუძე	ნათესაობითი ბრუნვის ფორმა -ის	-გან თანდებული	მიღებული ფორმა
ხე	ხ+ის	ხ+ის+გან	ხისგან
დედა			
სოკო			
ვერცხლი			
მეგობარი			
ფეტვი			
ქაღალდი			

ბ) მოცემული სიტყვები ჩასვი სათანადო ფორმაში, გამოიყენე -გან თანდებული:

1. სვანური კოშკები მტკიცე (ქვა) არის აშენებული.

2. კუბდარს საქონლის (ხორცი) ამზადებენ.

3. ეს თბილი ქუდი ცხვრის (მატყელი) დაამზადეს.

4. ლამპრები (ხე) მზადდება.

5. ძვირფას სამკაულებს (ოქრო) ამზადებენ.

7. ერთ-ერთი გამორჩეული ნიმუშია სვანური საფერხულო სიმღერა „თამარ დედფალ“ („თამარ დედოფალი“), რომელიც თამარ მეფეს ეძღვნება.

სვანური სიმღერა ძირითადად სამხმიანია, თუმცა გვხვდება ერთხმიანობაც.

სვანებს განსაკუთრებული დამოკიდებულება და სიყვარული აქვთ თამარ მეფის მიმართ, შესაბამისად, მასზე არაერთი სიმღერაა შექმნილი, ისევე როგორც მისი სახელობის მრავალი კოშკია აგებული. ერთ-ერთი გამორჩეული ნიმუშია სვანური საფერხულო სიმღერა „თამარ დედფალ“ (თამარ დედოფალი) ეძღვნება თამარ მეფეს, სიმღერაში აქებენ მის ძლიერებას, სიკეთესა და სვანეთის მიმართ განსაკუთრებულ დამოკიდებულებას.

თამარ დედფალ

ო, ხიადულო, თამარ დედფალ,
ჩინ მაჩენე თამარ დედფალ!
ფჳთვჳრ ჯაგჳნდა ყვჳრყვლაი,
თერჳლ ჯისგურდა გიჳრიშე,
შდგჳრ ჯადდა მარგლიტიშე;
სგაშხან ჯაჳუდა ატლასე,
ქჳმშხან ჯაჳუდა აბჳარე,
ჭგშხას ჯასდანდა, ო, ჩეჳმარე,
თხუმას ჯაგჳნდა ზურჩია;
ჩაჳილდ ჯეყად ქვიშმიშ ფერიშ,
ჰგნგრილ ჯიგანდა, ოდ, ლგშჳდი,
ჰჳღვირ ჯისდჳნდა ლუნცროვე,
მადრჳჳ ჯულგჳნდა ოჳჳრჳში,
თამარ დედფალ, თაჳამარჳლსი,
ჩინ მაჩენე თაჳამარჳლსი!

თამარ დედოფალო

ო, სიხარულო, თამარ დედოფალო,
ყველაზე უკეთესო თამარ დედოფალო!
თმები გჳონდა ("გედგა") ხუჭუჭი,
თვალეები გეჳდა გიჳრისა,
კბილეები გჳონდა მარგალიტისა;
შიგნით გეცვა ატლასი,
გარეთ გეცვა აბჳარი,
ფეხზე გეცვა, ო, ჩეჳმები,
თავზე გედგა ზუჩი;
ცხენი გყავდა ქვიშისფერისა,
უნაგირი გედგა, ოი მოჭედილი,
აღვირი გედგა, მოვერცხილი,
მათრახი გჳონდა ოჳროსი,
თამარ დედოფალო, თამარს,
ყველაზე უკეთეს თამარს!

8. წაიკითხე ტექსტი და შეავსე გამოტოვებული სიტყვები:

სვანებს ძალიან უყვართ მეფე. მასზე შექმნეს სიმღერა „თამარ“. ამ სიმღერაში აქებენ მის და სიკეთეს.

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

9. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

ა) მოძებნე ცეკვა „ცერული“.

- დააკვირდი მოცეკვავეების ფეხებს. აღწერე, როგორ მოძრაობენ ისინი?

ბ) მოიძიე და მოისმინე სვანური სიმღერა „თამარ დედფალ“;

გ) მოიძიე ინფორმაცია ადიშის ოთხთავზე:

- რითია გამორჩეული;
- რატომ ჰქვია ადიშის ოთხთავი;
- ამჟამად სად ინახება.

დ) მოიძიე ინფორმაცია ნადირობის ქალღმერთ დალზე — გაიგე, რა თქმულება არსებობს მის შესახებ და გააცანი ჯგუფის წევრებს.

ვისაუბროთ თემაზე

10. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია გაუზიარე ჯგუფს.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

11. ა) შეავსე შენი „სვანური დღიური“:

1. ყველაზე მეტად მომეწონა
2. დღეს მე გავიგე, რომ კოშკს აქვს
3. ყველაზე მეტად გამიკვირდა, რომ ქუდი
4. მინდა, გავსინჯო
5. მინდა, ვნახო

ბ) წარმოიდგინე, რომ სვანურ ოჯახში ხარ. დაწერე, როგორ მიესალმები მასპინძლებს სვანურად და რას ეტყვი მათ სვანური კერძების გასინჯვის შემდეგ.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

გ) შეავსე სქემა: რა იცოდი სვანეთის შესახებ, რა გაიგე, რა გინდა კიდევ გაიგო

რა იცოდი სვანეთის შესახებ?	რა გაიგე ახალი ტექსტის წაკითხვის შემდეგ?	კიდევ რა გინდა, გაიგო სვანეთის შესახებ?

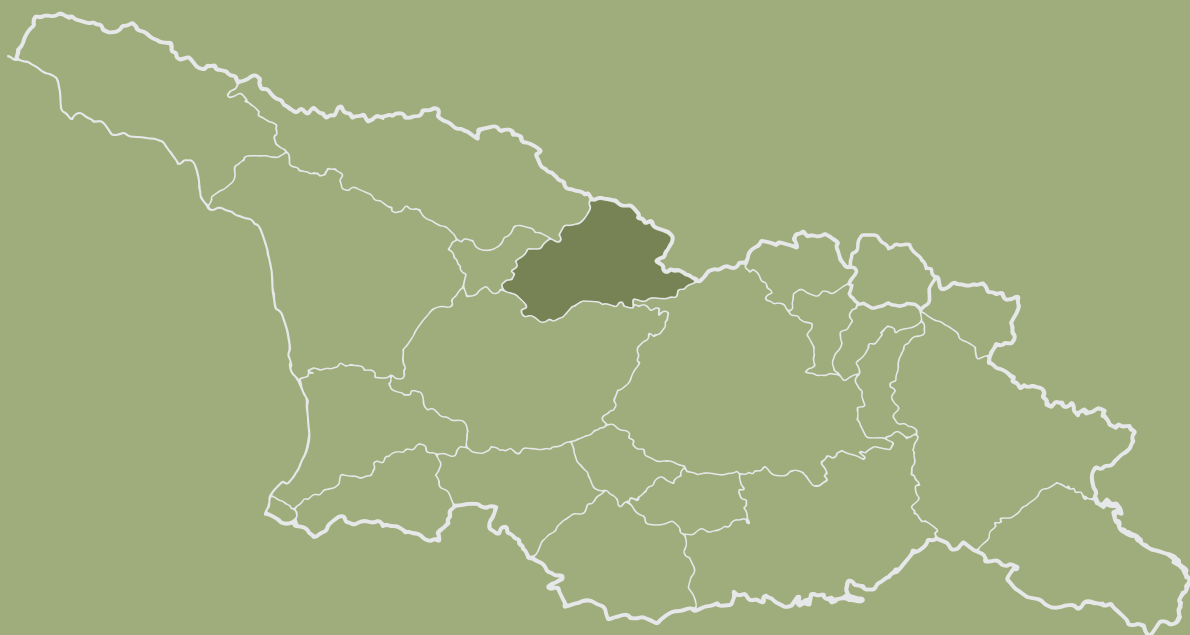
ჩუმი არაფარველი

მე გეძინ ვუთენდავ მათხოებნითაჲ,
გვესთაბნითარ, ანაბნისთაბნითარ,
რა რაბნისთაბნითარ. და მუხრი
ვითამეძიო რა ვუთენდავ. და მუხრი
რეთ-რეთს ვითამეძიო რაბნისთაბნითარ
რა ვუთენდავ. ვუთენდა ვუთენდა
რა რაბნისთაბნით. ეს რეთ ჩუმი არაფარველი.
რეთ გუთენდა ვუთენდა რა ვუთენდა

სიმშენებლის სპეციალური კომპლექსი გახდება
მშენებლის, მშენებლის ორგანიზაციის, მშენებლის
ფასდასახვის და გარემოსდაცვითი სფეროების
სადაც ჩემი დასაწყისი, ჩემი მშენებლის, ჩემი
მშენებლის მშენებლის და ჩემი მშენებლის სფერო
დასაწყისი, რათა მშენებლის დასაწყისი **2026**
მშენებლის მშენებლის და მშენებლის, მშენებლის
დასაწყისი დასაწყისი, მშენებლის
დასაწყისი დასაწყისი, მშენებლის
დასაწყისი **2026** მშენებლის.

ავტორი: რეზიზი ვახტანგაძე

ღერხუბი

მდებარეობა

ლექსუმი მდებარეობს რაჭის მეზობლად, დასავლეთ საქართველოს ჩრდილოეთ ნაწილში, მდინარეების: ცხენისწყლის, რიონისა და ლაჯანურის ხეობებში. მისი ცენტრია ქალაქი ცაგერი.

ეს მხარე მთაგორიანია და ბუნების მრავალფეროვნებით გამოირჩევა - აქ არის ფოთლოვანი და წიწვოვანი ტყეები, ცამდე აწვდილი მთები, ულამაზესი მინდვრები, ჩანჩქერები, კანიონები, ტბები... განსაკუთრებით საინტერესო და მიმზიდველია მოგზაურობის მოყვარულთათვის **იდუმალი** ხვამლის მთა. დიდ შთაბეჭდილებას ახდენს მნახველზე საირმის კლდოვანი სვეტები. ურთულესი და ულამაზესია სოფელ ორბელიდან ცაგერში გადასასვლელი ორბელის სერპანტინი (მიხვეულ-მოხვეული, დაკლაკნილი გზა მთაში).

ხვამლის მთა

საიდუმლოებით მოცული ხვამლის მთა ლექსუმის მთავარი ღირშესანიშნაობაა. აქ **არქეოლოგებმა** უძველესი ადამიანის ცხოვრების კვალი აღმოაჩინეს. ხვამლის მთა ძნელად მისადგომი ადგილია. ამიტომაც, ძველი ისტორიკოსების ცნობით, ქართველი მეფეები სამეფო განძს იქ ინახავდნენ.

თქმულების მიხედვით, ხვამლის მთაზე ყოფილა **მიჯაჭვული** მითოლოგიური გმირი ამირანი, ანუ პრომეთე.

ხვამლის მთაზე საუბრობს ფრანგი მწერალი ჟიულ ვერნი თავის ერთ-ერთ სათავეგადასავლო რომანში. იგი აღნიშნავს, რომ ამ მთაზე ზევსის ბრძანებით მიჯაჭვული იყო პრომეთე, რომელმაც ცეცხლი მოიტაცა.

ხვამლის მთაზე ყოველწლიურად იმართება უძველესი ისტორიულ-რელიგიური დღესასწაული „**ხვამლობა**“. სადღესასწაულო საეკლესიო მსახურების შემდეგ მთის **ფერდობზე** ტარდება ტრადიციული **დოდი**.

ჩანჩქერები

ლექსუმში ულამაზესი სანახაობაა მაღალი კლდეებიდან დახავსებულ ლოდებზე გადმომდინარი ჩანჩქერები - რაჩხის, ღვირიშის, ვერძისთავის, ნიკორძირის, ჩხუმის... ეს ადგილები ზაფხულში სიმწვანეშია ჩაფლული, შემოდგომისას კი ფერადოვნებით აოცებს მნახველს. საუკეთესო ადგილებია მეგობრებთან ან ოჯახთან ერთად პიკნიკისა და ლაშქრობებებისთვის.

მურის ციხე

ლექსუმში უამრავი ციხესიმაგრე არსებობდა, რომლებსაც ომიანობის დროს **აფარებდნენ თავს** (მურის ციხე, ორბელის ციხე, დეხვირის ციხე, ზუბის ციხე...).

იმერეთიდან გადმოსასვლელ გზას იცავდა მურის სამი ციხე. ციხესიმაგრე სამი ნაწილისგან შედგებოდა. სამივეს თავისი სახელი ჰქონდა: **სათვალთვალთ** კოშკს, რომელსაც მტრის მოახლოება უნდა ეცნობებინა, ერქვა „**ჰკა მაგას**“, მთავარ ციხეს – „**მარჯვედ დახვდი**“. დამარცხებულ და გაქცეულ მტერს კი საბოლოოდ ციხე, სახელად „**არ გაუშვა**“, უსწორდებოდა.

„მურის ძველ ხიდთან, სადაც გორმახებს,
თითქოს მდინარემ დანა დაუსვა,
სამი ციხე დგას: ციხე- „დაუხვდი“,
ციხე-„დაჰკარი“ და „არ გაუშვა“.
შენ , მოგზაურო, ვისაც გელირსა
ქვეყნად მშვიდობის დღესასწაული ,
შესდექ! შეჩერდი მურის ძველ ხიდთან,
ამ სამ გოლიათს როცა ჩაუვლი“.

ირაკლი აბაშიძე

ლაილაში

ლექსებში, სოფელ ლაილაშის ცენტრში დგას **მონუმენტი** წარწერით: „ლაილაში ქართველთა, ებრაელთა, სომეხთა, ბერძენთა თანამეგობრობის **კერა**“.

საუკუნეების განმავლობაში ამ სოფელში ძმურად ცხოვრობდნენ სხვადასხვა ეროვნების წარმომადგენლები, რომლებმაც სოფელს ისტორიული მემკვიდრეობის მნიშვნელოვანი ძეგლები დაუტოვეს. სოფელში აღმოჩენილია მე-10 საუკუნის **ეტირატი** შესრულებული ებრაულენოვანი ხელნაწერი: ლაილაშის ბიბლია, ებრაელების მიერ მთის ფერდობზე აშენებულია აუზი, საიდანაც მდინარე ლაჯანურის ხეობაზე ულამაზესი ხედი იშლება.

1912 წელს ცნობილმა ქართველმა მწერალმა, აკაკი წერეთელმა თავისი „მოგზაურობა რაჭა-ლექსებში“ სწორედ ამ სოფელში დაასრულა. ლაილაშში მას გულთბილად დახვდნენ. ეს მოგზაურობა, რომელიც სახალხო დღესასწაულად იქცა, კინოფირზეც არის აღბეჭდილი. მოგზაურობით კმაყოფილმა 72 წლის მგოსანმა რაჭა-ლექსებს პოემაც მიუძღვნა.

„რაჭა-ლექსებში ავედი,
მინდოდა მათი გაცნობა,
სანახაობამ მომხიბლა
და დაიმონა მთლად გრძნობა!
ღმერთო, რა ვნახე?! სასიზმრო
და **საარაკო** მხარეა:
თუ თვით **ედემი** არ არის,
ედემის შესადარია“!..

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობებს და რამდენიმე მათგანის გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

იდუმალი - გამოუცნობი, საიდუმლოებებით მოცული.

არქეოლოგი - მეცნიერი, რომელიც ეძებს და იკვლევს ძველი მატერი-
ალური კულტურის ნამარხ ძეგლებს.

გეოლოგი - მეცნიერი, რომელიც შეისწავლის დედამიწის ქერქის აგე-
ბულებას და შემადგენლობას.

მიჯაჭვული - ჯაჭვით მიბმული.

მთის ფერდობი - მთის გვერდი, რომელიც დაბლობისკენ ეშვება.

დოდი - ცხენების შეჯიბრება.

დახავსებული - ხავსით დაფარული;

სათვალთვალო - ადგილი, საიდანაც ვინმეს ან რაიმეს უთვალთვალე-
ბენ (აკვირდებიან).

თავის შეფარება - სადმე შესვლა გადარჩენის, დაცვის მიზნით.

ჰკა მაგას - დაჰკარი მაგას (იარაღი მტერს).

მარჯვედ დახვდი - მოხერხებულად, ყოჩაღად დახვდი.

მტერს უსწორდება - მტერს სამაგიეროს უხდის.

მონუმენტი - დიდი ზომის ძეგლი.

კერა - აქ: რაიმეს წარმოშობის და გავრცელების ადგილი.

ეტრატი - ცხოველის დამუშავებული ტყავი, რომელიც ძველად საწერ
მასალად გამოიყენებოდა.

ედემი - სამოთხე (ბიბლიის მიხედვით, ადამიანის პირველსამყო-
ფელი, სადაც გაძევებამდე ცხოვრობდნენ ადამი და ევა).

საარაკო - ზღაპრული.

2. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვა წინადადებაში:

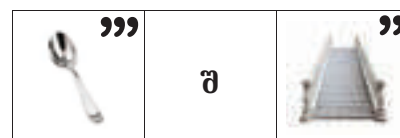
თავი შეაფარეს, გაუსწორდნენ, მარჯვედ დახვდა.

1. მტრის შემოსევისას დევნილებმა ლაილაშის მაღალ მთებს.

2. ციხის მცველი მეომრები მტერს სასტიკად

3. მთავარი ციხე შემოსეულ მტერს

3. გამოიცანი რებუსი და ჩაწერე სიტყვა:

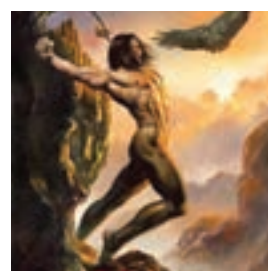
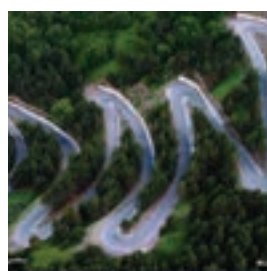
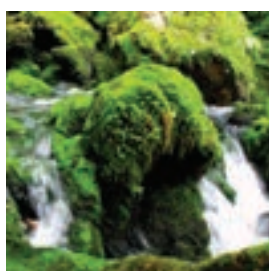
.....

4. დაწერე, რა ჰქვია მეცნიერს, რომელიც:

- შეისწავლის დედამიწის ქერქის აგებულებას და შემადგენლობას
- ეძებს და იკვლევს ძველი მატერიალური კულტურის ნამარხ ძეგლებს

5. დააკვირდი, რა არის გამოსახული სურათზე და მიუწერე:

სერპანტინი, დახავსებული ლოდი, კლდოვანი სვეტები, მიჯაჭვული ამირანი.

.....

6. დააკავშირე სიტყვები და მიღებული ფრაზებით შეადგინე წინადადებები:

ცამდე

ჩაფლული

მწვანეში

მისადგომი

ძნელად

მოცული

საიდუმლოებით

აწვდილი

შევაშოწმომოთ ჩვენი ცოდნა

7. უპასუხე კითხვებს:

1. სად მდებარეობს ლეჩხუმი?

.....

2. რა აღმოაჩინეს არქეოლოგებმა ხვამლის მთაზე?

.....

3. რა დღესასწაული იმართება ხვამლის მთაზე?

.....

4. რატომ ინახავდნენ ხვამლის მთაზე სამეფო განძს?

.....

5. რით არის გამორჩეული სოფელი ლაილაში?

.....

ტესტი

8. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. ლეჩხუმის ცენტრია:

ა) ამბროლაური; ბ) ონი; გ) ცაგერი.

2. რა არის სერპანტინი?

ა) მიხვეულ-მოხვეული, დაკლაკნილი გზა;
ბ) კლდოვანი სვეტები;
გ) მთის მწვერვალი.

3. გადმოცემის მიხედვით, რომელი მითოლოგიური გმირი იყო მიჯაჭვული ხვამლის მთაზე:

ა) ამირანი; ბ) აქილევსი; გ) ჰერაკლე.

4. რა ტარდება ტრადიციულად ხვამლობის დღესასწაულზე:

ა) ლელობურთი; ბ) დოღი; გ) ჭიდაობა.

5. რომელმა ქართველმა მწერალმა იმოგზაურა რაჭა-ლეჩხუმში:

ა) ილია ჭავჭავაძემ; ბ) იაკობ გოგებაშვილმა; გ) აკაკი წერეთელმა.

9. ნიმუშის მიხედვით აწარმოე ფორმები და შეადგინე წინადადებები:
(სიტყვების მნიშვნელობები შეგიძლია მოიძიო ლექსიკონში:
<https://www.ganmarteba.ge>)

1. ფოთოლი - ფოთლოვანი

წიწვი

კლდე

ტალღა

2. დღესასწაული - სადღესასწაულო

ეკლესია

მეფე

ხალხი

არაკი

10. ნიმუშის მიხედვით შეცვალე ებ-იანი მრავლობითის ფორმა თანიანი მრავლობითით (მოიძიე ტექსტში და შეამოწმე):

ნიმუში: ქართველების - ქართველთა

ებრაელების

სომხების

ბერძნების

11. აღნიშნე, რომელია სწორად დაწერილი სიტყვები?

ა) გულ თბილი

ბ) გულთბილი

ა) რაჭა-ლეჩხუმი

ბ) რაჭალეჩხუმი

ა) ციხე-სიმაგრე

ბ) ციხესიმაგრე

ა) ისტორიულრელიგიური

ბ) ისტორიულ-რელიგიური

- მოიძიე ტექსტებში და შეამოწმე;
- შეადგინე წინადადებები სწორი ფორმების გამოყენებით.

მცირე ექსკურსი

12. გაეცანი ორ თქმულებას და შეადარე ერთმანეთს მითოლოგიური გმირები:

ტექსტში შეგხვდება სიტყვები, რომელთა მნიშვნელობაც შეგიძლია ნახო ამ ლექსიკონში:

თავისი ძალის წყალობით	თავისი ძალის დახმარებით.
ღვთაებრივი	რაც ღმერთს ახასიათებს, არაჩვეულებრივი.
განრისხებული	ძალიან გაბრაზებული.
მიაჯაჭვა	ჯაჭვით მიაბა.
კორტნის	ნისკარტით გლეჯს.
ლოკვა	ენის გასმა.
გაღევა	აქ: დაპატარავება.
მჭედელი	ხელოსანი, რომელიც ლითონის საგნებს ამზადებს.
წყლული	ჭრილობა.

თქმულება ამირანზე

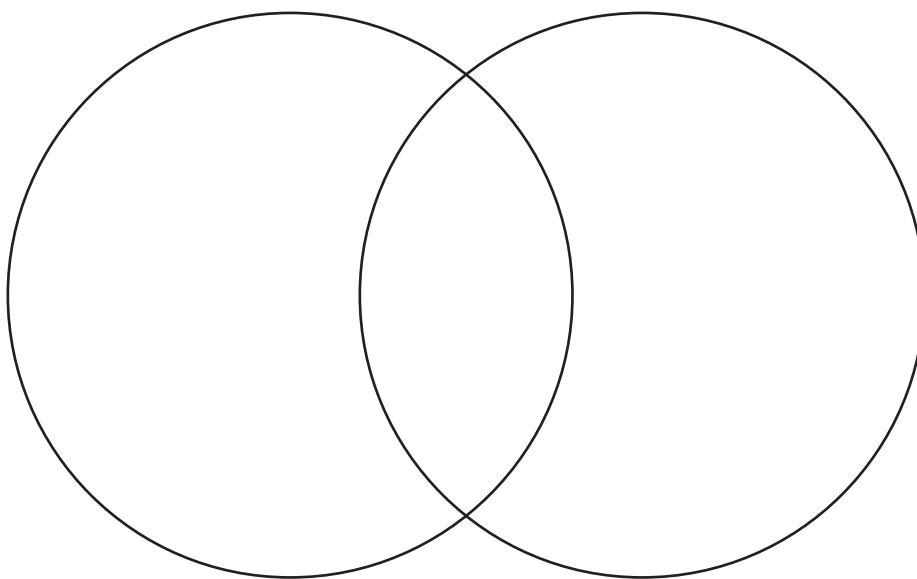
უძველესი თქმულება ამირანზე გავრცელებულია საქართველოს ყველა კუთხეში.

ამირანი იყო ნადირობის ქალღმერთ ძალისა და უცნობი მონადირის შვილი. ის ღმერთმა მონათლა და **ღვთაებრივი** ძალა მიანიჭა. ამირანმა თავისი ძალის **წყალობით** ბევრი გმირობა ჩაიდინა, ბოლოს ისე გაამაყდა, რომ თავისი ნათლიის, ღმერთის დამარცხება გადაწყვიტა. **განრისხებულმა** ღმერთმა ის დასაჯა და კავკასიონის ერთ მაღალ მთაზე **მიაჯაჭვა**. ამირანის ღვიძლს მუდმივად **კორტნის** არწივი, ერთგული ძაღლი კი **ლოკვით** ცდილობს ჯაჭვის **გაღევას** და პატრონის გათავისუფლებას. მაგრამ ღმერთის ბრძანებით **მჭედლები** ისევ აახლებენ ჯაჭვს. გადმოცემის მიხედვით, შვიდ წელიწადში ერთხელ გამოქვაბული იხსნება და ამირანის დანახვა შესაძლებელია.

პრომეთე

პრომეთე ძველი ბერძნული მითოლოგიის გმირია. იგი დაუპირისპირდა ღმერთებს და ადამიანებს ეხმარებოდა. როცა ზევსმა ადამიანებს ცეცხლი წაართვა, პრომეთემ ოლიმპოს მთიდან მოიპარა ცეცხლი და ადამიანებს ჩამოუტანა. განრისხებულმა ზევსმა პრომეთე კავკასიონის ქედზე მიაჯაჭვა. მასთან ყოველდღიურად მიდიოდა არწივი და ღვიძლს უკორტნიდა. ღამდამოხრით კი **წყლული** ისევ მთელდებოდა.

• შეგიძლია გამოიყენო ვენის დიაგრამა.

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

13. აირჩიე საკითხი და მოიძიე დამატებითი ინფორმაცია:

1. ნახე ფილმი: ხვამლის მთის საიდუმლოება - ფილმი I, ფილმი II

2. ლაილაში - მრავალფეროვანი და საინტერესო ისტორიებით სავსე სოფელი ლეჩხუმში

3. ლეჩხუმის ჩანჩქერები

4. ლეჩხუმის ტბები

14. მოამზადე მცირე პრეზენტაცია თვალსაჩინოებებით შენთვის საინტერესო საკითხზე და გაუზიარე ჯგუფის წევრებს.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

15. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. წარმოიდგინე, რომ იმოგზაურე ლეჩხუმში (მაგ. ხვამლის მთაზე, ლეჩხუმის ჩანჩქერზე, სოფელ ლაილაშში, ტბებზე...) და დაწერე „მოგზაურის ჩანაწერების წიგნაკში“ (შთაბეჭდილებები, ფიქრები, კომენტარები...). სასურველია, ჩანაწერები გააფორმო ნახატებით.

2. მოამზადე ბუკლეტი: ლეჩხუმის გზამკვლევი ტურისტებისთვის.

3. დაწერე მურის ციხის სათვალთვალ კოშკის მცველის დღიურის ჩანაწერები (გამოიყენე ინფორმაცია მურის ციხის კოშკებზე).

4. გამოიყენე ტექსტში ირაკლი აბაშიძის მოცემული ლექსი და დაწერე ჩანახატი:

„მოგზაურის თვალთ დანახული მურის ციხე“.

მე ვსწავლობ ქართულს, იმიტომ
რომ ჩემი წინაპრების ენაა. როცა
პატარა ვიყავი ვერ ვსაუბრობდი
და მრცხვენოდა. რაც რომ დავიწყე
სწავლა აუტვე ტარება ვწერ, ვთხოვლობ
და ვგეხულობ, რითაც კმაყოფილი
და განხარებული ვარ. საოცრად
ლაპაზი და საინტერესო ენაა ჩემთვის
მშობლიური ქართული ენა.

ნაწილი II

ცაგერის მწვანე თეატრი

ცაგერის მუნიციპალიტეტში, მდინარე ცხენისწყლის მახლობლად, ღია ცის ქვეშ, არის ულამაზესი საზაფხულო თეატრი. თეატრის სცენა მწვანედ არის გადახურული, მაყურებელთათვის კი მწვანე სკამებია გაკეთებული.

ზაფხულობით მწვანე თეატრში სტუმრებისთვის წარმოდგენები იმართება. ტარდება ფოლკლორული მუსიკის, ელექტრონული მუსიკის ფესტივალები, კინოჩვენება, შემეცნებითი საღამოები. აქვეა მურის ციხეზე ასასვლელი მრავალსაფეხურიანი კიბეც.

„დაკარგული სამოთხე“

ასე უწოდა საკუთარ პროექტს ლექსუმელმა ლექსო ჩარკვიანმა. მან ლექსუმის სოფლებში **მიტოვებული**, დაცარიელებული სახლები მოძებნა, შემდეგ პატრონებს დაუკავშირდა და მათთან შეთანხმებით სოციალურ ქსელში ამა თუ იმ სახლზე ვიდეოები გაავრცელა. სახლების ბედით უამრავი ადამიანი დაინტერესდა და შედეგად, ასამდე სახლმა იპოვა ახალი პატრონი.

მიტოვებული სახლების გაცოცხლების **კამპანიიდან** ერთი წლის შემდეგ ლექსო ჩარკვიანის ინიციატივით კიდევ ერთი საინტერესო ღონისძიება - **პლენერი** - „დახატე ლექსუმი“ - გაიმართა. მხატვრებმა ცაგერის მუნიციპალიტეტში, ორბელის უღელტეხილზე მოწყობილი გადასახედიდან სოფლის რამდენიმე ხედი ტილოზე გადმოიტანეს.

ლექსური ღვინო

დაბა ცაგერის გარშემო, მდინარე ცხენისწყლის ხეობაში, ლექსების საუკეთესო ვენახებია გაშენებული. აქ ხარობს აღმოსავლეთ ევროპის ერთ-ერთი ყველაზე ძვირფასი ვაზი უსახელაური. ვაზის ეს უნიკალური ჯიშით მხოლოდ ერთ **არეალში**, სოფლების - ოყურეშისა და ზუბის ზონაში მოდის. ცხენისწყლის ხეობაში გავრცელებულია ასევე ორბელური ოჯალეში.

უმაღლესი ხარისხის საღვინე ყურძნადაა მიჩნეული ტვიშის ცოლიკაური, რომლისგანაც უნიკალური ღვინო „ტვიში“ მზადდება.

ლადო ასათიანი და ბარდნალა

ბარდნალა ცნობილი ქართველი პოეტის, ლადო ასათიანის (1917-1943) მშობლიური სოფელია. აქ დღესაც დგას ხის ოდა სახლი, რომელშიც პოეტის მუზეუმი.

ლადოს ცნობილი ლექსი „ბარდნალა“ სწორედ ამ სოფლის სურათებს აცოცხლებს. ბავშვობის მონატრებით გამთბარ სტრიქონებში რიგრიგობით ჩნდება მოგონებები: ვარდებიანი ბუჩქები, მარანი და საწნახელი, თონე და ბელელი, ყანები და ტყეები, ბილიკები და წისქვილი, სოფლის მდინარე და მასზე გადებული ბორანი, ქამარ-ხანჯლით დამშვენებული დიდი **წინაპარი**, ოჯახში **მოფუსფუსე** დედა, თვალცრემლიანი მამა... ლექსში გამოყენებულია მხატვრული ხერხი ალიტერაცია (მეორდება მსგავსი თანხმოვნები), რაც მას განსაკუთრებულ ჟღერადობას ანიჭებს:

„რა კარგი იყო ბარნალა
ბარდნალებების ბორანი
ვარდებიანი ვარდნარი
ბუღბუღთა ნაამბორალი“.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

მიტოვებული - ის, ვინც ან რაც დატოვეს.

კამპანია - საქმიანობა, რომელიც გრძელდება გარკვეული პერიოდის განმავლობაში რაიმე მნიშვნელოვანი ამოცანის შესასრულებლად.

პლენერი - ფერწერა გარეთ, ღია ცის ქვეშ.

არეალი - გავრცელების არე, სივრცე.

წინაპარი - მშობლების წინა თაობის (თაობების) წარმომადგენელი.

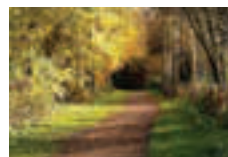
ფუსფუსი - დაუზარელი, გამუდმებული, აქეთ-იქით ტრიალით საქმიანობა, მოფუსფუსე - ის, ვინც ფუსფუსებს.

2. დააკავშირე სურათი და სიტყვა:

მარანი

საწნახელი

თონე

ბეღელი

ბილიკი

წისქვილი

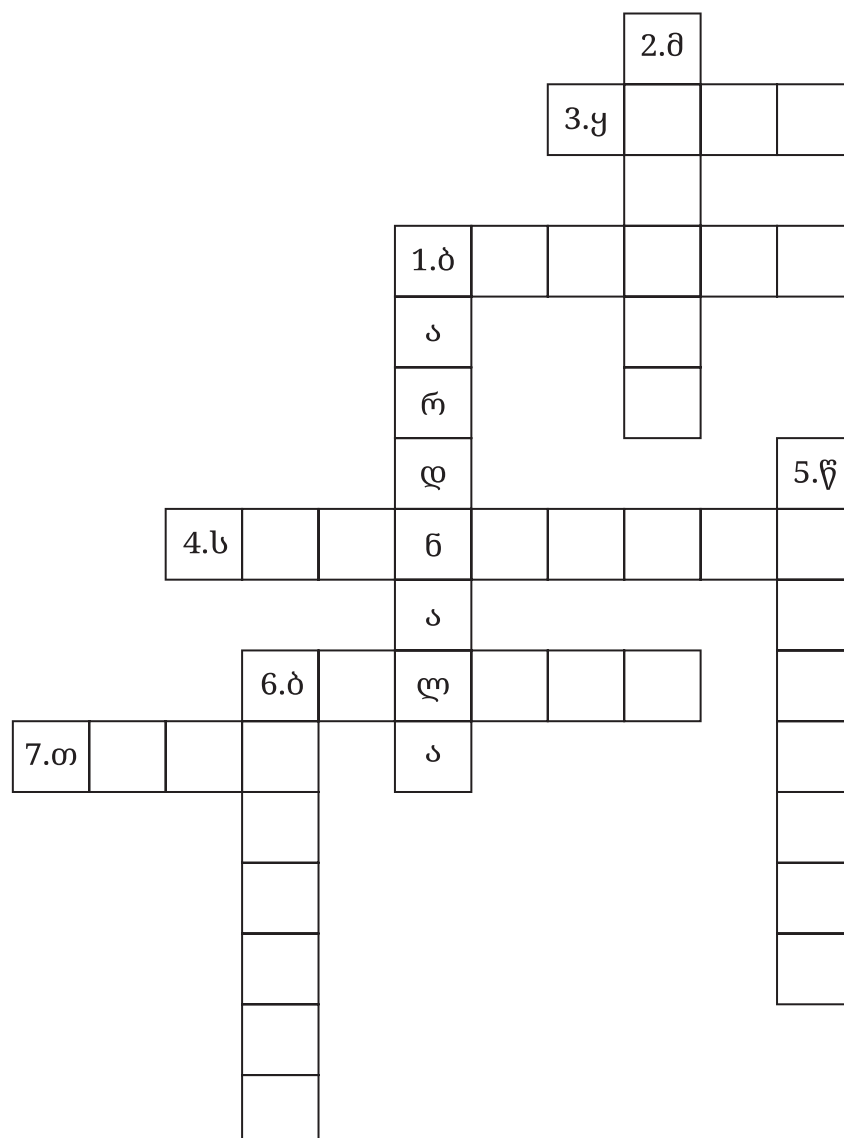
ყანა

ბორანი

3. წინა საგარჯიშოში მოცემული სიტყვების გამოყენებით შეავსე კროსვორდი:

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

4. უპასუხე კითხვებს:

1. რა იმართება ზაფხულობით ცაგერის მწვანე თაეტრში?

.....

2. როგორ გააცოცხლა ლეჩხუმის დაცარიელებული სოფლები ლექსო ჩარკვიანმა?

.....

3. რა არის გადმოცემული ლადო ასათიანის ლექსში „ბარდნალა“?

.....

ტესტი

5. შემოხაზე სწორი პასუხი

1. რას უწოდებენ ცაგერის საზაფხულო თეატრს?

ა) მწვანე თეატრს; ბ) თეთრ თეატრს; გ) წითელ თეატრს.

2. რომელი ძვირფასი ვაზის ჯიშები მოჰყავთ ლეჩხუმის მხოლოდ ერთ არეალში?

ა) ხვანჭკარა; ბ) უსახელაური; გ) ოჯალეში.

3. რომელი ცნობილი ქართველი პოეტის მშობლიური სოფელია ბარდნალა?

ა) გალაკტიონ ტაბიძის; ბ) ლადო ასათიანის; გ) მურმან ლებანიძის.

სიტყვების თამაში

6. გაანაწილე ცხრილში სიტყვები:

გადახურული, დაცარიელება, გაკეთებული, გაშენება, დაკარგული, გაკეთება, მოწყობილი, გადახურვა, გავრცელებული, მიტოვებული, დაცარიელებული, დაკარგვა, მიტოვება, გაშენებული, გავრცელება.

მოწყობა	მოწყობილი

- მეორე სვეტში მიღებული რამდენიმე ფორმის გამოყენებით შეადგინე წინადადებები.

7. ჩასვი სიტყვები სწორი ფორმით:

1. მწვანე თეატრი არის ღია (ცის/ცას) ქვეშ.
2. მდინარე (ცხენისწყალის/ცხენისწყლის) ხეობაში საუკეთესო ვენახებია გაშენებული.
3. ლეჩხუმში ხარობს აღმოსავლეთ (ევროპას/ ევროპის) ყველაზე ძვირფასი ვაზი.
4. სოფელ ბარდნალაში დღესაც დგას (ხეს/ხის) ოდა სახლი.
5. (ბავშვობას/ბავშვობის) მონატრებით გამთბარ სტრიქონებში რიგრიგობით ჩნდება მოგონებები.

8. დააკვირდი როგორ იბრუნვის თანხმოვანფუძიანი და ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი არსებით სახელთან ერთად:

სახელობითი	მიტოვებული-ი სახლ-ი	მწვანე თეატრ-ი
მოთხრობითი	მიტოვებულ-მა სახლ-მა	მწვანე თეატრ-მა
მიცემითი	მიტოვებულ სახლ-ს	მწვანე თეატრ-ს
ნათესაობითი	მიტოვებულ-ი სახლ-ის	მწვანე თეატრ-ის
მოქმედებითი	მიტოვებულ-ი სახლ-ით	მწვანე თეატრით
ვითარებითი	მიტოვებულ სახლ-ად	მწვანე თეატრად
წოდებითი	მიტოვებულ-ო სახლ-ო	მწვანე თეატრ-ო

დაასახელე, რომელ ფორმებში დაირთავს თანხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი ბრუნვის ნიშანს:

• სრულად

• არასრულად

• საერთოდ არ დაირთავს

იცვლება თუ არა ხმოვანფუძიანი ზედსართავი სახელი?.....

9. იპოვე შეცდომები (გაითვალისწინე, ყველა წინადადებაში არ არის შეცდომა):

1. მწვანე თეატრში ტარდება ფოლკლორულ მუსიკის ფესტივალი.
2. ლექსო ჩარკვიანი მიტოვებული სახლების გაცოცხლების კამპანიას ჩაუდგა სათავეში.
3. ბარდნალა ცნობილი ქართველი პოეტის მშობლიური სოფელია.
4. ქართველ მხატვრებმა ლეჩხუმის პეიზაჟები დახატეს.

 მცირე ლიტერატურული ექსკურსი

10. წაიკითხე ნაწყვეტი ლადო ასათიანის ლექსიდან „ბარდნალა“ . მოძებნე და გახაზე სარიტმო სიტყვები სტრიქონების ბოლოს. დააკვირდი, რომელი სტრიქონებია გარიტმული თითოეულ სტროფში?

ბარდნალა

1. რა კარგი იყო ბარდნალა,
ბარდნალელების ბორანი,
ვარდებიანი ბარდნარი,
ბულბულთა ნაამბორალი.
2. ჩემი ხორგო და მარანი,
ჩემი ცეცხლი და ღადარი,
სახლის წინ ნაგრიგალარი,
გაფითრებული ჭადარი.

- დააკვირდი, რომელი ბგერები მეორდება პირველ სტროფში?

.....

.....

- მოძებნე ლექსიკონში (ganmarteba.ge) უცხო სიტყვები (ბორანი, ბარდი/ბარდნარი, ხორგო, ამბორი, ღადარი, გრიგალი) და დააკავშირე ერთმანეთთან სიტყვა და განმარტება:

ბარდნარი	დიდი საწნახელი
ხორგო	ბარდებით (ბუჩქებით) დაფარული ადგილი
ამბორი	ნაცარში არეული ნაკვერჩხალი
ღადარი	ძლიერი ქარი
გრიგალი	კოცნა

- დაუკვირდი სიტყვებს: სოფელი - ნასოფლარი; ქალაქი - ნაქალაქარი. შემდეგ კი ახსენი ლექსში მოცემული სიტყვების მნიშვნელობები:

ნაამბორალი

ნაგრიგალარი

- დაუკვირდი სიტყვას: ნაძვი - ნაძვნარი, თხილი - თხილნარი. შემდეგ კი ახსენი ლექსში მოცემული სიტყვის მნიშვნელობა:

ბარდნარი

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

11. მოისმინე ლექსი „ბარდნალა“

12. მოიძიე ინფორმაცია ლადო ასათიანის შესახებ;

13. წაიკითხე ლადო ასათიანის სხვა ლექსები, მისი პირადი წერილები, ჩანაწერები.

ვისაუბროთ თემაზე

14. მოამზადე პრეზენტაცია ლადო ასათიანის შესახებ;
15. შეარჩიე ერთი ლექსი და ისაუბრე ლექსის წაკითხვით მიღებულ შთაბეჭდილებაზე.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

16. დაწერე ლადო ასათიანის ერთი ლექსის გამოხმაურება (რა მოგეწონა, რა გაგახსენა, რა განცდა გაგიჩნდა...)
17. გაიხსენე შენთვის ძვირფასი ადგილი საქართველოში (სოფელი ან ქალაქი) და შეეცადე, თავადაც შექმნა ლექსის ერთი სტროფი, რომელშიც წარმოაჩენ შენს დამოკიდებულებას ამ ადგილთან. მოიფიქრე და გამოიყენე სარიტმო სიტყვები სტრიქონების ბოლოს.

შეგიძლია შენც ასე დაიწყო:

„რა კარგი იყო...

მე ძალიან მიყვარს საქართველოში ჩასვლას
იმის გამო რომ ჩემს დიდიდაშვილებს და მეგობრებს
ვხვდები.

მეგობრებთან ერთად ეზოში კარგად ვერთმობთ
ყოველ წელს დასვენებას ვთამაშობთ და
ბევრს ვიცნობთ.

მამასთან და ძმებთან ერთად ხშირად დაუფიქრებლად
ვინახდებით.

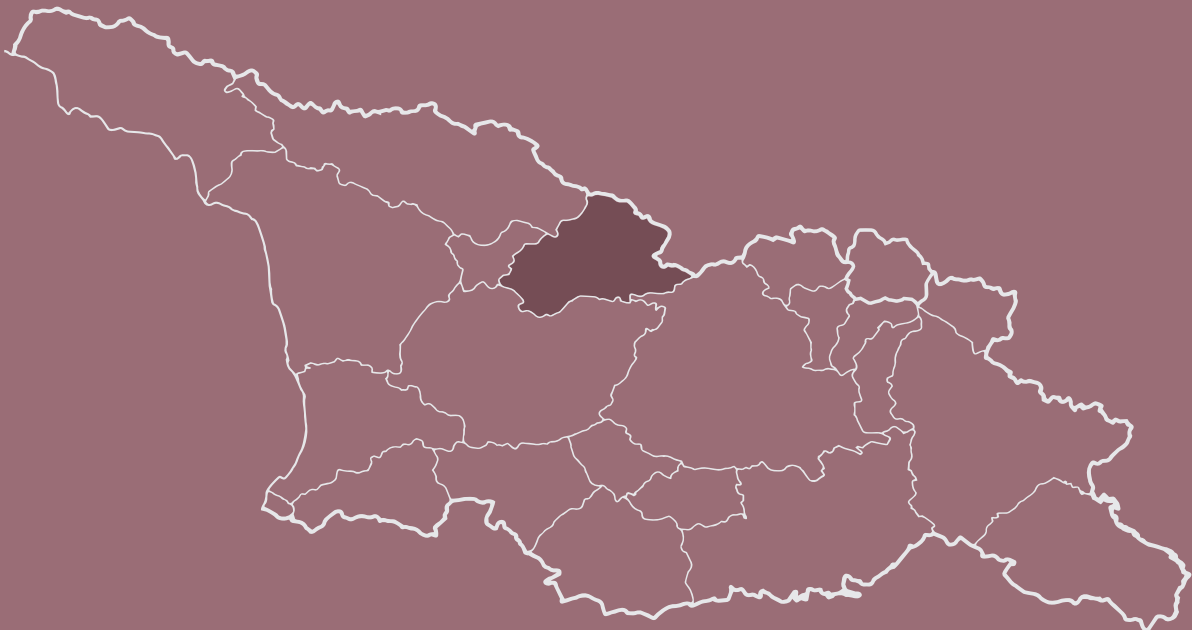
კიდევ მიყვარს ჩემს დიდიდასთან სიუჟეტი.

ძალიან ბევრ საქართველოში ცხოვრება, იმედია
რომ ბევრ დახმარებულს ჩვენ სამშობლოში.

გულიანო წინასწარ

ბელოვი, ქალაქი ლიუბი

ಹಿರಿಯ

ნაწილი I

მდებარეობა

რაჭა, დასავლეთ საქართველოს ისტორიული მხარე, მდებარეობს მდინარე რიონის ხეობაში. რაჭა გეოგრაფიულად სამ კუთხედ იყოფა: ზემო რაჭა, ქვემო რაჭა და მთის რაჭა.

რაჭაში შედის ონისა და ამბროლაურის მუნიციპალიტეტები.

ამ მხარის მრავალფეროვანი ბუნება - **საუცხოო** ტბები, **თვალუწვდენელი** მწვერვალები, ასწლოვანი ხეებით **დაბურული** ტყეები, **მომაჯადოებელი** ჩანჩქერები - **წარუშლელ** შთაბეჭდილებას ახდენს მნახველზე.

ნიკორწმინდა

რაჭაში, სოფელ ნიკორწმინდაში, მდებარეობს ქართული არქიტექტურის შედევრი, **დახვეწილი ჩუქურთმებით** და **ფრესკებით** განთქმული ტაძარი ნიკორწმინდა. იგი აგებულია მე-11 საუკუნეში და დღემდე თითქმის არ შეცვლილა. ტაძრის **გუმბათი** კი პირვანდელი სახით არის შემორჩენილი. ტაძარში ინახება ძვირფასი ხელნაწერები, წმინდა ნივთები.

ნიკორწმინდას ცნობილმა ქართველმა პოეტმა, გალაკტიონ ტაბიძემ მიუძღვნა ლექსი „ქებათა ქება ნიკორწმინდას“. ტაძარი პოეტს თავად არც კი უნახავს. კურორტ შოვში ყოფნისას მას ნიკორწმინდელმა **დურგალმა** უამბო ტაძრის საუცხოო ჩუქურთმების შესახებ. მოსმენილით **მოხიბლულმა** გალაკტიონმა დურგლის მიერ გაკეთებულ მაგიდაზე იმ დღესვე დაწერა ლექსი, რომლითაც ამ ძეგლს **ხოტბა** შეასხა.

შაორის წყალსაცავი

შაორის წყალსაცავს რაჭისკენ მიმავალ გზაზე აუცილებლად შეამჩნევ. იგი მდებარეობს ამბროლაურის მუნიციპალიტეტში, ზღვის დონიდან 1100-1200 მ-ზე. ტბაში მრავალი სახეობის თევზი **ბინადრობს**, ამიტომაც აქ სათევზაოდ საქართველოს თითქმის ყველა კუთხიდან ჩამოდიან. წყალსაცავს **გარს აკრავს** ნაქერალას ქედი და საწალიკის მთა, სადაც შესაძლებელია **დაუვიწყარი** ლაშქრობების მოწყობა. წყალსაცავის ირგვლივ ტყეში მრავლადაა ერთ-ერთი ყველაზე გემრიელი და ძვირადღირებული სოკო **ნიყვი**.

შაორი **განსაკუთრებით** შთამბეჭდავია შემოდგომით. როდესაც **კამკამა** წყალში სხვადასხვა ფერი **ირეკლება**.

უძირო ტბა

ონის მუნიციპალიტეტში, მარადიული თოვლით დაფარულ კატიწვერას მწვერვალთან მდებარეობს უძირო ტბა, რომელიც ლაშქრობის მოყვარულთათვის საოცნებო ადგილია. ტბის სანახავად ზაფხულში უნდა წახვიდეთ, რადგან ნოემბრიდან მაისამდე აქ წყალი გაყინულია. ტბიდან თვალწარმტაცი ხედები იშლება კავკასიონზე.

უწერა

ონის მუნიციპალიტეტში, მდინარე რიონის ნაპირებზე, ზღვის დონიდან 1050 მეტრზე მდებარეობს ულამაზესი კურორტი უწერა, რომელიც მრავალ დამსვენებელს იზიდავს ულამაზესი ტყეებითა და ყინულოვანი მწვერვალების საოცარი ხედებით. აქაური მთის ჰავა და მინერალური წყალი „უწერა“ სამკურნალო თვისებებით არის ცნობილი.

უწერა განსაკუთრებით მომხიბვლელია ზაფხულის სიმწვანესა და შემოდგომის ფერებში.

უწერა

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობებს:

საუცხოო - ძალიან კარგი, შესანიშნავი.

თვალუწვდენელი - რასაც თვალი ვერ წვდება, ძალიან დიდი.

დაბურული - ხშირი, გაუვალი.

მომაჯადოებელი - ძალიან ლამაზი, მომხიბვლელი.

წარუშლელი - დაუვიწყარი; ის, რაც გონებიდან არ წაიშლება.

დახვეწილი - მაღალი ხარისხის, სრულყოფილი.

კამკამა - სუფთა, გამჭვირვალე.

მარადიული - რაც არასოდეს გაქრება, რაც მუდმივია.

საოცნებო - რაზედაც ან ვისზედაც ოცნებობენ, მშვენიერი, სანატრელი, საუსურველი.

თვალწარმტაცი - ძალიან ლამაზი.

დაუვიწყარი - რაც არ დაგავიწყდება.

მოხიბვლა - ძლიერ მოწონება, მოხიბლული - ვინც მოიხიბლა (მაგ. ვინმეს ან რაიმეს სილამაზით).

ხოტბას ასხამს - ძალიან აქებს, ადიდება.

ბინადრობს - ცხოვრობს.

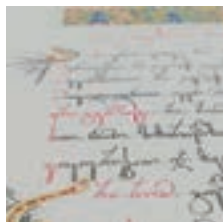
გარს აკრავს - მის გარშემოა.

არეკვლა (ირეკლება) - სარკის მსგავსად გამოსახულების გამოჩენა.

2. დააკავშირე სიტყვა სურათთან:

გუმბათი

ჩუქურთმა

ფრესკა

ხელნაწერი

დურგალი

3. დააკავშირე:

წარუშლელი	ჩუქურთმა
დახვეწილი	შთაბეჭდილება
კამკამა	მწვერვალი
თვალუწვდენელი	ტყე
დაბურული	წყალი

4. შეურიხე ზედსართავ სახელს რამდენიმე არსებითი სახელი, შემდეგ კი შეადგინე წინადადებები (შეგიძლია გამოიყენო სიტყვები:

ბუნება, თოვლი, ხედი, ტაძარი, მოგზაურობა, სიყვარული, წიგნი, პიროვნება, მელოდია.

საუცხოო	ადგილი, ფილმი, მუსიკა...
მომაჯადოებელი	
მარადიული	
საოცნებო	
თვალწარმტაცი	

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1). რომელ კუთხეებად იყოფა რაჭა?

.....

2. რით არის განთქმული ნიკორწმინდის ტაძარი?

.....

3. ვინ უამბო გალაკტიონ ტაბიძეს ნიკორწმინდის საუცხოო ჩუქურთმების შესახებ?

.....

4. რისთვის სტუმრობენ შაორის წყალსაცავს საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან?

.....

5. რატომ უნდა წავიდეთ უძირო ტბის სანახავად ზაფხულში?

.....

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი

1. რომელი მდინარის ხეობაში მდებარეობს რაჭა?

ა) მდინარე მტკვრის; ბ) მდინარე რიონის; გ) მდინარე ალაზნის.

2. რომელმა ცნობილმა პოეტმა მიუძღვა ლექსი ნიკორწმინდის ტაძარს?

ა) ილია ჭავჭავაძემ; ბ) აკაკი წერეთელმა; გ) გალაკტიონ ტაბიძემ.

3. რომელი ძვირადღირებული სოკო მოიპოვება შაორის წყალსაცავის ირგვლივ ტყეში?

ა) ქამა სოკო; ბ) ნიყვი; გ) ხის სოკო; დ) არყა სოკო.

4. რას ნიშნავს სიტყვა „თვალწარმტაცი“?

ა) თვალი რომ ვერ წვდება; ბ) ძალიან ლამაზი;
გ) თვალთ შეუმჩნეველი; დ) თვალთ შესამჩნევი.

5. რომელია ზედმეტი სიტყვა:

ა) საოცნებო; ბ) ბინადრობს; გ) დახვეწილი; დ) საუცხოო.

სიტყვების თამაში

7. დააკვირდი სიტყვას და დაშალე შემადგენელ ნაწილებად ნიმუშის მიხედვით:

მრავალფეროვანი = მრავალი + ფერი + ოვანი

ასწლოვანი -

- შეადგინე წინადადებები მოცემული სიტყვების გამოყენებით.

8. აწარმოე ნიმუშის მიხედვით:

ფოთოლი-ფოთლოვანი

ყინული -

გუმბათი -

- შეადგინე წინადადებები მიღებული ფორმების გამოყენებით.

9. დააკავშირე და გაამთლიანე სიტყვა:

ძვირად	საცავი
თვალ	ღირებული
წყალ	ნაწერი
ხელ	უწვდენელი

- შეადგინე წინადადებები მიღებული სიტყვების გამოყენებით.

10. რომელია სწორი?

ა) ტაძარის; ბ) ტაძრის.

ა) წყლის; ბ) წყალის.

ა) დურგლის; ბ) დურგალის.

- შეადგინე წინადადებები სწორი ფორმების გამოყენებით.

11. აწარმოე ფორმები ნიმუშის მიხედვით:

მთა - მთის

ტბა -

ცა -

გზა -

ტყე -

ხე -

- დააკვირდი, რომელი ხმოვნები დაიკარგა სიტყვებში?
- შედგინე რამდენიმე წინადადება.

12. ეს საინტერესოა

ჯორჯ კობი - იგივე გრიგოლ კობახიძე დაიბადა ამბროლაურის რაიონის სოფელ თხმორში 1883 წელს. იგი გამოირჩეოდა გამომგონებლური ნიჭით. მოღვაწეობდა უცხოეთში - გერმანიასა და აშშ-ში. მისი გამოგონებებიდან აღსანიშნავია: პირველად მსოფლიოში ნაძვის ხის მინის სათამაშოები, ელექტროსანთლები, ავტომატური საწერ-კალამი, სამედიცინო მინის ამპულა, სუნამოს შუშის ჭურჭელი.

მოისმინეთ და უპასუხეთ კითხვებს:

1. სად დაიბადა გრიგოლ კობახიძე?

ა) იმერეთში; ბ) რაჭაში; გ) გურიაში.

2. სად დაიწყო მუშაობა 10 წლის გრიგოლმა?

ა) ბორჯომში, მინის ქარხანაში;
ბ) თბილისში, ღვინის ქარხანაში;
გ) რაჭაში, პურის ქარხანაში.

3. რომელ ქვეყნებში მუშაობდა გ. კობახიძე?

ა) გერმანიასა და ამერიკაში;
ბ) იაპონიასა და საფრანგეთში;
გ) იტალიასა და ინგლისში.

4. რა შექმნა გრიგოლ კობახიძემ?

ა) თაფლის სანთლები და პლასტმასის სათამაშოები;
ბ) ელექტრო სანთლები, მინის სათამაშოები;
გ) ელექტრო სათამაშოები, მინის სანთლები.

5. რომელი გამოგონება არ ეკუთვნის გრიგოლ კობახიძეს?

ა) ავტომატური საწერ-კალამი;
ბ) სამედიცინო მინის ამპულა;
გ) სუნამოს შუშის ჭურჭელი;
დ) უკანა ხედვის სათვალე.

6. რა ფერის იყო თავდაპირველად ნაძვის ხის სათამაშოები?

ა) მწვანე; ბ) წითელი; გ) თეთრი.

7. რისი ილუსტრაცია იყო გამოსახული სათამაშოებზე?

ა) შვლის ნუკრის ნაამბობის; ბ) ბემბის; გ) არცერთი პასუხი არ არის სწორი.

8. ვინ გააგრძელა ჯორჯ კობის საქმიანობა?

ა) მისმა შვილმა; ბ) იტალიელმა ძმებმა; გ) მისმა ნათესავებმა.

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

13. შეარჩიე ერთ-ერთი საკითხი და მოიძიე მეტი ინფორმაცია:

1. რაჭის ტაძრები (ბარაკონი, მრავალძალი).
2. მყინვარი ბუბა, საირმის სვეტები, მინდა ციხე, სიყვარულის ჩანჩქერი.
3. ნახე ფილმი: „[რაჭა ჩემი სიყვარული](#)“.

ვისაუბროთ თემაზე

14. წარადგინე შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია კლასის წინაშე.

ისაუბრე, რა მოგეწონა, რამ დაგაინტერესა, რომელ ადგილს ნახავდი რაჭაში, რისი გაგება გაინტერესებს კიდევ.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

15. არჩევითი დავალებები:

რაჭაში, ამბროლაურის რაიონში მდებარეობს „სიყვარულის ჩანჩქერი“. მოიფიქრე ამბავი:

როგორ წარმოიქმნა „სიყვარულის ჩანჩქერი“

1. დაწერე: წარმოსახვითი მოგზაურობა: „ერთი დღე შაორის წყალსაცავზე“.
2. ნაძვის ხის პირველი მინის სათამაშოს თავგადასავალი.

ნაწილი II

მოხაბილე მესტვირეები

სტვირი - ქართული ხალხური ჩასაბერი საკრავია. მესტვირეობა რაჭაში ერთგვარი პროფესია იყო. რაჭველი მოხეტილ მუსიკოსები მოგზაურობდნენ საქართველოს სოფლებსა თუ ქალაქებში და სტვირის თანხლებით ასრულებდნენ ერთხმობით რაჭულ სიმღერებს. სტვირზე მხოლოდ მამაკაცები უკრავდნენ, სტვირის ხელოვნება რაჭაში დღესაც ცოცხლობს და თაობიდან თაობას გადაეცემა.

„ტაში, ბიჭო გიორგუნა“

საქართველოში ძალზე პოპულარული ცეკვა და სიმღერა „ტაში, ბიჭო გიორგუნა“ რაჭაში, სხირტლაძეების ოჯახში დაიბადა. ქორეოგრაფმა დავით სხირტლაძემ მამის ლექსი ცეკვას მოარგო და ცეკვაში რაჭულის ცნობილი ილეთები გამოიყენა.

დავით სხირტლაძე რაჭული სიმღერისა და ცეკვის უბადლო შემსრულებელი იყო. მან დიდი წვლილი შეიტანა რაჭული კულტურის განვითარებაში.

რაჭული ხასიათი - ფილმი
"ყველაზე სწრაფები მსოფლიოში"

ცნობილია, რომ რაჭველები ძირითადად მშვიდი, დინჯი და აუჩქარებელი ადამიანები არიან. ამ თვისების გამო მათზე არაერთი მხიარული, ანეგდოტური ისტორია შექმნილა. ამ ისტორიების მიხედვით გადაღებული ფილმის გამოსვლის (1985) შემდეგ რაჭველებს ხუმრობით „მსოფლიოში ყველაზე სწრაფებს“ უწოდებენ.

ხვანჭკარა

ამბროლაურის რაიონის სოფელ ხვანჭკარში მე-19 საუკუნეში თავადმა დიმიტრი ყიფიანმა უნიკალური ყურძნის ჯიშებისგან (რომლებიც მხოლოდ რაჭაში იზრდება), შესანიშნავი ნახევრადტკბილი წითელი ღვინო მიიღო. „ყიფიანის ღვინომ“ ევროპის ღვინის ფესტივალზე, ბელგიაში, ოქროს გრან-პრი დაიმსახურა.

ხვანჭკარას დამზადების ყიფიანისეული მეთოდი თაობიდან თაობას გადაეცემა, რამაც ამ ღვინოს მრავალ ქვეყანაში **გაუთქვა სახელი**.

ამბროლაურში, ქალაქის ერთ-ერთ მოედანზე, ხვანჭკარას ღვინის ბოთლის ძეგლიც დგას.

რაჭული სამზარეულო

რაჭაში უძველესი დროიდან ამზადებენ მაღალი ხარისხის **რაჭულ ლორს** (დამარილებული და შებოლილი ღორის ხორცი).

ის გამოიყენებოდა შორ მანძილზე **საგზლად**, რადგან ძალიან ნოყიერია და დიდხანს არ ფუჭდება.

ტრადიციული **რაჭული ლობიანიც** რაჭული ლორით მზადდება.

რაჭული სამზარეულოს გამორჩეული კერძია **შქმერული** (რძესა და ნიორში შეზავებული დაბრაწული ქათმის ხორცი), რომელიც პოპულარულია როგორც ადგილობრივებში, ასევე - ტურისტებში.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობებს და რამდენიმე მათგანის გამოყენებით შეადგინე წინადადებები:

ჩასაბერი საკრავი - საკრავი, რომელიც მუსიკალურ ბგერას გამოსცემს ჩაბერვით.

მოხეტიალე მუსიკოსები - მუსიკოსები, რომლებიც ქალაქიდან ქალაქში ან სოფლიდან სოფელში დადიან, უკრავენ და მღერიან ხალხისთვის.

სტვირის თანხლებით - სტვირთან ერთად.

ილეუი - ცალკეული მოძრაობა სპორტის ან ცეკვის სხვადასხვა სახეობაში.

უბადლო - ძალიან კარგი, განუმეორებელი, ვისაც ბადალი (მსგავსი) არ მოეძებნება.

საგბალი - მგზავრობისას თან წასადები სასმელ-საჭმელი.

ნოყიერი - ცხიმიანი, დამანაყრებელი, სასარგებლო.

წვლილის შეტანა - მონაწილეობა რაიმე საქმეში.

თაობიდან თაობას გადაეცემა - გადაეცემა პაპიდან შვილს, შვილიშვილს, შვილთაშვილს და ასე შემდეგ.

გაუთქვა სახელი - ცნობილი გახადა.

2. დააკავშირე ერთმანეთთან სიტყვები და შეადგინე რამდენიმე წინადადება:

ნოყიერი	ღვინო
ცეკვის	შემსრულებელი
უბადლო	ილეუი
ჩასაბერი	საგბალი
მოხეტიალე	საკრავი
ნახევრადტკბილი	ჯიში
ყურძნის	მუსიკოსი

3. ჩასვი სწორი ფრაზა:

წვლილი შეიტანა, თაობიდან თაობას გადაეცემა, გაუთქვა სახელი.

1. ეს ტრადიცია უძველესია და
2. ამ სიმღერამ ავტორს მთელ მსოფლიოში
3. მუსიკოსმა დიდი რაჭული კულტურის განვითარებაში.

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

4. უპასუხე კითხვებს:

1. რომელი მუსიკალური საკრავის თანხლებით მღეროდნენ და ცეკვავდნენ რაჭველი მოხეტიალე მუსიკოსები?

.....

2. როგორ შეიქმნა ცეკვა და სიმღერა „ტაში, ბიჭო გიორგუნა“?

.....

3. რატომ უწოდებენ რაჭველებს „მსოფლიოში ყველაზე სწრაფებს“?

.....

4. რომელი რაჭული ღვინის ძეგლი დგას ამბროლაურის ერთ-ერთ მოედანზე?

.....

5. რატომ გამოიყენებოდა საგზლად რაჭული ლორი?

.....

ტესტი

5. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. როგორი მუსიკალური საკრავია სტვირი?

ა) სიმებიანი; ბ) დასარტყამი; გ) ჩასაბერი.

2. როგორი ხასიათი აქვთ რაჭველებს?

ა) მშვიდი და დინჯი; ბ) ჩქარი და მოუთმენელი;
გ) მხიარული და უბრუნველი.

3. რას უწოდებენ რაჭველებს ხუმრობით?

ა) ყველაზე ნელებს მსოფლიოში;
ბ) ყველაზე სწრაფებს მსოფლიოში;
გ) ყველაზე მხიარულებს მსოფლიოში.

4. რა არის ხვანჭკარა?

- ა) ნახევრადტკბილი წითელი ღვინო;
- ბ) თეთრი მშრალი ღვინო;
- გ) შამპანური.

5. რა არის შქმერული?

- ა) დამარილებული და შებოლილი ღორის ხორცი;
- ბ) რძესა და ნიორში შეზავებული დაბრაწული ქათმის ხორცი.

სიტყვების თამაში

6. ნიმუშის მიხედვით აწარმოე ხელობის აღმნიშვნელო სიტყვები:

სტვირი - მესტვირე

ჩონგური -

პური -

ნავი -

ბალი -

- შეადგინე წინადადებები მიღებული სიტყვების გამოყენებით.

7. შემოხაზე, რომელია სწორი:

ა) ღვინოს ბოთლი ბ) ღვინის ბოთლი

ა) ყურძნის ჯიში ბ) ყურძენის ჯიში

ა) რაჭული ბ) რაჭვული

ა) რაჭელი ბ) რაჭველი

ა) საგზლად ბ) საგზალად

- შეადგინე წინადადებები სწორი ფორმების გამოყენებით.

8. რომელ წინადადებაშია შეცდომით დაწერილი კომპოზიტი:

ა) ქალაქის ერთ-ერთ მოედანზე ხვანჭკარას ღვინის ბოთლის ძეგლიც დგას.

ბ) რაჭველებზე არა-ერთი მხიარული, ანეგდოტური ისტორია შექმნილა.

 მცირე ლიტერატურული ექსკურსი:

9. წაიკითხე ნაწყვეტი მურმან ლებანიძის ლექსიდან „რაჭა“ და უპასუხე კითხვებს:

ფრთადაწყობილი, ფრთაჭრელი
შორს ქვემოთ ქვემო რაჭაა;
მე თვითონ ზემორაჭველი
გეტყვი: - ისაა, რაცაა!
ვაზი ვაზს გადაჰკონია,
იქ - სხვაგაა და კრიხია,
იქ, წესთან, ბარაკონია,
იქ - კვიტაშვილის ციხეა,
იქ - პური ცხვია თონებზე;
იქ - ხვანჭკარაა პაწია,
ვინც ჩვენ მსოფლიო დონეზე
სალაპარაკოდ გვაქცია.
იქ - ნიკორწმინდა მღერის ცად,
სხვა კოშკი - სხვა ნაპირზეა...
იქ - ქვემო რაჭის ერისთვად
ავთანდილ შარაბიძეა.

- მოძებნე და ამოიწერე, რაჭის რომელი ადგილებია დასახელებული ლექსში;

.....

.....

- რა განწყობაა გადმოცემული ლექსში: (სიხარული, სევდა, აღფრთოვანება, სიამაყე, სიხარული, მონატრება...)

.....

.....

- ამოიწერე, რომელი სიტყვა ან ფრაზა მოგეწონა ყველაზე მეტად:

.....

.....

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

10. მოისმინე „ტაში, ბიჭო გიორგუნა“

11. ნახე ფილმები:

[„ყველაზე სწრაფები
მსოფლიოში“](#)

[„რაჭა, ჩემო
სიყვარულო“](#)

12. მოიძიე ინფორმაცია მურმან ლებანიძეზე და წაიკითხე მისი ლექსები.

13. ნახე, როგორ ამზადებენ [რაჭულ ლორს](#):

ვისაუბროთ თემაზე

14. აირჩიე ერთი ანეკდოტური ამბავი ფილმიდან „ყველაზე სწრაფები მსოფლიოში“, გადმოეცით შინაარსი ან შეეცადეთ, გაითამაშოთ როლურად.
15. შეარჩიე მურმან ლებანიძის ერთი ლექსი და წაიკითხე გამომსახველობით ჯგუფის წინაშე. ისაუბრე, რატომ შეარჩიე ეს ლექსი.

16. აირჩიე შენ მიერ ნანახი ერთი ფილმი: „რაჭა ჩემო სიყვარულო“ ან „ყველაზე სწრაფები მსოფლიოში“ და დაწერე გამოხმაურება, რომელშიც წარმოაჩენ:

- რის შესახებ არის ფილმი?
- რა მოგეწონა ყველაზე მეტად?
- როგორი განწყობა მოგგვარა ფილმმა?
- რომელ ეპიზოდს გამოარჩევდი და რატომ?
- რომელი როლის შემსრულებელი მოგეწონა და რატომ?

ნაწილი I

სამცხე-ჯავახეთი

სამცხე-ჯავახეთი მდებარეობს სამხრეთ საქართველოში. ძველად მას მესხეთი ეწოდებოდა. ისტორიული მესხეთის დიდი ნაწილი დღეს თურქეთის შემადგენლობაშია. ამჟამად სამცხე-ჯავახეთის მხარეში შედის ადიგენის, ასპინძის, ახალქალაქის, ახალციხის, ბორჯომისა და ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტები. მთავარი ქალაქია ახალციხე.

სამცხე-ჯავახეთი გამორჩეულია საეკლესიო არქიტექტურის ძეგლებით.

საქართველოს მტერი უმეტესად სამცხე-ჯავახეთის მხრიდან უტევდა, ამიტომ მას საქართველოს სამხრეთ **კარიბჭეს** უწოდებენ. თავდაცვის მიზნით აქ მრავალი ციხესიმაგრე აუშენებიათ.

სამცხე-ჯავახეთში მდებარეობს XII საუკუნის კლდეში ნაკვეთი სამონასტრო კომპლექსი - ვარძია.

რეგიონი ეთნიკური და რელიგიური მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. XVI საუკუნეში იგი ოსმალეთმა დაიპყრო და აქ ისლამი გაავრცელა. XIX საუკუნეში რეგიონი საქართველოს დაუბრუნდა, რის შემდეგაც მუსლიმი ქართველების ნაწილი ოსმალეთში გადასახლდა. დაცარიელებულ სოფლებში სომხები, ასევე ეროვნებით რუსი დუხობორები და მალაქნები ჩაასახლეს.

ახალციხეში არის სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, რომელიც თავდაპირველად თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილიალი იყო, ახლა კი სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სახელით დამოუკიდებელი უნივერსიტეტია.

რაბათის ციხე

ქალაქ ახალციხეში, მდინარე ფოცხოვის ნაპირზე მდებარეობს ერთგვარი ციხე-ქალაქი რაბათი, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში ძლიერი სამხედრო და კულტურული ძეგლი იყო. რაბათის ციხე მე-9 საუკუნეში აშენდა, მე-12 საუკუნეში გაფართოვდა, ქალაქად იქცა და ახალციხე ეწოდა. ციხის ტერიტორიაზე **თავმოყრილია** ისტორიული ნაგებობები სხვადასხვა კულტურისთვის (ქართული, ოსმალური, რუსული, ებრაული სომხური...) დამახასიათებელი ელემენტებით. აქ ქრისტიანულ ეკლესიასთან ერთად ფუნქციონირებდა ქართული კათოლიკური მონასტერი, ებრაული სინაგოგა, სომხური ეკლესია და მუსლიმური მეჩეთი. რესტავრაციის შემდეგ რაბათის ციხე-ქალაქი ტურისტულ კომპლექსად იქცა. აღადგინეს ციხის **გალავნები** და ნაგებობები. მოეწყო სამცხე-ჯავახეთის ისტორიის მუზეუმის საგამოფენო დარბაზი.

ვარძია

ვარძია - კლდეში ნაკვეთი სამონასტრო კომპლექსი - მდებარეობს ასპინძის მუნიციპალიტეტში. იგი აშენდა მე-12 საუკუნეში, გიორგი III -ის და მისი შვილის, თამარის მეფობის **ხანაში**. კომპლექსი 13 სართულზეა განლაგებული და მოიცავს სხვადასხვა ტიპის ასობით ნაგებობას (საცხოვრებელი და სხვა დანიშნულების ოთახები, ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია, **სამრეკლო** და კლდის სოფელი ანანაური). **ღვთისმშობლის მიძინების** ეკლესიაში ქრისტეს ცხოვრების ამსახველ სცენებთან ერთად გამოსახულია გიორგი III-ისა და თამარ მეფის პორტრეტები.

კლდე **ხელსაყრელი** მდებარეობა ჰქონდა. აქვე იყო სასმელი წყალი.

ვარძია იყო მნიშვნელოვანი პოლიტიკური, კულტურული და რელიგიური ცენტრი.

1203 წელს ვარძიაში შეიკრიბა ქართველთა **ლაშქარი** ურიცხვი მტრის წინააღმდეგ საბრძოლველად. გადმოცემის მიხედვით, თამარ მეფემ ვარძიის ღვთისმშობელს შეავედრა ქართველთა მხედრობა, შემდეგ ფეხშიშველი გაუძღვა ლაშქარს წინ და ქალაქის კარამდე მიაცილა. **ბასიანის ბრძოლაში** ქართველებმა გაიმარჯვეს.

გამუდმებული ომების შედეგად ვარძია დროთა განმავლობაში დასუსტდა და მე-16 საუკუნიდან თურქეთის ბატონობაში მოექცა. მე-19 საუკუნეში, რუსეთ-თურქეთის ომის შემდეგ, მესხეთი ვარძიასთან ერთად კვლავ საქართველოს დაუბრუნდა.

ვანის ქვაბები

ვარძიასთან ახლოს, ასპინძის მუნიციპალიტეტში მდებარეობს VIII-XVI საუკუნეების ძეგლი - კლდეში ნაკვეთი სამონასტრო კომპლექსი ვანის ქვაბები. რომელიც 16 სართულზეა განლაგებული და 200-მდე გამოქვებულს მოიცავს. ვანის ქვაბთა მონასტრის კედელზე შემორჩენილია XV-XVI საუკუნეების მრავალი წარწერა, რომელთა შორის გვხვდება ხალხური პოეზიის ნიმუშები და XV-XVI საუკუნის წარწერა - მონაზონი ქალის, ანა რჩეულაშვილის მიერ შესრულებული „ვეფხისტყაოსნის“ ორი სტროფი, რომელიც დღეისათვის პოემის შემორჩენილ უძველეს ხელნაწერ ნიმუშად მიიჩნევა.

გვირგვინიანი სახლები

ძველ მესხურ სახლებს გვირგვინის მსგავსი გადახურვა ჰქონდა. გვირგვინის ღია ცენტრიდან (ერდოდან) სინათლე შემოდის, გარეთ კი **კერაზე** დანთებული ცეცხლის კვამლი გადიოდა. ასეთ სახლებში რამდენიმე თაობის წარმომადგენლები ცხოვრობდნენ. მესხურ სახლებს **თავდაცვითი** ფუნქციაც ჰქონდა. ისინი ერთმანეთთან დაკავშირებული იყო მიწისქვეშა **გვირაბებით (დარანებით)**, რომლებიც მტრის შემოსევისას თავშესაფრად გამოიყენებოდა.

თბილისში, ღის ცის ქვეშ მოწყობილ ეთნოგრაფიულ მუზეუმში, რომელიც მთელ საქართველოს ერთ **სივრცეში** წარმოგვიდგენს, მესხური სახლის ნახვაც არის შესაძლებელი. ეს უძველესი (მე-17 ს.) და უნიკალური ნაგებობა ასპინძის რაიონის სოფელ ჭაჭკარიდან გადმოიტანეს.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას და შეასრულე სავარჯიშოები:

კარიბჭე - შესასვლელი ციხის, ქალაქის, სასახლის გალავანში.

კრებული - წიგნი, რომელშიც თავმოყრილია მხატვრული ან სამეცნიერო ნაწარმოებები, დოკუმენტები.

კლდე - სხვადასხვა ფორმის ქვიანი რელიეფი; კლდეში ნაკვეთი - რაც კლდისგან გამოკვეთეს, გამოაქანდაკეს.

შეტევა (უტევეს) - ბრძოლით, ძალის გამოყენებით ვინმეს წინააღმდეგ წასვლა.

ფუნქციონირებს - მოქმედებს.

ხანა - დროის ხანგრძლივი მონაკვეთი.

სამრეკლო - საეკლესიო ზარებისთვის განკუთვნილი ნაგებობა.

ღვთისმშობლის მიძინება - ღვთისმშობლის გარდაცვალება.

ხელსაყრელი - მოსახერხებელი.

ლაშქარი - ჯარი.

ურიცხვი - ძალიან ბევრი, უამრავი.

გალავანი - დამცავი კედელი ციხის, ეზოს გარშემო.

შემოგარენი - მიდამო, რაღაცის ირგვლივ ადგილი.

ჰქონდა შემოვლებული - გარშემო იყო გაკეთებული.

გვირაბი - ხვრელი, რომელშიც გაყვანილია გზა.

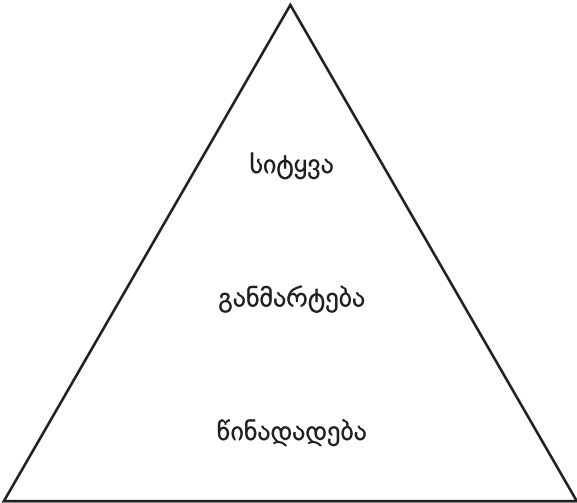
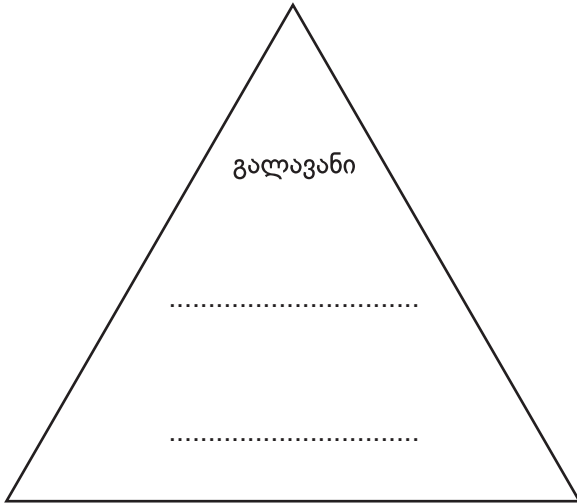
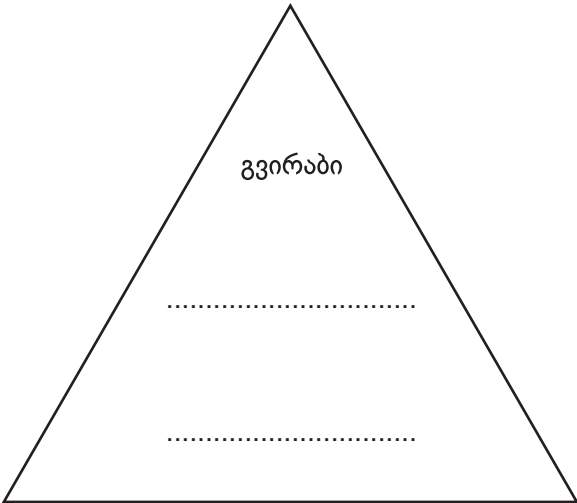
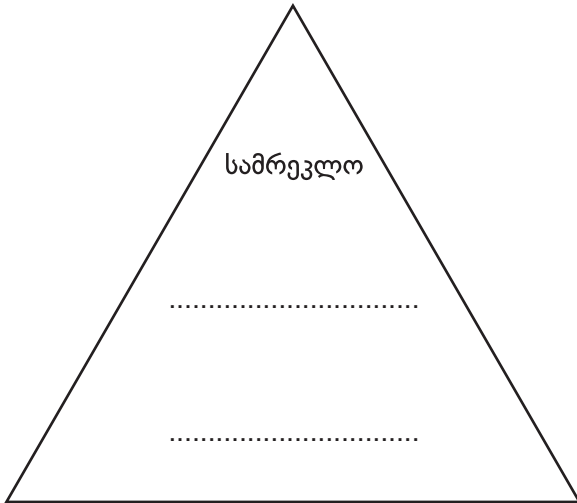
კერა - საცხოვრებელ სახლში ცეცხლის დასანთები ადგილი.

თავდაცვითი - თავდაცვისთვის საჭირო.

თავშესაფარი - ნაგებობა, სადაც დროებით ცხოვრება შეიძლება.

სივრცე - გარემოს ნაწილი.

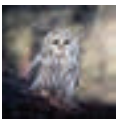
2. შეავსე სიტყვის პირამიდა სქემის მიხედვით:

3. გამოიცანი რეზუსი, ჩაწერე სიტყვა და შეადგინე წინადადება:

1. ლაშ

2. კრე

ლი

4. შენი სიტყვებით ახსენი ხაზგასმული სიტყვის მნიშვნელობა:

ციხის ტერიტორიაზე თავმოყრილია ისტორიული ნაგებობები.

.....

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს:

1. სად მდებარეობს სამცხე?
2. რისთვის აშენებდნენ სამცხეში უამრავ ციხე-სიმაგრეს?
3. რა არის ვარძია და რით განსხვავდება იგი სხვა მონასტრებისგან?
4. ვისი მეფობის ხანაში აშენდა ვარძია?
5. რატომ შეარჩიეს ეს ადგილი კომპლექსის ასაშენებლად?
6. რომელი ისტორიული ბრძოლაა დაკავშირებული ვარძიასთან?
7. რით არის გამორჩეული რაბათის ციხე?
8. როგორი იყო გვირგვინიანი სახლი?
9. რა არის „დარანი“ და როგორ გამოიყენებოდა იგი მესხურ სახლებში?

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. საქართველოს რომელ ნაწილში მდებარეობს სამცხე-ჯავახეთი?

- ა) ჩრდილოეთით; გ) დასავლეთით;
ბ) ცენტრალურ ნაწილში; დ) სამხრეთით.

2. რომელი ისტორიული კუთხის ნაწილია სამცხე-ჯავახეთი?

- ა) ქართლის; ბ) კახეთის; გ) მესხეთის; დ) გურიის.

3. სამცხე-ჯავახეთის ცენტრია:

- ა) ასპინძა; ბ) ახალციხე; გ) ადიგენი; დ) ბორჯომი.

4. ვარძია აშენდა:

- ა) მე-9 საუკუნეში; ბ) მე-12 საუკუნეში; გ) მე-19 საუკუნეში; დ) მე-5 საუკუნეში.

5. რამდენ სართულზეა განლაგებული ვარძიის კომპლექსი?

- ა) 2; ბ) 5; გ) 7; დ) 13.

6. რომელია სწორი:

- ა) ებრაული მეჩეთი; ბ) ებრაული სინაგოგა;
ა) მუსლიმური სინაგოგა; ბ) მუსლიმური მეჩეთი.

7. რა ფუნქცია ჰქონდა მესხურ სახლებს?

- ა) მხოლოდ საცხოვრებელი; გ) მხოლოდ სამეურნეო;
ბ) საცხოვრებელი და თავდაცვითი; დ) მხოლოდ რელიგიური.

სიტყვებით თამაში

7. დააკავშირე და შეადგინე წინადადებები:

ხელსაყრელი	ნაკვეთი
კლდეში	გადახურვა
დროთა	განმავლობაში
გვირგვინისებური	მდებარეობა

8. გადაიყვანე სიტყვები მრავლობით რიცხვში:

საუკუნე -

კლდე -

მონასტერი -

გალავანი -

9. ჩასვი გამოტოვებულ ადგილას შესაბამისი სიტყვა:

თავმოყრილი, კლდეში ნაკვეთი, რესტავრაციის, თავდაცვითი.

- ვარძია არის სამონასტრო კომპლექსი.
- რაბათის ციხეში სხვადასხვა კულტურის ნაგებობებია
- მესხურ სახლებს ფუნქცია ჰქონდა.
- რაბათის ციხემ შემდეგ ახალი სახე მიიღო.

10. დაალაგე სიტყვები ისე, რომ მიიღო გამართული წინადადება:

1. სამცხე/ ისტორიული / საქართველოს/ არის / კუთხე
2. ვარძია / ნაკვეთი / არის / კლდეში/ კომპლექსი
3. ახალციხე / სამცხის / არის / ცენტრი
4. რაბათის / სხვადასხვა / კულტურის / ციხეში / ნაგებობები / არის / თავმოყრილი
5. მესხურ / თავდაცვითი / სახლებს / ჰქონდა / ფუნქცია
6. ეთნოგრაფიულ / მესხური / მუზეუმში / შესაძლებელია / ნახვა/ სახლის

11. გადააკეთე წინადადება ნიმუშის მიხედვით, გამოიყენე კავშირები: რომელიც, რომლებიც.

ნიმუში: ვარძია სამონასტრო კომპლექსია. ის კლდეშია ნაკვეთი.
 ვარძია სამონასტრო კომპლექსია, რომელიც კლდეშია ნაკვეთი.

1. რაბათი ციხეა. ის საუკუნის განმავლობაში სამხედრო და კულტურული ცენტრი იყო.

2. ახალციხეში ფუნქციონირებს სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, იგი თავდაპირველად თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილიალი იყო.

3. მესხური სახლები ერთმანეთს უკავშირდებოდა გვირაბებით. ისინი მტრის შემოსევისას თავშესაფრად გამოიყენებოდა.

12. შეავსე ცხრილები ნიმუშის მიხედვით:

გვირგვინიანი	უგვირგვინო
	უგალავნო
წყლიანი	
	უმზეო
ტყიანი	

13. წაკითხე გრიგოლ აბაშიძის ლექსი ვარძიის შესახებ და უპასუხე კითხვებს:

ლექსის წაკითხვამდე გაეცანი მცირე ლექსიკონს:

ანძა - გემზე ან ხომალდზე აღმართული ვერტიკალური ძელი, რომელზეც დამაგრებულია იალქანია.

ქვესკნელი - დედამიწის სიღრმე

ოსტატი - თავისი საქმის კარგად მცოდნე, სპეციალისტი.

ჟღერა - სასიამოვნო, მელოდიური ხმის გამოცემა

ხელთუქმნელი - ხელოვნების საუკეთესო ნიმუში; ნაკეთობა, რომლის შექმნაც ადამიანის შესაძლებლობებს აღემატება.

ვარძია

იდგა, ვით კლდეში დაკიდებული
და ჰგავდა ხომალდს - მაღალ ანძიანს,
ფესვით ქვესკნელზე დამკვიდრებული,
გამოკვეთილი კლდეში ვარძია.

ათასი კიბით, ათასი ხვრელით
ჟღერდა, მღეროდა სიცოცხლე ქვიდან
და შემართული ოსტატის ხელი
მართლაც ხელთუქმნელ სასწაულს ქმნიდა.

ირგვლივ მესხეთის ტურფა მთა-ბარი
ჰყვოდა მართლა გასაოცრადა...
აქ ფეხშიშველი იდგა თამარი
და ომში წასულ ლაშქარს ლოცავდა.

- იპოვე ლექსში და ამოიწერე, რასთან არის შედარებული ვარძია:

.....

- როგორ არის ნახსენები ლექსში თამარ მეფე და რომელ ისტორიული მოვლენას ეხმიანება ბოლო სტროფი:

.....

- დაასახელე სტრიქონი ან სტროფი, რომელიც ყველაზე მეტად მოგეწონა ლექსში, ახსენი რატომ:

.....

- მოიფიქრე, შენ რას შეადარებდი ვარძიას:

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

14. შეარჩიე შენთვის სასურველი საკითხი და მოიძიე ინფორმაცია:

- ვარძიის შესახებ არსებული ლეგენდები, რომლებშიც გადმოცემულია ამბავი, რატომ დაერქვა ამ ადგილს ვარძია და რატომ შეირჩა მონასტრის ასაშენებლად სწორედ ეს ადგილი.
- წაიკითხე ანა კალანდაძის ლექსები: „შენ ისე ღრმა ხარ, ქართულო ცაო“
- რაბათის ციხის ისტორია.

ვისაუბროთ თემაზე

15. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია გაუზიარე თანაჯგუფელებს სასურველი ფორმით:

- მოამზადე პრეზენტაცია ვარძიის, რაბათის ან სამცხის რომელიმე ციხის შესახებ;
- ივარჯიშე გამომსახველობით კითხვაში და ჯგუფის წინაშე წაიკითხე: „შენ ისე ღრმა ხარ, ქართულო ცაო“. ისაუბრე, მესხეთში შემავალი რომელი ისტორიული ძეგლებია დასახელებული ლექსში.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

16. შეარჩიე ერთი დავალება:

- მცირე ექსკურსში მოცემული გრიგოლ აბაშიძის ლექსის მიხედვით წარმოიდგინე, როგორია ვარძია და ისაუბრე. გამოიყენე მხატვრული ხერხები;
- დაწერე შენი წარმოსახვით: ვარძიის ოსტატის ნაამბობი „როგორ შენდებოდა ვარძია“.

ჩემი საქართველო

მე საქართველოში ყოველი წლის
ზებინათან და ზამთარს ჩავედი.
სოფელიში ვახვდებოდა ვაჭარებს, იქ მყავს
ბევრი მეგობარი და შინაური ცხოველები.
საქართველოში უმდიდროი ქეიბები მხატვრებს.
განსაკუთრებული მიყვარს
ბინძური.

საქართველო გამოიჩინა თავისი სილამა-
ზით, მე ძალიან მიყვარს ზამთრის ჭოვა,
კახეთი, გუგია, სარაქ ძალიან დიდ ღვინო
ვაჭარებს ღვინო მოყვარულ ეხება. კახეთში
ყველაზე ხშირად

ჩავედი.
ზამთრის სილამაზეები განსაკუთრებული
მიხატა, ჩავედი ზამთრის სილამაზე
მეგობრებს ჩვენ ეხება და ვედივართ მდინარეზე.
მე ძალიან ვართ მწყობრად ჩავედი
სილამაზეები მთავრდება და ავსტრიაში
ვხატვართ.

გოინა ჩოფიკაშვილი, 11 წლის

ნაწილი II

ბორჯომი და ბაკურიანი

ბორჯომის მუნიციპალიტეტში მდებარეობს ცნობილი კურორტები - ბორჯომი და ბაკურიანი.

ბორჯომი გაშენებულია მტკვრის ვიწრო ხეობაში. აღმოსავლეთიდან მას ესაზღვრება **ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკი**, რომელიც იდეალური ადგილია ლაშქრობებისთვის, პიკნიკისა და ველური ბუნების მოყვარულებისთვის.

ბორჯომი გამორჩეულია **საუცხოო** ჰავით, **წიწვოვანი** ტყეებით და სამკურნალო წყაროებით. მინერალური წყალი „ბორჯომი“ მთელ მსოფლიოშია განთქმული.

ბორჯომს სათხილამურო კურორტ ბაკურიანთან აკავშირებს სარკინიგზო ხაზი. მის პირველ მატარებელს, რომელიც მოაჯირიანი ღია ვაგონებისგან შედგებოდა, მეტსახელად „**კუკუშკა**“ ერქვა.

დაბა ბაკურიანი მდებარეობს ბორჯომიდან 30 კილომეტრის დაშორებით, ზღვის დონიდან 1700 მეტრზე. იგი საერთაშორისო მნიშვნელობის სამთო-კლიმატური კურორტია. აქ გაყვანილია **საბაგირო გზები**, აგებულია სათხილამურო ტრამპლინები, მოწყობილია საციგურაო მოედანი.

აბასთუმნის ობსერვატორია

დაბა აბასთუმანი მდებარეობს ადიგენის მუნიციპალიტეტში, მდინარე ოცხის ხეობაში.

აქაურ ჰაერს და **თერმულ წყლებს** ექიმები **სასწაულთმოქმედ** სამკურნალო თვისებებს მიაწერენ.

საყოველთაოდ ცნობილია აბასთუმნის ასტროფიზიკური **ობსერვატორია**, რომელიც დაარსდა 1932 წელს. აბასთუმნის ობსერვატორიაში გალაქტიკებს, მზის სისტემასა და დედამიწის ზედა ატმოსფეროს იკვლევენ. ეს ადგილი (ყანობილის მთა) ციურ სხეულებზე დაკვირვებისთვის საუკეთესოა, რადგან აქ ცა 200 დღე **მოწმენდილია**.

1942 წელს აბასთუმნის ობსერვატორიაში ქართველმა ასტრონომმა გიორგი თევზაძემ **აღმოაჩინა** მანამდე უცნობი, ორი ახალი კუდიანი ვარსკვლავი „კომეტა“.

1961 წელს აქ პირველად გაზომეს სატურნის რგოლების სისქე და აღმოაჩინეს პირველი ზეახალი ვარსკვლავი გალაქტიკაში NGC 3389.

აბასთუმნის ობსერვატორიის მუზეუმში ყველას შეუძლია ტელესკოპით ციური სხეულების დათვალიერება.

სახალხო დღესასწაული „შოთაობა“

ცნობილი ქართველი პოეტი შოთა რუსთაველი ცხოვრობდა მე-12 საუკუნეში, საქართველოს ისტორიის ბრწყინვალე ხანაში, თამარის მეფობის პერიოდში. მისი პოემა „ვეფხისტყაოსანი“ ქართული კულტურის შედეგია. ბიოგრაფიული ცნობები რუსთაველის შესახებ ძალიან ცოტაა. არ არის ცნობილი პოემის ავტორის გვარი. რუსთაველი **ზედწოდებაა** და ნიშნავს რუსთავის მფლობელს ან რუსთავის მკვიდრს. საქართველოში რამდენიმე რუსთავი არსებობდა. ერთი რუსთავი მდებარეობდა ჰერეთში, თბილისთან ახლოს. მეორე კი - მესხეთში. მკვლევართა ერთ-ერთი ვერსიით, შოთა რუსთაველი მესხეთიდან იყო. ამიტომაც ასპინძის მუნიციპალიტეტში ტრადიციულად იმართება „პოეზიის სახალხო დღესასწაული – „შოთაობა“. ამ დღეს სოფელ რუსთავსა და დაბა ასპინძაში მდებარე შოთა რუსთაველის ძეგლს ყვავილებით **ამკობენ**. ეწყობა გამოფენები, კონცერტები, სპორტული შეჯიბრებები მკლავჭიდში, ჭიდაობასა და საჯილდაო ქვის (დიდი ზომის, მძიმე ქვა) აზიდვაში.

ახალციხელი გმირი

XII-XIII საუკუნეებში მოღვაწეობდა გამოჩენილი **მხედართმთავარი** შალვა ახალციხელი. იგი იყო თამარ მეფის ვეზირი. მისი სახელი არაერთ ბრძოლასთან არის დაკავშირებული. შალვა ახალციხელი **სარდლობდა** მესხთა ლაშქარს ძმასთან, ივანე ახალციხელთან ერთად. ერთ-ერთ **უთანასწორო** ბრძოლაში იგი ტყვედ ჩავარდა. შალვა ახალციხელი ბოლომდე თავისი სარწმუნოების ერთგული დარჩა, რის გამოც სიკვდილით დასაჯეს. ქართულმა ეკლესიამ იგი **წმინდანად შერაცხა**, ქართველმა ხალხმა კი მას მიუძღვნა ცნობილი ხალხური სიმღერა „**შავლეგო**“, რომელიც ვაჟკაცობისა და სიმტკიცის სიმბოლო გახდა. შალვა ახალციხელის ხსენების დღეა 30 ივნისი. ეს დღე ქალაქ ახალციხეში საზეიმო ღონისძიებებით აღინიშნება.

ვიგარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

- შეარჩიე მოცემული ტექსტებიდან სამი უცხო სიტყვა და გამოიძიე მისი მნიშვნელობა სქემის მიხედვით (ბოლო გრაფის შესავსებად გამოიყენე ქვემოთ მოცემული ლექსიკონი ან ganmarteba.ge)

სიტყვა	ჩემი განმარტება	სიტყვის მნიშვნელობა ტექსტის მიხედვით	განმარტება ლექსიკონში

- გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას და შეადგინე წინადადებები:

საუცხოო - ძალიან კარგი, შესანიშნავი.

წიწვოვანი - რასაც წიწვები აქვს (წვრილი ნემსისებური ფოთოლი).

ბაგირი - მსხვილი თოკი, ფოლადის მავთულების წნული; საბაგირო - ბაგირით მოძრავი.

თერმული წყლები - მიწისქვეშა წყლები.

სასწაულთმოქმედი - ვინც ან რაც სასწაულს (გასაოცარ, საკვირველ რამეს) ახდენს.

თვისებებს მიაწერენ - თვისებებს მიაკუთვნებენ.

მოწმენდილი - უღრუბლო.

აღმოაჩინა - იპოვა.

ზედწოდება - მეტსახელი (ზედმეტი სახელი).

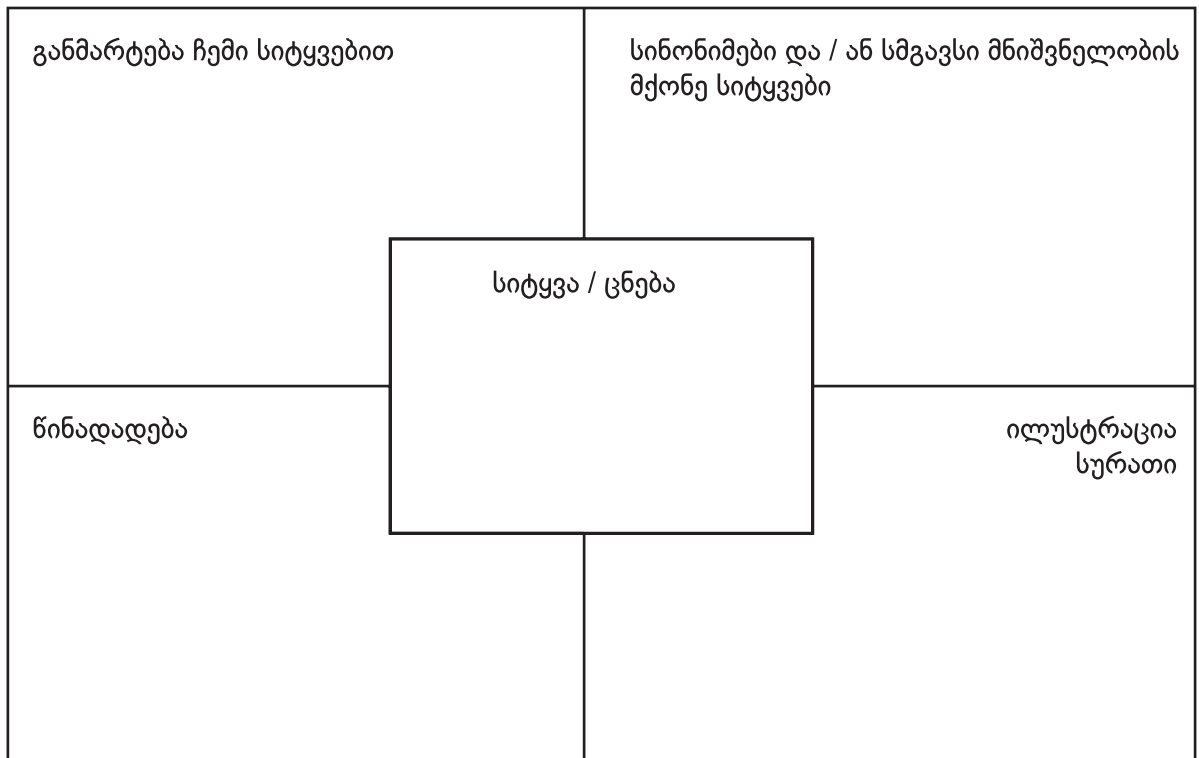
ამკობენ - ალამაზებენ.

მკვიდრი - მოსახლე, მცხოვრები.

მხედართმთავარი - ჯარის უფროსი, სარდალი.

სარდლობდა - ჯარს მეთაურობდა.
უთანასწორო - არათანაბარი, არათანასწორი.
წმინდანი - სარწმუნოებისთვის თავდადებული ან წამებული ადამიანი.
შერაცხა - აღიარა.
მას მიუძღვნა - აქ: მის პატივსაცემად შექმნა.

3. აირჩიე შენთვის სასურველი ერთი სიტყვა და შეადგინე სიტყვის /ცნების რუკა:

4. აირჩიე რამდენიმე სიტყვა და შეადგინე მარტივი კროსვორდი შენი მეწყვილესთვის. გაცვალეთ და ამოხსენით ერთმანეთის კროსვორდები ლექსიკონის დახმარებით.

5. აირჩიე ერთი სიტყვა და შეადგინე რებუსი.

6. უპასუხეთ კითხვებს:

1. რით არის გამორჩეული კურორტი ბორჯომი?
2. რა საერთაშორისო მნიშვნელობა აქვს დაბა ბაკურიანს?
3. რატომ არის აბასთუმანი ხელსაყრელი ადგილი ასტრონომიული კვლევებისთვის?
4. რა აღმოჩენები გაკეთდა აბასთუმნის ობსერვატორიაში?
5. რატომ უკავშირებენ შოთა რუსთაველს მესხეთს?
6. სად და როგორ აღინიშნება სახალხო დღესასწაული „შოთაობა“?
7. ვის სახელთან არის დაკავშირებული ხალხური სიმღერა „შავლეგო“?

ტესტი

7. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელი ეროვნული პარკი ესაზღვრება ბორჯომს აღმოსავლეთიდან?

- ა) გაშლოვანის;
- ბ) თუშეთის;
- გ) ბორჯომ-ხარაგაულის;
- დ) კოლხეთის.

2. რით არის ბორჯომი განსაკუთრებით ცნობილი?

- ა) ზღვით;
- ბ) მინერალური წყლებით;
- გ) ვენახებით;
- დ) უდაბნოთი.

3. რა ეწოდებოდა ბორჯომ-ბაკურიანის პირველ მატარებელს?

- ა) ექსპრესი;
- ბ) კავკასიონი;
- გ) კუკუშკა;
- დ) კურდღელი.

4. ზღვის დონიდან რამდენ მეტრზე მდებარეობს ბაკურიანი?

- ა) 900 მ;
- ბ) 1200 მ;
- გ) 1500 მ;
- დ) 1700 მ.

5. რა აღმოაჩინა აბასთუმნის ობსერვატორიაში გიორგი თევზაძემ?

- ა) ერთი ახალი პლანეტა;
- ბ) ორი ახალი ვარსკვლავი;
- გ) ორი ახალი კომეტა;
- დ) ახალი გალაქტიკა.

6. რომელ საუკუნეში ცხოვრობდა შოთა რუსთაველი?

- ა) X საუკუნეში;
- ბ) XI საუკუნეში;
- გ) XII საუკუნეში;
- დ) XIII საუკუნეში.

7. სად იმართება „შოთაობა“?

- ა) თბილისში;
- ბ) ქუთაისში;
- გ) თელავში;
- დ) ასპინძაში.

8. ვინ იყო შალვა ახალციხელი?

- ა) პოეტი;
- ბ) მხედართმთავარი;
- გ) მხატვარი;
- დ) მეცნიერი.

9. რომელი ხალხური სიმღერა ეძღვნება შალვა ახალციხელს?

- ა) „ჩაკრულო“;
- ბ) „შავლეგო“;
- გ) „სულიკო“;
- დ) „მრავალჟამიერი“.

სიტყვებით თამაში

8. ნიმუშის მიხედვით მიღებული ახალი სიტყვებით შეადგინე წინადადებები.

გაშენება - გაშენებული

გაკეთება -

აგება -

შემონახვა -

მოწყობა - მოწყობილი

გაყვანა -

მიძღვნა -

შერაცხვა -

9. დააკვირდი, საიდან არის წარმოქმნილი სიტყვები და მიუწერე:

საციგურაო - ციგურა

სამთო -

სათხილამურო -

საბაგირო -

საზეიმო -

10. შეავსე ცხრილი. აირჩიე ერთი ზმნა და შეადგინე წინადადებები სამივე დროში:

საწყისი ფორმა	გუშინ	დღეს	ხვალ
დაკავშირება	დააკავშირა	აკავშირებს	დააკავშირებს
მომზადება			
გამოცხობა			
დათვალიერება			

11. დააკავშირე და შეადგინე წინადადებები :

ერთგული	შერაცხა
წმინდანად	დარჩა
ტყვედ	ამკობენ
ყვავილებით	ჩავარდა

გადახაზე ზედმეტი სიტყვა. ახსენი შენი არჩევანი:

ა) მოწმენდილი, ვიწრო, აღმოაჩინეს, საუცხოო.

ბ) ჩავარდა, მიუძღვნა, აცხობს, შერაცხა.

12. წაიკითხე „ვეფხისტყაოსნის“ მოკლე შინაარსი და უბასუხე კითხვებს:

მცირე ლექსიკონი

ნადიმი - წვეულება, ლხინი.
შეპყრობა - დაჭერა.
ჭაბუკი - ახალგაზრდა ვაჟი.
გაუჩინარდა - დაიკარგა, უკვალოდ გაქრა.
კვალს ვერსად მიაგნეს - ვერსად იპოვეს.
ფარულად - ჩუმად, საიდუმლოდ.
ეტრფოდა - უყვარდა.
სატრფო - შეყვარებული.
უგზო-უკვლოდ - უკვალოდ, გზა-კვალის გარეშე.
ხიფათი - საფრთხე, განსაცდელი.
ქაჯი - ბოროტი არსება, ავსული.
გამოიხსნეს - გაათავისუფლეს.

შოთა რუსთაველმა თავისი პოემა „ვეფხისტყაოსანი“ თამარ მეფეს მიუძღვნა. იმდროინდელი ლიტერატურული ტრადიციის მიხედვით პოემას აქვს შესავალი - პროლოგი, რომელიც იწყება ღვთისადმი მიმართვით. პროლოგში პოეტი ასახელებს საკუთარ ვინაობას, აქებს თამარ მეფეს და დავით სოსლანს (თამარის მეუღლეს), გამოთქვამს შეხედულებებს შაირობასა (პოეზიასა) და მიჯნურობაზე (სიყვარულზე).

პოემის დასაწყისში მოქმედება არაბეთში ვითარდება.

მოხუცმა მეფე როსტევეანმა თავისი ერთადერთი ასული, თინათინი, სამეფო ტახტზე დასვა. სადღესასწაულო **ნადიმის** შემდეგ როსტევეანი თავის სარდალთან, ახალგაზრდა ავთანდილთან ერთად სანადიროდ გაემართა. ნადირობის შემდეგ მათ მოულოდნელად წყლის პირას მტირალი, უცხო **ჭაბუკი** დაინახეს. მეფემ მისი ვინაობის გაგება ვერაფრით შეძლო. ბოლოს კი მისი **შეპყრობა** ბრძანა. უცხო მოყმემ მის შესაპყრობად მისული მეომრები დახოცა და **გაუჩინარდა**.

მეფის ბრძანებით დიდხანს ეძებეს უცნობი ჭაბუკი, მაგრამ მის **კვალს ვერსად მიაგნეს**. მაშინ თინათინმა ავთანდილს, რომელიც მას ფარულად **ეტრფოდა**, უცხო მოყმის მოძებნა დაავალა. სამი წლის ძებნის შემდეგ ავთანდილმა ჭაბუკს მიაგნო — იგი ინდოეთის უფლისწული ტარიელი აღმოჩნდა. ტარიელმა ავთანდილს თავისი თავგადასავალი უამბო და გაიკვია, რომ იგი თავის **სატრფოს**, უგზო-უკვლოდ დაკარგულ ნესტან-დარეჯანს ეძებდა. ავთანდილი ტარიელს დახმარებას დაჰპირდა. მათ კიდევ ერთი მეგობარი, ფრიდონი შეიძინეს. ნესტან-დარეჯანის საძებნელად წასულებს უამრავი **ხიფათი** შეხვდათ, არ შეუშინდნენ მტერს და საბოლოოდ ტარიელის სატრფო **ქაჯეთის** ციხიდან **გამოიხსნეს**. ტარიელისა და ნესტან-დარეჯანის ქორწილის შემდეგ თინათინი და ავთანდილიც დაქორწინდნენ.

„ვეფხისტყაოსანი“ თავიდან ბოლომდე თექვსმეტმარცვლიანი სტროფითაა დაწერილი, მას **რუსთველურ შაირსაც** უწოდებენ.

13. შეავსე ცხრილი:

	სწორია	არასწორია	არ ჩანს ტექსტში
რუსთაველმა „ვეფხისტყაოსანი“ თამარ მეფეს მიუძღვნა.			
პოემას აქვს შესავალი-პროლოგი.			
პროლოგში პოეტი არ ასახელებს საკუთარ ვინაობას.			
პოემის დასაწყისში მოქმედება ინდოეთში ვითარდება.			
მეფე როსტევეანმა თავისი ასული, თინათინი გაამეფა.			
ვეზირებმა მეფეს გადაწყვეტილება მოუწონეს.			
უცხო მოყმემ მეფეს თავისი ვინაობა გაუმხილა.			
ავთანდილმა ტარიელის კვალს ვერ მიაგნო.			
ტარიელმა ავთანდილს თავისი თავგადასავალი უამბო.			
ნესტან-დარეჯანი ტყვედ ჰყავდათ ქაჯეთის ციხეში.			
ნესტან-დარეჯანმა სატრფოს ციხიდან წერილი მისწერა.			
ტარიელმა, ავთანდილმა და ფრიდონმა ნესტან-დარეჯანი გაათავისუფლეს.			
თინათინი და ავთანდილიც დაქორწინდნენ.			

14. დაალაგე თანმიმდევრობით:

	ტარიელმა ავთანდილს თავისი თავგადასავალი უამბო.
1.	მეფე როსტევანმა თავისი ასული, თინათინი გაამეფა.
	ნადიმის შემდეგ როსტევანი ავთანდილთან ერთად სანადიროდ გაემართა.
	ტარიელმა მეგობრების დახმარებით ნესტან-დარეჯანი ქაჯეთის ციხიდან გამოიხსნა.
	მეფემ უცხო მოყმის შეპყრობა ბრძანა.
	ნადირობის შემდეგ მათ წყლის პირას მტირალი, უცხო ჭაბუკი დაინახეს.
	სამი წლის ძებნის შემდეგ ავთანდილმა ჭაბუკს მიაგნო.
	უცხო მოყმემ მის შესაპყრობად მისული მეომრები დახოცა და გაუჩინარდა.
	ტარიელი თავის სატრფოს ეძებდა.
	თინათინმა ავთანდილს უცხო მოყმის მოძებნა დაავალა.

15. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

სატრფო, ნადიმი, ფარულად, შეპყრობა, გაუჩინარდა.

1. მეფე როსტევანმა სადღესასწაულო გამართა.
2. მეომრებმა უცხო მოყმის სცადეს.
3. უცხო მოყმე უგზო-უკვლოდ
4. ავთანდილი თინათინს ეტრფოდა.
5. ტარიელმა ტყვეობიდან გამოიხსნა.

 მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

16. შეარჩიე ერთ-ერთი საკითხი და მოიძიე ინფორმაცია:

- 1) რა ვნახოთ ბორჯომში/ბაკურიანში;
- 2) აბასთუმნის ობსერვატორიის აღმოჩენები;
- 3) შოთა რუსთაველის ფრესკა იერუსალიმში.

17. შეარჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. წამოიდგინე, რომ ხარ გიდი, გააცანი შენს თანაჯგუფელებს ბორჯომის ან ბაკურიანის ღირშესანიშნაობანი პრეზენტაციის სახით.
2. ისაუბრე, რა გაიგე შოთა რუსთაველის ფრესკის შესახებ, რა იყო შენთვის განსაკუთრებით საინტერესო.

18. აირჩიე ერთ-ერთი დავალება:

1. წარმოიდგინე, რომ ბორჯომში ან ბაკურიანში ააშენე სასტუმრო. დაწერე რეკლამა სასტუმროს სოციალური ქსელისთვის, რომელშიც წარმოაჩენ შენი სასტუმროს განსაკუთრებულ პირობებს და შეთავაზებებს.
2. დაწერე გამოხმაურება, რა შთაბეჭდილება მოახდინა შენზე „ვეფხისტყაოსნის“ მოკლე შინაარსმა. შეგიძლია გამოიყენო სქემა:
 - მე ძალიან მომეწონა ...
 - მე დამაინტერესა
 - მე გამაკვირვა
 - მე დამაფიქრა...
 - მე გამიჩნდა შეკითხვა ...
 - ვერ გავიგე ...
 - როგორც ჩანს ...
 - კითხვისას აღმოვაჩინე, რომ...
 - მინდა გავიგო...

ჩემი სამშობლო

საქართველო ჩემი სამშობლოა, მე ჩემი დავიწე და
ძამიერ განსაკუთრებლად ველოდებით ზაფხულის
არდადეგებს, რადგან საქართველოში დიდხანა თესვით
გველოდება, და ისევე დიდი თავგადასავალი. ჩვენ არ
სოფელი გვაქვს პირველში მდინარე მოჩუხჩუხებს,
მეორეში ბევრი მეგობარი მყავს, თბილისი ჩემი დედა
ქალაქი და განსაკუთრებით გვიყვარს.

მინდა ჩემს ფრანგ მეგობრებს ქართული არქიტექტურა და
ფრადიციული კერძები გავასინჯო, თანერთ მეგობარს
ხინკალი ძალიან მოეწონა.

ჩემი სურვილია, ყველა ისე შევაცნო ჩემი სამშობლო,
როგორც ჩემს ვულშია.

გაბრიელ. მაისურაძე
10 წლის

ეკლესია

ხინკალი

აფარული მაჭაფური

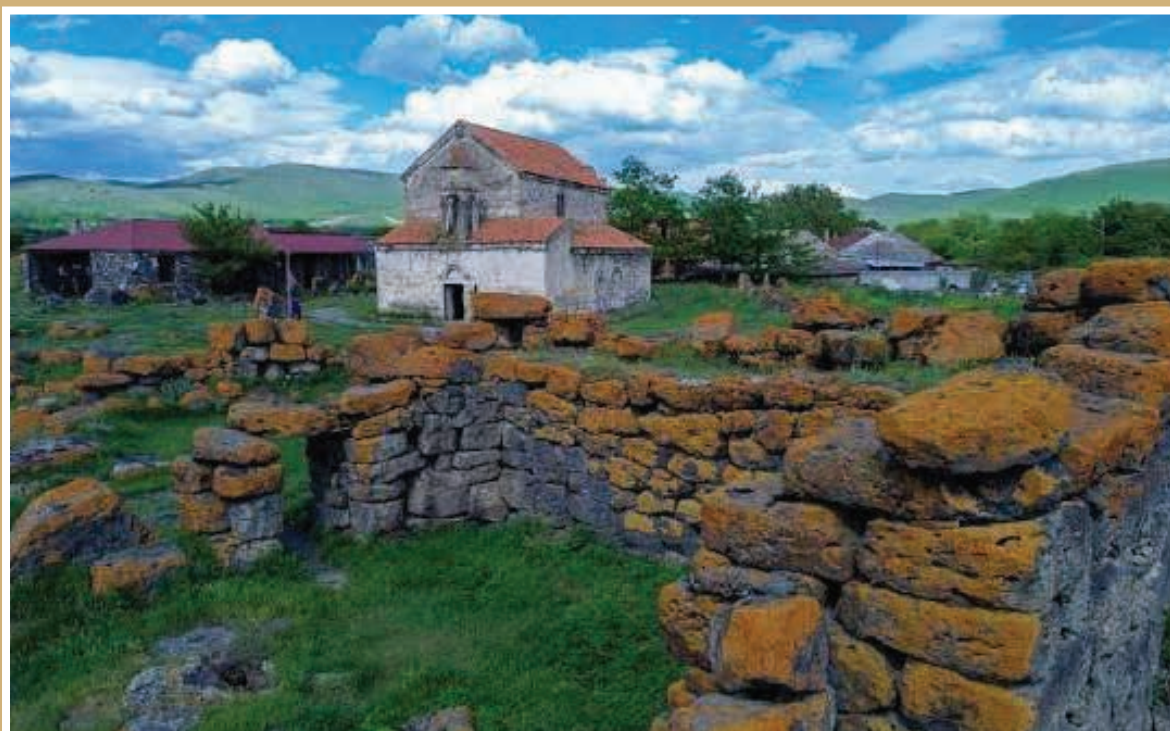
ნაწილი III

საროს მეგალითები

ასპინძის რაიონის სოფელ საროში შემორჩენილია ორიგინალური განლაგების ციხესიმაგრეთა კომპლექსი. ეს არის დამუშავებული და დაუმუშავებელი ლოდებისგან შექმნილი უზარმაზარი ნაგებობები (მეგალითები), რომლებიც თითქოს დევებისა და გოლიათების მიერ არის აგებული. დღემდე უცნობია, როგორ შეძლეს ადამიანებმა უძველეს დროში, ყოველგვარი ტექნიკის გარეშე, ამ **ვეებურთელა** კომპლექსების აღმართვა. სოფელ საროს **შემოგარენში** აღმოჩენილია ისტორიული მნიშვნელობის უძველესი ძეგლები.

აბულის სიკლოპური ციხე

ნინოწმინდის მუნიციპალიტეტში, პატარა აბულის მთაზე, მდებარეობს აბულის უზარმაზარი ციხე, რომელიც აგებულია დაუმუშავებელი ქვებით, მშრალი (ციკლოპური) წყობით, იგი ძველი წელთაღრიცხვის II-I საუკუნეებით თარიღდება. აბულის ციხე საკმაოდ ძლიერი და **მიუვალია**. მეცნიერების ვარაუდით, ის თავდაცვითი ნაგებობა იყო. მთაზე არის უზარმაზარი ლოდების ნამტვრევებით დაფარული **სამალავებიც**, რომლებიც მტრისთვის **შეუმჩნეველი** იყო.

ტბა ფარავანი

ჯავახეთში, ქალაქ ნინოწმინდასთან ახლოს, ზღვის დონიდან 2073 მეტრზე, მდებარეობს საქართველოში ყველაზე დიდი ტბა ფართობის მიხედვით - ტბა **ფარავანი**. იგი **გარშემორტყმულია** მთებითა და ხედებით.

ტბა მეთევზეების საყვარელი ადგილია, რადგან თევზის სახეობის მრავალფეროვნებით გამოირჩევა.

საოცარი სანახაობაა გაყინული ფარავნის ტბა ზამთარში, როდესაც ყინულის სისქე დაახლოებით 47-73 სანტიმეტრს აღწევს. ტბიდან **სათავეს იღებს** მდინარე ფარავანი, რომელიც მდინარე მტკვარში **ჩაედინება**.

გადმოცემის მიხედვით, წმინდა ნინო საქართველოში ქრისტიანობის გასავრცელებლად ჯავახეთიდან შემოვიდა და ფარავნის ტბასთან შეჩერდა. ამ ადგილას, ფოკაში, დაარსებულია წმინდა ნინოს სახელობის მამათა და დედათა მონასტრები.

წმინდა ნინოს შემოსვლა საქართველოში **ხატოვნად** არის გადმოცემული ანა კალანდაძის ცნობილ ლექსში - „მოდიოდა ნინო მთებით“.

ნინოზა ნინოწმინდაში

წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლის თარიღს, 1 ივნისს, განსაკუთრებულად აღნიშნავენ ნინოწმინდაში, სოფელ ფოკაში. სადღესასწაულო წირვა ფარავნის ტბასთან ტარდება, სადაც, გადმოცემის მიხედვით, წმინდა ნინომ შეისვენა. წირვის დასრულების შემდეგ **მრევლი** ტრადიციულად ფეხით მიუყვება წმინდა ნინოს გზას. **მსვლელობა** 12 ივლისამდე გრძელდება და მცხეთაში, სვეტიცხოველში სრულდება.

მესხური სამზარეულო

მესხეთში მრავალი სახეობის პური ცხვება, მათ შორის ლავაში, შოთი, გახვრეტილგულიანი პური კოკორა და სხვა. ფქვილოვანი ნაწარმიდან გამორჩეულია მესხური ქადა, რომელსაც სადღესასწაულო დღეებში აცხობდნენ.

მესხური ჩეჩილი და ტენილი ყველი მთელ საქართველოშია განთქმული. ჩეჩილი ყველი **უცხიმოა** და **ნაწნავის** ფორმა აქვს. ტენილი ყველი ცხიმოვანია. მას ქოთნებში ტენიან, შემდეგ კი ადნობენ. ტენილი ყველის დამზადების ტექნოლოგიას არამატერიალური კულტურული ძეგლის სტატუსი მიენიჭა.

სამცხეში დიდი ხანია არსებობს უგემრიელესი **ნუგბარის**, თუთის **ტყლაპის** დამზადების ოჯახური ტრადიცია. თუთისგან ამზადებენ არაყსაც, რომელიც სამკურნალო თვისებებით გამოირჩევა.

მემინდვრობა და მეკარტოფილეობა

საქართველოში **მემინდვრობა** ყველაზე მეტად ჯავახეთში იყო განვითარებული. აქ მოჰყავდათ დიდი რაოდენობით მარცვლეული (ხორბალი, ქერი, სელი...). ამის გამო ამ მხარეს „**საქართველოს ბეღელს**“ უწოდებდნენ.

მას შემდეგ, რაც ევროპიდან საქართველოში კარტოფილი გავრცელდა, ჯავახეთის შავი მიწა ამ კულტურისთვის იდეალური აღმოჩნდა, ამიტომაც ყველაზე დიდი რაოდენობით კარტოფილი სწორედ ამ მხარეში მოჰყავდათ.

მემინდვრობა და მეკარტოფილეობა დღესაც ჯავახეთის მოსახლეობის ძირითადი საქმიანობაა.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანით სიტყვების მნიშვნელობას: და შეასრულეთ სავარჯიშოები:

ვეებერთელა - ძალიან დიდი.

შემოგარენი - რაღაცის ირგვლივ ადგილი.

ხარო - მარცვლეულის შესანახი ორმო.

დარანი - მიწისქვეშა დასახლება.

სამარხი - ძველი დროის საფლავი.

სალოცავი - ნაგებობა, სადაც ლოცულობენ.

ნაშთი - ადრე არსებულის კვალი, ნარჩენი.

მიუვალი - ძნელად მისასვლელი.

სამალავი - ადგილი, სადაც ვინმეს ან რამეს მალავენ.

შეუმჩნეველი - რასაც ვერ დაინახავ.

გარშემორტყმული - შუაში, რაიმეს გარემოცვაში.

სათავეს იღებს - იწყება.

ჩაედინება - ჩადის.

ხატოვნად - მხატვრული ხერხების საშუალებით.

მრევლი - მორწმუნეთა ჯგუფი, რომელიც ერთ ეკლესიაში (ან ერთ მოძღვართან) დადის.

მსვლელობა - აქ: ადამიანების გარკვეული ჯგუფის ფეხით სიარული.

ნუგბარი - ძალიან გემრიელი საჭმელი.

ტყლაპი - მოდულებული ხილის წვენის თხელი, გამომშრალი ფენა.

მემინდვრეობა - სოფლის მეურნეობის დარგი - მარცვლეულის (ხორბალი, ქერი, ჭვავი...) მოვლა-მოყვანა.

ბედელი - მარცვლეულის შესანახი ნაგებობა.

2. თამაში - გამოიცანი სიტყვა:

ჩაიფიქრე სიტყვა (გვირაბი, ნუგბარი, ნაწნავი, ჩაედინება, შეუმჩნეველი, მიუვალი, სალოცავი, მსვლელობა) და შეეცადე, შესტებით აუხსნა თანაჯგუფელებს. ვინც გამოიცნობს, ახლა ის ჩაიფიქრებს სხვა სიტყვას და ახსნის შესტებით.

3. გადახაზე ზედმეტი, ახსენი შენი არჩევანი:

ვეებერთელა უზარმაზარი, შეუმჩნეველი, გოლიათური,

4. აირჩიე ლექსიკონიდან რამდენიმე სიტყვა და მოიფიქრე პატარა ამბავი ამ სიტყვების გამოყენებით.

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხეთ კითხვებს:

1. სად მდებარეობს საროს მეგალითური კომპლექსი და რა მასალისგან არის აგებული?
2. რა სახის წყობითაა აგებული აბულის ციხე და რატომ არის იგი ძლიერად დაცული?
3. სად მდებარეობს ფარავნის ტბა და რით არის იგი გამორჩეული?
4. როდის და როგორ აღნიშნავენ წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლის დღეს ნინოწმინდაში?
5. რით განსხვავდება ერთმანეთისგან ჩეჩილი და ტენილი ყველი?
6. რატომ უწოდებდნენ ჯავახეთს „საქართველოს ბეღელს“?
7. რატომ გახდა ჯავახეთი საუკეთესო ადგილი კარტოფილის მოყვანისთვის?

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. სად მდებარეობს საროს მეგალითური კომპლექსი?

- ა) ბორჯომში;
- ბ) ასპინძის რაიონში, სოფელ საროში;
- გ) ჯავახეთში;
- დ) აბასთუმანში.

2. რით არის შექმნილი საროს მეგალითური ნაგებობები?

- ა) ხითა და თიხით;
- ბ) დამუშავებული და დაუმუშავებული ლოდებით;
- გ) აგურით და კერამიკით;
- დ) რკინით.

3. აბულის ციხე აგებულია:

- ა) კერამიკით;
- ბ) დაუმუშავებული ქვებით;
- გ) ხით;
- დ) თიხით.

4. ტბა ფარავანი მდებარეობს:

- ა) ბაკურიანში;
- ბ) ნინოწმინდასთან;
- გ) ასპინძის რაიონში;
- დ) აბასთუმანში.

5. როდის აღნიშნავენ წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლის დღეს?

- ა) 1 ივნისს;
- ბ) 12 ივლისს;
- გ) 25 დეკემბერს;
- დ) 14 მარტს.

6. სად მთავრდება მსვლელობა წმინდა ნინოს გზაზე?

- ა) ფარავნის ტბასთან;
- ბ) სვეტიცხოველში, მცხეთაში;
- გ) ბაკურიანში;
- დ) აბულის ციხესთან.

7. რომელია მესხური კერძის ფქვილოვანი ნაწარმი, რომელიც სადღესასწაულო დღეებში ცხვებოდა?

- ა) ლავაში;
- ბ) კოკორა;
- გ) მესხური ქადა;
- დ) შოთი.

8. რა განსხვავებაა ჩეჩილსა და ტენილ ყველს შორის?

- ა) ჩეჩილი ცხიმოვანია, ტენილი უცხიმო;
- ბ) ჩეჩილი უცხიმოა და ნაწნავის ფორმა აქვს, ტენილი ცხიმოვანია;
- გ) ორივე უცხიმოა;
- დ) ორივე ცხიმოვანია.

9. რატომ უწოდებდნენ ჯავახეთს „საქართველოს ბეღელს“?

- ა) რადგან მეღვინეობა განვითარებული ჰქონდა;
- ბ) რადგან დიდი რაოდენობით მარცვლეული მოჰყავდათ;
- გ) რადგან სოფლის მეურნეობა არ არსებობდა;
- დ) რადგან აქ იყვნენ დიდი კარტოფილის მინდვრები.

10. ჯავახეთის მოსახლეობის ძირითადი საქმიანობაა:

- ა) მეთევზეობა;
- ბ) მემინდვრეობა და მეკარტოფილეობა;
- გ) მშენებლობა;
- დ) მეღვინეობა.

სიტყვებით თამაში

7. შეავსე ცხრილი:

დამუშავებული	დაუმუშავებელი
	დაუმთავრებელი

დამზადებული	
	აუშენებელი
გავრცელებული	
	გაუკეთებელი

8. აწარმოე ნიმუშის მიხედვით:

თევზი - მეთევზე

ბალი -

ღვინო -

ტყე -

9. იპოვე სიტყვის ძირი ნიმუშის მიხედვით:

მემინდვრეობა - მინდორი

მეკარტოფილეობა -

მებაღეობა -

მელვინეობა -

მევენახეობა -

10. დააკვირდი წინადადებას:

ამ ადგილას, **ფოკაში**, დაარსებულია წმინდა ნინოს სახელობის მამათა და დედათა მონასტრები.

- **საზგასმული სიტყვა შეიცავს წინადადების ერთ-ერთი წევრის შესახებ დამატებით ინფორმაციას** (ამ შემთხვევაში აზუსტებს ადგილს), ასეთი სიტყვა ან სიტყვათა შეთანხმება წინადადებაში მძიმეებით გამოიყოფა.
- გაითვალისწინე ეს ნიმუში და აღნიშნე, რომელ წინადადებაშია სწორად დასმული სასვენი ნიშნები.

ა) წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლის თარიღს 1 ივნისს განსაკუთრებულად აღნიშნავენ ნინოწმინდაში.

ბ) წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლის თარიღს, 1 ივნისს, განსაკუთრებულად აღნიშნავენ ნინოწმინდაში.

გ) წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლის თარიღს, 1 ივნისს განსაკუთრებულად აღნიშნავენ ნინოწმინდაში.

დ) წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლის თარიღს 1 ივნისს, განსაკუთრებულად აღნიშნავენ ნინოწმინდაში.

11. დააკვირდი ბრუნებას და ისაუბრე, რა თავისებურებები აღმოაჩინე:

სახ.	ლექსი „მოდითა ნინო მთებით“	ლექსი „ვარძია“	პოემა „ვეფხისტყაოსანი“
მოთხ.	ლექსმა „მოდითა ნინო მთებით“	ლექსმა „ვარძიამ“	პოემა „ვეფხისტყაოსანმა“
მიც.	ლექსს „მოდითა ნინო მთებით“	ლექს ვარძიას“	პოემა „ვეფხისტყაოსანს“
ნათ.	ლექსის „მოდითა ნინო მთებით“	ლექს „ვარძიის“	პოემა „ვეფხისტყაოსნის“
მოქმ.	ლექსით „მოდითა ნინო მთებით“	ლექს ვარძიით	პოემა „ვეფხისტყაოსნით“
ვით.	ლექსად „მოდითა ნინო მთებით“	ლექს „ვარძიად“	პოემა „ვეფხისტყაოსნად“

• ახლა კი დააკვირდი თანდებულებიან ფორმებს:

- ლექსში „მოდითა ნინო მთებით“
- ლექს „ვარძიაში“
- პოემა „ვეფხისტყაოსანში“

დაიმასხოვრე:

- სათაური და სახელწოდებები, თანდართულ ბრუნვის ნიშნებთან ან თანდებულებთან ერთად, აუცილებლად უნდა იყოს ბრჭყალებში:
- თუ ლიტერატურული ნაწარმოების სათაური ერთსიტყვიანია და სახელობით ბრუნვაშია („ვარძია“, „ვეფხისტყაოსანი“), მაშინ ის იბრუნება და თანდებულსაც დაირთავს.
- გრძელ (ერთი ან ერთზე მეტი წინადადების შემცველ) სათაურებს ბრუნვის ნიშანი და თანდებული არ დაერთვის.

გაითვალისწინე ეს წესები და იპოვე, რომელ წინადადებაშია შეცდომა:

1. ანა კალანდაძის ლექსმა „შორია თამარ“ ჩემზე დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა.
2. ანა კალანდაძის ლექსში „ქართულო ცაო“ მოხსენიებულია ქართული ხე-როთმოდღვრების ძეგლები.
3. პოემაში „ვეფხისტყაოსანი“ მთავარი გმირი ტარიელია.
4. რომან „დავით აღმაშენებლის“ ავტორი არის კონსტანტინე გამსახურდია.

მცირე ექსკურსი:

12. წაიკითხე ნაწყვეტი ანა კალანდაძის ლექსიდან და შეასრულე სავარჯიშოები:

გამოიყენე ლექსიკონი:

ბლაოდნენ - აქ: მაღალ ხმას გამოსცემდნენ.
მოჰკიოდა - წვრილი, მაღალი, გაბმული ხმის გამოცემა.
ძრწოდა - ცახცახი, თრთოლა.
მთათა ზედა - მთებზე.
ტბასა ზედა - ტბაზე.
მწყემსი - ადამიანი, რომელიც საქონელს, პირუტყვს უვლის.
წალკოტი - ლამაზი ბაღი.
ფშატი - ვიწროფოთლიანი ხე.
ნუ გეშინინ - ნუ გეშინია.
რაოდენს - რამდენს.

მოდიოდა ნინო მთებით...

1. ლურჯ მწვერვალებს ქარი რძისფერ ნისლში ხვევდა...
და, როდესაც ბარში ვარდნი ყვაოდნენ,
თოვლი იდო ჯავახეთის მთათა ზედა
და ტყეებში ქარიშხლები ბლაოდნენ...
2. მოჰკიოდა, ქარი ღრუბლებს მოჰკიოდა
და ფარავანს ტბასა ზედა ძრწოდა ქარი...
მოდიოდა, ნინო მთებით მოდიოდა
და მოჰქონდა სანატრელი ვაზის ჯვარი...
3. თოვლის მთებით ჰკვირდებოდა უცხო მგზავრი, -
ვის უნახავს ვარდობისას თოვლი მთებზე?
მწყემსსა ჰკითხა: რომელია ქართლის გზაი?

- მწყემსმა უთხრა: საქართველო არის ესე...
 4. მიეძინა... ერთ წალკოტში მიეძინა
 და ფშატებმა მზისგან მოუჩრდილეს, ო,
 ეს ვინ არი, გამოცხადდა მგზავრის წინა?
 „ნუ გეშინინ!“- ეუბნება იესო...
5. გაელვიდა... წუთით იგრძნო მშობლის სევდა,
 მაგრამ რწმენა ავალეხდა რაოდენს?
 თოვლი იდო ჯავახეთის მთათა ზედა
 და ტყეებში ქარიშხლები ბლაოდნენ...

1. შეურიე სტროფებს სათაურები:

სიზმარი, მგზავრის განცდები, დიალოგი მწყემსთან, ჯავახეთის ბუნების აღწერა

1.
2.
3.
4.

2. დააკვირდი ცხრილს, რომელშიც ნაჩვენებია ებ-იანი და ძველი ქართული ენისთვის დამახასიათებელი ნართანიანი მრავლობითის ფორმები:

	ებ-იანი მრავლობითი		ნართანიანი მრავლობითი	
სახელობითი	ვარდ-ებ-ი	მთ-ებ-ი	ვარდ-ნ-ი	მთა-ნ-ი
მოთხრობითი	ვარდ-ებ-მა	მთ-ებ-მა	ვადრ-თ(ა)	მთა-თ(ა)
მიცემითი	ვარდ-ებ-ს	მთ-ებ-ს	ვარდ-თ (ა)	მთა-თ(ა)
წოდებითი	ვარდ-ებ-ო	მთ-ებ-ო	ვარდ-ნ-ო	მთა-ნ-ო

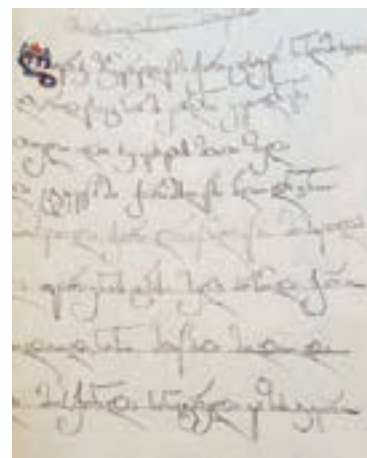
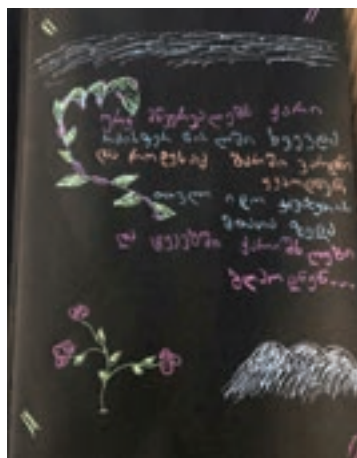
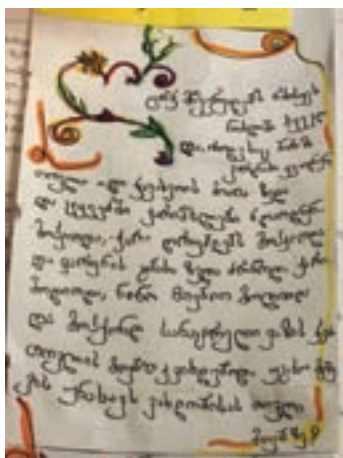
მიუწერე თანამედროვე შესატყვისები:

ჯავახეთის მთათა ზედა

ვარდნი ყვაოდნენ

- შეადგინე წინადადებები, რომელშიც გამოიყენებ ნართანიანი მრავლობითის ფორმებს.

13. გაეცანი შენი თანატოლების მიერ შექმნილ ნამუშევრებს. შენც შეარჩიე ერთი სტროფი (თუ გსურს, მთლიანი ლექსი) და შექმენი კალიგრაფიული ნიმუში (გადაიწერე ტექსტი ლამაზად და გააფორმე):

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

14. აირჩიე ერთ-ერთი საკითხი და მოიძიე მეტი ინფორმაცია:

- ტბა ფარავანი და სოფელი ფოკა.
- წმინდა ნინოს საქართველოში შემოსვლა.
- ვაზის ჯვარი.

ვისაუბროთ თემაზე

15. მოძიებული ინფორმაცია გაუზიარე თანაჯგუფელებს პრეზენტაციის ფორმით ან მოამზადე ზეპირი გამოსვლა. უპასუხე მესმენელების მიერ დასმულ შეკითხვებს.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

16. ანა კალანდაძის ლექსის მიხედვით დაწერე - „უცხო მგზავრის ფიქრები“

მზესავეთ საქათველო
მე ვარ მარიამ მანჭგალაძე,
ზნლის.დავიბადე გერმანია-
ში,ბერლინში.მართალია,
მე მხოლოდ ორჯერ ვარ
საქართველოში ნამყოფი,
მაგრამ მაინც ძალიან მი-
ყვარს საქართველო.ბოლ-
ოს იქ ჟნლის წინ ვიყავი.
მე იმიტომ მიყვარს საქარ-
თველო,რომ საოცარი ადგი-
ლია.საქართველო საოც-
არია იმიტომ რომ ქართუ-

ლი ენა ერთ-ერთი ყველაზე
ძველი ენაა მსოფლიოში. მე
ძალიან მომწონს, რომ
ქართულად შემიძლია წერა
და კითხვა.

საქართველო კიდევ ისეთი
საოცარია, რომ დედამიწაზე
პატარა ჩანს, მაგრამ ისეთი
დიდია გულით, როგორც
დიდი მზე რომელიც ყველას
ათბობს.

ნჭარბე

ნაწილი I

მდებარეობა

აჭარა მდებარეობს საქართველოს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში, შავი ზღვის სანაპიროზე. აჭარის ადმინისტრაციული ცენტრია ქალაქი ბათუმი.

აჭარა ცნობილია როგორც ზღვისპირა, ისე მთის კურორტებით. ულამაზესი ბუნება, სხვადასხვა პერიოდის კულტურული ძეგლები, მზიანი სანაპიროები, მწვანეში ჩაფლული მაღალმთიანი სოფლები, სტუმართმოყვარე ხალხი და აჭარული სამზარეულო ყოველწლიურად უამრავ ტურისტს იზიდავს.

აჭარაში, სოფელ სარფში, მდებარეობს საქართველო-თურქეთის **სასაზღვრო გამშვები პუნქტი**. სოფელი ორად არის გაყოფილი: ერთი ნაწილი საქართველოს ტერიტორიაზე მდებარეობს, ხოლო მეორე - თურქეთის ტერიტორიაზე და მასაც სარფი ეწოდება.

სარფის მოსახლეობის უმეტესობას ლაზები (ქართველური ეთნიკური ჯგუფი) წარმოადგენენ, რომლებიც ლაზურ ენაზე საუბრობენ. ლაზური ენა ქართველურ ენათა ჯგუფს მიეკუთვნება.

ბათუმი

ბათუმი დასავლეთ საქართველოს ყველაზე დიდი ქალაქია და მოსახლეობის რაოდენობით საქართველოში მეორე ადგილზეა. ქალაქში მდებარეობს **საერთაშორისო ნავსადგური** და აეროპორტი. ბათუმი ცნობილია ულამაზესი შვიდკილომეტრიანი **ბულვარით**, **დელოფინარიუმით**, უნიკალური ბოტანიკური ბაღით, მნიშვნელოვანი მუზეუმებითა და თანამედროვე არქიტექტურით.

ბათუმის ბულვარში **ადმართულია** ანბანის კოშკი - ქართული ანბანისადმი მიძღვნილი, 130 მეტრის სიმაღლის თანამედროვე ნაგებობა. კოშკში მოწყობილია ობსერვატორია, ღია აივანი და **მბრუნავი** რესტორანი, საიდანაც ქალაქის ულამაზესი ხედები იშლება. ანბანის კოშკი ქართული ანბანის უნიკალურობის სიმბოლოდ ითვლება.

ბულვარში ასევე მდებარეობს **ალის და ნინოს** მოძრავი ქანდაკება, რომელიც სიყვარულის ისტორიას გვიყვება. 8 მეტრის სიმაღლის ფიგურები ნელ-ნელა მოძრაობენ და ერთმანეთს უერთდებიან. ქანდაკება სიყვარულის სიმბოლოა, რომელსაც ვერ **აბრკოლებს** განსხვავებული ეროვნება და სარწმუნოება.

ძველი ბათუმის ტერიტორიაზე მდებარეობს კიდევ ერთი საინტერესო ღირსშესანიშნაობა — ბათუმის ასტრონომიული საათი. იგი ქალაქის ერთ-ერთ გამორჩეულ სიმბოლოდ ითვლება. საათი არა მხოლოდ დროს აჩვენებს, არამედ **გვაწვდის** ასტრონომიულ ინფორმაციას მზისა და მთვარის მოძრაობის, **ვარსკვლავებისა** და პლანეტების განლაგების შესახებ. ასევე უჩვენებს მზის ამოსვლისა და ჩასვლის დროს და მთვარის ფაზებს. საათი გერმანიაშია დამზადებული და დიზაინით ჰგავს პრადის ასტრონომიულ საათს.

ქალაქის ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ადგილი არის ბათუმის „პიაცა“ - ლამაზი მოედანი კაფეებითა და რესტორნებით. პიაცა გამოირჩევა მოზაიკის ხელოვნების ნიმუშებით და პატარა იტალიურ ქალაქს მოგვაგონებს. საღამოობით აქ ხშირად ისმის ცოცხალი მუსიკა. მოედანი ბათუმელებისა და ქალაქის სტუმრების **თავშეყრის საყვარელი ადგილია**.

მტირალას ეროვნული პარკი

მტირალას ეროვნული პარკი მდებარეობს მტირალას მთაზე, ბათუმიდან დაახლოებით 25 კილომეტრში. ეს არის ყველაზე **ტენიანი** ადგილი საქართველოში და ერთ-ერთი ყველაზე ტენიანი ევროპაში, რადგან აქ ხშირია წვიმა და ნისლი. სწორედ ამიტომ ეწოდა მთას მტირალა.

მტირალას ეროვნული პარკში გვხვდება წაბლის, ცაცხვის და წიფლის ტყეები, მცენარეთა იშვიათი სახეობები. ბინადრობენ მტაცებელი ცხოველები და ფრინველები.

პარკში მოწყობილია მრავალფეროვანი ტურისტული მარშრუტები: სალაშქრო, საცხენოსნო, სამეცნიერო და ეკოტურები. არის თავშესაფარი, სადაც შესაძლებელია ღამისთევა.

სტუმრებს შეუძლიათ ისარგებლონ საპიკნიკე ადგილებით, „თოვების პარკით“, **ზიპლაინით**, სადაც ექსტრემის მოყვარულები ხეებზე გაბმულ **ბაგირზე** სრიალებენ, გამორჩეული კოლხური ტყეების გამო მტირალას პარკი შედის იუნესკოს მსოფლიო ბუნებრივი მემკვიდრეობის სიაში.

გონიოს ციხე და პეტრას ციხე

ბათუმიდან დაახლოებით 12 კილომეტრში, კურორტ გონიოში, მდებარეობს საქართველოს ერთ-ერთი უძველესი არქიტექტურული ძეგლი - გონიოს ციხე. იგი რთული ნაგებობაა გალავნიტა და 18 კოშკით. ციხეს თავდაცვითი დანიშნულება ჰქონდა. გონიოს ციხეში ამჟამად მოქმედებს მუზეუმ-ნაკრძალი, სადაც უძველესი ექსპონატების ნახვაა შესაძლებელი.

პეტრას ციხე მდებარეობს სოფელ ციხისძირში, ქობულეთიდან 4 კილომეტრში. ციხე კლდეზეა აშენებული. აქედან მოდის მისი სახელწოდებაც - „პეტრა“ კლდეს ნიშნავს, ის მიუვალ ციხედ ითვლებოდა.

პეტრას ციხის მუზეუმ-ნაკრძალში დაცულია არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მოპოვებული უნიკალური ექსპონატები.

გადმოცემის მიხედვით, ამ ტერიტორიაზე დაკრძალული ქრისტეს ერთ-ერთი მოციქული - მატათა.

გოდერძის უღელტეხილი და სამთო-სათხილამურო კურორტი

გოდერძის უღელტეხილი ერთ-ერთი ყველაზე მაღალი და თვალწარმტაცი უღელტეხილია საქართველოში. იგი მდებარეობს ხულოს მუნიციპალიტეტში ზღვის დონიდან 2025 მეტრზე. ეს ადგილი დიდთოვლობით გამოირჩევა და იდეალურია თოვლში სრიალის მოყვარულთათვის.

გოდერძის სამთო-სათხილამურო კურორტს რეგიონში ყველაზე გრძელი გზა აქვს.

კურორტზე ზაფხულობით შესაძლებელია ლაშქრობები.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

სასაზღვრო გამშვები პუნქტი - ადგილი ორი ქვეყნის საზღვარზე, საიდანაც გადადიან ერთი ქვეყნიდან მეორეში.

საერთაშორისო ნავსადგური - ზღვის სანაპიროზე არსებული ადგილი სხვადასხვა ქვეყნიდან გემების მისაღებად და გასამგზავრებლად.

ბულვარი - სასეირნო, დასასვენებელი ადგილი ხეივნებით, ბალებითა და ბილიკებით.

დელფინარიუმი - ზღვის პირას მოწყობილი დიდი აკვარიუმი, რომელშიც წვრთნიან და შეისწავლიან დელფინებს.

ალი და ნინო - ყურბან საიდის პოპულარული აზერბაიჯანული რომანი. ნაწარმოებში მოთხრობილია აზერბაიჯანელი მუსულმანის, ალი შირვანშირისა და ქართველი-ქრისტიანის, ნინო ყიფიანის სიყვარულის ისტორია. წიგნში მოთხრობილი მოვლენები ვითარდება კავკასიაში პირველი მსოფლიო ომის დროს.

აბრკოლებს - ხელს შეუშლის, შეაფერხებს.

მოზაიკა - წვრილად დამტვრეული ფერადი ქვებით, მინით შესრულებული გამოსახულება ან ორნამენტი.

თავშეყრის ადგილი - ხალხის შეკრების ადგილი.

ტენიანი - სველი. აქ: ადგილი, სადაც ძალიან ხშირად წვიმს, ბევრი ნალექია.

ბაგირი - მსხვილი თოკი.

მიუვალი - ძნელად მისასვლელი.

უღელტეხილი - ადგილი მთაზე, რომელზედაც გზა გადის.

თვალწარმტაცი - ძალიან ლამაზი.

2. დააკავშირე სურათი და სიტყვა:

დელფინარიუმი

ნავსადგური

ზიპლაინი

უღელტეხილი

ბულვარი

3. ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

თვალწარმტაცი, მიუვალი, ტენიანი

- ა) პეტრას ციხე იყო ციხე.
- ბ) ანბანის კოშკიდან ხედები იშლება.
- გ) მტირალას მთა ყველაზე ადგილი საქათველოში.

4. დააკავშირე და მიღებული ფრაზებით შეადგინე წინადადებები:

გვაწვდის	დიდთოვლობით
გამოირჩევა	ინფორმაციას
უერთდებიან	ექსპონატები
დაცულია	ერთმანეთს

5. შეადგინე წინადადებები, რომელშიც გამოიყენებ სიტყვებს:

აბრკოლებს, თავშეყრის ადგილი, ბაგირი, ნავსადგური,
მოზაიკა, უღელტეხილი.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

6. უპასუხე კითხვებს;

1. რით არის ცნობილი აჭარა?
2. სად მდებარეობს საერთაშორისო ნავსადგური და აეროპორტი?
3. რისი სიმბოლოა ანბანის კოშკი?
4. რისი სიმბოლოა ალი და ნინოს ქანდაკება?
5. რა ინფორმაციას გვაწვდის ბათუმის ასტრონომიული საათი?
6. რასთან არის დაკავშირებული მტირალას მთის სახელწოდება?
7. გადმოცემის მიხედვით, ვინ არის დაკრძალული პეტრას ციხის ტერიტორიაზე?

ტესტი

7. უპასუხე კითხვებს:

1. სად მდებარეობს აჭარა?
 - ა) საქართველოს ჩრდილოეთში;
 - ბ) საქართველოს სამხრეთ-დასავლეთ ნაწილში;
 - გ) საქართველოს აღმოსავლეთში;
 - დ) საქართველოს ცენტრში.
2. რომელია აჭარის ადმინისტრაციული ცენტრი?
 - ა) ქობულეთი;
 - ბ) ბათუმი;
 - გ) ხულო;
 - დ) ქედა.

3. სად მდებარეობს საქართველო-თურქეთის სასაზღვრო-გამშვები პუნქტი?

- ა) სარფში;
- ბ) ბათუმში;
- გ) ქობულეთში;
- დ) ურეკში.

4. რას ნიშნავს სახელწოდება „პეტრა“?

- ა) მინდორს;
- ბ) მთას;
- გ) კლდეს;
- დ) მდინარეს.

5. რომელია ყველაზე ტენიანი ადგილი საქართველოში?

- ა) პეტრას ციხე;
- ბ) გოდერძის უღელტეხილი;
- გ) მტირალას მთა;
- დ) ბათუმის ბულვარი.

სიტყვებით თამაში

8. შეადგინე კომპოზიტები (რთული სიტყვები) სიტყვის ნაწილებით და მაწარმოებლით:

ნიმუში:

მაღალი	მთა	-იან (ი)	შვიდი	კილომე-ტრი	-იანი
მაღალმთიანი					
დიდი	თოვლი	-ობა	მრავალი	ფერი	-ოვან (ი)
ზღვის	პირი	-ა	თავი	დაცვა	-ით(ი)

9. დაშალე კომპოზიტები ნიმუშის მიხედვით:

სტუმართმოყვარე	
სტუმარი	მოყვარე
თვალწარმტაცი	

სახელწოდება	
ნავსადგური	
თავშესაფარი	

10. ჩასვით სიტყვები ნათესაობით ბრუნვაში.

მთა- მთის

ზღვა -

ცა -

გზა -

ხმა -

- მიღებული ფორმების გამოყენებით შეადგინე წინადადებები.

11. დასვი სასვენი ნიშნები:

გაითვალისწინე:

- ერთგვარი წევრები ერთმანეთისგან მძიმით გამოიყოფა;
- „და“ კავშირის წინ მძიმე არ იწერება.
- ჩამოთვლის წინ იწერება ორწერტილი:

ბათუმი ცნობილია ულამაზესი შვიდკილომეტრიანი ბულვარით დელფინარიუმით უნიკალური ბოტანიკური ბაღით მნიშვნელოვანი მუზეუმებითა და თანამედროვე არქიტექტურით.

პარკში მოწყობილია მრავალფეროვანი ტურისტული მარშრუტები სალაშქრო საცხენოსნო სამეცნიერო და ეკოტურები.

12. გაანაწილე ცხრილში სწორად:

ხალხი, ყავა, კაცი, ხაჭაპური, ენა, არაქანი, ბავშვი, ცეკვა

ბათუმური	
ბათუმელი	
აჭარული	
აჭარელი	
ქობულეთური	
ქობულეთელი	
ლაზი	
ლაზური	

მცირე ექსკურსი:

13. გაეცანი მცირე ლექსიკონს:

გაჭრა - აქ: წინ გავარდნა, გაქცევა.

დაგიაშებს - ტკივილს გაგიყუჩებს.

სენი - ავადმყოფობა.

განიკურნები - მორჩები გამოჯანმრთელდები.

ქათქათა - ძალიან თეთრი.

ზურმუხტი - მწვანე ფერის ძვირფასი ქვა.

ედემი - ძალიან ლამაზი ადგილი, სამოთხე.

თავს გაიმეტებ - თავს გაწირავ.

14. მოისმინე სიმღერა: „[ბათუმს ქათქათას](#)“

მოისმინე სიმღერა, გამოიყენე ლექსიკონი და ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

ბათუმს ქათქათას

თუ აჭარის მთებში,
გულს ნაზი სურნელი
და თუ ჩახედავ ბათუმს თვალებში
ყველა სენისგან

ბათუმს, ბათუმს თვალწარმტაცს
..... მშვენებას, სიცოცხლის,
თუ შეგიყვარა სულსაც გაატან
და თუ დასჭირდა, თავს

- ისაუბრე, რომელი სტროფი მოგეწონა ყველაზე მეტად.

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

15. აირჩიე საკითხი და მოიძიე ინფორმაცია:

- ა) ბათუმის მუზეუმები.
- ბ) ლაზების შესახებ.
- გ) ბათუმის დელფინარიუმი.

ვისაუბროთ თემაზე

16. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარუდგინე ჯგუფელებს პრეზენტაციის ან ზეპირი ნაამბობის სახით.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

17. შეარჩიე ერთ-ერთი დავალება:

- მოამზადე ბათუმის ბუკლეტი ტურისტებისთვის, რომელზეც ასახავ ბათუმის ძირითად ღირშესანიშნაობებს, მოკლე ინფორმაციას და ვიზუალურ მასალას;
- მოიფიქრე ლეგენდა, რატომ დაერქვა მთას მტირალა.
- უცხოელი ტურისტის ჩანაწერები: „ერთი დღე ბათუმში“

მე ვარ სოფი და ვცხოვრობ ღონეღონში.
მე ვარ საქართველოდან და ვამყობ აშით.

საქართველო უკლამაზენი ისტორიული
ქვეყანაა. სამწესარდ, საქართველოში
არასდროს ვყოფილვარ, მაგრამ ძალიან
დიდი სურვილი მაქვს წავიდე.

თბილისიდან ვარ და ღამაზ ქაღაქს
ჰგავს. უამრავ ვიდეოს ვუყუარებ ქვეყნის
შესახებ ღელაჩებთან და დასთან ერთად. ძალიან
მოყვარს ქართული კერძები და კულტურა
მყავს ქართული მუსიკის მსწავლელები,
რომელიც მსწავლის ქართული სიმღერებს.
ქართულის გაკვეთილები ძალიან მეხმარება
კითხვისა და მეტყველების გაუმჯობესებაში.

თბილისში ბევრი ნათესავი მყავს, რომლებ-
საც გელოფონით ვესაუბრები და მოუთმენლად
ველოგრები მათთან პირადად შეხვედრას
ძალიან მაქო.

სოფი მუხგარ

ნაწილი II

ბაჟაჟი და შუამთობა

გოდერძის კურორტთან ახლოს, ხულოში, მდებარეობს ულამაზესი საბა-ფხულო კურორტი - **წიწვოვანი** ტყეებით მდიდარი სოფელი **ბეშუმში**, სადაც შესაძლებელია საფეხმავლო, საცხენოსნო და სათავგადასავლო ტურების მოწყობა.

ბუნებრივი პირობების გამო აჭარაში განვითარებული იყო **მესაქონლეობა**. **საძოვრები** ხშირად მთაში მდებარეობდა. იქ ყოფნის შუა პერიოდში ეწყობოდა სახალხო დღესასწაული **შუამთობა**.

ტრადიცია დღესაც გრძელდება. შუამთობა ბეშუმში ყოველწლიურად, აგვისტოს პირველ შაბათ-კვირას ტარდება. მას ადგილობრივი მოსახლეობის გარდა, ტურისტები და სპეციალურად მოწვეული სტუმრებიც ესწრებიან. ტარდება კონცერტები, ეწყობა გამოფენები, შეჯიბრებები, **ნიშნობის** ცერემონიები, ხშირად ქორწილებიც.

მახუნცეთი

მახუნცეთი აჭარის ერთ-ერთი ულამაზესი სოფელია, რომელიც ქედის მუნიციპალიტეტში მდებარეობს.

სოფელში არის საქართველოში ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ჩანჩქერი - მახუნცეთის ჩანჩქერი, რომელიც დაახლოებით 50 მეტრის სიმაღლიდან ეშვება და ქვემოთ დიდ **მორევს** ქმნის. ჩანჩქერის ირგვლივ მოწყობილია მრავალი საპიკნიკე ადგილი, სადაც დამთვალიერებლებს შეუძლიათ ბუნებაში დასვენება.

ჩანჩქერის ახლოს, მდინარე აჭარისწყალზე, აღმართულია აჭარაში ერთ-ერთი ყველაზე დიდი თაღოვანი ხიდი, რომელიც XII საუკუნეში ბუნებრივი კლდის მასალით არის აგებული. მას თამარის ხიდსაც უწოდებენ. მახუნცეთის **თაღოვანი** ხიდი ეროვნული მნიშვნელობის კულტურის ძეგლია.

ანდრია პირველწოდებული

გადმოცემის თანახმად, ქრისტიანობა საქართველოში პირველად აჭარაში, იესო ქრისტეს ერთ-ერთმა მოციქულმა, ანდრია პირველწოდებულმა იქა-დაგა, ამ ისტორიული მოვლენის აღსანიშნავად სარფში დგას ანდრია პირველწოდებულის ძეგლი. იქვე არის მისი სახელობის ჩანჩქერი და ეკლესია. სოფელ დიდაჭარაში დღემდეა შემორჩენილი უძველესი ტაძრის ნანგრევები, რომელიც, გადმოცემის მიხედვით, თავად ანდრია პირველწოდებულმა ააგო.

აჭარა დიდი ხნის განმავლობაში იყო თურქების მმართველობის ქვეშ, რის გამოც ბევრი აჭარელი დღესაც ისლამის რელიგიას მისდევს, თუმცა მათ არ დაუკარგავთ მშობლიური ენა და კულტურა.

აჭარელი ოსტაბები

აჭარაში ხელოსნობის სხვადასხვა დარგი იყო განვითარებული. აჭარლებს, როგორც ხის და ქვის საუცხოო ოსტატებს, საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში იწვევდნენ.

აჭარლები საუკეთესოდ ამზადებდნენ **ცივ და ცეცხლსასროლ იარაღს**. მთელ კავკასიასა და ოსმალეთში დიდი პოპულარობით სარგებლობდა მაჭახლის ხეობაში დამზადებული თოფი „**მაჭახელა**“. ხელვაჩაურში სექტემბრის თვეში ტრადიციულად ტარდება სახალხო დღესასწაული „**მაჭახელობა**“, რომლის ფარგლებშიც ეწყობა ხელნაკეთი ნივთების გამოფენა, კონცერტები, სპორტული შეჯიბრებები. ხეობის შესასვლელში მაჭახელას თოფის ძეგლი დგას.

აჭარული სამზარეულო

აჭარაში ხაჭაპურის უგემრიელესი სახეობებს ამზადებენ. მათ შორის განსაკუთრებით პოპულარულია აჭარული ხაჭაპური და აჩმა.

აჭარული ხაჭაპური ორიგინალური ფორმით გამოირჩევა: ცომს ნავის ფორმა აქვს, შუაში მოთავსებული კვერცხის გული კი **ჩამავალ** მზეს გვახსენებს.

აჩმა ჰაეროვანი და ნოყიერი ხაჭაპურია. ის თხელი ფენებისგან შედგება. ფენებს შორის კი ყველი და კარაქია ჩამდნარი.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვების მნიშვნელობას:

მესაქონლეობა - საქონლის (დიდი ზომის შინაური პირუტყვის - ძროხა, ხარი, კამეჩი) მოვლა-მოშენება.

საძოვრები - ადგილი, სადაც პირუტყვს აძოვებენ (ბალახს აჭმევენ).

წიწვოვანი - რასაც წიწვები (ნემსებივით წვრილი ფოთლები) აქვს.

ნიშნობა - სასიძოს მიერ საპატარძლოსთვის ნიშნის (ბეჭდის) მიტანის საბეიმოდ აღნიშვნა (იმის დასტურად, რომ ცოლად ირთავს).

მორევი - მდინარის გარკვეული მონაკვეთი, ადგილი, სადაც წყალი ღრმაა და წრიულად ტრიალებს.

თალი - ნაგებობის კედლების, საყრდენების შემაერთებელი რკალი.

თაღოვანი - თაღიანი (რასაც თალი აქვს).

ცივი იარაღი - საბრძოლო იარაღი: დანა, ხმალი, ხანჯალი და მსგავსი.

ცეცხლსასროლი იარაღი - იარაღი, რომლიდან გასროლაც აფეთქებით ხდება.

ჩამავალი - რაც ჩადის.

2. გამოიცანი სიტყვა და ჩაწერე:

ა) საქონლის მოვლა-მოშენება

											ა
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

ბ) ადგილი, სადაც პირუტყვს აძოვებენ

ს							ი
---	--	--	--	--	--	--	---

გ) ადგილი მდინარეში, სადაც წყალი ღრმაა და წრიულად ტრიალებს.

მ					ი
---	--	--	--	--	---

დ) ყველაზე მოხუცი

უ						ო
---	--	--	--	--	--	---

- შეადგინე წინადადებები ამ სიტყვების გამოყენებით.

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

3. უპასუხე კითხვებს;

1. რა ტიპის კურორტია ბეშუმში?
2. როდის ტარდება შუამთობა ბეშუმში?
3. რა ღონისძიებები იმართება შუამთობაზე?
4. რით არის ცნობილი მახუნცეთის სოფელი?
5. რომელ საუკუნეში აშენდა ეს ხიდი?
6. გადმოცემის მიხედვით, ვინ იქადაგა პირველად ქრისტიანობა აჭარაში?
7. რა ისტორიული ადგილებია დაკავშირებული ანდრია პირველწოდებულთან?
8. რატომ მისდევს აჭარლების ნაწილი დღესაც ისლამის რელიგიას?
9. ხელოსნობის რომელი დარგები იყო განვითარებული აჭარაში?
10. რატომ იწვევდნენ აჭარელ ოსტატებს საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში?
11. რა ერქვა მაჭახლის ხეობაში დამზადებულ ცნობილ თოფს?
12. რა ფორმა აქვს აჭარულ ხაჭაპურს?
13. რას მოგვაგონებს ხაჭაპურში მოთავსებული კვერცხის გული?

ტესტი

4. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. როდის ტარდება შუამთობა ბეშუმში?

- ა) ივნისში;
- ბ) ივლისის ბოლოს;
- გ) აგვისტოს პირველ შაბათ-კვირას;
- დ) სექტემბერში.

2. რა საქმიანობა იყო განვითარებული აჭარაში ბუნებრივი პირობების გამო?

- ა) მევენახეობა;
- ბ) მესაქონლეობა;
- გ) მეთევზეობა;
- დ) მებაღეობა.

3. რა სახელით არის ცნობილი მახუნცეთის თაღოვანი ხიდი?

- ა) დავითის ხიდი;
- ბ) თამარის ხიდი;
- გ) ბაგრატის ხიდი;
- დ) ვახტანგის ხიდი.

4. სად დგას ანდრია პირველწოდებულის ძეგლი?

- ა) ბათუმში;
- ბ) სარფში;
- გ) ქობულეთში;
- დ) შუახევში.

5. რა დღესასწაული ტარდება ხელვაჩაურში?

- ა) შუამთობა;
- ბ) კოლხობა;
- გ) მაჭახელობა;
- დ) აჭარობა.

6. რისგან შედგება აჩმა?

- ა) მხოლოდ ცომისგან;
- ბ) თხელი ფენებისა და ყველისგან;
- გ) ხორცისა და ბოსტნეულისგან;
- დ) ბრინჯისა და ყველისგან.

სიტყვებით თამაში

5. აწარმოე ნიმუშის მიხედვით:

საქონელი - მესაქონლეობა

თევზი -

ვენახი -

ბაღი -

მინდორი -

6. აწარმოე დანიშნულების სახელები -სა და -ო თავსართ-ბოლოსართის დართვით:

ნიმუში: ცხენოსანი - საცხენოსნო

ბრძოლა -

ხალხი -

თავგადასავლი -

ტრფიალი -

- შეადგინე წინადადებები მიღებული ფორმების გამოყენებით.

7. წაიკითხე საინფორმაციო ტექსტი აჭარული ცეკვის შესახებ და უპასუხე კითხვებს:

მკვეთრი - რაც კარგად ჩანს, გამოკვეთილი.

სატრფიალო - სასიყვარულო.

განდაგანა

„განდაგანა“ აჭარული სატრფიალო ცეკვაა, ასრულებს ქალ-ვაჟი ან მოცეკვავეთა ჯგუფი. ერთმანეთს ენაცვლება ნელი, ჩქარი და ისევ ნელი ნაწილები. მოცეკვავეებს ულამაზესი, მკვეთრი ფერის კოსტიუმები აცვიათ.

ცეკვა „განდაგანას“ ძველად საოჯახო ზეიმზე ან სახალხო დღესასწაულებზე - შუამთობაზე სიმღერის თანხლებით ასრულებდნენ. მას საფუძვლად დაედო ქალ-ვაჟს შორის გაშაირება (სახუმარო, პატარა ზომის ლესების თქმაში შეჯიბრება).

სახელწოდება „განდაგანა“ ცეკვის მოძრაობიდან მომდინარეობს (ქალისა და ვაჟის გვერდული მოძრაობა, გან-გან-სვლები).

ძველი დროიდან დღემდე „განდაგანა“ შეიცვალა. მას ბევრი ტრადიციული ელემენტი ჩამოშორდა და ახალი სასცენო ილუტებით გამდიდრდა. „განდაგანას“ ადრინდელი სილამაზე მხოლოდ მთიანი აჭარის ხანდაზმულ შემსრულებელთა შორის შემორჩა.

შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რა ტიპის ცეკვაა „განდაგანა“?

- ა) საბრძოლო ცეკვა;
- ბ) სატრფიალო ცეკვა.

2. ვინ ასრულებს „განდაგანას“?

- ა) მხოლოდ ქალები;
- ბ) მხოლოდ ვაჟები;
- გ) ქალ-ვაჟი ან მოცეკვავეთა ჯგუფი;
- დ) მხოლოდ ბავშვები.

3. როგორ ენაცვლება ცეკვის ნაწილები ერთმანეთს?

- ა) მხოლოდ სწრაფი მოძრაობებით;
- ბ) ნელი - ჩქარი - ისევ ნელი;
- გ) მხოლოდ ნელი მოძრაობებით;
- დ) ჩქარი - ნელი - ნელი.

4. როგორი კოსტიუმები აცვიათ მოცეკვავეებს?

- ა) მუქი ფერის;
- ბ) ღია ფერის;
- გ) მკვეთრი ფერის;
- დ) თეთრი.

5. სად ასრულებდნენ ძველად „განდაგანას“?

- ა) თეატრში;
- ბ) სკოლაში;
- გ) საოჯახო ზეიმებსა და სახალხო დღესასწაულებზე;
- დ) მოედანზე.

6. რა დაედო საფუძვლად „განდაგანას“?

- ა) ქალ-ვაჟის გაშაირება;
- ბ) სპორტული თამაში.

7. რას ნიშნავს გაშაირება?

- ა) სახუმარო ლექსების თქმაში შეჯიბრება;
- ბ) მოთხრობის მოყოლა.

8. საიდან მოდის სახელწოდება „განდაგანა“?

- ა) სიმღერის ტექსტიდან;
- ბ) ცეკვის გვერდული მოძრაობებიდან.

9. როგორ შეიცვალა „განდაგანა“ დროთა განმავლობაში?

- ა) საერთოდ არ შეცვლილა;
- ბ) მხოლოდ მუსიკა შეიცვალა;
- გ) ტრადიციული ელემენტები ჩამოშორდა და ახალი ილეთები დაემატა.

10. სად არის შემორჩენილი „განდაგანას“ ძველი სილამაზე?

- ა) ქალაქებში;
- ბ) მთიანი აჭარის ხანდაზმულ შემსრულებლებში.

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

8. აირჩიე საკითხი და მოიძიე ინფორმაცია:

- ანდრია პირველწოდებულის შესახებ.
- აჭარული ცეკვის შესახებ.
- როგორ მზადდება აჭარული ხაჭაპური.

ვისაუბროთ თემაზე

9. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარუდგინე ჯგუფელებს პრეზენტაციის ან ზეპირი ნაამბობის სახით.

ჩვენი შთაბეჭდილებები

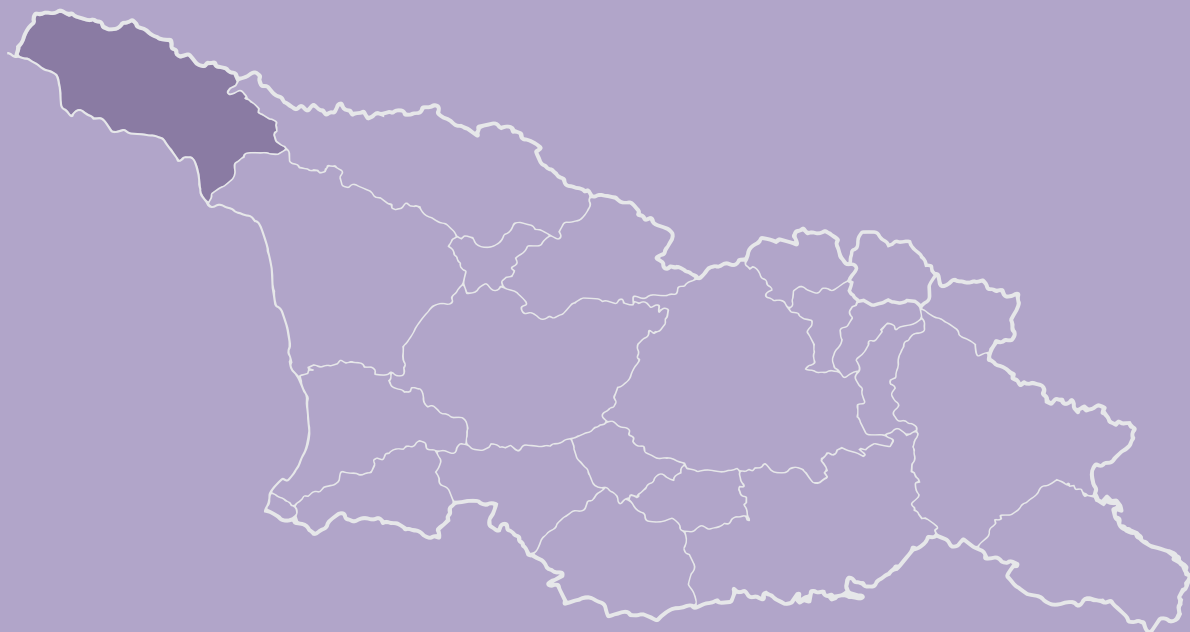
10. აირჩიე ერთი დავალება:

1. ნახე აჭარული ცეკვა „განდაგანა“ და გადმოეცი შენი შთაბეჭდილება წერილობით. ისაუბრე, რა მოგეწონა ყველაზე მეტად (მუსიკა, სამოსი, შესრულება, სიმღერის ტექსტი...)
2. წერილობით აუხსენი მეგობარს, როგორ მზადდება აჭარული ხაჭაპური. წერილი გააფორმე ნახატით.

თითქმის ოთხი წელია საქართველოში
ადარ ვცხოვრობ, თუმცა, ხშირად ვსტუმრობ
ჩემს სამშობლოს. განსაკუთრებით ბებოები და
ბაბუა, ასევე მეგობრები შენატრება.
ქართული ხერძებიდან ყველაზე მეტად მიყვარს
ხინკალი. ხატავურიც გემრიელია.
თავიდან ცოცა გამიტვირთა გერმანიაში,
თუმცა ნელნელა მივეჩვიე. საქართველო
მაინც ძალიან მიყვარს.

დემეტრე ფილის

სფსსაფხეთი

ნაწილი I

აფხაზეთის ავტონომია და აფხაზური ენა

საქართველოს უკიდურეს დასავლეთ ნაწილში მდებარეობს აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკა, რომელსაც ავტონომიის სტატუსი 1931 წლიდან აქვს მინიჭებული. ავტონომია ნიშნავს, რომ რეგიონს აქვს გარკვეული თვითმმართველობის უფლებები. აფხაზეთის დედაქალაქია სოხუმი. მისი მთავარი მდინარეებია კოდორი და ბზიფი. აფხაზეთი ძირითადად მთაგორიანი მხარეა. იქ არის როგორც ტყეებით, ასევე მყინვარებით დაფარული ქედები. ჰავა თბილი და **ნოტიოა**, რის გამოც ზამთარიც თბილი იცის.

აფხაზეთში ბევრი მინერალური წყაროა. ამ რეგიონში მოიპოვება **ქვანახშირი, ვერცხლისწყალი და საშენი მასალები**. აქ არის საუკეთესო მაღალი ხარისხის ჩაი და **ციტრუსი**.

ეს მხარე ცნობილია საზღვაო კურორტებით - გაგრა, ბიჭვინთა, ახალი ათონი. ეს მხარე გამოირჩევა ულამაზესი ბუნებით.

აფხაზეთშია მსოფლიოში ყველაზე ღრმა კარსტული **უფსკრული კრუბერი** და მსოფლიოში ყველაზე მოკლე მდინარე - **რეპრუა**.

აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კონსტიტუციით, სახელმწიფო ენებად საქართველოში აღიარებულია ქართული და აფხაზური ენები.

ვფიქრობ, შენთვის საინტერესო იქნება, გაეცნო რამდენიმე სიტყვასა და ფრაზას აფხაზურად:

- მშობია - გამარჯობა.
- ბშფაყოუ - როგორ ხარ? (მიმართავენ ქალს).
- უშფაყოუ - როგორ ხარ? (მიმართავენ კაცს).
- აბზიარაბ - ნახვამდის, კარგად იყავი.

სოხუმი, დიოსკურია

სოხუმი - აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის ადმინისტრაციული ცენტრი და შავი ზღვისპირა კურორტია. ქალაქის ისტორია ათასობით წელს ითვლის. ძველად აქ არსებობდა ბერძნული კოლონია დიოსკურია, დაარსებული ძველი წელთაღრიცხვის VI საუკუნეში.

დიოსკურია მნიშვნელოვანი სავაჭრო ცენტრი იყო, სადაც ბერძნები, კოლხები და სხვა ხალხები საქონელს ცვლიდნენ. მოგვიანებით, ქალაქმა სახელიც და **იერსახეც** არაერთხელ შეიცვალა, საბოლოოდ კი ქალაქი დაინგრა და ამჟამად ძირითადი ნაწილი წყლის ქვეშ არის დარჩენილი. თანამედროვე სოხუმი სწორედ მის ადგილზეა.

გაგრა

გაგრა - ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი კურორტი და პორტია აფხაზეთში, სადაც ზღვის ნოტიო, სუბტროპიკული ჰავა და უნიკალური მიკროკლიმატია. მისი ძველი სახელწოდება „გაგარი“ ძველ ქართულში „ხეობაში ვიწრო გასასვლელს“ ნიშნავდა.

ქალაქი ცნობილია ულამაზესი ძველი პარკით, სადაც მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოტანილი **ეგზოტიკური** ხეები, **სუბტროპიკული** მცენარეები, შადრევნები და აუზებია. მის ირგვლივ სამი ლამაზი ხეობა მდებარეობს - ჟოეკვარა, გაგრიფში და ციხერვა, ხოლო ჩრდილო-აღმოსავლეთით ზღვის დონიდან 1883 მეტრზე მალღდება მთა მზიური.

ქალაქსა და მის ზონაში მრავალი ისტორიული ძეგლია: IV–VI საუკუნეების ჟოეკვარას სიმაგრე, ხაშუფსეს ციხე და VI საუკუნის გაგრის ბაზილიკა - ქართული ხუროთმოძღვრების ნამდვილი შედეგრი.

ბიჭვინთა და ბიჭვინთის ტაძარი

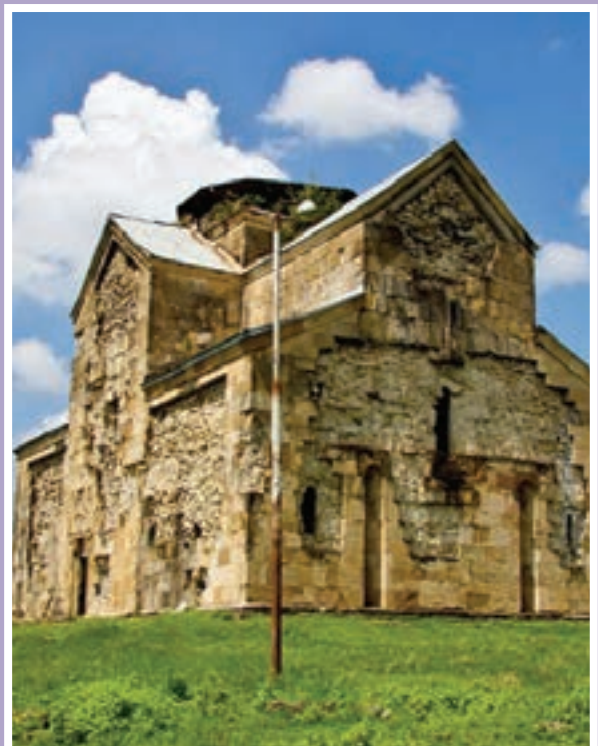
ბიჭვინთა - უძველესი ისტორიული მხარე და საზღვაო კურორტია აფხაზეთში. არქეოლოგიური გათხრებით დასტურდება, რომ ბიჭვინთა და მისი შემოგარენი მდიდარია ქრისტიანული, აგრეთვე ქრისტიანობამდელი კულტურული ძეგლებით.

აქვე მდებარეობს ბიჭვინთის X საუკუნის ტაძარი.

1966 წელს შეიქმნა ბიჭვინთა-მიუსერის ნაკრძალი, სადაც 27 ათასზე მეტი უნიკალური ფიჭვია დარგული.

ბედიის მონასტარი და ოქროს ბარძიმი

999 წელს ერთიანი საქართველოს პირველმა მეფემ ბაგრატ III-მ ააშენა ბედიის ტაძარი. ის მდებარეობს აფხაზეთში, ოჩამჩირის მუნიციპალიტეტში. ბედიაში ინახებოდა ცნობილი ოქროს ბარძიმი, ანუ თასი ქართული წარწერით, რომელიც ბაგრატ მესამის შეკვეთით დაუმზადებიათ. ეს უძვირფასესი ნივთი დღეს საქართველოს ხელოვნების მუზეუმშია დაცული.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. დააკავშირე სიტყვები მათ მნიშვნელობებთან. ჩაწერე შესაბამისი ასო:

ნიმუში:

ავტონომია _ა_

ა) თვითმმართველობა, დამოუკიდებლად მართვის უფლება.

კურორტი _____

ბ) მიწისქვეშა წიაღისეული, შავი ფერის მყარი სათბობი.

უფსკრული _____

გ) დასასვენებელი ადგილი.

ნოტიო _____

დ) იშვიათი, გამორჩეული.

უნიკალური _____

ე) ტენიანი, ნესტიანი.

ქვანახშირი _____

ვ) ძალიან ღრმა ადგილი მიწის ქვეშ.

ვერცხლისწყალი _____

ზ) მცენარეთა ჯგუფი (ლიმონი, მანდარინი, ფორთოხალი), რომელიც თბილ ადგილებში ხარობს.

საშენი მასალები _____

თ) გარეგნობა, ვიზუალური მხარე (მაგ: ქალაქის იერსახე).

ციტრუსი _____

ი) ჰავა, სადაც რბილი ზამთარი და ცხელი, ნოტიო ზაფხულია.

იერსახე _____

კ) ადგილი ზღვის სანაპიროზე, სადაც გემები ჩერდებიან.

პორტი _____

ლ) უცხო, უჩვეულო და მიმზიდველი (მაგ: ეგზოტიკური მცენარე).

ეგზოტიკური _____

მ) თხევადი ლითონი (მეტალი), რომელიც ხშირად თერმომეტრებში გვხვდება.

სუბტროპიკული _____

ნ) ყველაფერი, რაც შენობის ასაგებად გამოიყენება (მაგ: ქვა, ცემენტი).

2. ა) ჩასვი გამოტოვებული სიტყვები:

გამოიყენე: პორტი, ციტრუსი, ქვანახშირი, სუბტროპიკული

1. ტყვარჩელში მოიპოვება სასარგებლო წიაღისეული
2. სოხუმი ზღვისპირა ქალაქია და მას დიდი აქვს გემებისთვის.
3. აფხაზეთში რბილი ზამთარია, რადგან იქ ჰავაა.
4. ზამთარში აფხაზეთიდან საქართველოში ბევრი (მანდარინი) შემოაქვთ.

ბ) გაიხსენე ტექსტი და თითოეულ ჩამონათვალს კიდევ ერთი შესაბამისი სიტყვა დაუმატე:

1. აფხაზეთში ხარობს - მანდარინი
ლიმონი
გრეიპფრუტი
.....
2. აფხაზეთში არის მდინარეები - კოდორი
ბზიფი
ენგური
.....
3. აფხაზეთში არის ქალაქები - გაგრა
ბიჭვინთა
ახალი ათონი
.....
4. აფხაზეთი მდიდარია - ქვანახშირით
საშენი მასალით
ციტრუსით
.....

გ) გამოიცანი სიტყვები და დაწერე:

1. ლითონი, რომელიც წყალივით თხევადია (13 ასო): _____
2. უცხო და უჩვეულო მცენარე ან ცხოველი (10 ასო): _____
3. შენობის გარეგნობა, სახე (7 ასო): _____

დ) რომელი სიტყვა გამოხატავს „გამორჩეულსა და იშვიათს“?

ა) ნოტიო; ბ) უნიკალური; გ) სუბტროპიკული.

ე) გამოიყენე სიტყვა „უნიკალური“ და შეადგინე წინადადება:

.....

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

3. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. სად მდებარეობს აფხაზეთი და რომელია მისი მთავარი ქალაქი?

.....

2. ჩამოთვალე აფხაზეთის სამი ცნობილი საზღვაო კურორტი:

.....

3. რა არის „რეპრუა“ და რით არის ის გამორჩეული მსოფლიოში?

.....

4. რომელია საქართველოს ორი სახელმწიფო ენა კონსტიტუციის მიხედვით?

.....

ტესტი

4. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელი მეფის ბრძანებით აშენდა ბედიის ტაძარი?

ა) დავით აღმაშენებლის; ბ) ბაგრატ III-ის; გ) თამარ მეფის.

2. რას ნიშნავდა ძველ ქართულში სიტყვა „გაგარი“?

ა) ლურჯ ზღვას; ბ) მაღალ მთას; გ) ხეობაში ვიწრო გასასვლელს.

3. სად ინახება დღეს ბედიის „ოქროს ბარძიმი“?

ა) ბედიის ტაძარში; ბ) ხელოვნების მუზეუმში; გ) სოხუმში.

4. ვინ იყო ერთიანი საქართველოს პირველი მეფე?

ა) თამარ მეფე; ბ) ბაგრატ მესამე; გ) ერეკლე მეორე.

5. რამდენი უნიკალური ფიჭვია ბიჭვინთა-მიუსერის ნაკრძალში?

ა) 1000-ზე მეტი; ბ) 27 ათასზე მეტი; გ) 5 ათასი.

5. იპოვე წყვილები და დააკავშირე

ა) ზედსართავ სახელს შეუსაბამე არსებითი სახელი:

თბილი	წყარო
მინერალური	ჰავა
ლამაზი	ქედები
დათოვლილი	ბუნება

ბ) მოცემული ფრაზებით შეადგინე წინადადებები:

.....

.....

.....

.....

.....

გ) დააჯგუფე სიტყვები:

სოხუმი, მთაგორიანი, ლურჯი, ბაგრატი, თბილი, მეფე, შესანიშნავი,
პირველი, მესამე, ტაძარი, ააშენა

არსებითი სახელი		ზმნა	რიგობითი რიცხვითი სახელი	ზედსართავი სახელი
ვინ?	რა?	რა ქნა?	მერამდენე?	როგორი?

დ) გამოიყენე ცხრილში მოცემული სიტყვები და შეადგინე წინადადებები:

.....

.....

.....

.....

6. რიგობითი რიცხვითი სახელი „მერამდენე?“ - შეიძლება დავწეროთ სამგვარად:

1. სიტყვიერად: პირველი, მესამე, მეათე და ა.შ.
2. რომაული ციფრების გამოყენებით (I, V, X...): მათ არ სჭირდებათ არც თავსართი და არც ბოლოსართი.
3. არაბული ციფრების გამოყენებით - 2-დან 20-მდე ემატება მხოლოდ **მე-** თავსართი (მაგ: მე-2, მე-12,); 21-დან ზემოთ თუ სიტყვის შიგნითაა მაწარმოებელი „მე“ (ოცდამეერთე, ოცდამეათე), მაშინ ჯერ იწერება რიცხვი, შემდეგ - დეფისი და ბოლოს -**ე**. მაგ: 21-ე, 30-ე.
4. გამონაკლისია სიტყვა „პირველი“ არაბული ციფრით იწერება ასე: 1-ელი.

რომაული რიცხვები

1 - I	6 - VI	10 - X
2 - II	7 - VII	50 - L
3 - III	8 - VIII	100 - C
4 - IV	9 - IX	500 - D
5 - V	10 - X	1000 - M

ა) შეავსე ნიმუშის მიხედვით ცხრილი:

რიგობითი რიცხვითი სახელი		
მერამდენე?		
სიტყვიერად	რომაული ციფრებით	არაბული რიცხვებით
პირველი	I	1-ელი
მეორე		
მესამე		
მეოთხე		
მეხუთე		
მეექვსე		
მეოცე		
ოცდამეერთე		

ბ) რომაული ციფრები შეცვალე სიტყვიერად:

ნიმუში: ბაგრატ III — ბაგრატ მესამე

1. ვახტანგ VI — ვახტანგ _____
2. ერეკლე II — ერეკლე _____
3. გიორგი V ბრწყინვალე — გიორგი _____
4. დავით IV აღმაშენებელი — დავით _____

გ) ჩაწერე რომაული ციფრებით:

1. ნიმუში: აფხაზეთი მეექვსე — VI — საუკუნეში ეგრისის სამეფოს ნაწილი იყო.
2. ბაგრატ III-მ მეთერთმეტე — — საუკუნის ბოლოს გააერთიანა საქართველო.
3. ოცდამეერთე — — საუკუნეში ტექნოლოგიები სწრაფად ვითარდება.
4. მეცხრე — — საუკუნეში აფხაზთა სამეფო გაძლიერდა.

დ) გაასწორე შეცდომები:

1. ბაგრატ III-ე პირველი ერთიანი საქართველოს მეფეა.

.....

2. აფხაზეთში მე-IV საუკუნიდან ქრისტიანობა გავრცელდა.

.....

3. გაგრაში უნიკალური მე-6-ე საუკუნის ტაძარია.

.....

7. შეარჩიე სწორი მაკავშირებელი სიტყვა:

1. აფხაზეთი ჩემთვის ძალიან საინტერესოა, ... მას მრავალ-
ფეროვანი ისტორია აქვს. (რადგან / თუმცა)

2. მე მინდა ვნახო ბიჭვინთის მოზაიკა, ... ინტერნეტში ფოტოებს
ვათვალიერებ. (ამიტომ / მიუხედავად ამისა)

3. ბედიის ბარძიმი ოქროსია, ... ბიჭვინთის ტაძარი ქვითაა ნაგები.
(ხოლო / ან)

4. დიოსკურიის ისტორია წავიკითხე, ... ბაგრატ III-ის
მოღვაწეობას გავეცანი. (ჯერ / შემდეგ)

მცირე ექსკურსი:

8. სიმღერა „ვარადო“

აშშ-ის აერონავტიკისა და კოსმოსური სივრცის კვლევის ეროვნული სამმართველო - NASA-ს, კომპანია SpaceX-ის და Astrobotic Technology-ს მხარდაჭერით შეიქმნა ციფრული არქივი, სახელწოდებით Lunar Codex, რომელიც გაიგზავნა მთვარეზე, სადაც შესულია ხელოვანების სხვადასხვა ნამუშევარი მსოფლიოს 90 ქვეყნიდან. საქართველოდან კი შეირჩა გორის ქალთა გუნდის შესრულებით სამი სიმღერა და ერთ-ერთია აფხაზური ხალხური სიმღერა „ვარადო“.

ყველა ეს ნამუშევარი მოთავსდა მე-2 კაფსულაში და მთვარეზე დაჯდა 2024 წელს.

YouTube-ში ჩაწერე “Gori Women's Choir -Varado” და მოისმენ გორის ქალთა გუნდის შესრულებით სიმღერას „ვარადო“.

9. წაიკითხე ტექსტი და დაალაგე წინადადებები სწორი თანმიმდევრობით (1-დან 4-მდე):

- _____ საქართველოდან შეირჩა აფხაზური სიმღერა „ვარადო“.
- _____ NASA-მ და SpaceX-მა შექმნეს ციფრული არქივი Lunar Codex.
- _____ კაფსულა მთვარეზე 2024 წელს დაეშვა.
- _____ არქივში 90 ქვეყნის ხელოვნების ნიმუშები შევიდა.

 მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

10. ა) მოძებნე ინტერნეტში გორის ქალთა გუნდის შესახებ ინფორმაცია, მოუსმინე მათ მიერ შესრულებულ სხვა სიმღერებს. დაწერე, რომელი მოგეწონა ყველაზე მეტად?

.....

ბ) დახატე ან აღწერე, როგორ წარმოგიდგენია წყალქვეშა ქალაქი დიოსკურია.

გ) მოიძიე აფხაზეთის სურათები, შეგიძლია კოლაჟიც მოამზადო და წარუდგინო ჯგუფს.

 ვისაუბროთ თემაზე

11. შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარუდგინე ჯგუფს პრეზენტაციის ან ზეპირი ნაამბობის სახით.

 ჩვენი შთაბეჭდილებები

12. ა) რომელმა ისტორიულმა ადგილმა დაგაინტერესა ყველაზე მეტად აფხაზეთში და რატომ?

.....

ბ) რა იცოდით აფხაზეთის შესახებ? როგორ დაახასიათებთ მას? (მაგალითად: ზღვისპირა მხარე, ისტორიული კუთხე).

.....

გ) აღწერე ერთი კონკრეტული ადგილი ან ნივთი, რომელმაც შენზე შთაბეჭდილება მოახდინა (მაგალითად, ბედიის ბარძიმი, ჩაძირული დიოსკურია ან ბიჭვინთის ტაძარი).

გამოიყენე ზედსართავი სახელები:

უნიკალური, ეგზოტიკური, ნოტიო, საუკუნოვანი.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ჩემი საქაჩოველო

საქაჩოველო მიყვარს ძალიან. საქაჩოველოში
ყოფნისას განსაკუთრებით მიყვარს
ჭაყუჩიანში წასვლა. ჭაყუჩიანში ჭევხს ვსეიხნობ
და ძალიან ვაჩოოვ. ასევე მყავს მეგობრები,
ხომდე ზოგ იქ ცხოვრობენ და ხოლმე ჩავდივარ
ვწახუდოვ. მინდა შემდეგ ზამთარს ჩავიდე და
თხილამუხებზე სილია ვისწავლო. საქაჩოველოში
ყოველთვის ძალიან ჭერნიეხი ვარ და მინდა ნშიად
ჩავიდე.

თინათინ ალიოხინა 10 წლის
15.02.2026

ახალი ათონის მღვიმე

ახალი ათონი აფხაზეთის ქალაქი და საზღვაო კურორტია, იგი ასევე ცნობილია თავისი **მღვიმით**. ახალი ათონის მღვიმეს ბევრი ტურისტი სტუმრობს. მღვიმეში რვა ფართო მაღალჭერიანი დარბაზია. ისინი სხვადასხვა სიდიდისა და ფორმის სტალაგმიტებით, **სტალაქტიდებით**, ქვის ფარდებითა და გაქვავენული ჩანჩქერებით არის მორთული.

რიწის ტბა

ულამაზესი რიწის ტბა საქართველოში ყველაზე ღრმა ტბაა. მდებარეობს აფხაზეთში, გუდაუთის მუნიციპალიტეტში. ტბის ფერი წელიწადის დროების მიხედვით იცვლება, ხან მომწვანო ფერისაა, ხან - მოცისფრო. ტბა მთებითა და ხეობებით არის **გარშემორტყმული**, ხოლო მის დასაცავად 1957 წელს შეიქმნა რიწის ნაკრძალი, სადაც მინერალური წყაროებიც გვხვდება.

გეგის ჩანჩქერი

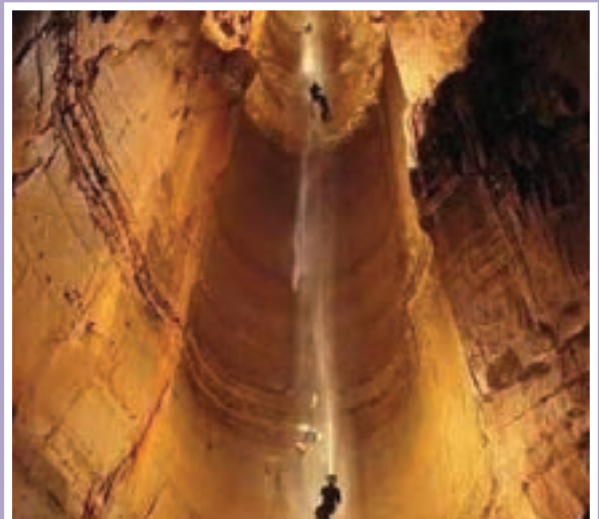
აფხაზეთში ბევრი ჩანჩქერია. მათ შორის ყველაზე გამორჩეულია გეგის ჩანჩქერი. წყალი 55 მეტრიდან ვარდება სამ ნაკადად. მზიან დღეებში ჩანჩქერი უფრო ლამაზია: მილიონობით პაწაწინა წყლის წვეთი, რომლებიც გიგანტურ წყლის ჭავლს ქმნის, ბრილიანტებივით ბრწყინავს და სხვადასხვა მიმართულებით იფრქვევა. ჩანჩქერთან ახლოს არის გეგის მღვიმეც.

კრუბერის უფსკრული

კრუბერის **უფსკრული** მსოფლიოში ყველაზე ღრმა 2197 მეტრი სიღრმის უფსკრულია. მდებარეობს აფხაზეთში, გაგრის მუნიციპალიტეტში. კრუბერის მღვიმე საოცრად შთამბეჭდავი და **მისტიკური** სანახაობაა. ვერტიკალური, ძალიან ღრმა, ჭის მსგავსი ჩასასვლელით მღვიმის ჯადოსნურ სამყაროში მოხვედრა მხოლოდ სპეციალური **ადჭურვილობის** საშუალებითაა შესაძლებელი.

რეპრუა

რეპრუა მსოფლიოში ყველაზე მოკლე მდინარეა. მდებარეობს აფხაზეთში, გაგრის მუნიციპალიტეტში. მისი სიგრძეა 18 მეტრი, ზღვის დონიდან კი - 10 მეტრამდე მოკლდება.

ვივარჯიშოთ ერთად, ავითვისოთ ერთად

მცირე ლექსიკონი

1. გაეცანი სიტყვებსა და მათ განმარტებებს:

მღვიმე – დიდი ზომის ცარიელი სივრცე კლდეში, იგივეა რაც გამოქვაბული.

უფსკრული – აქ: ძალიან ღრმა ჩასასვლელი მიწაში.

ნაკრძალი – დაცული ტერიტორია, სადაც ბუნებას, ცხოველებსა და მცენარეებს უფრო ხილდებიან.

ჭავლი – დიდი ძალით მომავალი წყლის ნაკადი.

ადჭურვილობა – სპეციალური ნივთები/ხელსაწყოები, რომლებიც რამე საქმისთვის (მაგ. მთამსვლელობისთვის) არის საჭირო.

გარშემორტყმული – როდესაც ირგვლივ რაღაც აკრავს (მაგ. მთები).

სტალაქტიდი – მღვიმის ჭერიდან ჩამოშვებული ქვის „ლოლო“.

სტალაგმიტი – ქვემოდან ზემოთ ამოზრდილი ქვის სვეტი.

კარსტული – წყლის მიერ კირქვის გახსნის შედეგად წარმოქმნილი მღვიმე, უფსკრული.

მისტიკური – ამოუცნობი, იდუმალი, ჯადოსნური.

2. შეუსაბამე სიტყვები განმარტებებს:

ა) ნაკრძალი	ქვემოდან ზემოთ ამოზრდილი ქვის სვეტი.
ბ) ჭავლი	დაცული ტერიტორია მცენარეებისა და ცხოველებისთვის.
გ) მისტიკური	დიდი ძალით მომავალი წყალი.
დ) სტალაგმიტი	იდუმალი და ამოუცნობი.

3. ჩასვით მოცემული სიტყვები:

კარსტული, ადჭურვილობა, სტალაქტიდებით, გარშემორტყმული, ჭის მსგავსი

1. რიწის ტბა მაღალი მთებითა და ხეობებით არის
2. ახალი ათონის მღვიმე მორთულია სხვადასხვა ფორმის და სტალაგმიტებით.
3. კრუბერის მღვიმეში მოხვედრა მხოლოდ სპეციალური საშუალებითაა შესაძლებელი.
4. კრუბერის უფსკრულს ჩასასვლელი აქვს, რომელიც ძალიან ღრმაა.
5. კრუბერი მსოფლიოში ყველაზე ღრმა უფსკრულია.

4. ტექსტის მიხედვით, დააკავშირე არსებითი სახელები შესაბამის ზედსართავ სახელებთან. მიღებული წყვილებით შეადგინე წინადადებები:

ნიმუში: მისტიკური + სანახაობა
კრუბერის მღვიმე მისტიკური სანახაობაა.

1. ჭის მსგავსი + _____ (სანახაობა / ჩასასვლელი)

.....

2. კარსტული + _____ (უფსკრული / წყარო)

.....

შტამბეჭდავი + _____ (სანახაობა / ნაკადი)

.....

4. სპეციალური + _____ (აღჭურვილობა / მღვიმე)

.....

შევამოწმოთ ჩვენი ცოდნა

5. უპასუხე კითხვებს ტექსტის მიხედვით:

1. რით არის მორთული ათონის მღვიმის დარბაზები?

.....

2. რა ფერისაა რიწის ტბის წყალი?

.....

3. რამდენი მეტრის სიმაღლიდან ვარდება გეგის ჩანჩქერი?

.....

4. რა არის საჭირო კრუბერის მღვიმეში ჩასასვლელად?

.....

5. რამდენი მეტრია მდინარე რეპრუას სიგრძე?

.....

ტესტი

6. შემოხაზე სწორი პასუხი:

1. რომელია მსოფლიოში ყველაზე მოკლე მდინარე?

ა) გეგა; ბ) რეპრუა; გ) რიწა.

2. რა არის საჭირო კრუბერის უფსკრულში ჩასასვლელად?

ა) მინერალური წყალი; ბ) სპეციალური აღჭურვილობა; გ) ნავი.

3. როდის შეიქმნა რიწის ნაკრძალი?

ა) 1957 წელს; ბ) 1990 წელს; გ) 2005 წელს.

4. რით არის მორთული ახალი ათონის მღვიმის დარბაზები?

ა) ბრილიანტებით; ბ) სტალაქტიდებითა და სტალაგმიტებით;
გ) მინერალური წყაროებით.

სიტყვებით თამაში

7. ჩასვი წინადადებებში შესაბამისი ზმნები:

ბრწყინავს, ვარდება, მდებარეობს

1. რიწის ტბა გუდაუთის მუნიციპალიტეტში

2. ჩანჩქერის წვეთები მზეზე ბრილიანტებივით

3. გეგის ჩანჩქერის წყალი სამ ნაკადად

8. ზედსართავი სახელი საგნის თვისებას გამოხატავს. მას აქვს ხარისხის სამი ფორმა:

1. **დადებითი** - ლამაზი, ღრმა, მოკლე.
2. **ოდნობითი** - თვისება ცოტაა. ვიყენებთ: მო- + ფუძე + -ო.
მაგალითად: მწვანე - მომწვანო.
3. **უფროობითი**: თვისება ბევრია. ვიყენებთ: უ- + ფუძე + -ეს-ი
მაგალითად: უ-ლამაზ-ეს-ი.

ზოგიერთ ზედსართავს ხარისხის ფორმები არ აქვს.

ა) აწარმოე ხარისხის ფორმები:

დადებითი	ოდნობითი (მო-ო)	უფროობითი (უ-ეს-ი)
თეთრი		
შავი		
მწვანე		
მჟავე		

ბ) გაითვალისწინე, რომ ზოგიერთი ზედსართავი სახელი სამივე ფორმას ვერ აწარმოებს:

დადებითი	ოდნობითი (მო-ო)	უფროობითი (უ-ეს-ი)
ჭკვიანი		
მოკლე (მდინარე)		
ლამაზი (რიწა)		
ბედნიერი		

გ) მოცემული ზედსართავის ხარისხის ფორმები გამოიყენე და შეადგინე წინადადებები:

მოთეთრო:

ულამაზესი:

უმოკლესი:

მოტკბო:

მოგრძო: _____

9. -ვით თანდებული გამოხატავს მსგავსებას. მას ვიყენებთ მაშინ, როცა გვინდა ვთქვათ, რომ ერთი საგანი ჰგავს მეორეს.

ა) ნიმუშის მიხედვით შეავსე ცხრილი:

ხმოვნით დაბოლოებული	მიცემითი ბრუნვის ნიშანი -ს	-ვით თანდებული
კატა	კატა+ს	კატასავით
რძე		
დედა		
სარკე		
ოქრო		
ტბა		
ზღვა		
ქვა		

ბ) ნიმუშის მიხედვით შეავსე ცხრილი

თანხმოვნით დაბოლოებული ფუძე	სახელობითი ბრუნვის ნიშანი -ი	-ვით თანდებული
ბურთ	ბურთ+ი	ბურთივით
თოვლ		
ბავშვ		
ბრილიანტ		
დედოფალ		
თაფლ		

გ) შეარჩიე სწორი სიტყვა და დაუმატე -ვით თანდებული:

ბრილიანტი, სარკე, ფუტკარი, თოვლი, ზღვა, ბურთი

ნიმუში: ეს ბავშვი ფუტკარივით (ფუტკარი) შრომობს.

1. ჩანჩქერის წყალი მზეზე ბრწყინავს.
2. რიწის ტბა სუფთაა და ლაპლაპებს.
3. გეგის ჩანჩქერის ქაფი თეთრია.
4. დედამიწა მრგვალია.
5. აფხაზეთის ცა ლურჯია.

დ) გამოიყენე -ვით თანდებული და შეადგინე წინადადებები:

.....

.....

მცირე ექსკურსი:

10. გამარჯობა, აფხაზეთო, შენი!

გალაკტიონ ტაბიძეს სოხუმში აგარაკი ჰქონდა. მას გამორჩეულად უყვარდა აფხაზეთი და ხშირად ლექსებსაც უძღვნიდა. ერთ-ერთი სტუმრობისას ერთმა ქალბატონმა პოეტის ისეთი ლექსი წაიკითხა, რომელიც ჯერ დაბეჭდილიც არ იყო. ამან გალაკტიონი ძალიან გააოცა. ნაცნობებისგან ჩუმად გადავიწერეო, - უთქვამს ქალბატონს. სულ მალე კი გალაკტიონმა დაწერა ლექსი: „გამარჯობა, აფხაზეთო შენი“, სადაც ვკითხულობთ: „სად ოდესმე მშვენიერმა ქალმა, გადიწერა ჩუმად ლექსი ჩემი...“

2005 წელს კი ამავე ლექსზე დაწერილმა სიმღერამ გაიმარჯვა კონკურსში, როგორც ყველაზე პატრიოტული სიმღერა და ხალხის ერთ-ერთი უსაყვარლესი სიმღერა გახდა.

გამარჯობა, აფხაზეთო, შენი!
 ლურჯო მთებო, თეთრო სანატორია,
 მომენატრა მზე სინათლის მფენი,
 მომენატრა ზღვა, რომელიც შორია.
 მომაგებე შენ იგივე პალმა,
 სად ოდესმე მშვენიერმა ქალმა
 გადიწერა ჩუმად ლექსი ჩემი,
 მომაგებე მშობლიური გემი,
 მომაგებე მშობლიური მიწა,
 შენი ძველი მეგობარი მიცან.

- YouTube-ში ჩაწერე - „გამარჯობა აფხაზეთო შენი“ და მოუსმინე სიმღერას.

1. რა ჰქვია გალაკტიონ ტაბიძის ლექსს, რომელზეც მოგვიანებით სიმღერა შეიქმნა?

.....

2. რატომ გაოცდა გალაკტიონი, როდესაც ქალბატონმა მისი ლექსი წაიკითხა?

.....

3. ლექსის მიხედვით, რა ენატრებოდა პოეტს ყველაზე მეტად?

.....

მოვიძიოთ მეტი ინფორმაცია

11. ა) მოიძიე ინფორმაცია „რიწის ტბის ლეგენდაზე“. ვინ იყო რიწა და მისი ძმები?

ბ) მოიძიე ინტერნეტში დამატებითი სურათები - ახალი ათონის მღვიმის, რიწის ტბის, გეგის ჩანჩქერის, კრუბერის უფსკრულის, რეპრუას - და მოამზადე კოლაჟი. ისაუბრე, რომელი ადგილი მოგეწონა ყველაზე მეტად.

ვისაუბროთ თემაზე

12. ა) შენ მიერ მოძიებული ინფორმაცია წარუდგინე ჯგუფს პრეზენტაციის ან ზეპირი ნაამბობის სახით.

ან

ბ) წარმოიდგინე, რომ ამზადებ პრეზენტაციას აფხაზეთის ბუნებაზე. მოიძიე ინფორმაცია ინტერნეტში და შეადარე ერთმანეთს - ახალი ათონის მღვიმე და კრუბერის უფსკრული.

უპასუხე კითხვებს:

- რომელია უფრო ღრმა? (კრუბერის უფსკრული თუ ახალი ათონის მღვიმე?)
- რა ფერებია მღვიმეში? (მაგალითად: ყვითელი, თეთრი, ნაცრისფერი...)
- შენი აზრით, რომელი ადგილია უფრო ლამაზი ფოტოებზე?

ჩვენი შთაბეჭდილებები

13. ა) დაასრულე წინადადებები:

• აფხაზეთზე წაკითხული მასალიდან ყველაზე მეტად დამამახსოვრდა

.....

• ყველაზე მეტად მომეწონა....., რადგან

.....

ბ) გალაკტიონ ტაბიძე ლექსში წერს: „შენი ძველი მეგობარი მიცან“. რამდენიმე წინადადებით დაწერე შენს საყვარელ ადგილზე - რომელია შენი საყვარელი ადგილი? როგორია? რატომ გიყვარს? რა მოგონება გაკავშირებს მასთან?“

რას სამშობლო?

სამშობლო სიყვარულია რომელიც
სიხშირე და ხორცია უნდა იკმალოს. ჩემთვის
ჩემი სამშობლო საქართველოა. ის
ბრწყინვალეა, უაღრესად ლამაზია,
მშვენიერია. ესაა სამშობლო. ჩვენი
ბინადრობის დედასახლია სამშობლო.
შევაღწიოთ სამშობლოს რაიმე წიგნს და
შევაღწიოთ, ეს სამშობლოს სიყვარულია.
სამშობლო შეუცვლელია და ერთადერთი.

